

המזשורה והשריה

תולדות הרה"ח ר' דובער (בערל) ע"ה בוימנארטען
- תדפיס -

תשורה

משמחת הנישואין של

הרה"ח ר' דוד הלוי והכלה מרת עלקא שיחיו

בויטנר

יום הבהיר י"ד כסלו ה'תשפ"ד

המשלה והשליח

– תדפיס –

מסכת חיוו ופעלו של הרה"ח ר' דובער

(בערל) ע"ה בויםגארטען

שליח הרבי למדינת ארגנטינה

פתח דבר

בשבח והודי' להשי"ת, לרגל שמחת נישואי צאצאינו החתן התמים הרב דוד בויטנר שי' עם ב"ג הכלה המהוללה מרת עלקא תחי', בשעה טובה ומוצלחת, הננו שמחים לכבד את המשתתפים בשמחת לבבינו, עם 'תשורה' מיוחדת - תדפיס של הספר 'המשלח והשליח' - ובו מסכת חייו ופעלו של הרה"ח ר' דובער (בערל) ע"ה בוימגארטען, שליח הרבי למדינת ארגנטינה, וסבא רבא של הכלה.

הרה"ח וכו' ר' דובער ע"ה בוימגארטען, במסגרת שליחותו ועבודתו הק', הי' ידוע כמיוחד במינו באופן התכתבותו ומסירת דוחו"ת לכ"ק אדמו"ר מכל פרטי נסיעותיו, פעולותיו, ולפעמים הי' כותב כמה פעמים בשבוע כו"כ דפים ארוכים עם תוכן מפורט מכל הנעשה. כאיש מסודר - שמר העתק מכל מכתב ודו"ח ששלח לכ"ק אדמו"ר, וכפי הנראה זכה לקבל ריבוי מענות והתייחסויות ק' בפרטי פרטים על כל מכתב ומכתב ששלח לכ"ק אדמו"ר, והקפיד לרשום לעצמו על עותק מכתבו, את התייחסות ומענת כ"ק אדמו"ר אליו; כך שהצטברו באמתחתו עשרות מחברות בהן רשם משך כל השנים (תשי"ד-תשל"ח).

המכתבים מלאים וגדושים ברגשי-לב שליח המסור ונתון לעבודתו הק', ואיך שהוא פועל במס"נ מידי יום ביומו בכל תחומי שליחותו, מסור ונתון למשלח בתור "עבד אברהם אנכי", בם הוא מבקש, מתלבט, מודיע, מדווח על כל פרט ופרט בכל סוגי ושלבי פעולותיו במסגרת שליחותו הק'. מהעתקי המכתבים ששמר לעצמו, נמצאים תחת ידינו למעלה מאלף עמודים (!) בכתב ידו ממכתביו לכ"ק אדמו"ר, ועליהם העתק מענות קדשו, המגיעות לכמה מאות במספר, ובהם אוצר בלום של הוראות והדרכות כ"ק אדמו"ר בכל תחומי החיים.

הספר 'המשלח והשליח' תכלול בתוכה כל המכתבים של ר' בערל בצורתם המקורית, יחד עם מענות הרבי שעליהם, בתוספות מבוא למכתבי כל שנה, שנערך על פי ראיונות קרובי המשפחה, ועשרות מכיריו וידידיו.

בתשורה הנוכחית, נכללו המכתבים משנת תשכ"ב, ומבוא להם.

הערה על מענות כ"ק אדמו"ר:

כל תיבות שבתוך חצאי ריבוע (חוץ מהתאריכים), הם תיבות שהרבי הקיף אותם כמענה או חלק ממענה. כל תיבות מודגשות ובאותיות שונות (חוץ מהתאריכים וחתימת המכתב) הם תיבות שהרבי הוסיף. פעמים רבות ציין הרבי מספר אצל כל מענה שבתוך מכתב.

תודתינו נתונה לכל אלו שהקדישו מזמנם היקר להוסיף מידע היקר שלהם אודות המאורעות המוזכרות בתוך מכתבים אלו:

מרת צירל ליפסקר, הרה"ח פנחס שלמה בוימגארטען שו"ב, סב הכלה, הרה"ח שמואל לו, שליח הרבי לאנגליה, הרה"ח משה פעלער, שליח הרבי למיניסוטה. הרה"ח כתריאל קסטל, והרה"ח לייבל אלוסקי, מראשי פעילי צאגו"ח. הרה"ח גיל הוירש, פרופסור שנ"ז שמיידלער, ופרופסור ראובן קימעלמאן.

חובה לנו היא להודות לבן דוד הכלה, הרה"ח מנחם מענדל שי' בוימגארטען, העובד על עריכת הספר 'המשלח והשליח', שהשקיע שעות רבות מזמנו, ושם לילולתיו כימים, בהכנת תשורה זו.

תודתינו העמוקה והלבבית נתונה במיוחד לסב הכלה הרה"ח ר' פנחס שלמה שו"ב בוימגארטען שי', על שהקדיש שעות רבות מזמנו לשבת ולדבר עם נכדו הנ"ל שיחי', והעניק לו עצתו הנבונה והדריכו בכל פרטי עריכת והכנת הספר לדפוס. יתן השי"ת לו ולרעייתו מרת רבקה גיטל תחי', אריכות ימים ושנים, מתוך בריאות הנכונה ונחת רוח רב מכל יוצאי חלציהם יחיו, עד ביאת גואל צדק במהרה בימינו.

נבקש את כל אלו שיש להם מכתבים, זכרונות, תמונות, וכו', אודות הרב בוימגארטען, לכתוב בהקדם אל כתובות הדוא"ל: mendelbaumgarten@gmail.com או למספר הטלפון: 570-982-9341. וזכות הרבים תלוי בהם.

ידועים דברי קודש כ"ק אדמו"ר הריי"צ בחתונת הרבי, טרם פתחו את הדרוש "לכה דודי" באולם הישיבה "תומכי תמימים" בעת הקבלת פנים. וזה לשון קדשו:

"ידוע ומפורסם אשר בעת שמחת נישואין קומען נשמות האבות מן העולם האמת, ביו ג' דורות למפרע איז בכל ישראל, און פראן וואס מער און מער, וואס אין דעם איז מדריגות שונות, ובתור הזמנה לנשמות הצדיקים הוד כ"ק אבותינו רבותינו הק' אשר יבואו אל החופה ולברך את הזוג וועט מען איצט ריידן א חסידות. . האומר שמועה בשם אומרו יהא רואה כאלו בעל השמועה עומד לנגדו" (סה"מ קונטרסים ח"א לח, ב).

ובשיחה משנת ה'תנש"א אמר הרבי (יחידות חתנים וכלות ביום ז"ך כסלו, נדפס ב'תורת מנחם' ה'תנש"א ח"ב עמוד 54):

"ועוד ועיקר, קול של שמחה גדולה שבאה הגאולה האמיתית והשלימה, "הנה זה בא", הנה בא משיח צדקנו, ויחד עמו באים כל בני ישראל, כל אחת ואחת עם המשפחות שלהם, כולל גם "הקיצו ורננו שוכני עפר", שגם הם משתתפים בשמחת החתן והכלה - כמובא בספרי חסידות, שבשמחת נישואין באים גם שלשת הדורות שלפנ"ז להשתתף בשמחת נישואי נכדיהם וניניהם מתאים להכוונה וכו'".

ובודאי גם על ידי הדברים הנדפסים כאן יהיה בעל השמועה עומד לנגדנו ומשתתף בשמחתנו, ומברך את הזוג בברכת מזל טוב וחיים מאושרים בגשמיות ורוחניות, ואנו תקוה שישתתף גם בגוף, "והקיצו ורננו שוכני עפר", כדברי הרבי המובאים לעיל.

הא-ל הטוב הוא יברך אתכם ואותנו, בתוך כלל אחינו בני יחי, בברכות מאלופות מנפש ועד בשר, ונוכה לגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו בקרוב ממש.

יום הבהיר, י"ד כסלו ה'תשפ"ד
באנוס איידעס ארגנטינה

מוקריהם ומכבדיהם

הודי הכלה
הרב חיים יעקב ליפא
וביילא בוימגארטען

הודי החתן
הרב אברהם צבי
ושרה שמחה בויטנר

מבוא

למכתבי שנת תשכ"ב

מפתח פרקי המבוא:

02	א. הסתדרות בארגנטינה
05	ב. כי המשפט לאלקים הוא
08	ג. צעירי אגודת חב"ד
12	ד. ה'פגישה' הראשונה
20	ה. פרופסור יעקב חנוכה
24	ו. הכהן והרבי
27	ז. 'החיייתיני'
32	ח. תורה ומדע
34	ט. היקף פעולות

א. הסתדרות בארגנטינה

גדול השלום

בנסיעתו הראשונה של הרב בוימגארטען לארגנטינה, בשנת תשט"ו, בתור שליח של צעירי אגודת חב"ד, הוא התקבל באהבה גדולה, כמעט מכל החוגים של יהודי שומרי תורה ומצוות בארגנטינה.

בייחוד, פעל הרב בוימגארטען הרבה, יחד עם הרב קלונימוס אליעזר עקשטיין, מנהיג קהילת סאטמער בארגנטינה. השניים התאחדו לפעול ביחד לקרב יהודים לאביהם שבשמים, מבלי הבט על חילוקי הדיעות אשר ביניהם¹. אבל כמה קהילות אחרות, בראותם, שהרב בוימגארטען מתחיל למשוך יותר תלמידים, ושולח אותם ללמוד ב770, התחילו להראות לו פנים זועפות. וככל שהרב בוימגארטען ניסה, להשכין השלום בין אנ"ש ושאר הקהילות, הצליח מעשה שטן, והפירוד נהיה עוד יותר ועוד יותר גדול.

הדברים התדרדרו לידי כך, שקהילה אחת מסויימת, פתחה במלחמה גלויה נגד הרב בוימגארטען, והתחילו להציק לאנשים, ולמרר את חייהם, בגלל שהמשיכו את הקשר שלהם איתו.

הרב אהרן טויל

בשנת תשכ"א, שלח הרבי את תלמידו של הרב בוימגארטען, הרב אהרן ע"ה טויל, להיות שלוחו בבווענאס איירעס². ואכן, הצליח הרב טויל, לגבש סביבו את הקהילה החבדי"ת, בביהכנ"ס וויאמאנטע, וכך נוצרה בית חב"ד הרשמית הראשונה של ארגנטינה.

אך בינתיים, המשיכה המחלוקת בין חב"ד ושאר החוגים בכל התוקף, והיו אלו מאנ"ש, שהחליטו, להילחם גם עם קהילת סאטמער. וכך, בגלל המחלוקת, נוצרה קושי גדול, לקרב יהודי בארגנטינה לחב"ד, כאשר ברקע היה קיים אי נעימות גדולה ביניהם לשאר הקהילות.

הרבי הביע את צערו הגדול להרב בוימגארטען, אודות אותם מאנ"ש שגרמו המחלוקת הגדולה.

(1) ראה בארוכה במבוא למכתבי שנת תשכ"ג, ושנת תשט"ו.

(2) ראה בארוכה במבוא למכתבי שנת תשכ"א.

להתיישב בקביעות

הרב טויל, ושאר אנ"ש בארגנטינה, חפצו מאוד שהרב בוימגארטען יבוא להתיישב בקביעות בארגנטינה, להנהיג את קהילת חב"ד שם, לפי רצונו של הרבי. כי עד אז, היה רק מגיע לשם באופן בלתי קבוע. אולם, בגלל המשפט שהיה לו להרב בוימגארטען, שיתואר בהרחבה בפרק הבא, לא הצליח הרב בוימגארטען לבוא לארגנטינה, עד שלהי מרחשון, שנת תשכ"ג.

במכתבי שנה זו, שנת תשכ"ב, מופיעים במכתביו של הרב בוימגארטען, מכתבים רבים, שקיבל מתלמידיו הנאמנים בארגנטינה (כגון הרב ליפא בירמאן (שמאוחר יותר נהיה למחותנו), הרב אהרן טויל, אחיו ר' רפאל טויל, ר' בנימין שרוגו, ועוד), אודות המצב בארגנטינה.

הרב בוימגארטען העתיק חלקים חשובים ממכתבים אלו, והראה אותם לרבי, על מנת שהרבי יורה לו, מה לעשות, בנוגע להנהגת קהילת חב"ד בארגנטינה³.

איך לדאוג

מסיבה מסויימת, אף פעם, לא הורה הרבי במפורש להרב בוימגארטען, שענינו הוא דוקא לנסוע לארגנטינה. ואכן, עד שנת תשכ"ג, עסק הרב בוימגארטען בשליחות הרבי לא רק בארגנטינה, אלא גם באיטליה, ובכמה מדינות אחרות בדרום אמריקה.

[יתכן, שהסיבה לכך (בדעת תחתון) היתה, כיון שהרב בוימגארטען, קיבל בשנת תש"ד⁴, שליחות מהרבי הריי"ץ, רצה הרבי, ששליחותו של הרב בוימגארטען לארגנטינה תמשיך, במסגרת תפקידו, שהוטל עליו על ידי הרבי הריי"ץ].

עד כדי כך, שבנוגע להסתדרות בארגנטינה, קיבל הרב בוימגארטען הוראה מהרבי ש"אין לדאוג על הפרנסה ומקום לגור וכו'" בארגנטינה. הרב בוימגארטען כתב לרבי, שרואה בזה הוראה, שענינו הוא רק ארגנטינה, ושאר ההצעות אינם טובתו. על כך, ענה הרבי "וזה לא אמרתי".

3) ובהתאם לתוכן המכתבים, עוד בהיותו באמריקה, פעל הרב בוימגארטען ככל יכלתו עבור יהודי ארגנטינה (לדוגמא, עסק בהובלת מצה שמורה לארגנטינה). ראה במכתב "אד"ר אות ח).
4) ראה בארוכה במבוא למכתבי תשי"ד.

כלומר, שהרבי לא התכוין, ששאר ההצעות אינם לטובתו, ושרק ארגנטינה הוא מקומו.

סמוך ממש לנסיעתו לארגנטינה, אחרי שכבר קנה כרטיסי טיסה, עברו ועבור בנו, כתב הרב בוימגארטען לרבי, שהסיבה היחידה שהוא נוסע, הוא בגלל שכך רוצה הרבי, ובלאו הכי, אינו מעוניין בזה כלל. והרבי ענה לו "אם כן, לא יסע".

במכתב שלאחריו, התנצל הרב בוימגארטען לפני הרבי, שלא התכוין שאינו רוצה ליסע באופן גס כל כך כמו שכתב במכתב הקודם. אלא עיקר הנקודה שלו במכתבו היה, שכל מגמתו הוא, לקיים את רצון הרבי במילואה.

ב. כי המשפט לאלקים הוא

איסוד יציאה מאמריקה

בשלהי שנת תש"כ, כאשר הרב בוימגארטען חזר מאיטליה לארצות הברית, נאסר עליו היציאה מאמריקה. משום כך, נתעכבה הסתדרותו בארגנטינה כשנתיים, עד חשון תשכ"ג.

הסיבה שלא הורשה לצאת מאמריקה, היה בגלל משפט מתוח שהיה לו (כפי שניתן לראות לאורך מכתבי שנות תש"כ-תשכ"ב⁵), שבסופו הסתיים בנס גלוי, בשלהי שנת תשכ"ב:

בתקופה זו, מצא הרב בוימגארטען את פרנסתו, במשלוח סחורה מאמריקה לארגנטינה, הלוך ושוב.

המעשה הבלתי-חוקי, שעליה הועמד הרב בוימגארטען לדין, היה שילוח חבילה בדואר שכללה גרבי ניילון, ועליה היה רשום "ספרים", כדי להבריח דמי המכס על הכנסת הסחורה לארגנטינה⁶.

איום של מאסר

במשך כל תהליך המשפטי, קיבל הרב בוימגארטען עשרות הוראות מהרבי, איך להתנהל בקשר למשפט, וכן בקשר להסתדרות בארגנטינה אחרי גמר המשפט.

הרב בוימגארטען שכר עורך דין יהודי דתי, מצליח מאוד במקצועו. אמרו עליו, שלאורך כל שנות עבודתו, לא הפסיד אפילו במשפט אחד! אך בפועל, מצא השופט את הרב בוימגארטען חייב בדין, והוטל עליו עונש קנס של \$500, ומאסר שישה חודשים.

5) ראה הנסמך בהערה למכתב ט"ו חשון תשכ"ב.

6) באישום נכללו שני סעיפים: א. הונאת ממשלת ארגנטינה (כותרת 18, סעיף 1341, מחוקי ארה"ב). ב. הונאת הבי-דואר (כותרת הנ"ל, סעיף 1001).

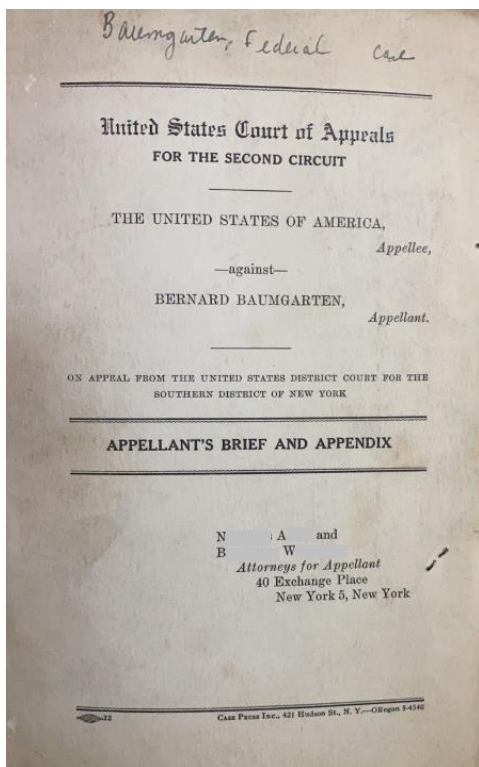
הרב בוימגארטען, היה מוביל הרבה סחורה עבור הרב"ג לארגנטינה, באופן בלתי חוקי. בפעם זו, בין הדברים שתפסו אנשי המכס אצלו, היתה שרשרת פנינים, ששווייה עלתה, באותם ימים, לעשרים אלף דולר (!!!), שהרב בוימגארטען הוביל עבור הרב"ג.

אנשי המכס, ניסו ללחוץ עליו שיגלה מי שלח אותו, אך הרב בוימגארטען, עמד וכיחש בכל התוקף, ובשום אופן לא הסכים, להטיל את האשמה על הרב"ג. בגלל כך, הטילו עליו כל חומר הדין (מפי הרב פנחס שלמה בוימגארטען ש').

העו"ד של הרב בוימגארטען, יחד עם עו"ד נוסף, הגישו ערעור על הפסק דין, שנדחה.⁷

בראותם זאת, נתייאשו העורכי דין, ואמרו, אנחנו עשינו כל מה שביכולתנו, ולא נותר לך עוד מה לעשות, רק להתייצב למאסר. הרב בוימגארטען היה אוכד עצות מה לעשות, ובפרט, הצטער מאוד על חילול השם, וחילול שם ליובאוויטש הנורא, העלולה להיגרם כתוצאה ממאסרו.

עצה אחרונה היה, לדבר עם השופט עצמו, לנסות לשכנעו אודות צדקתו של הרב בוימגארטען.

תיק משפטו של הרב בוימגארטען

שלשה חסידים זקנים הרב בוימגארטען הציע עצה זו לרבי, שהסכים עליה, והורה ע"י הרב חדקוב, להרבנים החסידים: מרדכי הארליג, שלמה אהרן קאזארנאווסקי, ישראל דזשייקאבסאן, ללכת לדבר עם השופט.⁸ בניסי נסים, בזכות ברכתו הקדושה של הרבי, נוכחותם ודיבורם של הרבנים זקני החסידים, פעל על השופט, שהסכים לבטל את האשמה מכל וכל. השופט, התבטא אל הרב בוימגארטען: "אילולי ראיתי האנשים האלו שהנך משוייך עמהם, הייתי נותן לך

(7) נקודת הערעור, היתה על רמת מומחיותו של העדות בחוקי המכס.

(8) ראה גם: 'בית חיינו' גליון 128 עמוד 30.

להירקב בכלא". הרב בוימגארטען, במכתבו לרבי (מיום ט"ו תמוז) הביע את שמחתו הגדולה על הנס הנפלא: "הודו לד' כי טוב כי לעולם חסדו, שנתקיימו ברכות צדיק כ"ק אדמו"ר שליט"א, ופטרונני מעול מלכות, ואוכל לקבל עלי עול שמים".

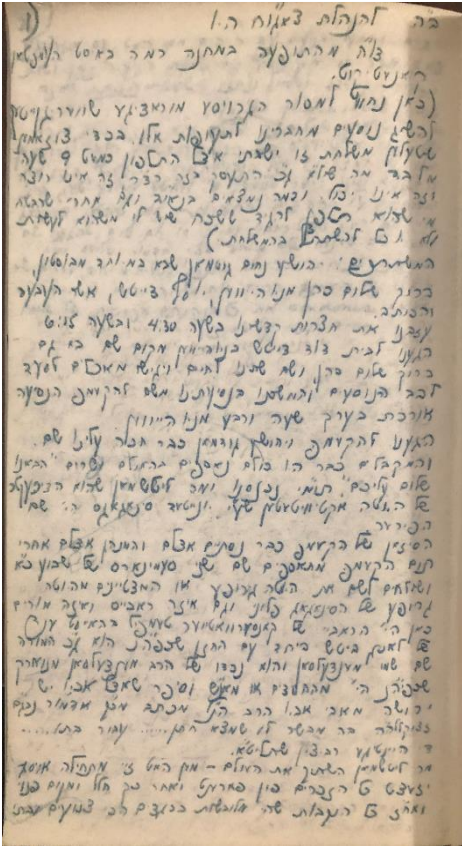
אחר כך, מסר הרבי ע"י הרב חדקוב, שיתן לג' חסידים הנ"ל, תודה פרטית בשם הרבי.

'למחיה שלחני אלקים'

לאדם אחר, משפט מתוח כזו, היה גורם קריסת עצבים, ופשיטא, שלא היה מסוגל להמשיך לעבוד בקירוב אנשים ליהדות.

אך לא כן הרב בוימגארטען, שההתעכבות שלו באמריקה בגלל המשפט, גרם לו להוסיף בעבודת הקודש. לא רק, שהוסיף לפעול בפעולותיו בהפצת המעיינות שכבר עסק בהם מקודם, אלא עוד זאת, בתקופה זו, היה מהשלוחים הראשונים שיצאו, בהוראת הרבי, לאוניברסיטאות ברחבי ארצות הברית, לקרב סטודנטים ליהדות, וכפי שנספר על כך בפרקים הבאים.

ג. צעירי אגודת חב"ד

עמוד מדיווחי של הרב בוימגארטען לצא"ח

ממייסדי צעירי אגודת חב"ד בשבת מברכים החודש אייר, תשט"ו, קבע הרבי התייסדותה של ארגון צא"ח באמריקה⁹.

את מטרת הארגון, קבע הרבי, באגרת ששלח לאסיפת היסוד של צא"ח¹⁰: כיבוש העולם "לעשות לו יתברך דירה בתחתונים", על-ידי עבודה עם עצמו, ועבודה עם הזולת, מיוסד על: אהבת ישראל, אהבת ה', ואהבת התורה.

הרב בוימגארטען היה ממייסדי צא"ח, ומעמודי התווך שלה¹¹. באופן בלתי רשמי, הוא היה ה'מנהל פועל' של צא"ח (בתקופת שהותו באמריקה, ולאחר מכן, בארגנטינה), והיה המארגן של אין-מספר נסיעות אל קהילות, מוסדות, קמפוסים, ואוניברסיטאות, ברחבי ארצות הברית.

(9) ראה בארוכה: התוועדות שבת מברכים אייר תשט"ו.

(10) אגרות קודש חלק יא, עמוד מט.

(11) כפי שאפשר לראות גם במכתביו, מאייר תשט"ו ואילך. עד כדי כך, ששליחותו לארגנטינה, היה בתור שליח של צא"ח (ראה עוד: 'א' חסידישער דערהער' אב תשע"ט - סקירה על התייסדותה של צא"ח).

הרב בוימגארטען, התעסק בעצמו בפעולות אלו של צא"ח במרץ הכי גדול, וקירב בהם הרבה יהודים לשמירת תורה ומצוות.

עבד אברהם אנכי

בחודש חשון תשכ"ב, התחיל הרב יהודה לייב אלעווסקי שי', לעבוד כמזכיר צא"ח, ועבד הרבה יחד עם הרב בוימגארטען, בארגון הנסיעות השונות.

Hillel Calendar

Wednesday

**Israeli Dance Group - 7:30
All Invited**

Friday Evening Services

**"The Mystery of Hasidism"
Rabbi Goldberg**

**The Hasidim from New York
will be here Oct. 20.**

Hillel Foundation

הרב אלעווסקי מספר:
הרב בוימגארטען היה מסדר דוחו"ת ארוכות מפעולותיו בצא"ח, בכתב ידו היפה, והי' עושה שלש טפסים: העליון, הכתב המקורי, הכניס על ידי צא"ח לרבי. הטופס האמצעי, שמר לעצמו. הטופס התחתון - שכמעט היה בלתי-קריא, היה מוסר לארכיון צא"ח.

פרט מעניין הוא, שמכל המקומות, הקהילות והמוסדות, שביקרו שם חברי צא"ח, היו מגיעים מכתבי תודה¹², אותם היינו מוסרים לרבי, והרבי היה מביא מכתבים אלו להראות לאמו הרבנית חנה.

הרב אלעווסקי מוסף לספר:

A Hasidic Sabbath — A Hasidic Sabbath

A Hasidic Sabbath — A Hasidic Sabbath

A Hasidic Sabbath — A Hasidic Sabbath

ENJOY A

HASIDIC

SABBATH EXPERIENCE

**Friday Evening
October 20
8:00 p.m.**

**Saturday Morning
and afternoon
10:00 a.m.**

Habad (Lubavitcher) Hasidim
will conduct a Hasidic Service

Tonight: Israeli Dance Group — 7:30 p.m.
Saturday Night: "Open City" — Italian Movie — 8:00 p.m.

HILLEL FOUNDATION

A Hasidic Sabbath — A Hasidic Sabbath

(12) כיון שהרב אלעווסקי בא מארץ הקודש, ולא ידע אנגלית היטיב, היה הרב בוימגארטען מתרגם עבורו את המכתבים לצא"ח, שנכתבו באנגלית. ראה גם: 'א חסידישער דערהער' אייר תשע"ח - ראוין עם הרב אלעווסקי.

בזמני, כבר החשיבו את הרב בוימגארטען כחסיד מיוחד. הזכרון הראשון שלי ממנו, הוא מקיץ שנת תשי"ח, כשהגעתי מארץ הקודש ל770, היה אז משלחת של צא"ח לעיר ניו הייבן, קונטיקוט, בראשותו של הרב בוימגארטען. בשבת, הלכנו כולנו לבתי כנסת שונים לחזרת דא"ח, ואני הלכתי יחד איתו. כשעלה לבימה לדבר (באידיש), התחיל הרב בוימגארטען את הנאום שלו במילים "עבד אברהם אנכי".

* * *

להלן עוד שלשה סיפורים קצרים, בקשר לנסיעותיו של הרב בוימגארטען בתור שליח צא"ח:

ניגון בית המקדש
הרב שמואל לו שי' מספר:

הרב בוימגארטען היה מרבה לנגן ניגונים בעת הביקורים בהאוניברסיטאות. הוא גם היה בעל תפילה נפלא, והרבה היו מתעוררים מתפילתו המליאה רגש חסידי.

ניגון אחד שהיה מנגן כמעט בכל אירוע ותכנית, היה הניגון 'קול ביער', באידיש ובאנגלית, כי כמו שאפשר לראות מתיבותיה של הניגון הזה, כל כולו תוכן של קריאה לבנים לשוב למקור חוצבם אביהם שבשמים.

פעם אחת, נסעתי יחד עם הרב בוימגארטען, לאוניברסיטת "ייל" (הנמצאת בעיר ניו הייווען, קונטיקוט). כשעמד לנאום, אמר הרב בוימגארטען, ש"במקום נאום, אנגן לפניכם ניגון ששרו בבית המקדש", וניגן לפניהם ברכת כהנים בנוסח חב"ד.

גם אחר כך, דיבר לפני הסטודנטים הרבה במעלת הנגינה וכו'.

אליהו הנביא
שליח אחד מספר:

פעם נסעתי יחד עם הרב בוימגארטען, לברית מילה שהתקיים בניו דזשורזי, וזה היה בתור משלחת חברי צאגו"ח. נסענו בשני רכבים, הרכב שלו הגיע לפני הברית, והרכב השני, בו הייתי יחד עם שאר אנשי המשלחת, הגיע מיד לאחרי הברית.

אני לא הספקתי ללכת למקוה באותו בוקר. הרב בוימגארטען התבטא אלי אז, שבכדי להיפגש עם אליהו הנביא, צריכים ללכת למקוה תחילה.

'הכנה טובה'

הרב כתריאל קסטל שי', ממנהלי צא"ח משנת תשכ"ח ואילך, מספר: פעם אחת ארגנתי 'ערב עם חב"ד', במקום קרוב לניו יורק, אך לא היה מי שרצה ללכת.

ניגשתי להרב בוימגארטען, וביקשתיו שיבוא, אך הוא אמר, שמכיון שיש לו יחידות הלילה, והוא צריך להכין את עצמו לזה, לכן אינו יכול להצטרף. אחרי כמה דקות, הוא ניגש אלי שוב, והסכים ללכת, ואמר שאדרבה, נסיעה כזו הוא ההכנה הכי טובה שאפשר לעשות לפני כניסה ליחידות.

אחר כך חזרנו ל770, והוא נכנס ליחידות בשעה 2-3 בבוקר. מאוחר יותר הוא אמר לי, שהיחידות הזאת היתה "גאר אנדערש"¹³.

ד. ה'פגישה' הראשונה

מהפיכה בעולם האקדמי

ללא ספק הוא, שאחת הפעולות הבולטות והכי מאפיינות של צא"ח, היו ה'פגישות'¹⁴, בהם היו מביאים סטודנטים מאוניברסיטאות שונות, להתארח בבתי אנ"ש בקראון הייטס, ולשמוע הרצאות שונות על יהדות. בשבת, היו באים לחצרות הקודש של הרבי להתפלל, ולספוג אורה החסידית של 770, בפרט בעת ההתוועדות של הרבי. נקודת השיא של ה'פגישה', היתה אחרי שבת, כשהיו נכנסים לרבי ל'יחידות', לברר את שאלותיהם וספיקותיהם ביהדות. היו כמה סטודנטים, שהושפעו כל כך, עד שהחליטו לעזוב את האוניברסיטה, ונכנסו ללמוד ב770.

באותם שנים, רעיון החסידות והחסידים היתה תופעה בלתי-מוכרת באמריקה בכלל, ובעולם האקדמי בפרט.

עצם הרעיון, לנסות להשפיע על סטודנטים באוניברסיטה, שישנו לגמרי את אופי חייהם לגמרי, מן הקצה אל הקצה, מחיי האוניברסיטה עם כל הקשור בה, לחיים של שמירת תורה ומצוות, ואין צריך לומר לחיי חסיד, היתה כזה מהפכנית, שלא עלתה כלל על הדעת.

ה'פגישה' הראשונה, התקיימה בשנת תשכ"ג, בה השתתפו כמות מצומצמת של כשבע-עשרה סטודנטים. מאז, הלכה וגדלה משנה לשנה, עד למאות ואלפי סטודנטים שנתקרו ליהדות ולחסידות.

סיפור ה'פגישות', התחיל בעצם מאחד הסטודנטים הראשונים, שנעשה בעל תשובה בהשפעתו של הרב בוימגארטען, שהיה לו חלק גדול בהתקרבותו ליהדות ולרבי, ושמו פרופסור יעקב חנוכה ע"ה, או כפי שנקרא אז "דזשייקאב (דזשעק) האנוקה", כפי שנספר על כך בהרחבה, בפרק הבא¹⁵.

14) ראה 'א חסידישער דערהער' Shlichus on Campus, תשע"ח. ובגליון אדר שני תשע"ט - סקירה על ה'פגישה'.

15) ראה גם: 'א חסידישער דערהער': אלול תשע"ו - סיפורו של פרופסור חנוכה. חשון תשע"ו - ראיון מקיף עם הרב שמואל שי' לו. תשורות: בלאק-חנוכה ב' טבת תשע"ח. חנוכה-יוניק ט"ו שבט תש"פ.

פרסומת של אוד

הכל התחיל משבת אחת, בה נסעה משלחת של צא"ח, בראשותו של הרב בוימגארטען, לאוניברסיטת 'סטייט קאלעדזש' שבפנסילבניה.

הרב נחמן גולדברג, הראב"י של ה"הילל" שם, פגש כמה שנים מקודם לכן את הרב בנימין קליין, בעת שהותו במרכז שליחות בעיר Waco Texas¹⁶. והוא הזמין את המשלחת של חסידי חב"ד להגיע לשבת, בכדי לתת הזדמנות

נדירה לסטודנטים, שיוכלו להכיר מקרוב את התופעה שנקראת "חסידים".

הפרסומת

לאירוע, היתה מוגבלת מאוד. תלו כמה שלטים מעל עמודי התאורה שברחבי הקמפוס, בשלט, הופיע הציור של הרה"ח ר' הענדל ליבערמאן ע"ה 'ריקוד הצדיקים', ומתחתיו, שורה קטנה אודות התכנית. אך להפתעת כולם, הופיעו בליל שבת

חלק מציורו של הרה"ח ר' הענדל ליבערמאן 'ריקוד הצדיקים'

קודש כמה מאות סטודנטים!

(16) הרב שמואל לו שי' העיר לנו, שאם הרבי - הרבנית חנה ע"ה, התגוררה למשך תקופה, אצל אמו של הרב גולדבערג, ברחוב לינקולן פלייס.

שבת באוניברסיטה

דו"ח מפורט משבת זו, כתב הרב בוימגארטען, ויצא לאור בחוברת "מזמן לזמן"¹⁷, המסכמת פעולותיה העניפות של צא"ח, במשך חודשי תשרי-חשון תשכ"ב, ו"נסיעות לערי השדה על ש"ק פ' לך לך". מתוכן הדו"ח, ניתן גם ללמוד הוראות רבות ומפורטות, אודות אופן הפעולה הראויה והרצויה לחסיד חב"ד, בביקור במקומות כאלו. וזה לשונו:

בעיר סטייט קאלעדזש פא., באה הזמנה מאת חברת "הלל" שע"י האוניברסיטה המקומית, ובראשם מנהלה הרב נחמן גאלדבערג. פרטי-כל מנסיעתם כפי שנרשם ע"י אחד הנוסעים, הננו מביאים בזה במילואו:

ביום ועש"ק לך לך, י"א מ"ח, נסעו ששה חברי צאגו"ח לאוניברסיטת "סטייט קאלעדזש" פא. - ע"פ בקשת חברת "הלל" (איגוד סטודנטים יהודיים) - לסדר שם ש"ק "ברוח חסידי חב"ד". חברי צאגו"ח המשתתפים היו: הרבנים - דובער בוימגארטן, יוסף גאלדשטיין, בנימין קליין, אברהם יצחק שם טוב, הת': שמואל לו ומיכאל טאויל (מארגנטינה).

כשהגענו אחרי חצות היום ברכבת לעיר לואיסטאון - כ40 מייל מסטייט קאלעדזש - קבל את פנינו הרב גולדבערג, רבה של "הלל", ובמכוניות הובילנו לאוניברסיטה. סדרם הוא, כי בשעה 7 בערב מתקבצים כמה עשירות סטודנטים, מקדשים על היין, מברכים המוציא, ואוכלים סעודת ליל ש"ק. ישבנו על ידם, ושרנו כמה ניגונים חסידיים, והרב בוימגארטן סיפר סיפורים שעשו על השומעים רושם רב. הסעודה ארכה כשעה.

בשעה השמינית, התחילה תכנית ה"עונג שבת", שהשתתפו בה יותר מ450 תלמידים, וכן מספר פרופיסורים ובע"ב.

הרב בוימגארטן עלה על הבימה, ודיבר אודות התוכן הפנימי של קבלת ש"ק ע"פ המבואר במאמר דא"ח ד"ה לכה דודי פ"ט. ודבריו היוצאים מן הלב מצאו הד בלבבות השומעים. אח"ז שרנו את הניגון "קול ביער" להסבא משפאלע בלה"ק, אידית ואנגלית. צלילי הניגון והמלים עם תוכנם הפנימי

17) עמוד לא (דו"ח זו מוזכר גם במכתב י"ב חשון). טופס מהחוברת נמצא בספריית אגו"ח (ראה גם: 'ליקוט מענות קודש' תש"כ-תשכ"ג, מענה קמה, התייחסות הרבי לחוברת זו).

וביאורם באנגלית כאלו, העלו את המשתתפים לעולם אחר, עולם רוחני, אשר לא הורגלו בו עד עתה, וברוח זו, התחלנו בתפילת קבלת שבת. אחד מחברינו עבר לפני התיבה, בנוסח שלנו, שהי' חדש בעיניהם. בתפילת לכה דודי שרנו כמה ניגונים והתפללנו ערבית. ואחרי התפלה לימדנום ניגון "הושיעה את עמך" והותחלה התכנית.

שער החוברת 'מוזמן לזמן'

ובאמת לא היתה תכנית כלל, כי עצם תופעה זו, שבאו אברכים מגודלי זקן ופיאות עם מלבושים ואבנטים חסידיים, פעלה עליהם רושם עז, וכמובן שניצלנו זאת במידה האפשרית.

ניגון "הושיעה את עמך" ואחריו עוד כמה ניגוני שמחה, חיממו את הלבבות ויצאנו בריקוד. כמה מהסטודנטים, אשר כבר זכו להיות בחצרות קודש כ"ק אדמו"ר שליט"א, וידעו חלק מהניגונים, נכנסו מיד במעגל הריקוד, ואחריהם

נמשכו עוד ועוד, והמעגל הלך וגדל, מצב הרוח הלך והתרומם, וככה רקדנו שעה ארוכה.

הפסקנו את הריקוד, והתחלנו לבאר להם את תכלית שליחותנו, ותוכן הדיבורים: אשר עם כי הניגונים והריקודים תופסים מקום חשוב בחיי עדת החסידים, אבל עם זה הנם רק כפרפראות להעיקר והתכלית, שהוא: חיים יום יומיים על יסודי התורה והמצוה כמצווה עלינו מסיני, וכפי שהם מוארים במאור שבתורה, זוהי תורת החסידות, וזאת היא שליחותנו להעיר את הלבבות, ולהאירם באור תורה ונר מצוה.

הרב בוימגארטן סיפר ע"ד שליחותו בארצות דרום אמריקה ומפעולות כ"ק אדמו"ר שליט"א שם, אשר גם במקומות נדחים שיהודיהם היו עד עתה רחוקים מאוד מחיי תורה, נתקרבו ביותר, וגם היו מקרים אשר מנעו את בני ישראל מלהתערב בגוים כו' וכו'.

שוב התחלנו לשיר ולנגן, ובפעם הזאת ביתר חמימות ושמחה, ושוב יצאנו בריקוד נלהב, ריקוד שהרעיד את הלבבות.

כתוצאה מקירוב הלבבות, נתקבצו חברות סטודנטים סביב כל אחד מאתנו, מהם שהביעו את בעיותיהם בענינים רוחניים, ומהם שהציעו שאלות שונות בעניני דת, והשיחות ארכו עד שעה מאוחרת בלילה. חברינו השתדלו להבהיר להם את האמת, ולפתור בעיותיהם ושאלותיהם במדה האפשרית, וכמובן, שכל שיחות חברינו כיוונו והתרכזו לנקודה אחת, שעלי' הצביעו ואותה הדגישו תמיד: הצורך החיוני בקיום ממשי של התורה ומצוותיה'.

שיחות אלו נחרתו עמוק בלבות השומעים, וכתוצאה מזה - כפי הידיעות שקיבלנו אחרי כן - התחילו רבים בהנחת תפילין ובשמירת טהרת המשפחה, בנטילת ידים לסעודה ועוד ועוד¹⁸.

בש"ק בקר, אחרי הטבילה לפני התפלה - בבריכת השחי' שע"י האוניברסיטה, שהרב גולדברג איפשר לנו ע"י הסברו להנהלה את נחיצות הטבילה - התפללנו שוב כדרכנו ושרנו בתוך התפלה.

אחרי התפלה לימדנום ניגון "אנעים זמירות"¹⁹, והסבנו לקידושא רבא, והתוועדנו יחד באופן פון אן אמת'ע ווארימע חסידישע פארבריינגען.

ואמנם היתה זאת התועדות חסידית במלוא מובן המלה, אשר מן ההכרח שתוצאות' יראו בעתיד הקרוב בפירות טובות. אחרי ההתועדות - שוב שיחות עם קבוצות קטנות שונות.

ראוי לציין, אשר בין חברינו היו כאלו המדברים גם בשפות לה"ק, ולהבדיל, בשפת שפאניש, וכמובן, שידיעתם בלשונות הנ"ל ג"כ נוצלה בשיחות עם סטודנטים המדברים בשפות אלה.

18) ראה גם במכתב י"ב חשון תשכ"ב, ולקמן במכתבו של הרב גולדברג, אודות התוצאות מביקור זה.
19) שהרבי לימדו בליל שמח"ת לפנות בוקר בשנה זו (תשכ"ב).

אחרי תפלת ערבית באו שוב הרבה סטודנטים לדבר אתנו (והערצתם והתקשרותם הפנימית אלינו נראית על פניהם), וכל אחד בעייתו ושאלתו אתו.

עשיריות סטודנטים קיבלו ע"ע להניח תפילין, להזהר במאכל כשר כו' וכו'. - ואלה הן רק דוגמאות אחדות מהתוצאות שהובלטו מיד ועל אחר. במוצאי ש"ק, כשזמן ביקורנו התקרב לקיצו, הרגשנו במוחש שקשה עליהם הפרידה מאתנו, רבים מהם הביעו רצונם להיות קשורים אתנו, וביקשונו מאד לבקר אותם לעתים תכופות.

הרכבת מלואיסטאון יצאה בשעה 2:22 לילה, וכאשר נתקרב הזמן לנסוע אל הרכבת, ראינו התרגשות גדולה בין הסטודנטים שרצו ללותנו, ובבקשות רבות פעלו שינתן להם הרשות לנסוע עמנו עד תחנת הרכבת.

אחרי ביקור קצר בבית הרב גולדברג, יצאנו לתחנת הרכבת. התרגשות הסטודנטים הלכה וגברה, וכשנפרדנו מאתם, היו כאלה שלא יכלו להבליג על רגשותיהם ולהסתיר את דמעותיהם.

כעבור שבועיים, באו מספר נכון מהם, ובראשם הרב גולדברג, ביום ה' ערב על ש"ק מברכים אל כ"ק אדמו"ר שליט"א. חברי צאגו"ח דאגו לסידורם באש"ל, וסידרו עבורם תכנית מלאה, עבור משך זמן שהותם כאן. בנסעם חזרה ביום א' בקר, היו כולם מלאי רושם והתרגשו עמוקות מכל מה שראו ושמעו, והביעו את תודתם הלבבית על הקבלת פנים החמה שקיבלו כאן.

ובשירת "הושיעה את עמך"²⁰, שבקעה בקול אדיר ממכוניותיהם, נסעו מחצרות כ"ק אדמו"ר שליט"א, כשידיהם מנופפות לאות - שלום.

עד כאן לשון הדו"ח.

ביקור חוזר

אחרי ביקור משלחת צא"ח באוניברסיטה, חזרו כמה סטודנטים, וביקרו בקראון הייטס בסוף שבוע פרשת חיי שרה, תשכ"ב, ונכנסו ליחידות, וזה בעצם היווה ה'פגישה' הראשונה, כפי שנספר על כך בהרחבה, בפרק הבא.

הרב בוימגארטען, קיבל אחר כך מכתב תודה, מאת הרב גולדברג, בה הביע התפעלותו על תוצאות הנפלאות של הביקור באוניברסיטה, והביקור של הסטודנטים אצל הרבי.

וזה לשון המכתב (בתרגום חפשי), מתאריך ראש חודש כסלו, תשכ"ב:

ב"ה

בערל היקר שליט"א

אני יודע, שבאמת הייתי צריך לכתוב לך כבר מזמן, אך עדיין כולנו נמצאים ב'שמים הגבוהים', כתוצאה מההיכרות שלנו עם חב"ד, במשך חודש העבר.

קשה לתאר במילים, את השינויים שהתחוללו כאן. חיים השתנו. הרבה שלא יכלו לנסוע לניו יורק, אך נוכחו ב'הילל' למשך זמן קצר בעת ביקורכם פה, באו אלי לשאול שאלות. יש להם עיניים נוצצות. הם חוו משהו בעל משמעות-רב. נקודת היהדות פתאום נתעוררה בהם.

כל זה נראה בפועל ממש, בכך, שכעת נוספו אלו שבאים בביקור להתפלל, ומקודם לכן לא באו. יש החפצים ללמוד תורה ותלמוד, שמקודם לכן אפילו לא חשבו על זה. האטפוספירה פה השתנתה, והקבוצה שלכם זכתה במצוה, להיות השלוחים בכך.

התוצאות מביקורכם פה, ושלנו אליכם, ימשיכו לזמן ארוך. להגיד "תודה לכם" על מאמצים, נראה בעיני כביטוי חלש בלתי-משמעותי. כאשר "הניצוצים" פועלים, אנחנו מודים להשי"ת.

אני מקוה שתמסור תודתינו הכי עמוקה, ל"ששת" (הבחורים) שבאו לכאן. למשפחות שהראו הכנסת אורחים מדהימה, שבמקביל, השאירו עלינו רושם מדהים. לכל תלמידי הישיבה, שקיבלו, שוחחו, ועודדו את הקבוצה שלנו. לרבנים, ששיתפו פעולה איתנו כל כך. ולהרב חדקוב שליט"א, על התעניינותו ומאמציו. ועולה על כולנה, לרבי שליט"א, שדבריו ומעשיו, פשוט הצילו חייהם של כל כך הרבה.

שתהיו כולכם ברוכים, ותצליחו, בכדי שעבודתכם הקדושה תמשיך. תקותי, שבמהרה ניפגש שוב.

בכבוד רב,

הרב נורמן ט. גולדברג

NAI B'RITH HILLEL FOUNDATION

AT THE PENNSYLVANIA STATE UNIVERSITY

RABBI NORMAN T. GOLDBERG
Director

224 LOCUST LANE
STATE COLLEGE, PENNSYLVANIA
TELEPHONE AD 2-7-2408

November 9, 1961

Rabbi Berel Baumgarten
770 Eastern Parkway
Brooklyn, N. Y.

Dear Berel ^{אבי}

I know I should have written some time ago, but we are still in the upper spheres as a result of the past month's associations with Lubavitch.

It is hard to describe the transformations which have taken place. Lives have changed. Many who could not come to New York, but who were at Hillel at one time or another during your visit here, have come to ask questions. The glint is in their eyes. They have experienced something meaningful. The Pintele Yid has suddenly awakened.

In a concrete sense, there are those who daven in the morning who didn't before; there are those who want to study Torah and Talmud who had no such inclinations before. The atmosphere has changed, and the group of you have the mitzvah of bringing it about.

The consequences of your visit here and ours to you will continue for a long time to come. To say "Thank you" for your efforts seems hollow and inadequate. When the "sparks" are involved, we thank G-d.

I do wish that you express our deepest gratitude to the "six" who came here, to the families who showed such remarkable hospitality (and who had an equally remarkable influence), to all the Yeshiva Talmidim who welcomed, conversed with and encouraged the group, to the Rabbis who cooperated so much, to Rabbi Hadakoff ^{אבי} for his interest and efforts, and above all to the Rebbe ^{אבי} whose words and deeds have literally saved so many lives.

-2-

May you all be blessed and prosper that your holy work may continue. I hope it won't be too long before we all see each other again.

Sincerely,

Norman T. Goldberg
Rabbi

NTG/lk

A national organization devoted to religious, cultural, and counseling service among Jewish students at 205 colleges and universities in the United States, Canada, and Israel.

מכתב התודה מאת הרב גאלדבערג

קדיש: ארכיון צ"ח, א חסידישע דעהע

ה. פרופסור יעקב חנוכה

הבחור הספקן

מבין מאות הסטודנטים שהופיעו בתכנית, האחרון שחשבו שיתקרב ליהדות, הי' פרופסור יעקב חנוכה, בחור בן כ"ו שנים, בוגר לימודי פיזיקה, עם זקן צרפתי. הרב שמואל לו שי' מספר, שבראותו בחור זה, חשב לעצמו "הבחור הזה, בודאי לא נצליח לתפוס"...

פרופסור חנוכה, הגיע לאירוע בליל שבת, וכן למחרתו ביום ש"ק רוכב על אופניים (באיחור, כי סיים למסור שיעור בפיזיקה). אחרי ששמע את ההרצאות, הביע ספקנות רבה, התוכח, ושאל שאלות רבות.

עצה טובה

בכל זאת, נתעורר פרופסור חנוכה מכל הניגונים, והריקודים החסידיים. במוצאי שבת, כבר היה הוא מבין אלו, שליוו את המשלחת לתחנת הרכבת. ביום הבא, פרופסור חנוכה התיישב להכין את עצמו, לקראת מבחן קשה במטמטיקה. בהיותו עדיין תחת רושם עמוק של הביקור, לא הצליח להתרכז, ובשום אופן, לא היה ביכולתו לנתק את מהלך מחשבותיו, ממה שראה במשך השבת. הוא החליט לגשת להרב גאלדבערג, שבראותו הרושם העמוק שהחסידים השאירו עליו, אמר, שמוכרח הוא לנסוע ל770, ולהכנס לרבי ביחידות.

ה'פגישה' הראשונה

כעבור שבועיים, ביום ה' פרשת חיי שרה, כ"ג חשוון, הגיע פרופסור חנוכה ל770, כחלק מקבוצה של עשרה סטודנטים (ח')

פרופסור יעקב

חנוכה

(קדיש: ארכיון ליובאוויטש)

נערים, וב' נערות), שנכנסו כולם ביחד ליחידות. באופן בלתי רשמי, היה זה בעצם ה'פגישה' הראשונה.

הרב שמואל לו מספר:

באותה יחידות דיבר הרבי שתי נקודות: א. זה שיש אנשים המתחסים לשבת באופן שלילי, ומדגישים האיסורים של שבת, באמת צריך להדגיש את הצד החיובי של שבת, קדושתה המיוחדת וכו'. ב. שזהו שבת מברכים כסלו, שנקודת חודש זה הוא היו"ט דחנוכה, שענינו מוסיף והולך ואור.

מאוניברסיטה לישיבה

אחרי היחידות כללית, התקיים יחידות פרטית עם שלוש סטודנטים, שאחד מהם היה יעקב חנוכה. שעה ארוכה, סיפר הוא לרבי את קורות חייו, ועל רצונו לדעת יותר על יהדות. ואז, הציע לו הרבי להירשם בישיבה.

דבר כזה, היה בשעתו כל כך מופרך, מלבד המושג שתלמיד אוניברסיטה יכנס ללמוד בישיבה, הרי בנוסף לזה, הוא לא ידע א-ב כפשוטו, הבחורים ב770 שדיברו אנגלית היו מעטים, התניא באנגלית עוד לא יצא לאור, וכמעט לא היו שום ספרים באנגלית על יהדות, ומעל כל זאת, הוא היה בגיל מבוגר מהבחורים בישיבה. בכל זאת, הורה לו הרבי לעשות כן.

לאחר מכן שמעתי מהרב בוימגארטען, שבפעם הבא שהנהלת הישיבה נכנסו לרבי, שאל אותם הרבי, האם קיבלוהו לישיבה. שאלו את הרבי, הרי איננו מתאים לכך, ואיך נוכל לקבלו. ענה להם הרבי, אני לא אכריח אתכם לקבלו, אך אני הייתי מציע לכם לקבל אותו, כי הנני מרגיש שיהיו מאות ואלפים כמוהו.

כשאני שמעתי את זה, רקדתי, כי הרגשתי שזה ממש נבואה של הרבי!²¹

דוגמה חיה

תקופה קצרה אחרי שיעקב חנוכה הצטרף לישיבה, כבר לא היה אפשר להבחין בינו לבין בחר רגיל לומד בישיבה.

בכמה הזדמנויות, לקח הרב בוימגארטען את יעקב חנוכה עמו, בכדי להראות לסטודנטים דוגמא חי', מסטודנט שהפך להיות תמים מן השורה. בכל

(21) הרב לו, מסביר סיבת התרגשותו: באותם ימים, מי היה יכול לתאר לעצמו, שיהיה דבר כזה? משל למה הדבר דומה, לאחד שיציע לשלוח שליח על הללית, בכדי למסור שיעור תניא על הירח!

פעם, שיעקב חנוכה היה נואם בפני הסטודנטים, ומשוחח ומתוועד איתם, היה משאיר עליהם רושם עמוק.

פעם השני שיעקב חנוכה נסע לשבת כזו, הי' לסטייט קאלעדזש, יחד עם הרב שמואל לו שי', שבת פרשת פקודי תשכ"ב. באותו שבת, נסע הרב בוימגארטען לאוניברסיטת פיטסבורג, לערוך שם תכנית. במוצאי שבת, הגיעו גם יעקב חנוכה ושמואל לו ברכבת, והצטרפו גם הם לתכנית. לפני נסיעה זו, קיבלו כמובן רשות מהנהלת הישיבה, וגם הכניסו פתק לרבי, לקבלת ברכה והסכמה לנסיעה. אך לא קיבלו שום מענה.

יחידות פתאומית

בלילה שלפני הנסיעה, באופן פתאומי, קרא הרב חדקוב ליעקב חנוכה, שהרבי יענה לו על הפתק אישית, בחדרו הקדוש. הוא הופתע עוד יותר, כאשר נכנס לגן עדן העליון, וראה שם הרבי יושב, ללא הכובע והסירטוק! יעקב חנוכה שהה בפנים לערך כחצי שעה, שם קיבל מהרבי כמה הוראות מעניינות מאוד.

להלן קטע מרשימת הרב שמואל לו שי' מאותה יחידות, וההוראות בקשר לביקור באוניברסיטה, כפי מה ששמעם אחר כך מיעקב חנוכה²² (בתרגום חפשי מאנגלית):

הרבי: בודאי הנך מרגיש שאתה חלוץ (pioneer בלע"ז).
חנוכה: אינני רוצה להיות "דוגמה", אני מרגיש שאינני ראוי עדיין לכך.
הרבי: מחר, כשאתה הולך לפן סטייט לשבת, תתנהג כמו עצמך. בשבת, אינך צריך להיות כמו שתהי' ביום ראשון, אך ביום שני לא תישאר כביום ראשון, רק יותר טוב. תעביר לסטודנטים את רגשותיך האמיתיים, ואל תחשוש שזה ירחק אותם. אל תשאיר עליהם רושם שחסר לך משהו כתוצאה מביאתך לישיבה.
והרבי המשיך: להיות דוגמא חי' – אין זה בחירתך! כל יהודי, מכוח מתן תורה, הרי הוא אוטומטית – לא משנה אם הוא דתי או לא דתי, בידעתו או שלא בידעתו – דוגמה לעולם. וזה אחד הסיבות לאנטישמיות. לכן, אל תרגיש לא-טוב מהיותך דוגמה, כיון שהנך כבר דוגמה, ברצונך או שלא ברצונך.

התבטאויות מיוחדות

הרבי הראה התענינות גדולה בהתקרבותו של יעקב חנוכה לחב"ד. במכתב כ"א טבת, כתב הרבי להרב בוימגארטען "מובן שדורש גישה מיוחדת ושימת לב. ובפרט שרבים תלויים בהצלחת הטפול עמו".

ניתן לשמוע בהקלטה, מהתועדות י"ג תמוז תשכ"ב (אחרי השיחה העשירית), איך שהרבי אומר למישהו באידיש, ואחר כך באנגלית, לפרופסור יעקב חנוכה:

"זאגן לחיים, אויפירן די שליחות, פון איבערקעען די פראפעסארן אויף אידישקייט, לחיים ולברכה.

וואו איז דא דער בלאק, דער צווייטער פראפעסאר מיינער, לחיים ולברכה! לחיים ולברכה, זאל זיין בהצלחה.

פראפעסאר דזשייקאב חנוכה!

פארן דארפן די פראפעסארן, פארשפרייטן דארטן אידישקייט, אבער בדרכי נועם ובדרכי שלום. לחיים ולברכה.

איי האפ יו וויל בייקיים א פראפעסאר, ענד דען יו וויל ספרעד אידישקייט, ביטוויין די פראפעסארן, לחיים ולברכה (אחרי כמה דקות, חזר הרבי שוב והשמיע תקותו שיהיה פרופסור, בהוספה, שזה יהי "אין גוד העלט ענד אין גוד מוד, אין גוד העלט ענד אין גוד מוד, וויט אינספיריישאן ענד דזשאי")²³.

(23) "להגיד לחיים למילוי השליחות, להפוך את הפרופסורים ליהדות. היכן הוא בלוק, הפרופסור השני שלי, לחיים ולברכה! לחיים ולברכה, שיהיה בהצלחה. פרופסור דזשייקאב חנוכה!

הנסיעה צריכה להיות על ידי הפרופסורים, להפיץ שם יהדות, אבל בדרכי נועם ובדרכי שלום. לחיים ולברכה. אני מקווה שתהיה פרופסור, ואז תוכל להפיץ יהדות בין הפרופסורים, לחיים ולברכה (ואחר כך, הוסיף הרבי, שזה יהיה "בריאות טובה, ובמצב רוח טוב, עם התעוררות ושמחה).

ו. הכהן והרבי

התעוררות מהביקור

באותו ביקור בפיטסבורג, התרחש דבר נוסף, שגם כן היה כתוצאה מהביקור באוניברסיטת סטייט קאלעדזש בפנסילבניה, בש"פ לך לך תשכ"ב (כנ"ל, שממנה נתקרב פרופסור יעקב חנוכה לחב"ד):

אחד מהסטודנטים, שהראב"י גולדברג הכיר, היה כהן, בן י"ט שנים, ושמו ר.ק., בכלל לא היה שומר תומ"צ.

הסטודנט הזה, היה תלמיד אוניברסיטת פיטסבורג, אך הרב גאלדבערג הזמינו לשבת בסטייט קאלעדזש, באמרו, שזוהי הזדמנות חד-פעמית לחוות מקרוב שבת מרוממת יחד עם חסידי חב"ד.

בעצם יום השבת קודש, הגיע הבחור הזה, עם הרכב שלו, לסטייט קאלעדזש, והצטרף לתכנית.

כמתואר לעיל, בהדו"ח של הרב בוימגארטען משבת זה²⁴, אחרי התכנית, יצאו האברכים, יחד עם הסטודנטים, בריקוד חסידי סוער. גם בחור זה, הצטרף ונסחף לתוך הריקודים (ועשה גם קפיצות 'קארטוויל', בהם נפלו ממנו כל דברי ה'מוקצה' שהיו לו בתוך הכיסים, סיגרעות, וכו').

הכניסה ליחידות

הבחור הזה נתעורר כל כך, שהחליט כבר ביום הבא (יום ראשון פרשת וירא), בהתעוררות הרב גאלדבערג, לבוא מיד ל770, בכדי להכנס ליחידות בהזדמנות ראשונה. בפועל, הוא נשאר ב770 לש"פ וירא, ואף השתתף בהתעודות של הרבי.

כסופו של דבר, הוא נכנס ליחידות ביחד עם שאר הסטודנטים, ביום חמישי פ' חיי שרה. אחרי היחידות כללית, נכנס הוא ליחידות פרטית, שנמשכה כשעתיים.

(אחריו נכנס יעקב חנוכה, ששהה גם כן ביחידות כשעתיים, והיה שם עוד סטודנטית, שכתבה את קורות חייה מעל גבי 16 עמודים, וגם היא נכנסה ליחידות פרטית).

כמתואר במכתבו של הרב בוימגארטען, הבחור הזה חפץ להתחתן עם גויה. ואף שאחרי התכנית בש"ק פ' לך לך, נתעוררו במוחו ספקות בעניין, לא הצליחו להשפיע עליו שלא להתחתן עמה.

קדושתו של כהן

כשנכנס ליחידות, שאל אותו הרבי (התוכן²⁵): "האם היית בהתועדות של ש"ק?"

וענה הבחור "כן, נהניתי מכל רגע, ובפרט מהשמחה העצומה בעת הניגונים. בפרט הי' נפלא בעיניי המחזה, איך שכל החסידים העומדים על ה'פארענטשעס' מסביב, מתנענעים וקופצים לכל תנועה ותנועה של הרבי". הרבי המשיך: "אתה יודע כמה זמן ועמל הייתי צריך להשקיע, בכדי להגיע למצב כו?"

הרבי הצביע בידו הק' לכל הספרים שבחדר מסביב "אתה רואה את כל הספרים האלו?" "אני למדתי את כל אחד מהספרים הללו".

"בכל זאת, אתה, בלי לעשות כלום, בעצם העובדה שנולדת ככהן, הנך יותר גבוה וקדוש ממני, וזוהי מתנה אליך מאת השי"ת, שאפילו אני, עם כל יגיעותיי, לא אוכל אף פעם להגיע לדרגת קדושה כמוך".

בסיום היחידות, הסביר לו הרבי, שמכיון שאם יפרד ממנה, יהיה כאבו וצערן גדול, הרי ככל מה שיחכה יותר עם הפירוד, יהי' הכאב והפצע יותר גדול ויותר עמוק.

עם תום היחידות, יצא הבחור בהתעוררות רבה, אך עדיין לא היה מוכן לעזוב את הגויה.

מחלה פתאומית

לבסוף, דברי הרבי נתקיימו באופן פלאי ביותר:

(25) בשילוב שתי גירסאות של שאלת ומענה הרבי לבחור זה (מפי הרב פנחס שלמה שי' בוימגארטען, ומרת צירל שתחי' ליפסקער)

באחד החודשים הבאים, הלך הבחור הכהן לרב רפורמי, שהבטיח לו שהוא יגייר את הגויה, ואז יוכל לישא אותה.

באמצע תהליך הגיור, לקה הרב הרפורמי בהתקף לב, ואחרי תקופה קצרה, מת.

גם הבחור הזה, לקה באופן מסתורי באחת מריאותיו, ולוקח לבית הרפואה בפיטסבורג.

בהיות שהרב בוימגארטען היה שם לשבת, הלך לבקר אותו בבית הרפואה²⁶, שם ניסה לשכנע אותו לעזוב את הגויה (גם הבחור בעצמו הבין, שכל זה הוא משמים, שהרי בודאי אין זה דבר טבעי, שבפתע פתאום מת הרב הרפורמי, וגם הוא לקה בריאתו), אך ללא הועיל, ובהמשך, ערכו הכהן והגויה טקס נישואין.

ביטול הפצע

וכאן התרחש הנס, בו נתקיימו דברי הרבי כפשוטם, שביטול הנישואין עם הגויה גרם לביטול ה"פצע":

זמן קצר אחרי הנישואין, התחילו הכהן והגויה להתווכח ולריב, אחד עם השני. הכהן עוד לא נתרפא לגמרי, ותמיד הרגיש כאבים בריאה שנפגעה. אך בכל פעם שהיא היתה מבקרת אותו בבית הרפואה, והוא היה צועק עליה, הרגיש עוד יותר טוב, ועוד יותר בריא.

פעם אחת, היה להם ויכוח גדול, ובסוף באו לידי פירוד. מאז והלאה, לא הרגיש הבחור שום כאב, והריאה שלו נתרפאה לגמרי, עד כדי כך, שהרופאים נתפלאו, כי לפי דבריהם, לא נשאר שום רושם כלל וכלל מכל הדבר, וכאילו לא היה!

ז. "החייטני"

הזמנה גודלית

עוד סיפור נפלא של פרופסור, שנתקרב לשמירת תומ"צ על ידי הרב בוימגארטען בשנת תשכ"ב. הוא היה בוגר אוניברסיטת קולומביה, ושמו שניאור זלמן ("דושיימס") שמיידלער.

הוא הגיע ממשפחה מתבוללת, על יהדות לא ידע כלום, והרב בוימגארטען הזמין אותו לבוא לגור בביתו. בביתו, הקדיש הרב בוימגארטען שעות רבות ארוכות, לשבת עמו, ולהדריכו צעד אחר צעד, עד שנעשה לשומר תורה ומצוות גמור.

פרופסור שמיידלער²⁷ שי' מספר:

זה היה באמצע שנת תשכ"ב, באותה תקופה למדתי בתור תלמיד בוגר באוניברסיטת קולומביה, שם לא היה 'הילל', אך היה ארגון 'יבנה'. יום אחד, הגיע אלינו משלחת חב"ד, והרב בוימגארטען דיבר לפנינו, והזמין אותנו לבקר ב70,77, וזכיתי אז להיכנס פעמיים ליחידות עם הרבי.

לאט לאט, נתקרבתי לשמירת התומ"צ. בעודי מסיים את לימודי באוניברסיטה, לעתים תכופות הייתי מגיע לשבת בקראון הייטס, והתארחתי משך זמן, בביתו של הרב מענדל בוימגארטען (לאחר מכן, התארחתי גם אצל ר' אבא פלטיאל, ואצל ר' דוד קעלנער).

לימוד ללא ישיבה

באותה תקופה, לא היה קיים תשתית מסודרת לבעלי תשובה, ללמוד עניני יהדות, מלבד התכניות שהתקיימו מזמן לזמן, וכן אירוח סעודות שבת בבתי אנ"ש.

פרופסור שניאור זלמן שמיידלער

(27) כיום פרופסור לסטטיסטיקה רפואית בבית רפואה 'הר סיני'.

הברירה היחידה לבעל תשובה, היתה להיכנס לשיבה, ובאותו עת, זה לא היה זה אפשר עבורי, כיון שהייתי עסוק בלימודי באוניברסיטה. בכל זאת, למדתי על יהדות וחסידות עם כמה אנשים. (הרב אברהם לוי שי' ליפסער, שלמד איתו, מספר, איך שנתפלא מכח התפיסה המהירה שלו בלימוד החסידות), ובעיקר, למדתי הרבה מספר קיצור שו"ע המתורגם לאנגלית.

כיום, ב"ה הנני שומר תורה ומצוות כבר ששים שנה, והכל התחיל בזכות הזמנתו של הרב בוימגארטען, בעת התכנית באוניברסיטת קולומביה. לולא הזמנה זאת, מי יודע היכן הייתי נמצא היום.

בזמנו, לא ידעתי כלל, שהרב בוימגארטען היה שואל מאת הרבי, והרבי התעניין בכל פרט ופרט, אודות התקדמותי בשמירת התורה ומצוות. ברצוני, להדגיש קטע אחת של המכתבים, בהשאלה אודות חלב ישראל (ראה להלן במכתב ר' מנ"א): "מוחי אומר לי ... ולבי אומר לי ומהסס ... אבקש הוראה מכ"ק אדמו"ר שליט"א על זה, או עכ"פ, רמז קטן ממנו, שאינני מקלקל בכל זה".

ניתן לראות בכאן, את הדילמה הגדולה של השליח, בין הצורך, להדריך את הבעל תשובה לאט לאט, בכדי שלא לכפות עליו הכל בבת אחת, אך ביחד עם זה, חשוב, שהשליח, לא יגיד להבעל תשובה הטרי, לעשות דבר האסור.

ברית ופדיון הבן

ביום ראשון, כ' תמוז תשכ"ב, עבר פרופסור שמידלער הטפת דם ברית (כיון שהברית מילה שלו התקיים בביהכנ"ס רפורמי, שלא כפי ההלכה), ונקרא שמו בישראל 'שניאור זלמן', אחרי אדמו"ר הזקן.

ביום ראשון של שבוע הבא, כ"ו תמוז, נערך עבורו סעודת פדיון הבן.

[פרופסור שמידלער מעיר על פרט מעניין:

באותה עת עשו לי פדיון הבן, כי ידעתי שאני בכור, ונודעתי, שעל פי דין, חייב בכור לעשות פדיון הבן. אך לאחר מכן נודע לי, שאמי היתה בת לוי...]

להלן, אנו מביאים תיעוד מפורט מאותו סעודת פדיון הבן, מתוך כתבה שהתפרסם בזמנו בירחון 'בית יעקב'²⁸, ע"י הרה"ח הישיש שמריהו נח ע"ה ששונקין:

כל ימי שהותי בברוקלין העיר לרגלי נשואי נכדי, היה לי העונג הנפשי להתפלל בבית מדרשו של הרבי מליובאוויץ'. פעם אחת, לאחר שגמרתי את תפילתי, בא אברך אחד²⁹ מתלמידי הישיבה של הרבי, חבר "צעירי אגודת חב"ד", ומזמין אותי ואת כל זקני הת"ח אשר היו שמה, ל"פדיון הבן" העומד להתקיים מיד בביתו, לא רחוק מבית מדרשו של רבנו. הלכנו ומצאנו שם כבר קהל גדול של זקני וצעירי חב"ד. שולחן גדול היה ערוך בכל מיני מאכל ומשקאות טובים ומשובחים. באחד החדרים הפנימיים שבביתו, וכל הנוכחים הסבו אל השולחן.

כאשר נכנסנו, הורו לנו ליטול את ידינו, כי את פדיון הבן יערכו בתוך הסעודה. אותי הושיבו בראש השולחן. מימיני ישב אברך אחד³⁰, מעוטר בזקן ובפיאות, וחשבתי, כי זהו אחד התמימים מחניכי ישיבת ליובאוויץ', משמאלי, בצדו של השולחן, יושב אברך שני, וכיפה צמודה לראשו. בידו הוא מחזיק ששה מטבעות של דולרים כסף, ששוויין חמשה סלעים של כסף נקי, על-פי החשבון המדויק של דמי פדיון הבכור.

לאחר אכילת הדגים, הוחל בשירת ניגוני חסידים, משמחי-לב. האברך שהחזיק את המטבעות שר גם הוא, וחדוה רבה נסוכה על פניו. כאשר הפסיקו לנגן, עמד בעל הבית עורך הסעודה, שהוא יליד אמריקה, לכן מדבר צחה בשפת האנגלית, להסביר לאברך תוכן מצות פדיון הבן והברכה.

כאשר סיים את הסברתו - שאלנוהו בתמהון: היכן הילד הרך? מדוע אין מביאים אותו אצל השולחן, כנהוג? - ואז פרץ צחוק עז מפי המסובים, ויענו כולם, כי האברך הוא הוא ה"ילד", הפודה את עצמו.

כך הבינתי שזהו בעל תשובה, ונדוע לי מיד שהוא משמש פרופסור למקצוע של מתמטיקה. "ומי השיבו ליהדות?" - דווקא אותו האברך עטור הזקן והפיאות, אשר חשבתי מקודם שהוא תמים מבטן ומלידה כאחד התמימים של ישיבת ליובאוויץ', ואז הוסבר לי הדבר: גם הוא היה מפורקי עול היהדות, וגם הוא פרופיסור, ולא עבר שנה מאז חזר ליהדות, וכבר מעוטר הוא בזקן ופיאות, ובא ללמוד בישיבתו של הרבי.

התענינתי לידע את פשר הדבר איך עשו הצעירים האלה לבעלי תשובה אמיתיים, לומדי תורה ומקיימי מצוה בחדוה רבה. וזה הדבר: הרבי מליובאוויץ' - אך ישב על כסא נשיאותו, ארגן מיד "צעירי אגודת חב"ד" בכל מקומות מושבותיהם, ומאז הם המה שלוחיו, להחדיר דבר ד' לכל ישראל בכל קצויו תבל, הצמאים לשמוע דבר ד'.

(28) גליון 44-45 (טבת-שבט תשכ"ג) עמוד 5 (פורסם שוב ב'בית חיינו' גליון 91 (שלהי סיון תשנ"א) עמוד

(19).

(29) הכוונה להרב בוימגארטען.

(30) הכוונה לפרופסור יעקב חנוכה.

בחול המועד סוכות של שנת תשכ"ב³¹, הוטלה משימה מאת הרבי על ראשי צעירי אגודת חב"ד של ברוקלין, לבקר בבתי האוניברסיטאות. נודמנה קבוצה מחברי צא"ח לאוניברסיטה

'החייטני'

המזלג והכף, יחד עם עטיפת נייר-שעוה, שמהם אכל הרבי, מסעודת פדיון הבן

באחת הערים הגדולות, המונה כעשרים אלף סטודנטים על פרופסורים, וביניהם כאלפים יהודים. הצעירים ריכזו את אלפי הסטודנטים והפרופסורים היהודים באולם, והביאו לפניהם את דבר יהדות, מוארים היטב בתורת החסידות של חב"ד. לאחר ההרצאות היו יכוחים ושאלות, ה"מתקף" הגדול ביותר, היה האברך שישב ב"פדיון הבן", עטור זקן ופיאות.

הצעירים שלנו הציעו לו לבקר אצל הרבי בעצמו. בסיום השיחה אמר הפרופיסור הנזכר, כי השקפת היהדות נראית בעיניו, על אף שישנן שאלות עליה, אבל הוא מקבל את הצעתם לגשת מיד הלכה למעשה, להניח תפילין ולהתעטף בציצית - אם כי הוא עדיין רחוק מאד מזה.

לא עברו ימים רבים, ופרופיסור זה הופיע בבית המדרש של הרבי ב"סעווען סעווענטי" בבקשה להכניסו פנימה, מיד הכניסו אותו, ושהה אצל הרבי כמה שעות, ויצא משם שבור ורצוף. הוא סיפר, כי החליט לעזוב את כסא המרצה שלו בתור פרופיסור, כדי לבוא אל הישיבה אצל הרבי, ולהתמסר בכל נפשו אל לימוד התורה. אולם הרבי לא הניחו, רק הורה שלא יעזוב את מקומו, אלא רק שבשעות הפנויות יבוא וילמד. לא עברה שנה, וכבר רכש לו ידיעה נכונה בתלמוד ובחסידות, ומתנהג בכל דרכיו כמו תמים של הישיבה, מבטן ומלידה.

ואולם האברך השני, זה בעל "פדיון הבן", הנו דור שלישי לאנשי ריפורמה, מתבוללים גמורים, וכבר הרגיש בריקנות של חייו. וכיון שגם הוא היה בין שומעי השיחה בחסידות, גם הוא התחיל להקיפם בשאלות. לאחר שהפרופסור הנ"ל ביקר אצל הרבי, ובא על סיפוקו בכל שאלותיו, הלך אליו חברו השני, והפרופיסור ענה לו על הכל, וכך נעשה גם הוא בעל תשובה גמור. הוא קנה לו תפילין מהודרים וציצית, ומקיים כל המצוות. בהמשך הזמן הוא בא אל הצעירים, וגילה להם את צערו, שבהיות ואנשי הריפורמה אינם מוהלים את בניהם כדת ישראל, לכן לפי דעתו אינו מהול כהלכה, והניח את עצמו להטיף לו דם ברית כהלכה. אחר כך נודע לו, כי הוא בכור מבטן, ולכן ערכו לכבודו סעודה, שבה פדה את עצמו.

31) הכוונה לשיחה שנאמרה בעת הועידה השנתית של צא"ח, בחול המועד סוכות. בשיחה שלפנינו (גם בהקלטה), לא נמצא מפורש ענין זה.

הרב פנחס שלמה שי' בוימגארטען מספר:
כאשר אבי ע"ה הכניס לרבי הדו"ח על הברית והפדיון הבן, ענה הרבי
במילה אחת: "החייטני!"
ושמעתי אח"כ ממזכיר הרבי, הרה"ח ר' לייבל גראנער ע"ה, שבימים
הקודמים לכך, היה הרבי במצב רוח מתוח מאוד, ולא ענה כמעט על שום
מכתב וכו'.
אך בשמוע הרבי הבשורה טובה, אודות הברית ופדיון הבן של פרופסור
שמיידלער, פתאום, נראתה שמחה גדולה על פניו הק'.
אחר כך, הכניס אבי לרבי מסעודת פדיון הבן, והרבי נטל ידיו הק' וברך
מזונות ושהכל, ומאז והלאה, כבר היה הרבי במצב רוח של שמחה.

למרבה הפלא, ניתן למצוא ביאור למענהו של הרבי, 'החייטני', במכתב
באגרות קודש, מתאריך כ"ג תמוז תשכ"ב - אותה תאריך, של המכתב בה
בישר הרב בוימגארטען לרבי, על הברית ופדיון הבן!
וזה לשון קדשו של הרבי:

מספרים חסידי חב"ד, שכשנפטרה הרבנית אשת אדמו"ר הצמח צדק, התאבל עלי' ביותר
ומאן להתנחם, עד שנכנס אליו אחד ממקורביו ואמר, הרי בפירוש שמענו מכ"ק אדמו"ר
מאמר חז"ל על הכתוב ראה חיים עם אשה אשר אהבת כו' - תורה היא, ויענהו הצ"צ החייטני,
ועל ידי זה חל מפנה במצב רוחו וכו'.
ולכאורה הענין צריך עיון גדול, שהרי בודאי אשר ידוע הי' מאמר הנ"ל להצמח צדק, ובודאי
גם כן אשר בקשר עם ימי האבלות עלה בזכרונו כמה וכמה פעמים, ובמה איפוא פעל המקורב
הנ"ל בהזכירו המאמר, ועד לחולל מפנה בהליכות יום-יום של הצמח צדק? אלא שכנראה
אינו דומה ענין כמו שהוא במחשבה, לכמו שמביאים אותו לעולם הדיבור, אף שלכאורה
היינו הך, ואין חבוש מתיר עצמו מבית האסורים - נאמר גם על הגדול שבגדולים.

ח. תורה ומדע

מכתב הרבי שעורר סערה

בשנת תשכ"ב, פרסם הרבי שני מכתבים ארוכים בעתון 'דזשואיש פרעס'. מכתב אחד היה אודות גיל העולם, בו הרבי הוכיח בארוכה, איך שאין ביכולת המדע לסתור את קביעת תורתנו הקדושה בזה. והמכתב השני³² היה, אודות הסכנה הרוחנית, בשילוח הבנים ללמוד בקאלעדזש. שני מכתבים אלו, עוררו סערה גדולה בקרב הצבור המדעי-יהודי-

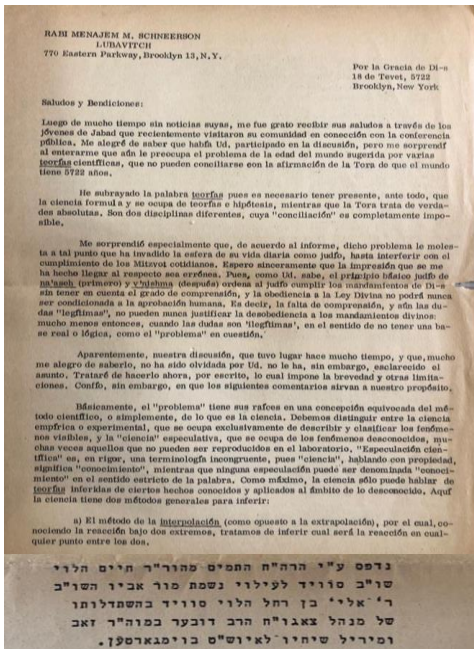
אורתודוקסי, ורבים התנגדו להם בתוקף. ובפרט, נפגעו מהמכתב על גיל העולם, בה ראו, שהרבי מתערב ב'שדה שלהם' (המדע).

להרבה מקומות שהרב בוימגארטען נסע אליהם, הביא עמו העתקות ממכתב זו, והפיץ אותה בקרב הסטודנטים היהודים, ולימים, אף תרגמה לספרדית (ראה תמונה).

ועידת מדענים

בסוף שנת תשכ"ב, התקיימה ועידה השנתית של ארגון-מדענים-יהודים-

אורתודוקסים (AOJS). ארגון זה, כשמו, כלל בתוכו מחשובי המדענים היהודים-

מכתב הרבי אודות גיל העולם, מתורגם לספרדית (בהשתדלות: הרב בוימגארטען, ותלמידו הרב חיים סוויד)

(32) מתאריך ר"ח אדר ראשון תשכ"ב (התפרסם בעתון הנ"ל פעברואר 1962).

אורתודוקסים בכל ארצות הברית. בשיאו, נמנו כחברי הארגון, קרוב לאלפיים מדענים.

בשנה זו, תשכ"ב, התכוננו לדון בנושאי שני המכתבים הנ"ל, והרב בוימגארטען, שנסע לשם מטעם צא"ח, ייצג את העמדה של הרבי בנושאים אלו.

אך, עיקר המטרה של נסיעה זו, היתה כדי להגיע לידי שיתוף פעולה, בין המדענים וצא"ח, בכדי שיוכלו לעבוד ביחד, בשדה הקירוב של הסטודנטים שבאוניברסיטאות השונות, בהם שימשו המדענים כפרופסורים במקצועות שלהם.

הרב בוימגארטען, הביא עמו את שני תלמידיו, המקורבים הטריים, יעקב חנוכה, ושניאור זלמן שמידלער, והציג אותם לפני המדענים, בתור דוגמא חיה על הצלחתה הגדולה של ליובאוויטש, להשפיע על הפרופסורים, ולגייס את תמיכתם ועזרתם בעבודת צא"ח באוניברסיטאות (בתמורת העזרה שלהם, הציע הרב בוימגארטען, שמדענים חבדיי"ם ירשמו כחברים בארגון).

קודם לועידה, התקשר הרב בוימגארטען לפרופסור נתן קלאהר³³, שהשתייך לחב"ד, ובעצמו היה אמור להשתתף בוועידה, להתייעץ עמו, מהו האופן הכי יעיל, לפעול על שאר הפרופסורים שם.

כן, שלח הרבי את הרב בוימגארטען, לפגוש את הרב צבי דוב קאנאטאפסקי, הרב של בית הכנסת 'יונג איזראעל' באיסטערן פארקוויי, שהיה אמור להיות הנואם הראשי של הועידה.

כנראה גם, התקשר הרבי בעצמו עם כמה מהמדענים בנוגע לועידה³⁴.

33) מפיטסבורג. הוא היה מתלמידי הראשונים של הרה"ח הרב מרדכי דוב אלטיין ע"ה שם. הוא למד חסידות עם הרב בוימגארטען בשנת תשט"ו, כמבואר בארוכה במכתבי שנת תשט"ו, ובפרטיות במכתב י"ג תשרי אות ו, עיין שם. וראה עוד: מכתב הרבי הריי"צ אליו מיום ה' מנ"א תש"ד. מכתבי הרבי (מיום י"ח מ"ח תשט"ו, ומיום ח' תמוז תשי"ז) (מכתבים אלו, נדפסו בתשורת אלטיין תשס"ז), אל הרמ"ד אודות ההשתדלות לקרב אותו ואת זוגתו - כנראה בהמשך למכתבו הנ"ל של הרב בוימגארטען (בה הביע הרבי "חפץ בפרטיות שיתקרב קלאהר").

34) ראה להלן במכתב ח' אלול ובהנסמן שם.

ט. היקף פעולות

סיכום השנה

בחול המועד סוכות, תשכ"ג, התקיים כנס השנתי של צעירי אגודת חב"ד, בה מסר הרב בוימגארטען סיכום של פעולותיו במשך שנת תשכ"ב. בעת התוועדות הרבי, בחול המועד סוכות, כמו בכל שנה, סיכמו לפני הרבי בקצרה, תוכן הנאומים של הכנס.

בהקלטה, ניתן לשמוע (בעת ניגון השביעי של ההתוועדות), בין היתר, תוכן נאומו של הרב בוימגארטען (בתרגום חפשי)³⁵:

"הרב בוימגארטען, מסר דו"ח מהביבוקרים בהאוניברסיטאות ומחנות הצבא:

א. הביקור הראשון, היה בברוקלין קולג'. מתחילה, גילו הסטודנטים ספקנות רבה בדברי המשלחת, אבל אחרי שהתוועדו לילה שלם, עם שאלות ותשובות אודות תומ"צ, הי' הצלחה גדולה. עד כדי כך, שהסטודנטים בעצמם דרשו, וסידרו שם קורס רשמית, ללימוד החסידות, בשער היחוד והאמונה.

ב. כמו"כ בקווינס קולג', דרשו קורס כזו בלימוד החסידות.

ג. בעיר פיטסבורג (פנסילבניה), ביקרו באוניברסיטאות 'פיט' ו'קארנעג', והצילו שם כהן, שרצה להנשא לגיורת (צ"ל גויה).

ד. בעיר ניו ברונזוויק (ניו דזשערזי), ביקרו באוניברסיטאות 'רוטגרס' ו'דוגלת'. וכן קיימו כינסו ביחד אנשי העיר, ונעשה שם התעוררות לבנות מקוה, והבטיחו 15 אלף דולר ע"ז. מחר, נוסעים לשם שוב, ויהיה עוד התוועדות. והרבה אנשים מגיעים משם לכאן על שבת מברכים, הרבה יהודים התחילו להניח תפילין.

ה. בשיקגו, ביקרו באוניברסיטת 'נארטוועסטערן', ועשו שם רושם גדול.

ו. בעיר פרינסטאן (ניו דזשערזי), ביקרו ועשו שם מחיצה, והתפללו שם, ואלו, שמתחילה התנגדו למחיצה, התנצלו אחר כך לפנייהם.

ז. בקונטיקוט, ביקרו באוניברסיטת ייל, וכל הסטודנטים היהודים באו.

ח. בפנסילבניה, ביקרו באוניברסיטת 'פן סטייט', ועוררו שם זוגות מסויימות אודות שמירת טהמשהפ"ח, והביאו משם 'נפש', שביו"ט השתא, התלמידים שלו כבר בירכו על אתרוג עם אחרים. מניחים שם הרבה תפילין, והרבה התחילו לאכול כשר.

ט. בניו יורק, ביקרו באוניברסיטת קולומביה, ופגשו כאלו שהיו רחוקים מאוד, ונתקברו, לאחד עשו פדיון הבן, והוא דיבר לפני המדענים האורתודוקסים, ופעל עליהם התעוררות גדולה.

י. במחנות הצבא, ביקרו במחנה 'פארט דזשעי', והיו שם לערך 150 חיילים יהודים, ביניהם גם גנרלים. כמו כן, ביקרו במחנה 'פארט טילדען', וכל היהודים שהיו שם, הניחו תפילין. גם ביקרו במחנה 'פארט העמילטאן', והיה להם הצלחה גדולה".

שאלה במקום ספק

סיכום קצר זה, אודות פעולותיו של הרב בוימגארטען, ביחד עם דו"חותיו המפורטות, נותנים לנו הצצה לתוך היקפם העצום, של עשרות הפעולות, עם מאות ואלפי סטודנטים, באוניברסיטאות שברחבי צפון-מזרח ארצות הברית, במדינות: ניו יורק, ניו דזשזי, קונטיקוט, אוהיו, מרילנד, אילינוי.

ביקורים אלו, היו פריצת דרך וסוג חדשה בעבודת הפצת המעיינות. לשם כך, היה דרוש זהירות גדולה, שלא להיגרר לפעולות, בלתי מתאימות עם רוח היהדות והחסידות³⁶. ביחד עם זה, בכל ביקור באוניברסיטה או קהילה וכדומה, הקפידו אנשי המשלחת, לשמור על כל דקדוק קל של הלכה³⁷. בכל פעם שהיה ספק, אם אופן הפעולה, הוא לפי רצונו הקדוש של הרבי, היה הרב בוימגארטען שואל על כך לרבי, וקיבל בזה מענות מפורטות.

הרב בוימגארטען, אף לא נמנע ולא פחד מלפרסם בגאון, את דעתו של הרבי בעניינים שונים, כגון גיל העולם, חשיבות מחיצה בבית הכנסת, וכדו'.

מצוות מעשיות

סוד הצלחתם הגדולה של הפעולות, באופן למעלה מן המשוער לגמרי, ניתן לתלות בכך, שבמקום להיכנס לוויכוחים, טענות ומענות, בענייני פילוזופיה, התמקדו הרב בוימגארטען ועמיתיו, על נקודה אחת פשוטה וברורה: חשיבות הקיום של מצוות מעשיות, תפילין, חינוך, כשרות, שבת, טהרת המשפחה. נקודה זו, משכה את התלמידים יותר מכל התיאוריות אודות יופי היהדות, שהיה ניתן לנאום אודותם³⁸.

בסיום של כל ביקור, היה הרב בוימגארטען מזמין את הסטודנטים, לבוא ולבקר ב770, בכדי שיראו מקרוב את הישיבה, ושיראו מהו רבי, ומה הם חסידים.

36) לדוגמא, כאשר הגיעו בטעות מתחנת טלויזיה, לסקר את הפעולות באוניברסיטה, ורצו לצלם המשלחת של צא"ח, דחה אותם הרב בוימגארטען, מכיון שחשש, שתפרסם תמונה של רבנים חסידים יראי שמים, באירוע בלי מחיצות בתערובת אנשים ונשים (מתחילו תכננו שיהיה ישיבה בהפרדה, אך מסיבות הבלתי תלויות בהם, לא יצא הדבר לידי פועל), ויהיה חילול השם.

37) למשל, עשו השתדלות גדולה, בכדי שיוכלו לטבול במקוה בש"ק בבוקר.

38) להעיר מדבר מעניין, אשר בכל ביקור, הקפיד הרב בוימגארטען, לנגן את הניגון, אותה לימד הרבי בשמו"ת שנת תשכ"ב, דבר שמבטא את אופן התקשרותו לרבי.

פעולות נוספות

ללא ספק, גולת הכותרת של פעולות הרב בוימגארטען בשנת תשכ"ב, היו נסיעותיו לאוניברסיטאות. אך בפועל, ביקורים אלו היוו רק חלק מתפקידו בצא"ח.

בין פעולות הנוספות שלו, אודותם אנו קוראים במכתביו משנה זו, נכללו: א. נאומיו של הרב בוימגארטען, במוסד לגרושות ואלמנות במשך השנה, בהם השתתפו בין 90-30 אנשים, והרב בוימגארטען היה נואם לפנייהם דברי חיזוק, לעורר את רוחם הנשבר, והראה לפנייהם את היופי, ושמחת החיים, שאפשר לקבל על ידי לימוד תורת החסידות.

ב. ביקורים למחנות צבא שונים, ומחנות קיץ, בהם ניהל פעולות שונות של הפצת היהדות.

ג. פעולות עם קהילות שונות, בהם ביקר בדרך כלל, בקשר לנסיעותיו לאוניברסיטאות בערים ההם.

ד. הפעולה על מדענים ופרופסורים שונים. ובמיוחד, בעד האסיפה של מדענים אורתודוקסים בשלהי שנת תשכ"ב.

קידוב אישי

ככל שהרב בוימגארטען היה עסוק בפעולות גדולות עם מאות ואלפי אנשים, דבר זה לא מנע אותו, מלהקדיש שעות רבות מזמנו, עם כל תלמיד ותלמיד שלו, להדריכו ולייעצו באופן אישי על כל צעד ושעל, בדרך התקרבותו לשמירת התורה והמצוות.

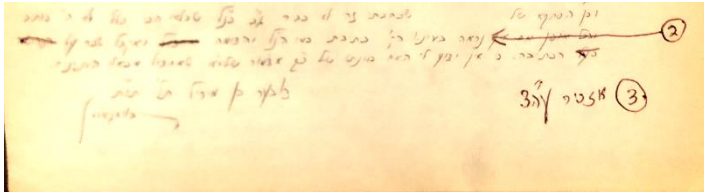
הרב בוימגארטען זכה לקבל מהרבי שלל הוראות בקשר להדרכת תלמידיו. הרבי אף תבע ממנו, לשמור על התמדת הקשר עם תלמידיו, ולהמשיך לפעול עליהם לטובה, כפי יכולתו.

תלמידים אלו של הרב בוימגארטען כללו בין היתר: א. תלמידי ופרופסורי הסמינר ³⁹JTS. ב. תלמידי שיל"ה⁴⁰. ג. תלמידיו בארגנטינה. ד. תלמידיו ממדינות שונות בהם ביקר, כולל איטליה. ה. סטודנטים שהתקרבו מהביקורים באוניברסיטאות. ו. אברכים ובחורים מקורבים ומאנ"ש.

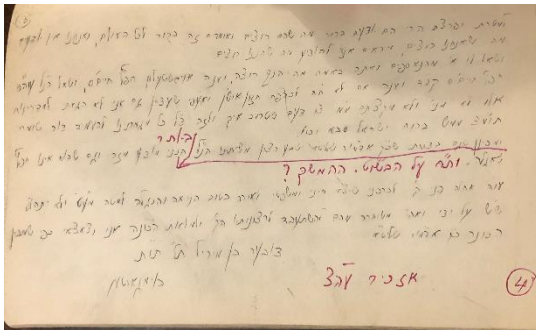
(39) ראה בארוכה במבוא למכתבי שנות תשי"ד-ט"ו.

(40) ראה בארוכה במבוא למכתבי שנות תשי"ד-ט"ו.

לא רק, שהרב בוימגארטען היה מודיע לרבי, כל פרט ופרט מחייו הפרטיים, פרנסתו, מגוריו, בריאותו, מצב בני ביתו, המשפטה, וכו' וכו', ואודות תלמידיו, אלא לכמה בחורים ואברכים מאנ"ש, שבצעמם לא היו כותבים לרבי, היה הרב בוימגארטען עוזר להם, לכתוב לרבי. וקיבל על כך מענה עידוד מהרבי, להמשיך בזה.

'ואקבל שכר על הכתיבה'

'ביותר'

פעמים רבות, כתב הרב בוימגארטען לרבי גם אודות ענינים של אחרים, לאו דוקא בהסכמתם. אך, גם על זה, קיבל מענה מהרבי, שהרבי שבע רצון ביותר מהודעות ובשו"ט כאלו.

מכתבי שנת תשכ"ב

מפתח המכתבים

תשכ"ב

41	א. ח' תשרי
44	ב. כ"ו תשרי
46	ג. י"ב חשון
48	ד. ט"ו חשון
50	ה. כ"ב חשון
57	ו. ח' כסלו
64	ז. כ"ג כסלו
69	ח. כ"א טבת
71	ט. כ"ט טבת
73	י. ה' שבט
78	יא. כ' שבט
81	יב. כ"ו שבט
84	יג. י' אדר ראשון
86	יד. כ"ו אדר ראשון
90	טו. כ"ח אדר ראשון
104	טז. ג' אדר שני
123	יז. פורים
124	יח. כ"ג אדר שני
130	יט. ו' אייר
132	כ. ט' אייר
133	כא. י"א אייר

137	כב. כ"ג אייר
139	כג. ט' סיון
141	כד. י"ב סיון
143	כה. ט"ו סיון
145	כו. י"ט סיון
147	כז. כ' סיון
148	כח. כ"ו סיון
153	כט. כ"ז סיון
155	ל. ל' סיון
159	לא. ט"ו תמוז
164	לב. כ"ג תמוז - א
166	לג. כ"ג תמוז - ב
167	לד. ו' מנ"א
171	לה. כ"ג מנ"א
171	לו. כ"ו מנ"א - א
176	לז. כ"ו מנ"א - ב
177	לח. כ"ו מנ"א - ג
179	לט. כ"ז מנ"א
181	מ. ח' אלול
202	מא. כ"ב אלול
205	מב. כ"ד אלול
208	מג. כ"ה אלול

תשכ"ג

214	מד. כ"ח תשרי
216	מה. ג' חשוון
217	מו. ז' חשוון

—א—

[יום ב' האזינו] ח' תשרי תשכ"ב

כ"ק אדמו"ר שליט"א

קביעות עיתים לתורה

א. קביעות'ן שלי: בערך פעמיים בשבוע, כ"פ שנים שלשה שעות, עם משה ביו ונחמי' לאוויצקי⁴². פעם בשבוע (עד סוף אלול העבר), ג'-ד' שעות עם ב.⁴³ יום הש"ק, איזה שעות עם הרב לעווין.
ואיה"ש אחר החג בארגענטינה, בכל בקר אחר התפילה, החק לישראל של דבר יום ביומו, ובכל לילה, קביעות'ן בחומש ורש"י, ע"י, קיצוש"ע, וגמ', ד' שעות בכל לילה.

הרב בוימגארטען יושב יחד עם הרב שמואל לו, באירוע בשנת תשכ"ב (חזן משה ביו עומד ומחייך)

42) משה ביו היה אחד מתלמידיו הרב בוימגארטען בסמינר בשנת תשט"ו. במקור הגיע מאיטליה, והיה חזן במקצועו. דרכו, הכיר הרב בוימגארטען בקיץ שנת תשכ"א את ידידו, החזן נחמי' לאוויצקי. ראה בארוכה במבוא למכתבי שנת תשכ"א.

43) א' מתלמידי שיל"ה של הרב בוימגארטען (ראה במבוא למכתבי שנת תשי"ד).

וחוץ מזה, בדעתי איינפיהרען⁴⁴ גם קביעות'ן בדא"ח שם, הן בש"ק והן בחול. וכעת בעשי"ת, לומד הנני עם שני האורחים החדשים מארגנתינה, ומשוחח עמהם. ג. קונים טובים על הסחורה, עוד טרם שיש לי, ולמחר בקר יש אחד שאמר לתלפן אליו, ויבקש עצה ע"ז וכו' למחיר הגון. ונא יברכני בזה כ"ק אדמו"ר שליט"א, כי דחוק אני לכסף כעת הרבה הרבה וכו'.

ד⁴⁵. שני האורחים, בדעתם אולי לבקש עזר כספי בשבילם [שם הפי'], ואני הסברתי להם, שדעתי, שצריכים או להכנס לחברת של [סוכת דוד ?] ולפעול שם, או להשאר [בוויאמאנטע ?] מקום שם הם נמצאים עכשיו, ואין להם לעשות כמו...⁴⁶ והאונגארישע, לעשות מחיצה בינם ובין כל העולם, ורק בהתחברותם יכולים לתקן וכו'.

דובער בן מידיל תל' תו"ת

(44) = לייסד.

(45) ביאור הדברים שבסעיף זה, ראה לקמן במכתב כ"ו תשרי.

(46) קהילה מסויימת בבווענאס איירעס, שהתנגדו לחב"ד.

[להלן 2 פני"ם שצורפו למכתב זה:]

.1

כ"ק אדמו"ר שליט"א

אנא לעורר ר"ר לחתימה וגמח"ט בכל מיילי דמיטב בגו"ר עבורינו לשנה טובה ומתוקה

שלום דובער בן נחמה תל' תו"ת⁴⁷

יאכיט בת מיריל

נחמה חי' בת יאכיט

שטערנא שרה בת יאכיט

הנני לומד כ"פ בשבוע בערך ב' שעות גמ' בחברותא, ובמוצש"ק בערך ג'

שעות, ודא"ח ביום הש"ק.

.2

כ"ק אדמו"ר שליט"א

אנא לעורר ר"ר לחתימה וגמח"ט לשנה טובה ומתוקה עבור התל' אברהם מיכאל

בן בריינא - האלפערין - מירות"ו.

-ב-

[עש"ק בראשית] כ"ו תשרי תשכ"ב

כ"ק אדמו"ר שליט"א

חפצים לשכור מקום עצמאי לביהכנ"ס ולת"ת

אתמל לילה, קבלתי את המענה על מכתבי מיום ח' תשרי. הפי' של בקשתם לכסף שם הוא, אשר אינם שבעי רצון להיות אורחים בביהכנ"ס שעל רחוב וויאמאנטע, וחפצים לשכור או לקנות להם מקום עצמאי לביהכנ"ס ולת"ת. וזה עולה הרבה כסף. גם ס"ת אי"ל, וצריכים לכהפ"ח שתים, ובזה הנני מתענין כן להשיג עבורם ס"ת.

וביארתי להם, אשר - אי שביעות רצונם, אין נראה לי כלל, שכפי הנראה, חפצים לעשות עוד געטא, כמו שיש ב...⁴⁸, ודעתי הוא, אשר יכנסו לחברת סוכת דוד, שיש שם נוער, והרבה מסוכת דוד, הביעו חפצם, שיבואו אצלם חברים שומרי תומ"צ וכו'.

וזה יכניס חיות, אפי' אצל אותם שהם קצת רחוקים. ושלדעתי, כניסת כשני מנינים אברכים לסוכת דוד, יפעול הרבה לטובה על סוכת דוד, ולא פארקערט⁴⁹ שהם יתקלקלו בסוכת דוד. מלבד מה, שבסוכת דוד יש חדרים מרווחים לת"ת וכו', ואין שום צרך לבקש כסף.

וכן אמרתי לבנימין שרוגו, שבפלאריס, אז עס וועט ווערען זעהר ענג⁵⁰ בשובה ישראל - פלאריס זה שכונה אחרת שם - יתייחדו בחברת "בחורים", שגם כעין סוכת דוד, אבל יש בבחורים הרבה יותר יר"ש ממה שיש בסוכת דוד, ובפלאריס יש ג"כ מנין וחצי. ועכשיו, קוראים להאברכים שלנו "וויאמאנטע", ע"ש ביהכנ"ס שלשם נכנסו.

(48) קהילה מסויימת בבויענאס איירעס, שהתנגדה לחב"ד.

(49) = להיפך.

(50) = כשיהיה צר מדי.

מצבם של האורחים מארגנטינה

ולהיות, שנכנסים ארבעתם באור ליום ב' הבעל"ט, הנני ממהר, אגמור מכתבי זה אח"כ⁵¹.

שני ה...⁵² הריהם יותר וועלטליכע⁵³ מאשר מיכאל טויל ובנימין שרוגו, ועד"מ, כשנכנסנו ביו-ען⁵⁴, אני ומיכאל ובנימין ישבנו בכיפות, וה... בגילוי ראש. יכולים הם לבקר מפעם לפעם בקול נוע וכו'.

אבל מלבד זה, הריהם יר"ש באמת, בשמירת ש"ק בהידור, ובכשרות, ובתפילה וכו'.

וזה האט זיך ג"כ אבגעשפיגעלט⁵⁵ בהתועדויות, שבנימין ומיכאל שהו כל העת והתענגו, אעפ"י שאינם מבינים אפי' שיחה א', ושני ה... הלכו לישן, לפי שאינם מבינים.

ומ"מ, הענינים כמו הגשת משקה, לעקאח, הגדת לחיים וכו', בזה יש להם חיות, ובכל פעם שזכו, שכ"ק אדמו"ר שליט"א הביט עליהם, ישחק להם, ובפרט אתמל, כשעבר כ"ק אדמו"ר שליט"א בבקר, והגיד שלום להם, הי' הם ממש אשרי חלקם.

...⁵⁶ אינו מסכים להשאר אפי' על חדש אחד, למרות כל התעמולה עמו, משך כל זמן שהייתו כאן.

דובער בן מיריל תל' תו"ת בוימגארטען

51) המשך המכתב שלפנינו.

52) שני אורחים מארגנטינה, בנוסף על מיכאל טויל ובנימין שרוגו.

53) = "עולמיים", מונחים בענינים של עוה"ז.

54) = בנין האו"ם בניו יורק. שם אירגנו תכנית מטעם צא"ח (שהפרטים אודותה לא הגיעו לידינו).

55) = השתקף, התבטא.

56) אחד מהאורחים.

–ג–

[יום א' וידא] י"ב חשוון תשכ"ב

כ"ק אדמו"ר שליט"א

דו"ח מהנסיעה לסטייט קאלעדזש פ.א.

דו"ח מנסיעתינו לסטייט קאלעדזש פ.א. עוד טרם שכתבתי, ואיה"ש אכתוב היום או מחר⁵⁷. ובכאן להודיע שהי' בהצלחה גדולה, הן בהתעוררות לטובה אצל הסטודענטים והבעה"ב, והראב"י גאלדבערג בעצמו, והן בפעולות ממשיות, זוג א' מתחילים לשמור טהמשפ"ח, כמה אברכים מתחילים להניח תפ"י וכו'.

אברך א' ר.ק. - הכהן - בן י"ט שנים, אינטעליגענטי במאד ופקח במאד, חפץ להתחתן עם גוי' גרושה - ל"ע - וגם היא עלטער⁵⁸ ממנו בג'ד' שנים. הוא תלמיד ביוניברסיטי של פיטסבורג, אבל מאד כפוף להראב"י גאלדבערג. ר.ק. עיקר למודו באינגליש ליטעראטור⁵⁹, וכבר כתב ב' ספרים & novels short stories⁶⁰, וגם play⁶¹ שמשתמשים בה. בלמודי קדש אינו יודע כלום כמעט, ומה שכן יודע, הרי"ז מעוקם און פארגרייזט⁶².

סיפרתי הסיפור של הקדמת פוקח עורים.. ולבסוף נתעורר

כ"כ..

אתמל בקידושא רבא, קדשתי על כוס י"ש, וספרתי בארוכה באנגלית הסיפור של הקדמת פוקח עורים, מלבד מה שכולנו דברנו אודות ענין זה, אבל מבלי לדבר אליו ישר, רק סיפורים ופתגמים וענינים. ולבסוף נתעורר כ"כ, עד שהגידי בעצמו, שכבר יש לו ספיקות בהענין, האם באמת נק' זה

(57) ראה בארוכה במבוא למכתבי שנה זו.

(58) = מבוגרת.

(59) = ספרות.

(60) = סיפורים בדויים, וסיפורים קצרים.

(61) = הצגה.

(62) = ומוטעה.

אהבה, או שלסבת צעירותו, אינו מבין ומרגיש עדיין מה זה ענין האהבה, למרות מדת חכמתו און זיין קלוגשאפט⁶³ און אינטעליגענציע. והראביי גאלדבערג, ראה שעומד הנהו בהתעוררות, וא"כ עשה בכל האופנים שיסע תומ"י לנ"י, בכדי שיוכל להכנס הלילה ליחידות לכ"ק אדמו"ר שליט"א.

הריהו מרושם לטוב, בכל מה שרואה כאן בחצרות קדשינו, אפי' בביהכנ"ס רואה מעלה גדולה, שאין לה שום קישוטים חיצוניים, אבל האנשים שבתוכה הם ערענסטע ניט קיין גיבלאפטע⁶⁴. משא"כ...

והנה, רוב התמימים שנסעו, דעתם, אשר טוב יותר שיכנס ליחידות הלילה, ולמחר יסע, ומה גם אשר יוכל⁶⁵ to fail בלמודיו שם ביוניברסיטה. אבל אמו והראביי, חפצים לתקן זה, ולהגיד שנסע על "וויקענד⁶⁶" ונחלה שם, ובאם שהוא חולה, אז לא יענשוהו כנ"ל.

ויש עוד סברא, אשר יכנס ביום ג' הבעל"ט, ושקודם כניסתו, זאל ער זיך דא אביסעל וואלגערען⁶⁷. וזה יהי' לו טוב במאד, באשר שכעת, הוא שמח במאד משהייתו כאן בשיבה, שהרי הוא חי באוויר של יהדות וכו'. וגם הרחמ"א שי' חאדאקאוו אמר, שאכתוב לכ"ק אדמו"ר שליט"א, שיורה על מתי להגביל את היחידות⁶⁸.

דובער בן מידיל תל' תו"ת בוימגארטען

(63) = ופקחותו.

(64) = רציניים, לא מרמים את עצמם.

(65) = לכשול.

(66) = סוף שבוע.

(67) = שיסתובב ו'יתגלגל' מעט ב770.

(68) ראה במבוא למכתבי שנה זו. וראה גם לקמן במכתבים: כ"ב חשון ס"ה. ה' כסלו ס"ג. דו"ח לצא"ח מג'

–ד–

כ"ק אדמו"ר שליט"א [יום ד' וידא] ט"ו חשוון תשכ"ב

כ"ק אדמו"ר שליט"א

הכנות לנסוע לארגנטינה

א. כעת יש לי עוד עו"ד בעד האפיעל⁶⁹, ושמו נ.א., והוא מפורסם במאד, ויש לו היכרות עם הכל, ואפי' עם השופט מוירפי ג"כ יש לו היכרות, ובנו ג"כ הוא אסיסטענט יו-עס אטוירני⁷⁰ כמו הקטיגור שלי.

ולהיות, שהקטיגור הביע כבר איזה פעמים דעתו, שסכנה לי לנסוע לארגנטינה, וישימוני תיכף בבית... שם, ולכאורה, כל הידיעות שקבלתי משם, הריהם שאוכל לבוא במנוחה, ואין מבקשים אותי וכו', ויתכן, שדברי הקטיגור הם סתם גיסטראשעט⁷¹ בלבד, ע"כ, הגשתי בקשה לרשות ליסע לבראזיל - אורוגוויי - טשילע.

ואמנם, אתעכב איזה ימים במונטיווידעא אורוגוויי, עדי אקבל עוה"פ הידיעה מארגנטינה שהכל בשלום, ואוכל לבוא במנוחה, זה הי' עצת הרחמ"א שי' חאדאקאו, ומצאה חן בעיני העו"ד.

והיות שהנני יודע, שדעת כ"ק אדמו"ר שליט"א הוא, שאסתדר בארגנטינה, ושרק, שלא זכיתי שיגיד לי בפ'י ובבירור, ובפרט כעת, שכולם משם אומרים, שנחוץ במאד היותי שם עכשיו. ע"כ, הנני עושה כל ההכנות לנסוע ביום ג' הבעל"ט, בשבוע הבאה.

וגם מיכאל טויל, מחכה עלי, שנוכל לנסוע יחד, והוא יכנס עם משפחתי לבואנעס אייריס, ואני אתעכב במונטיווידעא יום או יומים, עד שאברר, וממונטיווידעא לארגנטינה, אין לי אף צרך בהפאספארט שלי, שאוכל לנסוע בהסעדיולא⁷² הארגנטיני שלי באני'.

(69) = ערעור (שהתקיים בי' אדר ראשון שנה זו).

עוד בענין משפט זה, ראה במבוא למכתבי שנה זו. ולעיל במכתבים (משנת תשכ"א): י"ד חשוון ס"ח. כ"ח אדר ס"ב. כ"ו ניסן ס"ג. ה' אייר ס"ג. כ"ח אייר ס"ו. ז' תמוז ס"א-ב. ט' תמוז ס"א-ב. אור לט"ו תמוז ס"ג. ט"ז תמוז. כ"ו תמוז. כ"ח תמוז ס"א, ח. כ"ה מנ"א, ב' אלול ס"ב. ה' אלול ס"א. י"ב אלול ס"ח. כ"ו אלול ס"ג. לקמן במכתבים (משנת תשכ"ב): כ"ג כסלו בסופו. כ"א טבת ס"ד. כ"ט טבת ס"ב. כ' שבט ס"ד. כ"ו שבט ס"ד. י. י' אדר ס"ו. כ"ג אדר ס"ד. ו' אייר ס"ז. י"ט סיון. כ' סיון. ט"ו תמוז ס"א.

(70) = סגן פרקליט הפדרלי-אזורי.

(71) = איומים.

(72) = תעודת זהות.

משם, יש לי גאראנטיע⁷³ מרפאל טויל, וחבריו אנ"ש, שיחזיקוני משך שש חדשים, עד שאסדר באיזה פרנסה שימצא חן בעיני.

עד שהאפיעל יופיע בעיני השופטים כאן, יהי' הרבה זמן.

... להאפיל, אין שום צרך אפי' בהופעתי, זהו רק מה ששלשת הדיינים פוסקים על אמיתת הפס"ד, לפי הטו"מ שמאז, ושני העו"ד הכינו כמה טו"מ, להראות, שכ"ז לא הי' עפ"י החוק, ושעפ"י החוק, נכנס זה תחת פרגרף⁷⁴ אחר, ושהעוידענס⁷⁵ לא הי' ראוי להכנס - ובאמת מוירפי כן אמר, שיתכן, שאצל הקאורט אוו אפילס⁷⁶ יבררו הכל להיפך, ושזה תפקידם, ואין תפקידו להכנס לעיני החוקים וכו', וזה הוא מניח עבור הקאורט אוו אפילס. ובכל אופן, עניני החאראקטער⁷⁷ וכו', אינו נכנס בחשבון אצלם. ... ולמוד טוב עבור בני יחי', ג"כ יש שם כפיה"נ.

ואני ובני יחי', חפצנו למלאות הכוונה בשלימות, כפי שמבין אותה כ"ק אדמו"ר שליט"א.

אשר ע"כ, אנא יואיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לברכנו בנסיעתינו, אם כהנ"ל נראה בעינינו, וכשרים אנחנו בעיניו הק', ובא"ל, אנא יואיל להורנו ענין אחר, במה להסדר, מדינה אחרת, מקום אחר וכו'. ואפי' אם נצווה לעשות סולמות ולעלות, ג"כ נעשה.

אבל באופן ככה, קשה מאד, אין שום הסתדרות עבורי, גם בתי תחי' לא קיבלה עלי' שום משרה, בחשבה יום על הנסיעה וכו'. גם מובן, שמיכאל צריך לנסוע, ואנו צריכים להתכונן ממש לעשות הרעזערווישאן⁷⁸ וכו'.

לא נבקש כניסה ליחידות טרם הנסיעה, כדי שלא שווערצומאכען⁷⁹ לאח"כ

אם ...

(73) = הבטחה.

(74) = סעיף חוק.

(75) = עדות משפטית.

(76) = בית המשפט להגשת ערעורים.

(77) = עדויות על אישיותו של הנאשם.

(78) = הומנת כרטיסי הטיסה.

(79) = להקשות.

ב. בענין הד"ת, כבר הי', והייתי צריך להפרד מסך 2,500 דולר, מכיון שהצד השני מר א., מי שכתב לכ"ק אדמו"ר שליט"א, האט גיסטראשעט⁸⁰ מיט מסירה, וכל הרבנים, אפי' הצד שלי, יעצוני להתפטר, ווייל ער איז זעהר א מיאוס'ער פארשוין⁸¹ בלשונם האונגארי. דובער בן מידיל תל' תו"ת בוימגארטען

–ה–

[יום ד' חיי שדה] כ"ב חשוון תשכ"ב

כ"ק אדמו"ר שליט"א

השופט ענה לשלילה

א. למרות העו"ד נ.א. שיש לי כעת, ולמרות שהכל אמרו – שני העו"ד, שתבקישי ליסע, יקובל ברצון, ויענו לחיוב, הנה ביום ב' העבר, נתקבל הידיעה, שהשופט ענה לשלילה, ולא הרשה לי לנסוע.

אבל כן אמרו שניהם, שבאם יקובל כאן מכתב-ים מהקהלה-ות, שמבקשים ביאתי, והחתימות של פקידי הקהילות, יאושרו ע"י נאטארי פאבליק⁸² משם, וזה יאושר מהקאנסולאט האמריקני שם, אז עי"ז, יגישו עוה"פ הבקשה, ולדעתם, שבפעם הב' תאושר.

ב. אור ליום ג', הבריק מיכאל טויל נ"י לביתו, שנוסע למחר לבדו, וביום ג' בצהריים, כבר תלפנו משם אנ"ש, וביחוד דיבר רפאל אחיו, ושאל, על סיבת אי נסיעתי, ושהוא מוכן להבריק דמי הכרטיסים וכו', ושמאד דואגים, וחכו וציפו לביאתי, ועכשיו מה יהי'?

עורך דין חדש

ג. העו"ד החדש נ.א. הנ"ל, הריהוא הכי טוב, ושמעו מפורסם וכו', ויתכן שאצלו, האט ניט פארנומען קיין גרויסען ארט⁸³ נסיעתי, ולפי"ז, לא עשה בזה מה שיכול לעשות. ב.וו. העו"ד הראשון, רוצה מזה לדייק, אשר השני

(80) = איים.

(81) = לפי שהוא איש 'מאוס מאוד'.

(82) = נוטריון צבורי.

(83) = לא תפס מקום חשוב.

אינו יכול לעשות מאומה, ובכן, מה צורך יש בו. ובטח חשוב, אשר יותר טוב, שכל הכסף יהי' אצלו, ממה שיצטרך לחלק עם אחר.

אבל ראיתי קודם, וכן כבר הודעתי מאז, שאעפ"י שב.וו. יודע החוקים בטוב מאד, והארגומענטען⁸⁴ שלו טובים במאד, ומוצאים חן, וכן בפ"א אמרו איזה שופטים, וכו"כ עו"ד, מ"מ, חסר לו הפול והפוש⁸⁵ וכו', שזה נחוץ במאד, וזה השני יש לו כ"ז, ועכ"פ, כל העולם שיודעים בענינים אלו, כן אומרים עליו.

ואנא, יואיל כ"ק אדמו"ר שליט"א להורני בזה. מובן, שבאופן ברור ופתוח, אי אפשר לפנות אליו, ולהגיד לו, למה לא השתדלת בהשתדלות כראוי, אבל בטח יש אופן להגיש אליו [אידעא⁸⁶ זו 1 ובמילא יועיל שיוסיף אמץ בגוף הענין עכ"פ].

שניהם אומרים, אשר פונקט⁸⁷ אחד, מהשני פונקטען שבהם הואשמתו ונמצאתי חייב, זה ודאי יבוטל ע"י הקאורט אוו אפילס, ושכן אמר הקטיגור בפ"א. אך על פונקט השני, ע"ז מקוה הקטיגור, שיועמד ח"ו כמקודם. חו"ד של נ.א., עוד טרם ששמעתי, אך ב.וו. אומר, שודאי יצליח בב' הפונקטען. אבל עד עכשיו, לא ראיתי הבפועל ממש מגדלותו של ב.וו..

קבלת משרה לבתי ומבוכה אודות פרנסה

ד. מובן, שזה פעל עלי, ועל בתי ציריל תי', כמו שפעל על אנ"ש שם בבואנעס אייריס. בתי לא קיבלה עלי' שום משרה כל הזמן, מפני שחשבה, שיום יום יהי' הנסיעה, ובמילא, קיבלה עלי' רק צייטווייליגע ענינים⁸⁸, כמו אבסטוטוקע⁸⁹, ועוד.

וכן כולנו מוכנים ומצפים תמיד, לזכות דורכפיהרען די כונה, כמו שמבין אותה כ"ק אדמו"ר שליט"א.

(84) = הטענות.

(85) = ה"דחיפה" וה"משיכה".

(86) = רעיון.

(87) = פרט אישום.

(88) = ענינים זמניים.

(89) = מורה מחליפה.

וכעת, היא התחילה לבקש עבודה, אבל קשה למצוא באמצע הזמן, ב ... אי"ל כ"כ חשק לעבוד, שלא משלמים בטוב, והטשעקס⁹⁰ חוזרים וכו', משא"כ ב ... ששם, אין כ"כ צרות עם התשלומים.

ה. גם אני, הנני במבוכה כעת, אודות פרנסה. איני יודע, כמה זמן יאריך, עדי יגיעו אלי המכתבים הנ"ל, ושאו אוכל לנסוע. ובינתיים, החלטתי ובניי יחיו, שמוכרחים אנו לשכור דירה בקראון הייטס, בשביל בני יחי', שיהי' סמוך להישיבה.

- וכאן מוצאני לנכון להודיע, אשר מעת שבני יחי', נכנס לכתת הרר"מ יחי' בוגומילסקי, נשתנה לטוב לגמרי, מהקצה אל הקצה, והוא מכניס בתוך התלמידים, רוח של למוד והתמדה.

התעניינות בני בלימודים

בני, ולא רק בני, אלא אף אחרים הרבה יש כמוהו, יש להם עכשיו התעניינות בלמודם, מתחילים "לחדש חידושים", רואים המפרשים, מהרש"א, מהרש"ל, רש"ש, וכו', גם מדברים מנדוע ביהודה, שאגת ארי', ועוד, רושמים החידו"ת של רבם הררמ"ב הנ"ל, במחברת מיוחדת, און זיי קאכען זיך אין לערנען, בני שואל ממני כו"כ שאלות בלמודו, חוזר לפני למודיו, מתאמץ להגיד איזה דב"ת בסעודת ש"ק, מפרשת השבוע, ממה ששמע מרבו וכו' ...

- בשביל שבנותיי, יוכלו להיות סמוכות לחברותיהן דבנות חב"ד, ולחצרות קדשנו.

וגם הוריי שיחי', רוצים לשנות הדירה, לדירה יותר קטנה, לפי שאי"ז לפי כוחות אמי תי', לפקח ולנקות דירה גדולה כזו. ואין עוד דירה, אבל אראה היום או מחר איה"ש, איזה פוירנישד אפארטמענט⁹¹, ובזול, על פארק פלייס בין קינגסטאן לברוקלין.

והנה, בימים טרם נודעתי, אשר אי אפשר לי כעת הנסיעה, הי' אומרים פקידי צאגו"ח, שמהנכון לשכור אותי, להתעסק בהנסיעות להקאלעדזשעס וכו'. שבאמת, מעטים המה האברכים, שמוכנים ושיכולים ליסע על ש"ק, ומה גם, שלא כל המוכנים ליסע, מתאימים לכך, וגם להכין את הנסיעות.

(90) = ההמחאות.

(91) = דירה רהוטת.

הצלחה מהנסיעה לסטייט קאלעדזש בפענסילווניא

וההצלחה הגדולה, מנסיעתינו לסטייט קאלעדזש בפענסילווניא, כבר הגיע גם לכ"ק אדמו"ר שליט"א, קטעים מהדו"ח שלי, וביחוד, שעל ש"ק זו הבעל"ט, יבואו לשבות כאן ח' אנשים, מהם ב' בתולות, וגם הבחור ר.ק., נוסע לכאן עוה"פ על ש"ק, והי' מזה גם נדבה מהם ע"ס 100\$.

והנה, ביום ה' העבר, הי' בעתון מ.זש. ארטיקעל⁹² מניסן גורדאן, נידון הכשר'ע קיד, וואס מען האט איינגעפירט⁹³ בפרינסטאן אוניבערסיטעט. וקראתי שם, אשר שם הראב"י הוא אַראן קראוס, והוא הרב של עיר פרינסטאן, ושם הראב"י של "הילל" שם, הוא אירווינג ליווי - ונוכרתי, אשר בסעמינאר, הי' אצלי תל' אחד בלמוד התניא, ששמו קראוס (שם הקודש אהרן נח הערץ⁹⁴).

וביום ועש"ק, תלפנתי אליו בשם צאגו"ח, ושמה במאד לקראתי, וחפץ לסדר מעין זה אצלו.

גם מסכים עבורינו, בביהכנ"ס שלו, לעשות מחיצה הגונה, כשירה לכל הדיעות, וגם להוריד את הבימה מעל הפלאטפארמע, עלי' עומדת ארה"ק, להרצפה (והנני חושב, שזה הענין יהי' הפעם הראשונה בהיסטורי', שביהכנ"ס קאנסערוואטיווי, יעשו ככה בשביל חסידים).

לפי ששם בסטייט קאלעדזש, אעפ"י שביהכנ"ס הוא ג"כ כנ"ל, אבל הריהוא בקאלעדזש, והבעה"ב אורחים שם, משא"כ בפרינסטאן, שזהו ביהכנ"ס של העיר, ואנשי הילל משם, אי"ל ביהכנ"ס המתאים, ואורחים המה בביהכנ"ס של העיר.

והוא ג"כ אומר, שיתן כל ההוצאות, וגם שיוכל לעזור, שיפול הרבה כסף בש"ק זו עבור צאגו"ח.

מענין לציין כאן, שהנ"ל, כשבא לפני ה'ו' שנים ללמוד החסידות - למד תניא ודרך מצוותיך מעט מכ"א - הי' אז מחדרו של הפראפ. קאפלאן, ראש הריקאנסטראקשאניסטען, ובא לקנתרני, ואז היו מהתלמידים, שהציעו לבקשו

(92) = מארגען זשורנאל, כתבה.

(93) = שהתקיננו.

(94) מוזכר במכתבים: תשט"ז: ט"ז שבט סי"ב. כ"ז סיון בסופו. תשי"ז: ט"ז חשוון ס"ג.

שלא לבוא עוד, אבל אח"כ, נכנסו הדברים ללבו הרבה, עד שעזב את קאפלאן לגמרי.

ואח"כ, כשהי' ראביי בפיטספילד מאסס., והבעה"ב חפצו לעשות הבדלה במוצש"ק, קודם הזמן עם בערך 10-15 מינוטען, והי' דואג ע"ז, ואח"כ סידר שם בכל מוצש"ק בזמן זה, על הוצאותיו הוא, בקבוק משקה עם פארבייסען, והבעה"ב אכלו ושתו, וחכו להזמן הנכון.

וכעת נראה, שזמן ההוא פעלה עליו הרבה לטובה. שסיפר לי בתלפון, אשר בביתו, שם טס על התנור בש"ק, ושהכל בסדר גמור, ושיסע לנוארק להשיג חלב ישראל, ויקנה גלאט כשר'ע פלייש עבורינו וכו', וחזקה לתעמולה שאינה חוזרת ריקם.

הראביי אירווינג ליווי משם, הנ"ל אינו כ"כ ענטהוויאסטיש⁹⁵, אבל לא ינגד, והתל' חברי הילל שם, מחכים עבורינו.

כן ערוך על נר ב' דחנוכה פארבריינגען, בביהכנ"ס של משה ביו, ששם הוא החזן, ויושיבו האנשים והנשים לבדן, ויקנו כל הפראדוקטען⁹⁶ שאנחנו נצוה, וישלמו כל ההוצאות, ועל נדבה עוד לא נדבר, אבל בטח, שמשם ג"כ יהי' נדבה. וכן החזן לאוויצקי, מסדר פארבריינגען כנ"ל בביהכנ"ס שלו, ג"כ באופנים הנ"ל.

ואיה"ש לקוות, שע"י הרב קראוס, נוכל למצוא עוד ראבייס כמוהו, שמשתייכים מעט, ועל ידם, להכנס לקאלעדזשעס שונים.

ולהיות, שהנני מתאים במאד לענינים אלו, וחסר אחד שיתעסק בזה בתמידיות, וגם מהנדבות שיקובלו, נראה, שלא יהי' הוצאות גדולות יתרות מזה, ואדרבה, עוד יוכל להיות ריוח, חשבתי, שזהו יהי' טוב בעדי, והאמת, שכן חשבו ר"ד ראסקין ור"ל אלעווסקי שיחי', אבל לפועל לא יצא, ואעפ"י שלא הגידו לי ממש שלא, אבל הענין נתקרב הרבה.

בזה, אחר האריכות הנ"ל, הנני שואל, שיורני נא כ"ק אדמו"ר שליט"א, במה להסתדר כעת, האם לא הי' [2 נכון] בעדי, להסתדר בענין הנ"ל, למה שהנני מתאים, ולמה שאוכל להוסיף ולחזק ולבנות, ושבלעדי, לא יהי' כ"כ חזק ואיתן וכו'. או, שאלך החוצה, לבקש לי מה לעשות בענינים אחרים,

(95) = נלהב מזה.

(96) = המוצרים.

ובטח לא קל יהי', למצוא משהו מתאים, בלתי ללכת הרבה מדרגות מפני הרגלים וכי⁹⁷.

ו. בתי ציריל ... באם שכן דעת כ"ק אדמו"ר שליט"א, אז לא תתחשב עם דעתה כלל, ותעשה כמו דעתו הק', וגם לי היתה שומעת מאה אחוז ... ואנא יורני כ"ק אדמו"ר שליט"א.

ח. באות ה' למע', שכחתי לכתוב, שישנם עוד כמה מקצועות, במה אוכל להתעסק בעבודת צאגו"ח, מלבד מה שכתבתי, ובאם שיש צרך, אוכל לפרט בפרטיות.

ט. אבקש, שאנא יורני כ"ק אדמו"ר שליט"א, בכל ענינים במכתבי זו, שמכל הנעשה הנני במאד צובראכען⁹⁸, אצלי אין אף ענין א' שהולך כדבעי בלי עגמ"נ, [ובכל פעם ופעם יורדני מטה מטה ביותר], והוראותיו הק' יחזקוני במעט, מבתוך הצובראכענקייט, וברכותיו הק' יקימוני [מעפר ומאשפה 3 כמובן - הגזמה מבהילה], בכדי שאוכל להתעסק בעניניו הק'.

דובער בן מיריל תל' תו"ת בוימנארטען

4 אזכיר עה"צ

97) החולי והחולשה שהי' לו ברגליו, שהקשה עליו מאוד את העליה במדרגינות. ראה במבוא למכתבי תשי"ד.
98) = שבור.

סרט מכ"ק אדמו"ר שליט"א

ב"ה [יום] ב' לס' ופרצת [ויצא] [ה' כסלו] תשכ"ב

אחי ידי"ע התמים משה שי⁹⁹

שלום וברכה!

אגלה לך סוד, אבל אינני חפץ שידע מישהוא שזה ממני, ואל תערב את שמי בזה, אפי' אם הנך מעונין או כש"כ כשאינך מעונין.

אפשר להשיג פילם¹⁰⁰ מכ"ק אדמו"ר שליט"א, בערך 200 feet בקאליר¹⁰¹ מהתועדות י"ב תמוז העבר, נענועים עם ד' מינים, הקפות בד' מינים, רקידותיו הק', הצאתכם לשלום לאורחי אה"ק שנה זו. ורואים הכל בטוב.

מובן, שאין לי בזה שום פני' או ריוח וכו', כ"א לטובת היונגעלייט, או לטובת הענין, וואס עס קען דערפון ארויס¹⁰², וזה לעשות צריך לעלות בערך 60-70 דולר. ותודיעני.

אחיך הד"ש כולכם באה"ר

דובער

(99) = לאזאר.

(100) = סרט.

(101) = צבעוני.

(102) = מה שיכול לצאת מזה.

-ן-

[יום ה' ויצא] ח' כסלו תשכ"ב

כ"ק אדמו"ר שליט"א

א. תרגום ממכתבים מבנימין שרוגו:

אקטאבער 21 ש"ז (בהנוגע לעניינינו):

טוב: בטח חפץ הנך, לדעת מהנעשה כאן. כעת הכל בשקט, הגם שטרם נדע, עדי יגמר השקט הזה. מה שעבר כאן, הוא ענין בלתי אפשר להאמין. סיפרו לי, אשר בשמח"ת העבר, הי' כאן (ב... 103) כמו בט"ב בר-מינין... ובכל אופן (וזה), בשביל שאינני חפץ לחזור עוה"פ בזכרונות, על כ"מ שעבר כאן, טרם חזרתי לכאן, הי' כאן אסיפות ואסיפות, והם היו מסכימים לשכוח על כל העבר. אנ"ש חכו עלי, בכדי לשמוע, מה שענה לי הרבי שליט"א, ושנחליט כשכולנו ביחד. "והם", מתחרטים על כ"מ שדיברו ועשו, ובודאי, (לפיענ"ד) ג"כ מתפחדים, ממה שיכולתי לדבר או לעשות. מעת הגעתי כאן, הייתי רק פ"א ב... וזה גם, רק על איזה מינוטים, וליותר מחצי החברים, עוד טרם שראיתים. ועכשיו, מכיון שהכל בשקט, איני חפץ למהר הענינים. בשגם, שיש פראבלעם, שלא חשבתי עלי' מראש, והיא: שכולנו - אנ"ש, מוכרים סחורה לחברי ..., ומהם רבים קונים מאנחנו, וכולם חייבים לנו כסף רב, וזהו האסון, לפי שיוכל לבוא צו ופקודה "מלמעלה", שלא לשלם החובות, וזה יוכל להיות ח"ו חרבן גדול ונורא. וכמו שהנך יודע, שכולנו עובדים שלא בכספינו, וצו ופקודה הנ"ל, תוכל לגרום חה"ש וכו'. תוכל לשער, שלי מגיע מהם 400,000 פזות, לפעריסא מגיע ג"כ כמו לי, לגאברא מאה אלף פזות, לבכור שרוגו ב' מאות אלף וכו', ועשינו אסיפה - והם אנ"ש עשו אסיפה עוד קודם הגיעי - והחלטנו, שלא למהר את הענינים, ומה שיעשה הזמן וכו'. וגם הרבי שליט"א כך אמר, לבקש מקום המתאים וכו'. ובכן, אם השקט יתקיים מה טוב, ובא"ל, אז נחשוב על הפירוד.

יום ב' 30 אקטאבער ש"ז

נקראתי לאסיפה ב... 104 עם הראשים דשם, ושאלוני, האם בדעתינו להתפרד, ועניתים שכן, ובקשו, שנחכה עוד זמן. והבטיחו לשנות דרכם, ולעשות כ"מ שבקשנו, ועד"מ, שביום שני (יום כתיבת המכתב הזה), יתחילו עוה"פ שיעור בגמרא. שנוכל ללבוש את היארמולקע תחת הכובע, ולא יפריעו לזה ביום הש"ק. שיהי' אסור עבורם, לדבר לה"ר, או לבזות מי שהוא. ועניתים, שאיני מאמין להם, ומ"מ, נחכה עוד חודש לראות, אם יעמדו בדיבורם מה טוב, ובא"ל, נסדר את הפירוד אז.

103 קהילה מסוימת בבווענאס איירעס, שבתחילה התנהגו בידידותיות, ואף פעלו ביחד עם חב"ד, אך לבסוף התנגדו לחב"ד. ראה במבוא למכתבי שנה זו.
104 קהילה הנ"ל.

ב' הקטעים הנ"ל, הם ממכתביו של בנימין שרוגו, לחיים סוויד.

מוצש"ק ויצא תשכ"ב

"אוהבים כסף במאד.. ופקעה סבלנותי"

ב. בהנוגע לענין...¹⁰⁵, הנה מסרתי ל...¹⁰⁶, המחאה ע"ס \$50 ... ואמר לי, אשר עד שנתתי לו ההמחאה, חפץ לבקש כסף ממני, אבל עס האט עהם ניט גיפאסט¹⁰⁷, ובאר דבריו, שהמנהג הוא, אשר בכל פעם ששולחים הזמנה, צריכים לקבל עבו"ז \$5, ומכיון ששלח ב' הזמנות, מגיע לו \$10, אבל עשה א"ע כאילו לא ידע, ולקח לו את כל החמשים בעד "עבודתו" ... ושלחני לאחד ששמו ..., אבל ... אוהבים כסף במאד, ואמר, שבפחות מאלף דולר וועט ער זיך ניט רירען פון ארט¹⁰⁸. ואח"כ נשלחתי אל ... ואצלו הי' צריך לעלות \$650, דהיי' בעד ההתראה האחרונה, מבקש \$200 מקודם!! בעד כתיבת מכתב אחד שתי מאות, שומו שמים, כל החתנים באים אלי, שאחתום להם את הלייסענס¹⁰⁹ מהחופה שלהם, והנני תמיד מסדר להם החתונות באופן לעגאלי¹¹⁰ (ולפעמים) אפילו מסדר את הדאקומענט¹¹¹ חדשים לפני החתונה, לפי שעל סמך דאקומענטים אלו, מקבלים הגרינע קארטעל¹¹² או פספורט (וכו'), ולא עלה על דעתי, לבקש כסף עבו"ז, אפי' פ"א, וכאן, ב' מאות עבור כתיבת מכתב א' של התראה, ואח"כ, בעד כל ענין, חפץ עוד כסף. ובמילא פקעה סבלנותי, ותלפנתי ל ..., ובחרי אפי אמרתי לו, אשר גם כספי איננו הפקר, ובפרט כשאין לי כסף, ובאם אף שעבור ב' הזמנות צריך לקבל \$10, ... אולי מגיע לו עוד \$5 דולר, אבל הרי נשאר \$35 דולר שלקחם שלא כדין ... (והכלל, ש..., הם אוהבי כסף, ואין להם שום מדת היושר, ולא ביישנים ולא גומלי חסדים).

ביקורים בבית זלוטניק

(105) דין תורה שהיה להרב בויםגארטען עם שני, בנוגע לעסק מסויים.

(106) למזכיר הבי"ד.

(107) = לא 'התאים' לו.

(108) = לא יזוו ממקומו.

(109) = רישיון.

(110) = חוקי.

(111) = המסמך.

(112) = רישיון עבודה עבור מי שאינו אזרח.

ג. התחלתי עוה"פ, לבקר בבית זלוטניק¹¹³, לשם למוד בנגלה. מאז, הי' הוא מבקש ללמוד דא"ח, ואחר שהי' ההפסק הגדול, עוד לא ביקש ממני ללמוד דא"ח.

בין הדברים שדיברנו שם, סיפר לי כל הענין, אודות הכאב ברגלו, ושמצאו בתוכו דבר, שצריך נתוח הרופאים בטולסא אקלאהאמא, ושדיבר עם הרב רחמ"א חאדאקאו, והמופת וכו', וכ"ז, בטח יודע כ"ק אדמו"ר שליט"א.

אבל עוד סיפר לי, שהי' נוכח במוצשח"ת, בעת הדיבורים בשיחה הק' דהיהודים ברוסיא, בעת שכ"ק אדמו"ר שליט"א בכה הרבה בדברו, ואמר, שהוא עצמו "זלוטניק", אינו כלל בעל בכי, ואפי' בהיותו בצבא, בעת שהי' שם צרות גדולות, וכמה מאנשי חיל בכו תמרורים, הוא כלל לא בכה, אבל בזמן שמעו השיחה הק' הנ"ל, וגם הנגון הושיעה את עמך, לא יכול עוד להתאפק, ובכה ווי א קליין קינד¹¹⁴ (גם בעת סיפרו לי זה, בכה בדיבוריו – וזה הפעם הראשון, שהנני רואה אותו כל כך סענטימענטאלי).

עוד אמר לי, שכל ענין המופת, וגם אודות התעוררותו אז במוצאי שמח"ת, סיפר לליבערמאן, ולפינקעלשטיין וכו', מהגדולים דשם.

ד. באמצעות הבחור אביגדור זוועלינג, ועוד איזה תל' מכת של זלוטניק בסעמינאר, התחלתי בשבוע העבר ביום ב', קביעות של דא"ח. וגם, בדעתינו לסדר שם התועדות, בסמיכות לי"ט כסלו ולחנוכה.

"בתי מצאה משרה .."

ה. בתי ציריל תי', ביקשה עבודה בחינוך, ולא מצאה, ונכנסה ליונג איזראעל אייזשענסי¹¹⁵, ומצאו לה משרה, באפיס¹¹⁶ של קרן קימת לישראל, מקבלת משכורת הגונה שם, הפקיד שלה שומר תומ"צ הנהו, לובש גם ט"ק, וגם מאוהדי ליובאוויטש.

סיפורו של הפליט במשך המלחמה בהרי אוראל

ו. ביום ה' העבר, בעת נסעי בדרך מוויליאמסבורג לקראון הייטס, ביקש אברך אחד, בבארד¹¹⁷ עם פאות, אם אוכל לקחתו עמי לקראון הייטס. ובדרך

¹¹³ ראה בארוכה אודותו במבוא למכתבי תשי"ד.

(114) = כמו ילד קטן.

(115) = סוכנות.

(116) = במשרד.

(117) = עטור זקן.

סיפר, שהי' פליכטלינג¹¹⁸ עם אנ"ש, במשך המלחמה בהרי אוראל. הוא עצמו מגאליציא. וסיפר לי מעשה נורא, וואס איך האלט פאר¹¹⁹ כדאי לכתוב לכ"ק אדמו"ר שליט"א.

סיפר, ששם בהרי אוראל, הי' ג"כ פליכטלינג יהודי אחד, מאנ"ש מלענינגראד, עשיר ומכובד, וכל בניו שומרי תומ"צ, דהיי' מניחי תפילין, ובן אחד אינושעניר¹²⁰, שהצטיין מאד, ונכנס עי"ז לענקעוועדע¹²¹, וממילא אח"כ, הי' תמיד בענקעוועדע, על אפו ועל חמתו.

האב, בהיותו עשיר, שכר דירה מרווחת שם, אבל מהמלוכה חילקו דירתו לשנים, והושיבה בחלק הב' גוי אחד, שפל אנשים וגנב וכו'.

אח"כ, הי' שרפה בבית זה, ובכדי להציל את הכלים וכו', פרצו חור גדול ברצפת הבית, וישליכו לתוך החור, והגוי הי' עומד למטה, וגנב הרבה דברים, העמדער, אנצוגער¹²², וכו' וכו'.

היהודי, היטיב חרה אפו, וילך בחרי אף להמטרה, ויתן רעפארט¹²³ על הגנבה. ותיכף באו מפאליציי¹²⁴, וישברו את דלת הגוי, ומצאו שם כל הגנבה, כדברי היהודי.

ואח"כ, קראו גם את היהודי לפאליציי, ויכניסוהו לחדר אחד גדול, ויגידו לו, אשר אם כן יש לו כ"כ בגדים וכלים לרוב, בטח הריהו עשיר, ובטח יש לו הרבה מטבעות רובלים זהב עוד מימי הצאר, והזהירוהו, ער זאל גארניט לייקענען¹²⁵, לפי שכמו שהתפרצו לתוך דירת הגוי, ויעשו שם אונטערזוכונג¹²⁶, כמו"כ, כבר עשו אונטערזוכונג בביתו הוא, און אלצאיינס¹²⁷ הם יודעים הכל, ולמה ישקר.

והוא, האט זיך זעהר דערשראקען¹²⁸, ויודה, שכן יש לו סך פ' ופ' של מטבעות אלו, שעלה לסך כשש אלף דולר, אבל טען, שמחזיק הוא בהם עוד

(118) = פליט.

(119) = שאני חושב שהוא.

(120) = מהנדס.

(121) = נ.ק.ו.ד. (המשטרה החשאית ברוסיה).

(122) = חולצות, חליפות.

(123) = הגיש תלונה.

(124) = מהמשטרה.

(125) = שלא יכחיש שום-דבר.

(126) = חיפוש.

(127) = הכל בכל.

(128) = פחד מאוד.

מעט המלוכה הקודמת, ולא קנם ולא מכרם, ובמילא אין זה חטא. בינתיים, הגיע בנו מענקעוועדע הביתה, וירא כי אביו אינו בבית, ונתירא, והתחיל לחפשו, והלך למשטרה, וראה איך אביו, כשרצה להשתין מים, הנהיגוהו לביהכ"ס שני שוטרים מזויינים. הוא הי' ירא זיך צו מישען¹²⁹, וישב הביתה, ויקח תהלים, ובמר נפשו התחיל להגיד תהלים, בלב נשבר ובדמעות. אנשי המשטרה, לא ענשו את אביו כלל, רק הגישו לו נייר, בה כתוב, אשר הוא, מנדבת לבו, מבלי שום הכרח, נותן סך פלוני במטבעות פלונים להמלוכה, לחתום, ויחתום, ולקחו את כל הסך, שהי' הון רב ועצום, והגיע לביתו באשמורת הבוקר, בעת שכנו הי' מסיים את כל התהלים כנ"ל. למחרתו, באו היהודים הפליכטלינגע לבקרו ולנחמו, וביניהם הי' אביו של זה האברך המספר לי הספור, ובין הדברים, הוכיחוהו, על מה שמיהר בכעסו ללכת למשטרה, ואמנם השיבו לו הגניבה, אבל ההיזק האחרון הי' יותר גדול וכו'.

ויען החסיד מאנ"ש ההוא, ויאמר, עס איז מיר אלץ כדאי, אז מיין זוהן זאל איינמאהל זאגען תהלים ווי עס באדארף צו זיין¹³⁰. וסיים המספר, שהוא דיבר הנ"ל בתום לב ובאמת, וזה עשה רושם עולמי על השומעים, ובוה ראו, וואס הייסט א חסידישער איד¹³¹.

הוא סיפר לי עם השמות, אבל שכחתי השמות, ורק המעשה הנני זוכר. זו המכתבים שנתקבלו מסטייט קאלעדזש, כבר הראיתם לכ"ק אדמו"ר שליט"א, כאן רצוף מכתב אחד.

מקום לימוד לסטודנט שמואל יעקב גלאבמאן גם, לפום ריהטא, אינני מסכים עם גאלדבערג¹³² בעצתו, שיתכתב בישיבה אוניברסיטה כאן או בשיקאגא, לפי שאין להם כת בשבילו לפי ידיעותיו בתורה הקלושות, וגם ששם יתקררו ההתעוררות'ן לטובה שיש בו עכשיו. נא יורני כ"ק אדמו"ר שליט"א, הנכון שאענה לו מכתב באנגלית, ואראהו בשו"ע הדין, שאינו מחוייב בכבוד או"א בחפצו ללמוד תורה, וגם להסבירו,

(129) = להתערב.

(130) = הכל כדאי לי, בשביל שפעם אחת, יאמר בני תהלים כפי שצריך.

(131) = יהודי חסידי מהו.

(132) הרב גולדברג (ראה במבוא למכתבי שנה זו), שכתב אודות הסטודנט שמואל יעקב גלאבמאן (ראה גם

להלן במכתב כ"ג כסלו סעף ה).

שיותר נכון בשבילו, להתכתב בישיבה ממש, ולגמור הקאלעדזש בלילה, ושבישיבתינו מה טוב – ובאמת, מכיון שכבר יש בישיבתנו איזה תל' במדריגה זו, ובטח מישוהוא וועט זיך אבגעבען מיט זיי¹³³, והעיקר, שיעקב חנוכה יבוא איה"ש ביום ה' טבת הבעל"ט, ונר לא' נר למאה?

ער וועט זיך זיכער רעכענען, מיט דעם וואס איך וועל עהם שרייבען¹³⁴ (אביו הוא חזן בביהכנ"ס קאנסערוואטיווי בפילאדעלפיא).

ח. ממכתבו של שמואל יעקב גלאבמאן, וכן מהתלפונים שדברתי, ביום ד' וה' העבר, עם הראב"י גולדבערג, נוכחתי לדעת, שיעקב חנוכה עודנו בתקפו בדעתו לבוא לכאן וללמוד, ושתיכף בסיום הזמן שם, יסע לביתו בניו בראנזוויק לסדר עניניו על יומים, ואח"כ, תיכף יבוא לישיבה ביום ה"ל.

ט. כן רוצפני המכתב מראב"י גולדבערג, נידון התפילין עבור יעקב חנוכה. י. בתלפון כן הזמין הראב"י גולדבערג 6 ט"ק, שיש שם שנתעוררו מעצמן ללבוש ט"ק, בלי אתעדל"ת.

יא. איה"ש מחר, יום א', יהי' תעמולה באסיפת יונג איזראעל הכללי, שיזמינונו לקאלעדזש קארנעל, כמו לסטייט קאלעדזש. כן התדברתי עמהם, שבכל בתי כנסיות היונג איזראעל, יש עונג שבת פארומס¹³⁵ בחורף, שג"כ יפנו לצאגו"ח מכל יונג איזראעל, לסדר פארום חבד"י שם. ומנדיל באומאען אמר, שיתעסק בזה ביום א' מחר, באסיפה הגדולה שתהי' שם.

שבת בפרינסטאן

יב. איה"ש בש"ק הבעל"ט, נסע לפרינסטאן, העיר שהבעה"ב דשם רובם מהאוניברסיטה, אעפ"י שהראב"י דהילל שם, אינו חפץ כלל בליובאוויטש שיכנסו לשם (והנני חושש, ובחשש קרוב לודאי, שהתייעץ עם ... וזה הנ"ל, ג"כ אינו מאוהבי ליובאוויטש).

ואיה"ש במוצש"ק, יהי' מלוח מלכה בעיירה רוזוועלט, עיירה כולה יהודית, שסמוכה לטרענסאן, וגם יזמינו לשם הרבה טשיקען פארמערס¹³⁶ יהודים, הסמוכים לשם.

(133) = יתעסק עמהם.

(134) = הוא בודאי יתחשב במה שאכתוב לו.

(135) = קבוצות.

(136) מגדלי תרנגולים.

יג. בדברי בתלפון עם ראביי גאלדבערג, הודיע לי, שאינו יכול למסור לי מהנעשה עם ר.ק., שהרי עומד על ידו, ולדבר הרבה באידית או בלה"ק, קשה לו, ומה גם, שר.ק. ג"כ מבין קצת אידית, אבל הודיע לי, שאפשר שהגוי' כבר מעוברת מר.ק. .

דובער בן מידיל תל' תו"ת בוימגארטען

-ז-

עש"ק וישב כ"ג כסלו תשכ"ב

כ"ק אדמו"ר שליט"א

"חפצם אדיר שאבוא להסתדר שם, ולהנהיגם"

א. נתקבלו עוד ג' מכתבים מארגנטינה, מעובדי' הכהן, ומאהרן הכהן יחי' לי, ומאהרן יחי' לחיים סוויד שיחי'.

עובדי' כותב, אשר אין לו תירוץ מספיק, ע"מ שלא סידר לי המכתב האופיציאלי¹³⁷ בתרגום אנגלי, אודות בקשתם אותי, לבוא לשם להסתדר, ולכהפ"ח על ב'-ג' חדשים, לסדר להם החינוך. ותולה החסרון, במחלת המדינה עצלות, ומבטיח לי עוה"פ, אשר חפצם אדיר שאבוא להסתדר שם, ולהנהיגם. ובסוף מכתבו כותב, אשר אדע לנכון, וַיֵּאמֶר בפה מלא, שכבודו (כוונתו על הכותב) הי' הראשון, שעורר אותנו בדבריו המועטים, הפראצעדור¹³⁸ ארכה 6 שנים, עד שעשתה פרות. ות"ל שפרות כבר ישנם, ונקראים וויאמאנטע¹³⁹.

אהרן שי', כותב אלי ולחיים, אשר ב... כבר נתפרדו האנ"ש מ..., אבל אי"ל קשר עמו, ועם אנשי וויאמאנטע.

מחלוקת סותרת ומפריע להפצה

עוד כותב, אשר זה מזמן, שהי' ל...¹⁴⁰ איבעררייד¹⁴¹ עם עקשטיין, ושעקשטיין ביזה אותו, או את המוסד, והוא שילם לו כמים הפנים לפנים, ומאז ... אין ר' יעקב ליפא בירמאן בא לוויאמאנטע, כי מתבייש הוא, מפני המאורע של עקשטיין.

והנה עוד טרם שעניתי לו לאהרן שיחי' - אבל חושבני, שבטח [1 אי"ז כוונתו של כ"ק אדמו"ר שליט"א **כלל וכלל לא**] להתקוטט עם כולם, די לנו במחלוקת עם ... [2 והלואי שלא הי' גם זה המחלוקת, וזהו **סותר ומפריע להפצה וכו' וכו'**].

(137) = הרשמי.

(138) = התהליך.

(139) קהילת חב"ד בבווענאס איירעס.

(140) אחד מאנ"ש בארגנטינה.

(141) = ויכוח, דיבורים חריפים.

מובן, שעקשטיין אינו חבד"ניק, אבל מ"מ, הריהוא מראה פריינטליכקייט¹⁴². ב' פעמים נכנס לכ"ק אדמו"ר שליט"א, אינו מדבר סרה על ליובאוויטש בשום פעם. ונניח אשר כן ביזה פעם את המוסד ... מ"מ, צריכים ג"כ קצת סבלנות, ובפרט אז מען דארף צו עהם אנקומען, בפסקי הלכות או"ה, שאלות נשים וכו', הצריכים מו"צ.

ואולי יורני נא כ"ק אדמו"ר שליט"א, דעתו הק' בזה, לכהפ"ח ברמז. ב. ביום ב' העבר ... שאין כסף לי כלל, מכיון שעפ"י די"ת עם שותפי, הייתי צריך ליתן להם אלף וחמש מאות במזומנים, ולהלאיערס וכו', ונשארתי בלי כסף ... 3 אזכיר עה"צ והרי הימים ימי חנוכה - זמוסיפים באור. ג. בשבוע העבר, הוזמן החזן סעם (נחמי) לאוויצקי, לנאום בקאלעדזש בניו דזשורזי, על הנושא "מיוויק ענד די בייבעל"¹⁴³, ויגד דרשה ארוכה אודות תנט"א¹⁴⁴, שבארתי להם מקודם, וגם תחלת שער היחוד, שלמדתי עמו באלו השבועות. ויגד, אשר השומעים הי' שבעי רצון במאוד מנאמו. ד. ביום א' העבר בלילה, הי' מסיבת ז"ב של ר' משה פעלער ורעייתו יחי', ברעסטאראן¹⁴⁵ באיסט סייד. ... הי' הספאנסאר¹⁴⁶, על ההעד טייבל¹⁴⁷, ישבתי בצד א' מהחתן, ועל צד השני ישב הרב פרידמאן, הנק' טענקער רב, ואמר, שהוא גוטער פריינד¹⁴⁸ מב' הצדדים, הן מהחתן והן מהכלה ... מחיצה לא הי' שם כלל, רק שישבו האנשים מצד א', והנשים מצד ב'. והזמנתי את ר' יצחק דיסקינד, גיסו של החתן, ושאלתיו, מה יהי' עם ברהמ"ז, הרי לא נוכל עפ"י ד לאמר שהשמחה במעונו, אולי נברך מבלי להגיד שהשמחה במעונו, ומובן שהוא הסכים.

אך החתן אמר, זאת לא, אינו חפץ לסדר חייו ככה מתחילה, בשבילו יכולים כל הנשים לצאת החוצה, או בקארידאר¹⁴⁹, ואמרתי, שזה אי אפשר, ולא יתכן להזמינם, ולהעמידם בחוץ.

(142) = ידידות.

(143) = מוזיקה, והתנ"ך.

(103) = תגין, נקודות, טעמים, אותיות.

(145) = מסעדה.

(146) = הפטרוך, המארח.

(147) השולחן הראשי.

(148) = ידיד טוב.

(149) = בפרוודור.

הטענקער – שהוא אונגארישער מיטן גאנצען יוניפארם¹⁵⁰, זיידענע¹⁵¹ מלבושים בחול, א ברייטען פלושענעם הוט¹⁵², וכגוהה רחבה חצי אמה וכו' וכו' - יושב ושותק, אך כששאל אותו יצחק דיסקינד, אמר, "יא מיין גוטער פריינט, וואס קען איך העלפען, אזוי שטייט אין שו"ע¹⁵³".

וא"כ, בעל הרעסטאראנט, נתן לנו א טוץ גרויסע פארטוכער¹⁵⁴, וכל אחת, יש לה מב' הצדדין שנרליך אויף פארבינדען זיי¹⁵⁵, וקשרנו כמה פארטוכער זל"ו, והרמנום על שני נסים, וב' אנשים אחוזים בידם, והי' מחיצה. ה. ביום ח' כסלו, כתבתי מכתב, ורצפתי עמה מכתב משמואל יעקב מסטייט קאלעזש¹⁵⁶, ועוד טרם שעניתינו ע"ז, כי מחכה הנני מענה מכ"ק אדמו"ר שליט"א, בה ישים דבר בפי אליו.

כן רוצף הנני בזה, מכתב שני, שנתקבל ממנו, ליעקב שיחי' קראנץ, וגם הוא אינו יודע מה לענות, האם לחזקו, ולהוסיף לו חיות ברצונו להכנס לשיבה, או להסכים עמו במחשבתו זו, לעשות כרצון הוריו.

ו. הנהלת השיבה, הציעו לחיים סוויד, שיסע ביחד עם עוד איזה תל' לפאריז, לשיבתינו שם, והוא התיישב עמי.

אני, טרם הכל, התדברתי עם ר"ד ראסקין שיחי', והלה ג"כ אינו יודע, האם זה יהי' טובתו של חיים, וגם האם זה טובת השיבה דכאן ... שבאים לשיבה בסמוך, יעקב חנוכה מסטייט קאלעזש, וגם ב' מבעלעם, וסמכו כל העת, שחיים וועט זיך מיט זיי אבגעבען¹⁵⁷, ובאם שיסע, הרי יחסר זה.

ואנא יואיל כ"ק אדמו"ר שליט"א להורני, האם אתן לו עצה לכתוב לכ"ק אדמו"ר שליט"א, או שלא יכתוב כלל מזה, הוא עצמו ג"כ, אי"ל חשק גדול לנסיעה זו.

ז. לסבת תעמולתינו, זה לא כביר עם הקאלעזשעס, התקשרתי עם הרב גרינפילד מניו בראנזוויק ניו זשורזי, שיראה לפעול על הראביי פ.,

(150) = עם כל ה'לבוש'.

(151) = משי.

(152) = כובע רחב (עשוי מקטיפה).

(153) ראה שו"ע אבה"ע סי' ס"ב בב"ש סק"א (מהב"ח. והמובא בפתחי תשובה שם מהלבוש, רוב הפוסקים לא

הזכירוהו להלכה), קצושו"ע סי' קמ"ט ס"א. משנ"ב סי' תט"ו סק"ב. ועוד. וראה אג"ק ח"ט עמוד א.

(154) = תריסר מטפחות גדולות.

(155) = חוטים לקשירה.

(156) ראה במכתב הקודם ס"ו.

(157) = יתעסק איתם.

הדירעקטאר של הילל בראטגערס אוניברסיטי, שיזמין אותנו לשם, וגם להתדבר אודות יעקב חנוכה, שהוריו הם בעה"ב בביהכנ"ס שלו – הוא רב אצל הספרדים.

ויגד לי, אשר אוהד הוא את ליובאוויטש, ואין שום צרך לשבח ולהלל את ליובאוויטש אצלו, כי ליובאוויטש תופס מקום חשוב אצלו, והבטיח להתדבר עם הראב"י אודות הנ"ל.

ואגב, הביע לי דעתו, שהבחור ליא דיימאנד מניו בראנזוויק, שכעת לומד בסעמינאר של שעכטער, מהראוי לפעול עליו שילך משם, ויכנס לשיבה. ואמר, שהי' ביחידות אצל כ"ק אדמו"ר שליט"א לפני בערך ה'ר' שבועות. דובער בן מידיל תל' תו"ת בוימנארטען

העו"ד החדש¹⁵⁸ שהי' לי, וששמו נ.א., הוא ביקש בעד עבודתו עוד \$2,500, וזהו סכום יותר ממה שיש לי, שאי"ל עוד כסף, ומבלעדי זה, הוא עוד יש לו דיעה, שבד"כ, אפיעלס על קרימינעלע אורטיילען¹⁵⁹, אינם חוזרים לטובת הפאראורטיילטען¹⁶⁰, גם לא הראה סימנים, שמוכן הוא להשתמש עם מה שצריך להשתמש בכדי לנצח.

העו"ד שלי ב.וו. אומר, אשר באפיעל אין כ"כ נוגע ההיכרות כמו מקודם, שג' השופטים רק באהאנדלען די פראגע¹⁶¹, אם המשפט שהשופט הראשון הי' משפט צדק, עפ"י ספרי חוקיהם וכו', ואין נוגע להם, לדעת את הפאראורטיילטען, האם הי' קודם צ"ג או להיפך.

והנה, האורטייל הי' על שני ענינים: דהיי' חטא א', אבל בב' עונשים, בשביל ב' פונקטען. ועל פונקט א' מהם, כבר אמר הקטיגור כמה פעמים, שידוע הנהו בבירור, שבזה תהי' ידינו על העליונה, וננצח, משא"כ על פונקט השני, מקוה הוא לנצח.

העו"ד נ.א. אומר להיפך ממש, על פונקט זה שמודה עליו הקטיגור, אומר הוא להיפך, וכן על השני ב.וו. אומר שאינו יודע מה לעשות, האם להחזיק בנ.א., אעפ"י [4] שהשכל הבריא אומר, שעו"ד כזה, שאינו מאמין במעשה

(158) ראה לעיל, במכתב כ"ב חשון ס"ג.

(159) = ערעורים על האשמות פליליות.

(160) = הנאשם.

(161) = לדון בשאלה.

ידי קודם הענין, אין להחזיק בו], אעפ"י שאפשר שיוכל להוריד מהמחיר שמבקש, ושואל ממני, לשמוע גם חוות דעתי בזה.

הנני מתחיל לעשות אולי איזה השתדלות, ע"י מרת לאורא, שיש לה היכרות עם הכל, והיא בידידות עם אחי מנדיל וגיסתי, ובעיקר, הייתי חושב להגיש עוה"פ בקשה, לנסוע לחוץ למדינה. שלהכפ"ח בזמן ההחלט של הקאורט או אפייעלס¹⁶², לא אהי' בכאן כלל, או אפי' לנסוע מכאן שלא בידיעתם, כדי שלא להיות כאן, כי כסף אין לי, וגם, איני יודע האם אפשר בכלל להגיש זה לקאורט יותר גבוה אח"ו.

יש עוד אופן, שיוכל לפעול ביחד עם האפייעל, או סמוך לו לאחריו, והוא, להגיש ריארגיומענטס¹⁶³ בעד רידאקשאן או סענטענס¹⁶⁴, אבל זה צריכים להגיש עוה"פ להשופט מורפי, ובלתי היכרות, אין לצפות על רחמים ממנו, שהראה בעליל שהוא נגדי.

בטח ישנם אופנים, איפה ואיך למצוא היכרות, אבל איני יודעם. ובזה, הנני עוה"פ מבקש ברכתו הק', שישתנה קרן מזלי לטובה, ואצא מענין זה בסמוך בכי טוב, בטוב הנראה והנגלה בפו"מ, חפשי מעונשים שלהם, הן כספיים והן מאסר וכו'.

גם הנני קעת במבוכה, ע"מ לעשות בנוגע לדירה, אם אסע, הרי שטות לבקש דירה, אבל אם הנני שוהה כאן, הרי אנו צריכים דירה, בכדי להקל על הוריי שיחי', ואיני יודע מה לעשות.

ואנא יורני כ"ק אדמו"ר שליט"א, ויגזור אֹמר ויבטל מעלי כל הגזרות האלו, ויהי' לי מנוחת הנפש ומנוחת הגוף, בכדי דורכפיהרען די כונה, כפי שכ"ק אדמו"ר שליט"א מבין אותה, בשלמות.

5 אזכיר עה"צ

[להלן פ"נ שצורף למכתב זה:]

כ"ק אדמו"ר שליט"א

אנא לעורר ר"ר עבורינו, שהעסק שלנו אינו הולך כדבעי, ויש לנו בעיות גדולות כספיות, הזמן חלש במאד, והננו בע"ח גדולות על סכומים יותר ממיליון פזות. קנינו בית חדש, בעד דירה לרחמים בזול, ומצד סבות שונות עוד טרם שנכנס בה, וחפצנו

(162) = בית המשפט להגשת ערעור.

(163) = טענה חדשה.

(164) = הקטנת העונש.

למוכרה, וכמו שמן השמים מעכבים מכירתה, היא בית יפה וטובה, ולא ביוקר, ומ"מ, לא נמצא קונה עלי'.

אנא, שיברכנו נא כ"ק אדמו"ר שליט"א, שישתנה מצבינו לטוב, ונוכל לסלק חובותינו בנקל, ולהשאר גם עם הבית החדשה. גם הננו מבקשים, שאנא יואיל כ"ק אדמו"ר שליט"א בטובו, לשלוח לנו דולר או מטבע אחת, שהי' לנו סגולה לכל טוב בגו"ר.

עובדי' בן טובה – הכהן

רחמים בן רגינה – בזול

(ציון בן טובה – הכהן, כמדומה שגם הוא שותף בעסק זה)

-ה-

[יום ה' שמות] כ"א טבת תשכ"ב

כ"ק אדמו"ר שליט"א

א. חנוכה נסע לביתו על יום, ובא משם בשמחה גדולה, לפי שהצליח להוכיח להוריו, אשר בין אנשים נמצא, ולא במאנאסטיר¹⁶⁵. יצחק בלאק התעסק עמו, וגם זה הגביהה את רוחו, ובכלל, שבע רצון הנהו מכאן, ומתקדם. **1 מובן שדורש גישה מיוחדת ושימת לב. ובפרט שרבים תלויים בהצלחת הטפול עמו.**

ג. ביום ג' העבר, לבשה אמי מיריל בת שרה תחי' שייטיל¹⁶⁶, עשתה זה אצל מרת קליין, ואבי יחי' שילם \$180, אף שאמרנו שאנו, שני הבנים והבת, נשלם עברו'ז.

ומלבד שסובלת נוראות בכאבים בב' רגלי', עד שמוכרחת לקום באמצע הלילה כ"פ, וללכת מעט, מרוב הכאב עד וואס קען ניט אינליגען¹⁶⁷, וזה לא כביר, התפשטו הכאבים גם בידי', עד ראשי אצבעותי', והיא כ"כ פארביטערט¹⁶⁸ מהכאב, עד שמאוד קשה לה להראות פנים של נחת וכו'.

(165) = מגור.

(166) = פאה נכרית.

(167) = שאינה יכולה לשכב.

(168) = ממורמרת.

דרשה ברופאים ופראפעסארען, וכ"א אומר שזה כראניש¹⁶⁹, ואין רפואה. וכשנותנים, נותנים איזה דאופ¹⁷⁰, כדי שלא תרגיש הכאבים, מה שגורם לה רצון לשינה אף באמצע היום, ואחר זמן קצר, גם זה לא מועיל. ומלבד זה, סובלת מהויכען בלוט דרוק¹⁷¹, שלזה אסור לה לאכול מלח, ומצוקער¹⁷², שלזה יש לה לכ"א ב' מדיצינים¹⁷³. ויברכה נא כ"ק אדמו"ר שליט"א, שיחדלו הכאבים, ותתרפא ברפו"ש במהרה בתשח"י.

ברכה עבור יציאה לאור חפשי מהמשפט

ד. יש כאן אשה א' לאורא, איני יודע שם משפחתה, שיש לה יד ושם בפוליטיק, והיא התחילה לעשות דבר מה עבורי במשפטי, ושאוכל ליסע וכו'. ויה"ר, שבקרוב אפדה ממשפטי, ואצא לאורה חפשי, ולא יתחלל שם שמים על ידי, ולא שם ליובאוויטש והחסידות וכו'.

ה. מסרתי בכתב ידי זה לא כביר, איזה פתקאות עבור ... והי' לו עליהם מענות, ומובן שאינני שותף בדיעותיו ובסברותיו, רק שבלעדי, מי יודע האם בכלל הי' כותב, והי' נשאר סאם סאפאזשניק¹⁷⁴, וכשאני כותב בעדו, הרי סכ"ס יש לו קשר, וגם דינג איך זיך מיט עהם, וכ"פ דינג איך עפעס אויס¹⁷⁵. וכן הפתקא של ... שכתבתי זה לא כביר, ג"כ כנ"ל, שבלאו הכי כלל לא הי' כותב, [ובכל אופן אפ איך 2 נראה בעיניו הק' כתיבתי, כמו הנ"ל והדומה, אהודול, ואקבל שכר על הפרישה בעל הכתיבה]. כי אין ידוע לי, האם כוונתו של כ"ק אדמו"ר שליט"א, שאחדול מכאלו הענינים.

דובער בן מיריל תל' תו"ת בוימגארטען

3 אזכיר עה"צ

(169) = מחלה כרונית.

(170) = תרופה לשיכוך הכאב.

(171) = לחץ דם גבוה.

(172) = סכרת.

(173) = תרופות.

(174) = בלי לשאול את הרבי.

(175) = אני מתמקח איתו, וכל פעם אני פועל עליו באיזה דבר.

-ט-

אור ועש"ק וארא ער"ח שבט התשכ"ב

כ"ק אדמו"ר שליט"א

א. כאן בבעל הארבאר, התעסק אבי יחי' עם איזה מהנוער, שבתור עבודתו, עליו ללמדם לבר-מצוה, ויש כעת מהם שהנם בני י"ז וי"ח שנה, ומניחים תפילין בכ"י, זולת תפי' ועוד משהו, לא הצליח לנטוע בהם, זולת באחדים, שהנם גם שומרי שבת ועוד מצוות.

אחד מהם, שמו מארווין שארפ, הוריו, וכן הורי הוריו ג"כ, אינם שומרים תומ"צ. והנער ממש סובל יסורים בעד שמירת ש"ק. כשגמר היי סקול¹⁷⁶, נכנס בשיבה אוניברסיטי, וגם ע"ז הי' עסק רב לפעול, וכשנכנס לשם, וגם בדארמיטארי¹⁷⁷, וראה כמה מהם שם במאד חלשים בשמירת המצוות, וגם בעיניו ראה אחדים שם מעשנים סיגריטות ביום הש"ק, נעשה מאוכזב במאד, וישנה טעמו, ויחליט לצאת משם, ולהכנס בקאלעדזש אחר בלאנג איילאנד, במעדיקאל סקול¹⁷⁸.

זמן מה, השתדלתי, אשר שלמה קונין, שמתעסק שם, יפגש עמו, וללא הועיל. וזה לא כביר בשבועות האחרונות, נפגשו, און ער האט זיך פאר שלמה'ן אראפגירעדט פון הארצען¹⁷⁹, ויגד לו, שאף עהרליכע¹⁸⁰ פרומע תלמידים ראה שם בביהמ"ד שלומדים כדבעי, ומ"מ הריהו במבוכה גדולה, ואינו יודע מה לעשות.

אבי יחי', שמכיריהו בטוב, דואג, שבהכנסו לקאלעדזש העממי, יתהפך לגוי ממש - ואף שגם שם אצל בעלקין¹⁸¹ יוכל ג"כ ח"ו להתהפך כגוי - והתדבר בטוב עם שלמה קונין, וטוען, למה עליו ללמוד הענינים מתורגמים לאנגלית, כמו מו"נ, בעת שלו אין לו כלל הקושיות האלו, וגם אינו מבין התירוצים. וכפיה"נ שבדא"ח, עם הקירוב של שלמה קונין, יש לו יותר טעם.

(176) = בית ספר גבוה.

(177) = פנימיה.

(178) = מכללה ללימוד רפואה.

(179) = שפך לפניו את ליבו.

(180) = יר"ש.

(181) = ישיבה אוניברסיטי.

וישאל לו שלמה קונין, למה אינו נכנס בפראבלעמעניו¹⁸² לכ"ק אדמו"ר שליט"א, והנה היום הולדת שלו, הוא כמדומני [י"ג או י"ד שבט למזכ', בזמן הסמוך לזה], וכשהציע שלמה לפני הרחמ"א שיחי', ענה, שאני אכתוב לכ"ק אדמו"ר שליט"א. הוא אמר, שבאם יוכל להכנס, הי' מציע עניניו, ומקבל הוראותיו הקדושים.

ושלמה צריך להיות שם עוה"פ, ביום ד' הבעל"ט, וחפץ, שעד אז כבר יהי' מענה כ"ק אדמו"ר שליט"א ע"ז, בכדי שידע איך ווי ווייטער מיט עהם צו האנדלען¹⁸³.

הנחת תפילין דר"ת לתפלת שחרית

ב. היום בבקר, הנחתי תפי' לפני הזמן, וקריתי בהם קרי"ש, ואח"כ לתפלה, טעיתי, ולקחתי תפי' דר"ת, וברכתי עליהם, והתפללתי בהם כל התפלה וכו'. ואחרי התפלה, הנחתי של רש"י בהיותי עוד בטעות, וכשחלצתי אותם, אז נודעתי שטעיתי, ולהיות, שבבקר השכם, כבר הנחתי לקרי"ש של רש"י בברכה, הנה עוד לא עשיתי בזה.

פעם ראיתי, באיזה ספר שו"ת מהפולישע¹⁸⁴, אשר באם שקורה כזה, הנה אז ר"ת שברכו על תפיליו, משתדל עבור המברך על תפיליו לכל מילי דמיטב, ושבעבו"ז, הנה הנכדים מצאנו וכו', לא ציינו על הכיס של התפי' רש"י ור"ת, בכדי שלא יהי' אוממעגליך¹⁸⁵ לטעות כנ"ל, ולי יש מצויין על הכיס, ועל השיידליך¹⁸⁶, וגם על התפי' עצמן, שעל הש"י דר"ת, חקק ר"י מאטלין האותיות ר"ת, ומ"מ טעיתי.

ולהיות שכעת, נצרך אני במאד להושע ... בענין המשפט, והן בכלל הסתדרות, איך ווייס ניט וואו איך בין¹⁸⁷, אם לארגנטינה ואם לכאן וכו', ומתי אצא מכ"ז, וכלי יש לי כעת, ברכת ר"ת, והולך ומתקרב יום י"ד שבט, אבקש שיואיל נא כ"ק אדמו"ר שליט"א להעליני מבור צרותי, ובטח ימצא אופן המתאים ע"ז, כי קשה במאד המצב הזה עבורי.

(182) = בבעיותיו.

(183) = איך להתעסק עמו הלאה.

(184) ראה גם בספר טעמי המנהגים.

(185) = בלתי אפשרי.

(186) = נרתיק התפילין (הצמוד).

(187) = אינני יודע היכן מקומי הנכון.

ואף שהנני משתדל להתעסק, מתוך צרותיי ויגוני, מ"מ, מובן ופשוט, שמתוך הרחבה והרוחה, הרי הי' ריוח יותר גדול, גם בעסקי בענינים בהם חפץ כ"ק אדמו"ר שליט"א. ונא להעליני מבור, ולהעמידני בקרן אורה והצלחה בגשמיות ג"כ, בטוב הנראה והנגלה לעיני בשר שלי ג"כ, למטה מע"ט.
 דובער בן מידיל תל' תו"ת בוימגארטען
1 אזכיר עה"צ

במצבי אין שום השתנות ... והאשה לאורא, היום אמרה לאחי מנדיל יחי', אשר מחר ידבר בעה"ב שלה, שהוא דזשאדוש¹⁸⁸, עם הדזשאדוש מוירפי, שיקל מעלי, ויתן לי רשות הנסיעה לחוץ המדינה, וגם יקל בענין העונש וכו'. ועכשיו, אחרי גמרי את הנ"ל, דיברתי עם ... ויספר לי חדשות, אשר ... שהי' הבורר של ... סיפר לו, אשר הם רוצים¹⁸⁹, שהוא יכנס לכ"ק אדמו"ר שליט"א ... ומה דעתי ע"ז.

ועניתי, אשר לפי מיטב ידיעתי, לא יתערב בענין זה כלל כ"ק אדמו"ר שליט"א, העכסטענס¹⁹⁰ רצה שימסר הדבר לבי"ד, ושכעת, על הצדדים לציית להבי"ד, וכי מה עניניו של ... אצל כ"ק אדמו"ר שליט"א?
[2] וזמ"מ אם לא עניתי טוב ל...], ותשובתי אליו אינו מוצא חן בעיני כ"ק אדמו"ר שליט"א, הרי אוכל להגיד ל... קודם יום א' הבעל"ט... בכדי שיפסיקם מהכנותיהם עדי יכנס ...

—

ליל ד' בא] אוד לה' שבט תשכ"ב

כ"ק אדמו"ר שליט"א

א. אתמול ג' שבט, הרגישה אמי מיריל בת שרה, הארצקלאפעניש¹⁹¹ חזק, הנק' palpitation של הלב, ולפני כמה שנים, סבלה מזה איזה פעמים. וכשזה לא פסק, שכבה במטתה וזימנה את הרופא, והיום בא הרופא, ואמר, שכן זה

(188) = שופט.

(148) בעלי דין של הרב בוימגארטען.

(149) = ככל היותר.

(191) = דופק לב בלתי רגיל.

המחלה הנ"ל, ויתן לה סמי מרפא, לקחת ד' פעמים בכ"י, ואמר, שבמשך 6 ימים תתרפא בעזהשי"ת.

ומכיון שמתאוננת על כאב בידה, בדק בידה, ומצא, שהמחלה שבידה אי"ז מה שיש לה ברגלי', שברגלי' סובלת על rheumatic arthritis, ובידה יש לה bursitis, ואף שהכאבים של ב' הנ"ל שוים, ואולי לפעמים כואב האחרון יותר מהראשון, מ"מ, בקל יותר לרפאות את האחרון, שהם אומרים על הראשון "כראניש"¹⁹². 1 אזכיר עוה"פ עה"צ

גם אמר, שההארצקלאפעניש, וכן מה שמצא אצלה הויכער בלוט דרוק¹⁹³ בהפלגה, הרי"ז תולדה ורעזולטאט¹⁹⁴ מעגמ"נ וגם tension¹⁹⁵, וצוה לה to take it easy and relax¹⁹⁶, אבל שלא תשכב במטה, כ"א זי זאל אומגיין¹⁹⁷, אבל טבעה הוא, אשר כל דבר נוגע לה בנפשה פנימה, וגורם לה עגמ"נ וכו'. יברכה נא כ"ק אדמו"ר שליט"א ברפו"ש במהרה בתשח"י, בכל אברי' וגידלי', ובפרט אם בעת כזאת, אחרי שלבשה השייטיל, הי' בא לה הישועה, הי' בזה קידוה"ש ממש.

ב. ... ימים אלו גומר את השידוך שלו, הייתי אני גורם, שכ"פ האב איך גי'פוש"ט¹⁹⁸ שילך להרב איגלער, ולבסוף תלפנתי לאיגלער בשבילו, וערכתי את הענין.

ולבסוף נמצא, שהריהיא בת-כהן, ובא הוא, ואמר, שצריך ללמוד מס' אחת. אבל הרי למדתי עמו כמה פעמים, ואין לו שום ראש ללמוד, ואין אף מסכתא אחת שיוכל לדעתה, אפי' לא תענית או מגילה, וכש"כ מכות. ואולי די לו במס' 2 כלה קטנה, כמו גרים, עבדים, והדומה.

אינני שואל בעדו, אלא אשתדל שהוא בעצמו ישאול, אלא הנני שואל, באם הוא לא ישאול, מה שאענה לו ע"ז, שע"ע הסכמתי ללמוד עמו, שמבלעדי זה, הרי יש לי קביעות ללמוד עמו ג"פ בשבוע מס' תענית, כי הוא

(192) = מחלה כרונית.

(193) = לחץ דם גבוה.

(194) = תוצאה.

(195) = מתיחות.

(196) = שתנוח.

(197) = שתתהלך סביב הבית.

(198) = 'דחפתי'.

מתעקש, ואינו חפץ ללמוד, לא קיצוש"ע, ולא חומש ורש"י וכו', רק גמ' חפץ, ולהיות, שמלבד זה לא הי' לומד כלל, מוטשע איך זיך מיט עהם ככה¹⁹⁹. בד"כ, הריהו א פרומער, לא יחסר לא מנחה ולא מעריב וכו', אבל בימות החול, אף פעם לא יתפלל בצבור או אפי' בביהמ"ד, רק בחדרו, לפי שבמאד אוהב את השינה, וכן בש"ק בקר, יבוא לביהמ"ד להתפלל באמצע קריה"ת או אחרי זה, אף שאצלינו מתחילים יותר משעה אחר כל העולם. אודות שייטיל, דברתי עמו, אבל הוא משתמט לדבר עמי עוד בזה, אבל מן הצד קבלתי, אשר להיות שהיא אינה חפצה שידגל זקנו, ע"כ אינו חפץ הוא שתלכש שייטיל – ומובן, שאף שהיא, בהיותה מבית יעקב, היתה [מרוצה ללבוש שייטיל 3 לעודדה שא"כ לא תצטרך להלחם בו²⁰⁰], אבל לא תלחם עמו ע"ז, ולא תכנס למסי"נ ע"ז, ולהיות שמתכוננים שניהם, להכנס אחרי הקנין או התנאים, לכן חשבתי, שנכון עבורי להודיע וואו עס האלט ביי זיי²⁰¹. הוא כעת עובד אצל י.ב., וכולם שם מגודלי זקן, מלבד הוא, ולהבדיל הערלים אשר שם. וגם בתחילת חינוכו, הי' במצב כזו, אשר גיין אהן א בארד²⁰² הי' מופרך אצלו לגמרי, וגם הי' טובל בכ"י במקוה, משא"כ בלמוד, בשום פעם לא הי' מצליח. וגם במילי דעלמא אינו יודע כלום, אפי' שפאריז היא עיר במדינת צרפת אינו יודע, לפי שאינו מבין החילוקים בין עיר למדינה עד"מ וכו'.

מ"מ, לא ידעתי, האם להדגיש גם ענין הבארד עכשיו אצלו, ובפרט שהיא נגד זה. ומ"מ, אבגיפרעגט²⁰³ אינגאנצען אין ענין זה כלל. ג. החזן נחמי' (סעם) לאוויצקי, שזה כשנה או יותר, שהנו מקושר עמדי עם ביו, מצא בתולה בת ח"י שנים, הורי' הם פוילישע, וגרים בעיר מארסעי בצרפת, והם שומרי תומ"צ – כך אומר – הוא, יש לו בערך ל' או ל"ב שנים, ומ"מ מצאו חן א' בעיני השני, ואיה"ש, ביום ט"ז שבט יחוגו את קישוה"ת שלהם, בבביהכנ"ס שלו, בעיר קרענפארד נ.דזש.

(199) = מתייגע אני איתו.

(200) בכת"י תיבה זו אינה ברורה. ויתכן שכתוב: כן\כו'.

(201) = היכן הם אוחזים.

(202) = להיות בלי זקן.

(203) = מופרך לגמרי.

ולהיות, ששם חפצו לסדר א חב"ד אבענד, הנה יחוגו השנים ביחד, נשף ט"ו בשבט - נדחה - וגם הקישוה"ת.

והוא שומר תומ"צ בכל הענינים, אבל לא ידעתי, האם גם עמו לדבר על שייטיל בפו"מ בדברי נועם ובניחותא. להגיין ולא להלכה, כבר נגעתי בטעמע זו עמו, אבל לא ראיתי בו שום התנגדות לזה, ואדרבה.

ואבקש, שיואיל כ"ק אדמו"ר שליט"א להורני בכהנ"ל.

דובער בן מידיל תל"ת בוימגארטען

ה' שבט תשכ"ב

ד. היום בקר, קמה אמי תחי', ומהארצקלאפעניש הוטב לה הרבה, וכבר היתה מוכנת להתלבש, וללכת איינקויפען²⁰⁴, ולבשל ולאפות וכו'. אך בידה עוד יש לה כאב הרבה. 5 ת"ח על הבשו"ט

הרב בוימגארטען יושב יחד עם חזן נחמי' לאוויצקי בחתונתו בשנת תשכ"ב. בתמונה נראים (בין היתר): חזן משה ביו, הרב חיים ע"ה סוויד, ויבלחט"א הרב שמואל לו שי'

תמונות נוספות מהחתונה

–יא–

[ליל ה' יתרו] אור לכ' שבט תשכ"ב

כ"ק אדמו"ר שליט"א

א. אמי [1 מיריל בת שרה], סובלת הרבה בידה ממחלת הבורסיטיס. היום בקר, היתה אצל הרופא (ומצא, שהבלוט דרוק עלה אצלה משבוע העברה, מ140 עד 180, והיא אינה אוכלת שום מלח כלל וכלל, ולוקחת סמי מרפא בעד הבלוט דרוק, בכל יום ויום ממש, ואפי' בחגה"פ, אמר הד"ר געס איזה brand²⁰⁵ מסמי מרפא אלו, נקיים מחמץ, ומ"מ עלה הבלוט דרוק, ואומר, שזה בא מעגמ"נ²⁰⁶ worry וכו', ואמנם כן, שהיא נעמט זיך צום הארצען²⁰⁷, אפי' מענין קטנטן מאד).

ואודות הבורסיטיס, אמר, שלוקח זמן לרפאות זה, עס דארף זיך אויסשטיין²⁰⁸, יש לזה סמים מיוחדים, אך מכיון שהיא סובלת גם מ poor blood circulation²⁰⁹, והסמים שמרפאים את הבורסיטיס, מזיקים להסוריקוליישאן, וירא ליתנם לה, ורק נתן לה כדורי דאופ, למעט את הכאב, ויש לילות שלמים, שלא ישנה מגודל הכאב. גם אבי, סובל על רגלו מ fungus infection²¹⁰, [זאב בן ציריל].

ב. ...²¹¹ אמר לי, אשר הכלה כבר אומרת לעשות שייטל.

ג. שם הכלה של נחמי' לאוויצקי פיגא, ולא צפורה, כמו שכתבתי במכתבי הקודם²¹².

ד. ההירינג של הארגיומענטס בהאפיעל שלי, יתקיים ביום פעב. 14^{טען}, יו"ד אד"ר הבעל"ט, אך ג' השופטים אינם עונים תומ"י בד"כ, אלא מתיישרים זמן מה.

(205) = סוג, מותג.

(206) = דאגה.

(207) = לוקחת ללב, מתרגשת.

(208) = לוקח זמן לרפאות זה.

(209) = מחזור דם חלש.

(210) = דלקת פטריות.

(211) הנוכר לעיל במכתב ה' שבט סעיף ב.

(212) לא נמצא במכתב שלפנינו.

מהעו"ד נ.א. לא נפטרתי, ואף שנתתי לו כל הגילעגענהייטען²¹³ שיצא מהענין, אך הוא אינו יוצא, ובו.ו. התרה שלא להקניטו, טעמיו בזה לא גילה לי כלל, אבל בזה בטח שאין לו שום פני', ואדרבה, שיש אלף דולר דמי בטוחות על שמו של ב.ו., ובאם שיצא משפטי לאורה, הרי משתייך הכסף לב.ו., ועכשיו, שנכנס זה נ.א. ואינו יוצא, הרי מוכרח ב.ו. איבערשרייבען את הכסף כולו על שמו של נ.א., שנ.א. קיבל מתחילה בערך \$850²¹⁴, ודרש עוד ב' אלפים, ואני טענתי אין לי, במילא, נשאר הוא בתוך בעד האלף הנ"ל. ואף שעל מכתבי מיום כ"ג כסלו, ענה לי כ"ק אדמו"ר שליט"א שאין להחזיק בו – בנ.א. – אבל הרי כ"פ הורה לי [2] להשמע להוראותיו של ב.ו.], ובמילא, עד עכשיו התנהגתי בשב ואל תעשה עדיף.

ה. מהאשה השתדלנית: הנה, היא דיברה עם בעה"ב שלה, והוא דיבר עם השופט ששפט אותי, וזה אמר, שיזמין את הקטיגור, ואח"כ יתן תשובה עד סוף שבוע שעברה, אבל לא מצאנוה עד הערב.

ו. מבואנעס אייריס, קבלתי ב' מכתבים, אחד מרפאל טאויל, בה מודיעינו, אשר קהילת יגדיל תורה, שמקודם רצו לקבליני שם, וליתן לי משכורת, עכשיו אי אפשר להם לעשות ככה. אבל האנבאט²¹⁵ שלהם, לשלוח ב' כרטיסי אוירן, במקומה עומדת. גם יש סוחר א', שנותן ט"ו אלפים פזות לחודש, משך 6 חדשים, עדי אסתדר. והמכתבים שבקשתי ישלחו לי, ישלחו לי ימים אלו.

ומאהרן אחיו, קבלתי מכתב השני, בה כתב והנני מצטט: "אודות מצבו פה האמת הוא כך: כולם רוצים שיבוא, זהו דבר ברור ומוחלט, רק, שהם מפחדים מה יהי' עם פרנסתו, והאם הם יעשו שכ' יבא, כמובן שאח"כ צריכים לדאוג בשביל מצבו הגשמיית, וכעת אין באפשריות ואין יכולת ע"ז, זהו בקיצור הענין, אבל דבר ברור כשמש, שכולנו רוצים שיבוא, ומשום זה ג"כ, לא כותבים ולא עושים שום דבר שיבוא.

עכשיו [ככה, באם אין זה הדאגה שלו, 3 אין לדאוג על הפרנסה ומקום לגור וכו'], ורצה לבוא באופן כנחשון בן עמינדב, אז כמובן שיקבלו אותו בספ"י והדרת כבוד, וג"כ ישתדלו על פרנסתו ועניניו. בטח שהשורות הללו

(213) = ההודמניוית.

(214) המספר אינו ברור בכת"י.

(215) = ההצעה.

מובנים הם. והאם יטענה²¹⁶ ויאמר, מה הם רוצים הכל חנם, באמת הוא, שלא רוצים הכל חנם, רק שכעת אין ביכולתם לזה, ואם כ' רוצה לברר יותר הענינים, אני חושב, שהכי טוב שיכתוב לרחמים שי' בסול ישר לו, בכתבת רש"י עדיין יותר טוב". ע"כ לשונו במכ' בהנוגע לעניני.

ז. עפ"י כהנ"ל, שההיריג ממהר לבוא, ועוד טרם שהנני יודע פרות ההשתדלות, ומכתבים הנ"ל הרי אינם צריכים פירוש.

ט. ועפ"י כהנ"ל דאות ז' ואות ח', אנא יורני נא כ"ק אדמו"ר שליט"א, במה עלי לעשות עכשיו, שבאם אצטרך להשאר כאן בניו יורק, עלי לשכור דירה בקראון הייטס, וליתן מנוחה להוריי שיחיו. ובאם שעלי לנסוע לבואנעס אייריס, כמו נחשון בן עמינדב, הריני מוכן ומזומן גם לזה, לפי שקיין גרויסע גליקען²¹⁷ אין לי בגשמיות גם כאן. בעיר סאנטיאגא טשילע, דורשים רב עבור היוגענט²¹⁸, וכפי שמוסר שמואל פסח באגאמילסקי, עפ"י מכתב שקיבל משם, הרי"ז גם פרנסה בכבוד.

ובכל אופן, נא יורני כ"ק אדמו"ר שליט"א מה עלי לעשות, ואנה להשים פני, לפי שזה זמן רב שהנני חי ככה, מבלי לדעת איפה אסתדר, ומה עלי לעשות וכו', וגם לצאת מכאן לדירה עצמאית, קשור בהרבה כסף, ובאם שאח"כ אוכרח לנסוע למרחקים, הרי יהי' כל זה הכסף ארויסגיווארפען²¹⁹ וכו'.

י. והעולה על כולנה, שיואיל נא כ"ק אדמו"ר שליט"א לברכני, שהאפיעל ישנה את האורטייל²²⁰ שלי, או שההשתדלות יפעול לטובה, ובלבד שאוכל לחיות מבלי דאגת בית האסורים על ראשי.

מכיון, שבהיותי פעם בקודש פנימה, והצעתי שאפסיק מכמה מעניניי הציבוריים, לפי שאח"כ יוכל ח"ו להיות חה"ש, וכ"ק אדמו"ר שליט"א ביטל או הצעה זו לגמרי, וגם אח"כ, מסר לי ע"י הרחמ"א שי' עוה"פ כדברים האלה, וכן על מכתבי דיום כ"ב חשון ש"ו, בסוף מכתבי, על התאוננותי, הואיל לכתוב בצד "כמובן - הגזמה מבהילה", הנה אינני רוצה להרבות

(216) כ"ה בכת"י.

(217) אושר גדול.

(218) הנוער.

(219) לטמיון.

(220) גזר דין.

בדברים רבים ע"ז. אבל הנני מצר ודואג, ומכ"ז זקנה קופצת עלי, ואיבריי נעשים כבדים וכו'. ויברכני נא, שישתנה מזלי לטוב במהרה, בטוב הנראה והנגלה, למטה מע"ט, בכדי שאוכל דורכפיהרען כונתו במילואה, אני וצאצאיי, מתוך כל טוב, גם גשמי. ואנא שיואיל נא כ"ק אדמו"ר שליט"א להורני בכהנ"ל, ולהאיר עיני ולהתיר ספקותיי.

דובער בן מידיל תל' תו"ת בוימנארטען
4 אזכיר עה"צ 5 קבלה

-יב-

[יום ד' משפטים] כ"ז שבט תשכ"ב

כ"ק אדמו"ר שליט"א

א. הנער מארווין שארפ שנכנס ליחידות, וכ"ק אדמו"ר שליט"א שאל עליו²²¹, "ההמשך"?, הנה, כבר עזב את הישיבה אוניברסיטה, ויסתדר בהאווסטרא אוניברסיטה, ושכר לו שם דירה, אך אומר, שלא יאכל שם כלל, אלא שיבשל ויכין לו לעצמו מאכלים כשרים. וכן ישתדל ללמוד קצת תורה, וישמור להניח תפי' ולשמור ש"ק וכו'.

שלמה קונין הי' לו פלאן²²², לנסוע אליו עם יעקב חנוכה, ושיעקב חנוכה יבאר ויסיביר לו המעלות של ישיבה, והחסרונות של הקאלעדזש, והתיישב עמי, וגליתי דעתי, שבאם יבוא הוא לכאן לחצרות קדשינו, אז נכון הדבר, אך שיסעו אליו למקומו שני אנשים, וועט מען עהם מאכען צו גרויס, און דעם ענין ביליג²²³, והתועלת ספק אם יצליחו וכו'. 1 מענה נכון

ב. במענת כ"ק אדמו"ר שליט"א, שהואיל לענות לי על מכתבי דיום כ' שבט, הנה כמה שצטטתי ממכתבו של אהרן טויל אלי, הואיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לענות "אין לדאוג על הפרנסה ומקום לגור וכו'". והבנתי בזה, שכ"ק אדמו"ר שליט"א [עונה לי, שעניני הוא ארגנטינה, ושאר היצעות אינם טובתי. 2 וזה לא אמרתי]. מה שלא הבנתי הוא, האם

(221) במכתבים שלפנינו לא נמצא. וראה לעיל במכתב כ"ט טבת ס"א.

(222) = תיכנן.

(223) = יגרמו לו להרגיש חשוב מדי, והענין לא כ"כ חשוב.

עלי להודיעם שם, שאין עליהם לדאוג, וא"כ ישתדלו לכתוב המכתבים וכו', למהר ביאתי לשם, או שאין לי להודיעם מזה, אלא שהמענה הנ"ל לי, שאין עלי לדאוג וכו'. ואבקש, שיואיל נא כ"ק אדמו"ר שליט"א לברר לי זה.

ד. ביום ב' העבר, הי' בשעכטערס סעמינאר אסיפה, מהפאקאלטי²²⁴ של דזשודאיקא, ונוכחו שם מהפירערס²²⁵ ג"כ, פינקעלשטיין הי' שם ג"כ, וכשהגעתי לבית זלוטניק ללמוד, כבכל יום ב', הרגשתי שהוא בהתרגשות גדולה.

ויספר לי, אשר עיקר הדיבורים שם, באו מפיו, ויעריך שם קריטיק²²⁶ גדולה על הכל, ויאמר, שלפי דעתו, עליהם, באם שכנים דבריהם, שרוצים אימפרואומענטס²²⁷ בשמירת התומ"צ של התל' והשקפותיהם, לסדר, אשר טרם שיכניסו תלמיד, יבחנוהו בחלק גדול של שו"ע או"ח, בדיני ומנהגי יום יומיים. גם יסדרו בפרוגרם²²⁸ הלמודים, חלק יותר גדול, מדינים ומנהגים הנוהגים בחיי היום יומיים. ושימעטו בטעאלאגיע, ויבטל את למוד הטעאלאגיע בדברים חריפים במאד.

ויגד להם, אשר טועים המה טעות גדולה וגמורה, בחשבם, שאם בא תל' חדש, אחרי שקיבל לתוכו, משך כמה שנים, למודים של מה בכך, ולמודים שמנגדים ללמודי דת תוה"ק, שפטום יפטמו את הלה בטעאלאגיע, וזה יתקן את הכל.

והאמת הוא, שהטעאלאגיע אינה מתקנת כלום, רק שמביאה צחוק על פני התל', וסארקאזים²²⁹ בתוכו. והעצה הנכונה, הוא ללמדם הרבה גפ"ת, וללמדם את חובות הלכבות והמוחות, מתוך ספרי קודש המקובלים מדור דור.

עוד זאת, שכל תלמיד, טרם סיומו חוק לימודיו, עליו להיות שנה אחת תמימה באיזה ישיבה בארץ ישראל, למשל חברונ'ער ישיבה. והוסיף ואמר, שאף שידוע, שמה שאומר להם עכשיו, דבר רחוק וזר זה אצלם, ואינו מתקבל על לבם, ובטח, שדבריו לא יתקבלו ולא יעשו פרי, מ"מ, עכ"פ יאמרו הדברים, וישמעום הכל, ואולי ברבות הזמן...

(224) = המחלקה.

(225) = מהראשים המנהיגים.

(226) = בקורת.

(227) = שיפורים.

(228) = בתכנית.

(229) = ציניות.

ואמר לי, שדברים אלה, שאמר מתוך התרגשות ותמימות, און לא שמעתם בכתלים אלו, מעת העמידו הבנין. וחושב, אשר כ"ק אדמו"ר שליט"א הי' שבע רצון לדעת מזה, אבל אינו יודע איך למסור, לתלפן להרב חאדאקאוו, אינו רוצה. ולכתבם, כש"כ שאינו רוצה, ושכל מה שאומר לי, הרי"ז דוקא לבינינו, ושבל אגלה למישהוא.

ואח"כ, התחיל דואג, שמא קלקל בדברו יותר מאשר תיקן, ואולי יגרום לו בזה שונאים וכו', וסיפר, שכל מה שאמר, אמר, שכן חושב שזה כוונתו של הד"ר פינקעלשטיין, ופרט זה כ"פ, ואף פעם לא התנגד פינקעלשטיין, לכל מה שאמר.

עוד אמר שם, שבתחילה, צריכים פעסטשטעלען²³⁰ מה שהם רוצים, ועד"מ, ליובאוויטש ששולחת צירים למטרת ופרצת, הרי הם יודעים ברור מה שהם רוצים, ואומרים זה ברור לכל העולם, ואנחנו אין יודעים מה שאנחנו רוצים, ויראים אנו להודיע מה שהננו רוצים.

ושאל לו א' מהנאספים, ואתה באמת מה הנך רוצה, וענה, אויסשטעלען²³¹ חפץ חיים'ס, ושאל הנ"ל עוה"פ, חפץ חיים'ס קס"ד, וענה, אם לא ח"ח, לכהפ"ח חזון איש'ן, ואעפ"י שעדיין גם אני לא הגעתי למדריגות אלו, לא מני' ולא מקצתם, מ"מ צו דעם שטרעב איך²³², ולזה צ"ל כל מגמתינו, להעמיד דור שומרי תומ"צ ממש, ברוח ישראל סבא וכו'.

ומכיון שגם בדעתי, שכ"ק אדמו"ר שליט"א ישבע רצון משיחתו הנ"ל **ביותר**, הנני מודיע מזה, וגם שהוא אינו חפץ שאגלה. **ות"ח על הבשו"ט. ההמשך?**

עוד אחלה פני ק' לברכני, שיצא דיני ומשפטי לאורה, בטוב הנראה והנגלה, למטה מע"ט, ולא יתחלל ש"ש על ידי, ואהי' משוחרר מהם, להשתעבד לרצונותיו הק', ולמלאות הכונה, אני וצאצאיי, כפי שמבין הכונה כ"ק אדמו"ר שליט"א.

דובער בן מיריל תל' תו"ת בוימנארטען
4 אזכיר עה"צ

(230) = להחליט ולקבוע.

(231) = להעמיד.

(232) = לזה מגמתי.

–יג–

[ליל ד' תצוה] אור לי' אד"ר תשכ"ב

כ"ק אדמו"ר שליט"א

א. על מכתבי האחרונה דיום כ"ו שבט, לא קבלתי שום מענה, ולזה, עוד טרם שעניתי לאהרן ולרפאל יחיו טאויל, על מכתביהם האחרונים.
ב. נחמי' לאוויצקי²³³ וכלתו, יצאו שניהם מרושמים הרבה מיחידותם, שבתה בבית אחי מגדל, וגיסתי שרה נחמה ובתי ציריל תחינה, דברו עמה הרבה, וקיבלה ע"ע, לעשות שייטיל המכסה את כל הראש, ומבלי להוציא משערותי' היא החוצה.

כן דברתי עמו, אודות הפרדת הזכרים מהנקבות בסעודת חתונתם (אודות

הרב בוימגארטען, ביחד עם נחמי' לאוויצקי וכלתו

מחיצה יראתי לדבר, פן אוכל די שטריקעל איבערייסען²³⁴, וגם הרב המסדר קידושין הרב קרעט, אף פעם לא שמע ממחיצה במדינה זו, וכן כל תלמידי הישיבות, מלבד ליובאוויטש והאונגארישע האדוקים, אין עושים מחיצה וכו', ואף שהי' להם כל הכסאות פרי ארענזשד מקודם²³⁵, מ"מ, ישבו לילה שלימה, וסדרו את המקומות מחדש. ותפלתי שגורה, שיזכו שניהם להתקשר באמת ולתמיד, ולא כמו שהי' עם...²³⁶ וזוגתו ל"ע ול"ע.

ג. זה ב' שבועות, ש... ואשתו

החליטו, והוציאו החלטתם בפועל, להתחיל להשתמש רק עם חלב ישראל,

233 ראה לעיל במכתב ה' שבט ס"ג, כ' שבט ס"ג.

234 = לעבור את הגבול.

235 מסודרים מראש.

236 א' מתלמידי הרב בוימגארטען בהסמינר, שנתקרב על ידו לתומ"צ, שעזב אח"כ את חב"ד.

ובשר חלק, ואף לקטניהם, ואומרים, שמועיל להם לטוב אף בגשמיות, שהחלב ישראל יש בו יותר שומן, והבשר משובח יותר. ובכלל, הם בעלי התפעלות, ויתכן, שלהיותם במאד פשוטים ותמימים, אמנם טועמים בפו"מ טעם אחר במאכלים המהודרים.

ד. אתמול, בהיותי ב... הי' מדברים ביניהם הבעל ואשתו - לפי שהדישעס²³⁷ שלהם מעת חתונתם, רובם כבר נשברו, ויש להם גאנג²³⁸ דישעס חדש - ל"ל לטבול את הכלים, והאם בחנם הננו קאנסערוואטיווים, ואמרתם להם, אשר יוצאים ידי חובתם בקאנסערוואטיווים, בזה שאינם נוהרים במים אחרונים והדומה, וענה לי ... שבמים אחרונים, כו"כ אורטודוקסים ישנם ואינם נוהרים במים אחרונים.

ה. למוד הדא"ח בסעמינאר²³⁹, אינו כבשנים הקודמות שם, שאז הי' מספר יותר מבקרים, והיו שואלים ונוטלים חלק בהתענינות גדולה, משא"כ עכשיו, שאין לא כמות ולא איכות. ויתכן וסיבת הדבר הוא, אשר הפראפעסארים והאינסטראקטארים²⁴⁰, מעמיסים הרבה עבודה על שכמם, ובעבו"ז אין להם כח ופנאי לנדב זמן על למודים בלתי הכרחיים.

גם, איז מיר לעצטענס 2 מאהל אויסגיקומען²⁴¹, לשמוע מינות ואפיקורסות אויף דעם נידעריגסטען ארט²⁴², ודוקא מפי אחד שמקיים מצוות, וממקושרי פעלער שיחי', אז עס האבען זיך די האר גיקענט שטעלען קאפויר²⁴³, אודות אותות ומופתי התורה וקי"ס וכו' וכו'. וישנם אחדים שכן יש להם איידילקייט²⁴⁴ וכו'.

ז. מחר, ביום יו"ד אד"ר, בשעה 10:30 (או אח"כ, לפי שמזמינים את כולם על שעת 10:30), יהי' הארגיומענט²⁴⁵ לפני ג' השופטים, בהאפיעל על משפט. ב.וו. אומר, שאין לו נח"ר ושביעת רצון מאופן עבודתו של העו"ד

(237) = כלי אכילה.

(238) = סט.

(239) ראה בארוכה במבוא למכתבי שנת תשי"ד אודות לימוד הדא"ח בסמינר JTS הקונסרבטיווית.

(240) = המדריכים.

(241) = יצא לי פעמיים לאחרונה.

(242) = מהמדריגה הכי תחתונה.

(243) = אשר תסמנה שערות הראש.

(244) = עדינות.

(245) = מעמד טענות העו"ד.

נ.א., אבל, כפיה"נ מתיירא לחלוק עליו, ומתנהג עמו בזיידענע הענדשוך²⁴⁶. ב.וו. אומר, שבערך ג' שבועות יוציאו לאור את החלטתם - איה"ש לטובה בשטומ"צ, לבטל את אשמי מכל וכל, וממילא בטלים העונשים. ויואיל נא כ"ק אדמו"ר שליט"א לברכני, שאשתחרר, ויצא לאור משפטי, ואתפנה דורכפיהרען די כונה, כפי שמבין אותה כ"ק אדמו"ר שליט"א. ח. הגיע מברק מרפאל טויל, עם באשטעלונג²⁴⁷ השתא על יותר מד' מאות פונט שמורה.

דובער בן מיריל תל' תו"ת בוימגארטען
ת"ח על הבשו"ט
אזכיר עה"צ

—יד—

[ליל עש"ק ויקהל] אור לכ"ו אד"ר תשכ"ב

להנהלת צאגו"ח הי"ו

דו"ח משלשה הפארומים²⁴⁸, אצל סינגעל פארענטס אססאסיאיישאן²⁴⁹, באולמות הוועסד סייד אינסטיטושינעל סינאגאג, רחוב 76^ט אצל אמסטערדאם עוו. ב' פעמים הראשונים, כתבה הנשיאה מרת ה. "נאוטס"²⁵⁰, והבטיחה, אשר כשתוציאם על מכוונת הכתיבה, אז תמציא לכאן ג"כ העתק מנאומי. בפעם הג' לא נוכחה, לסיבות הבלתי תלויים בה. פעם הראשון, נוכחו שם בערך כשלשים וחמשה אנשים ונשים, ביניהם סכום גדול מסוג לא ידעי מאי קאמר'ניקעס, פארביטערטע נשמות, או נשותיהם גרשום, או מתו במיטב שנותיהם, והצרות ממררים את חיהם. ואמנם ישנם חלק הגון נארמאליים, למרות חלק המר שבחיהם. מרת ה. היא בעלת תשובה, ג"כ צריכה להשתדך, אבל זי שאפט דעם איינדרוק פון זעהר אן אינטעליגענטע און קלוגע פרוי²⁵¹. חסרון אחת יש

(246) = כפפות משי.

(247) = הזמנה.

(248) = קבוצות דיון.

(249) = אגודה לגרושים ואלמנים וות.

(250) = ראשי פרקים.

(251) = היא יוצרת רושם של אשה חכמה ופקחת מאוד.

לה, שמלבד הט' קבין שיחה, לקחה חלק גדול גם מקב העשירי, ולא פסיק פומה מדיבור, לא כשמפגשים אותה ולא בטלפון. וטלפון עמה יאריך כשעה ושעתיים.

כפיה"נ, היא המטכסת של חברה זו, ומשגחת בעינא פקחא, שכל ההתנהלות יהי' ע"פ תורה. וכן רואים, שרוב החברים והחברות הם שומרי תומ"צ, ולכל הפחות, כשחותמים את האנקעטע²⁵² להיות חבר או חברה, יש שם פונקט²⁵³ אחד, שמבטיחים להשמר בכל השמירות שמחוייבים בהם יהודים אורטודוקסים.

גם יושבים שם שלא בתערובת, אנשים לבדם מצ"א, ונשים לבדן מצד א'. כן האוכל שמביאים, הרי"ז דוקא כשר לפי שיטתם, וגם שותים טעה ולא קאפע עם חלב, שמא יש מהם שאכלו בשר.

הציגתני מרת ה., והקדימה שבח גדול אודות ליובאוויטש, ואעפ"י שמפני הוועטער²⁵⁴ שלג קור וכו' הי' מתי מספר, מ"מ, היא דיברה כמו לפני עולם גדול.

ואמרה, שבטח כולם קוראים בהתענינות הכי גדולה, את הקאלום ווי טראוועל טו עדיוקייט²⁵⁵, וכעת ישנו כאן עמנו מאנשים האלה. אחרי נאומי (שיבוא בקרוב בשלמותו), הי' שו"ת, ובעיקר, הי' שם ראביי אחד ששאל, האם אין בשיטת החסידות קצת קולא בלמוד, והאם אין סכנה בזה, מה שמנשאים ומגביהים את הפשוטים, כעין היתר והסכמה שלא ללמוד. ואולי מטעם זה התנגדו הגר"א וכו'.

ועניתיו, אשר הסטאטיסטיקה הראה באשיינפערליך²⁵⁶, אשר בכל מקום שיד החסידות מגעת, הרי לא רק שלא הזיק ללמוד הנגלה וכו', אלא אדרבה, דוקא שמה הי' עילוי והגברה גם בלמוד הנגלה. וראי' לדבר, אשר בארה"ב, רוב הישיבות ככולם, נוסדו דוקא מאנשי עדת החסידים למפלוגתיהם השונים,

(252) = טופס הרשמה.

(253) = נקודה.

(254) = מזג האויר.

(255) = "אנו נוסעים לחנך" [טור שנכתב ע"י הרה"ח השליח ר' משה שי' פעלער, שהי' מפרסמו - בהוראת (והגהת!) הרבי, מידי שבוע בעיתון 'זשואיש פרעס'. חלקם נדפסו בתשורות: רובאשקין, כ"ה סיון תשס"ד. פעלער, ג' חשון תשע"ח].

(256) = בעליל.

והעולמ'שע יסדו רק ישיבה א', לפי שחסר להם הלחלוחית וההתלהבות, ובמילא הפקירו את בניהם ובנותיהם לחינוך העממי רח"ל. היו עוד שאלות, אבל לא כ"כ וויכטיגע²⁵⁷.

תופעה זו, היתה אור ליום ב', ח' אד"ר תשכ"ב, משעה 8 עד 11:30. תופעה השני', היתה מצש"ק תצוה, אור ל"ג אד"ר תשכ"ב, בשעה 9 עד 11:30. בפעם הזאת, רבו יותר המשתתפים והמשתתפות (הנאום יבוא אח"כ ע"י ה. בשלמות).

ובכלל, שבועי רצון היו המשתתפים, לפי שהנאומים היו מעורבים בספור מעשיות מענינים וכו'.

התופעה השלישית, היתה אור ליום ב', כ"ב אד"ר, בשעה 8. כעת, התאספו הרבה אנשים ונשים, כמדומני, שהשתתפו כשמונים או תשעים אנשים ונשים. ופעם הזאת, נאמתי אודות אמונה-ודעת: אמונה רק מקיף, ולכן גנבא אפום מחתרתא רחמנא קריא. ושיכולים למצוא הבאגריף²⁵⁸ הזה בכל אחו"א לפעמים, ולזה צריכים ורעה אמונה, בחי' דעת.

פתחתי נאומי בסיפור, מא' שהופיע אצל הה"מ, ושאל, כיצד מברכין על הרעה כמו על הטובה, שכן חייבו רו"ל חייב אדם לברך על וכו', ושלחו הה"מ לשאול זה אצל תלמידו הר' זושיא, וביקשו, ומצאוהו יושב וקולף תפוחי אדמה במטבח, ולא חפץ מתחילה לענותו, באמרו, שישנם גדולים וטובים הימנו בביהמ"ד, ולבסוף, כששמע שבא בשליחות הה"מ, ענה, שאינו יכול לענות לו, מפני שהוא מימיו לא ראה שום שלעכטס²⁵⁹ מבורא עולם.

ולהבין ענין זה, הבאתי, לפי יכולתם, אגרת הק' (סי' י"א כמדומני), הן ולאו שוים, וא"ל ערב רב וכו'. חילוק בין יהודי לגוי.

פ"א, בדרך הבארדיטשעווער ברכת שלא עשני גוי באשמורת, כשחילק לעקאח און בראנפין²⁶⁰ בין הבעלי עגלות, והיהודים סרבו, זה מפני שלא נטל את ידיו, וזה מפני שעוד טרם התפלל וכו', והגויים שתו.

(257) = חשובים.

(258) = מושג.

(259) = רע.

(260) = מזונות ויי"ש.

החילוק בזה"ק, רעיא מהימנא דוקא על משרע"ה, ולא על נח ואע"ה, וזהו ענין כ"ק אדמו"ר שליט"א שלנו, כמו משה רעיא מהימנא, אינו מסתפק בשבילו לבדו, אלא שולח שלוחיו לכל קצוי תבל וכו'.

ולהיות הדברים האלה מכוונים ממש להם, שהם צובראכענע²⁶¹ וכו', סיימתי, שאנחנו איננו באים בטענות לבורא עולם, למה עושה כזאת, אלא מבקשים הימנו, הראנו ה' חסדיך, שגם אנחנו נראה בעיני בשר איך שטוב, ואוצרך הטוב לנו תפתח.

הנה פעם האחרון הוטב בעיניהם הרבה, ואח"כ התחילו כמה שאלות ותשובות, ובעיקר, למה השמיד ה' את השש מיליון.

ועניתי, אשר לא מחשבותי מחשבותיכם, ובאריכות, שמעתי²⁶² באותו שבת מיעקב חנוכה בראטגערס לאחד: "אנחנו צריכים בג-ט שיהי' למעלה מראשינו, דהיי' השגותינו, ולהשימו ככה כשהוא למע' מהשגותינו לתוך ליבנו, אבל כשאנחנו רוצים להבינו בהבנה כפשוטה, אז הרי"ו כמו שאנחנו פושטים האלוקות מהאלוקים, ומעמידים אותו (רח"ל) ערום מאלוקותו, ואז אינו עוד אלקים כלל, אלא בן אדם כאחד ממנו". וכן מסרתי להם.

אח"כ, כשנתקשרתי עם מרת ה. בטעלעפאן (בטענות על הזשואיש פרעס), הביעה את חרטתה הגדולה, על שלא השתתפה בפעם השלישית, ושמעה, שבפעם השלישית הי' עולה על כולנה.

בפעם השני, בהקדמתה לנאומי אמרה, שבש"ק זה הי' להם הזכות, ששבתו בברייתען ביטש קבוצת אברכים מצאגו"ח, ובליל ש"ק, השתתפה בפארום ביונג איזראעל, וביום ש"ק בקר, הופיע בביהכנ"ס שם היא מתפללת, הת' אהרן סערעבריינסקי, ואומרת, שדברים עניים הם, מלצייר גודל הזכות של ש"ק זה.

ובפומבי אומרת שהיא א ליובאוויטשער, בתה נוסעת בכל קיץ למחנה אמונה, ומכירה את יעקב העכט, וכעת, הרי היא מחכה להכנס ליחידות אם תזכה.

דובער בוימגארטען

(261) = שבורים.

(262) ראה להלן במכתב כ"ח אד"ר.

–טו–

מוצש"ק [ויקהל] מבה"ח אד"ש [אור לכ"ח אד"ר] תשכ"ב

ב"ה, אל הנהלת צאגו"ח הי"ו

דו"ח מבקור חברי צאגו"ח בראטגערס אוניברסיטה, ביום ש"ק כי תשא, כ' אד"ר תשכ"ב – ליל ש"ק ויומו, והמלוה מלכה בעיר ניו בראנזוויק, במוצש"ק הנ"ל. תחת שנתחיל מסעינו בשעה 1 כמדובר, נסענו בשעה 2:30, וזה גרם בעיות הרבה. ות"ל שבשעה 4 פחות עשרה מינוט, הגענו לבנין "הלל" בעיר ניו בראנזוויק.

המשתתפים: דובער אלייניק, מנחם מענדל בוימגארטען, יצחק סופרין, יעקב חנוכה, בן ציון בערנשטיין, והכותב דובער בוימגארטען.

שמנו את האכל במקרר, ונסענו איש לאכסניא שלו: דובער אלייניק ויעקב חנוכה בבית חנוכה, שני הבוימגארטענים בבית י.ג. משם, בן ציון ויצחק הנ"ל בבית הרב נ.. טרם נסיעתינו נודענו, אשר המקוה שם כבר נגמרה זה זמן רב, ובזוואיש קאמיוניטי סענטער נשברו צנורות המים בברכת שחייתם, ובמילא סודר, שבבקר ירשו לנו הטבילה בברכת שחי', אשר בבנין הגימנאזיום שבאוניברסיטה.

מנחה התפללנו כ"א ביחידות, מלבד הלנים אצל הרב נ., שלוהו לביהכנ"ס שלו, ושם התפללו מנחה בצבור.

בשעה 7:30, כבר התאספו רבים באולם הגדול דהלל, גם הרב נ. כבר הי' שם (כפיה"נ אחרי סעודת ליל ש"ק), וכן הרב ר.. וחוץ מהסטודענטדען, גם בעה"ב מהעיר היו שם, וגם סטודענטען אחרים מהקאלעזשעס אחרים.

ל טוב יזכר התל' לי דייאמאנד, מתלמידי דדא"ח בסעמינאר, ומקודם תלמיד בראטגערס, ואדוק להראביי פ. מראטגערס, שפעל ועשה ככל יכלתו להצלחת ביקורינו שם.

קודם קבלת ש"ק, הציגני הראביי פ. – הראביי פ. זה סיים את ביהמד"ר זשוואיש אינסיטוט אוו רעליזשאן של הרעפארמער. ואעפ"י שאינו נוסע באוטו ביום הש"ק לביהכנ"ס – ורחוק מביתו לביהכנ"ס כחצי שעה הלוך ברגל –

מ"מ, ה"ה פותח וסוגר את החשמלים בביתו וכו'. בניו שולח ללמוד אצל ט. וכפיה"נ קען ט.ט.ס יר"ש אויך ניט אפבריען²⁶³.

מתחילה, מסופק הי' האם להזמין אותנו, והשתדלות גדולה הניחו עליו מכל הצדדים, עדי הזמין את משלחת צאגו"ח, ומכיון שכבר הזמין, חפץ הי' שיהי' בהצלחה, ופירסם את הדבר וכו'.

ובארתי בקצרה, ענין שבת אכילה, וכל התנאים ואמוראים שהי' מתעסקים לכבוד ש"ק בכבודם ובעצמם, כפי המבואר בד"ה לכה דודי בתחילתו. ואח"כ, זמרנו כולנו את הקול ביער, בעברית באידיש ובאנגלית, ועשה רשם אדיר. ואח"כ, ירד אחי מנחם מנדל לפני התיבה, לקבלת ש"ק. מובן, שבנו מחיצה בעדינו, וכל זמני התפלות הי' מתנהגים זעהר אנשטענדיג²⁶⁴, כמובן התפלל לאט לאט מיט געפיל²⁶⁵, זמר ב' ניגונים ללכה דודי.

בינתיים, התקבצו קהל יותר גדול, והאולם הי' מלא מפה אל פה, והגיעו יותר מאשר זיי האבען זיך פארגישטעלט²⁶⁶, בחוץ הי' גשם שוטף בחזקה, ובגימנוזיום הי' מין תיאטר הנק' showathon, בעד פאנד רייזינג²⁶⁷ לצדקות הקאמפוס, ושם הי' כמה אקטיארשע פערזענליכקייטען²⁶⁸, ומ"מ נוכחו אצלינו עולם גדול.

אחרי התפלה, עשה פ. קידוש, ויצאנו במחול גדול, בניגון הושיעה את עמך, ועוד ניגונים, וכל הזכרים השתתפו בזה, גם הרבנים והראבייס.

ואח"כ החל הענג שבת, המעין ספיקער²⁶⁹, היינו אני הכותב, דברתי על הבעש"ט תורותיו השקפותיו, וכן מהה"מ ומאדמו"ר הזקן הזקן וכו' – אהבת ישראל – תכלית בואינו ונסיעותינו, והכל מעורב עם מעשיות, ומתובל במילתא דבדיחותא, ובדחי הסטודענטען וכו'.

ואח"כ, החל זמן השו"ת. כמה מהשו"ת הי' אודות המחיצה, והיות הנשים במדריגה פחותה, והרי מבלעדם אי אפשר כלל להמשיך את מין האנושי,

(263) אינה 'סולדת'.

(264) = בכבוד הראוי.

(265) = עם רגש.

(266) = מהצפוי.

(267) = גיוס כספים.

(268) = שחקנות מפורסמות.

(269) = הנואם הראשי.

שהרי הן יולדות את הילדים, ואם במחיצות דוקא, הרי לא יוכלו למלאות תפקידן.

עניתי, בביאור הענין למה נשים פטורות ממ"ע שהו"ג, שהרי יש להן תפקיד יותר נחוץ, שמשו"ו פטרום ממ"ע שהזמן גרמא, כדי שיתפנו לאחריותן הגדולה. אח"כ, ביארתי בארוכה, מה ששמעתי בפען סטייט מהסטודענטים עצמן, שבאותן הסקולס²⁷⁰ שמובדלין הזו"ן, הרי המארקס²⁷¹ שם הם בעשרה אחוז יותר טובים, מאשר בהסקולס שמעורבים הזו"ן. וגם, שהתורה עצמה אומרת, שלא לתוהו בראה אלא לשבת יצרה, ומשכן, יש זמן שמחיצה נחוצה ורצוי, ויש זמן שאינה נחוצה ואינה ראוי.

בנאומי השמעתי כ"פ, שהבעש"ט ורבתיה"ק שאחריו, לא הוסיפו ולא גרעו שום דבר מהשו"ע ח"ו, רק שנתנו חיות מיותר בקיום כל הדינים והמנהגים, והדגישו מחדש כמה מהענינים שנשכחו עד זמנם, או שלא נדגשו די צרכם בזמנם הם.

ושאל א', א"כ, למה בנאומיכם אתם מדברים כ"כ על חסידים ועל חסידות ורביים וכו', למה אינכם תובעים גם שמירת התומ"צ – ובאמת תבעתי יותר תומ"צ מאשר חסידות וכו' – אבל עניתיו, אשר באם הי' משתמע מנאומי ככה, אז הנני מבקש סליחתו, ואשנה ואשלש כ"פ בפומבי, הנחיצות של למוד תורה הנגלית, וקיום המצוות כפי שהם מוארים במאור שבתורה, זוהי תורת החסידות.

שאר השאלות הי' כמו תמיד, באארד פיאות לאנגע רעקל²⁷² וכו'. ואח"כ כשעה ויותר הי' הרעדליך²⁷³, און מען האט גישמועסט צווישן זיך²⁷⁴ וכו'. וצריכים להדגיש ביותר, את הרושם הטוב שעשה יעקב חנוכה על הרעדלעך עמהם, שיחת תכן דבריו:

להיות עוד טרם שהנני יודע די, להיות טופח ע"מ להטפית, ומה שכן נודעתי, הוא שארוכה מארץ מדה, ומסופקני, האם אצליח לדעת טוב בידיעה חיוביית, אך מה שכן הנני יודע, שכל הענינים האחרים, ולמשל שיטת

(270) = בתי ספר.

(271) = ציוני המבנים.

(272) = זקן, פיאות, חליפה ארוכה.

(273) = שיחות בלתי רשמיות.

(274) = ושווחנו יחד עם התלמידים.

ריקאנסטראקשניזם, אעפ"י שיכול להיות שיש לה מקום בשכל, אבל מקום בלב אין לה כלל. הדבר היחידי שיש לי מקום בשכל ובלב גם יחד, הוא תורה ומצוות עפ"י חב"ד.

ועל שאלותיהם, להבין יותר ענין אלקות וכו', ענה, שבאם ענין האלקות ממש יוכל ליריד לתוך חומר מח האדם, ששיגי ויבין הדברים כפשוטן, אז הרי"ז דבר שפשטו את האלקים מאלקותו ערום, כי הדבר שיכנס לתוך המוח בשכל והבנה ממש, הרי"ז היפך ענין האלקות, אלא זה אנושיות, וענין האלקים שהוא למעלה מעלה משכל האדם.

ובמשך השבת כולו, ענה בפשטות ובתמימות על מה ששאלו ממנו, ועשה זה רושם חזק על האנשים. גם במוצש"ק, כשהוריו טענו, שאעפ"י ששבת בעירם ולן בביתם, מ"מ, כ"כ עסוק וטרוד הי', שכמעט שלא דיברו עמו כלל, והחלטנו שילין שם גם מוצש"ק, ובמילא הי' מכין עבורו אכל. ליום א' בקר, ראו כולם איך שהי' מחפש לעניני מאכל שהבאנו אנו מניו יורק, ושגם המאכלים שהוכנו בביהכנ"ס של הרב נ., בהם ג"כ לא חפץ לאכול, גם זה מניח רושם אדיר (ומעין זה כותב כ"ק אדמו"ר נבג"מ זצוקללה"ה ברשימת הבע"ת: אתמל הי' יושב ומתענג ביין נסך ובנו"ט, והיום צם ושב וכו').

עם בעל האכסני' שלנו, י.ג., לא הי' לנו זמן כמעט לדבר, שהיינו ממהרים לביהכנ"ס, בלילה כשהגענו, היו כולם כבר ישינים, ובבקר, מיהרנו ללכת לטבול, שהדרך רחוקה. ואח"כ בלילה, אחר הוא ואשתו לבוא להמלוה מלכה, ואחר המלוה מלכה לא אסתיעצא מילתא לשוחח אתו, אעפ"י שיש הרבה הרבה מה לדבר שאין הנהגה זו כיאות עבור תמים, וחושבנו, שבמעט התעוררות הי' הרבה דברים מתוקנים שם.

בבקר, נפגשנו כולנו בחוץ לבנין הגימנאזיום של האוניברסיטה, וכשנכנסו שם, הי' שקו"ט האם להכניסנו, מכיון שבאנו באיחור, והכתות של הקטנים שמתלמידים שווימען²⁷⁵ כבר התחילו, והסווימינג קאוטש²⁷⁶ הראשי, ירא הי' להרשינו הטבילה בפניהם, שהרי אנו ערומים, ותופעה כזו בפני קטנים, אולי יזיק לצניעותם. ובכן, גמר עמהם כחצי שעה מקודם, ושלח את אמותיהם החוצה, בכדי לאפשר לנו הטבילה.

(275) = שחייה.

(276) מאמן שחייה.

אחרי הטבילה, הגענו לביהכנ"ס. הקימו שוב את המחיצה, שאתמול להעונג שבת סילקוה. הי' כבר נאסף קהל לתפילה, אחי מנדל התפלל לפני התיבה, שחרית ומוסף, וגם קרא בתורה ועלה למפטיר, ובתפילה ניגננו קל אדון.

קודם קריאת התורה, הכריז ראביי פ., שאנאום מעט מעניינא דיומא, והוכרחתי לנאום מבלי הכנה כלל. ונאמתי מענין מעשה העגל, שלכאורה, דור המדבר דור דעה, והם היותר גבוהים, ובעיניהם ראו מופתים קרי"ס ומתן תורה וכו', ומ"מ עשו את העגל. אמונה מקיף על הראש, גנבא אפום מחתרתא רחמנא קריא, תפילין שבראש ולא על הראש, דעת, משרע"ה נק' רעיא מהימנא, והוא גרם סליחת העון העם הזה, משא"כ אברהם ונח אין נקראים רעיא מהימנא וכו'.

וסיימתי, שהקב"ה יעזור לנו בבוא גו"צ בבנין ביהמ"ק, ושם נקריב קרבנות ממש (ולא כמו שכתוב בסידוריהם במקום ושם נעשה לפניך וכו', ששם עשו אבותינו לפניך).

אחר מוסף, ניגננו אנעים זמירות. אח"כ, קידשו ואכלו כולם יחד סעודת ש"ק, ואנחנו העמדנו שלחן עבורינו סמוך להם. אחרי גמר האכילה, התחיל שוב זמן השו"ת.

אחד השאלות הי', שאמרתי בין דבריי, אשר התורה נמסרה לנו בשלמותה עם טנת"א, והרי יש אחד, בשם ראובן קוזקוף, שנסע למדינות שונות, והביא משם בדפוס, נוסחאות שונות בקריאת נגוני הטעמים, ובכך, האיך אפשר להגיד, אשר הכל מקודם.

ועניתי, אשר לא בכל פעם, אשר מישהוא שנסע לאיזהו מקומן, וכתב נסיעותיו בספר, נאמן על הכל, ובפרט להכחיש את המקובל אצלינו (ואח"כ נודעתי, שהלה הוא המוזיקער שמסדר את הרעקארדס עבור ניחוח), ובכל אופן, גם אני נסעתי לכמה מדינות, ונוכחתי לדעת, שאעפ"י שנגינת הטראפ – טעמי תנ"ך, שונה ממדינה למדינה, אבל הצד השווה שבכולן, שהרביעי יורד למטה איזה פעמים, והקדמא ואזלא עולה למעלה וכו', זאת אומרת, שבפנימיותם מתאימים כולם זל"ז.

גם הי' שאלה אחרת, שאבאר בקיצור הטערמינען²⁷⁷ של חסידות, כמו קליפה, ניצוץ, שבה"כ, אתעדל"ע אתעדל"ת, השפעה וכו', מה שעשית. כן הזמן שאחה"צ, מאחר סעודת ש"ק עד זמן מנחה, ישבו כמה אחדים מהם, ושמעו לכו"כ ניגונים, ובין הניגונים הי' קצת שיחות ושו"ת וכו'. אחותו של ... שהלכה בדייטס עם נכרים ה"י, ג"כ נוכחה בכל התופעות, ובליל ש"ק, גם שאלה איזה שאלות, להודע על הראלע²⁷⁸ שהנשים שפילען בחיי חב"ד, ובאיזה מוסדות הם לומדות, מקטנותם ועד גדלותם וכו'. והראתה התענינות גדולה, ובפרט בהניגונים. ובמוצש"ק נגשה אמה ואבי', להודות לנו בעד אנרייצען²⁷⁹ התענינותה.

כל משפחת ט. השתתפו בהתופעות, יתכן שנסעו עם האוטו הלךך ושוב, אבל השתתפו.

שכנים של ה.ט.ס, משפחה ספרדית תורקית בשם ע., ג"כ השתתפו, ובתם הראתה התענינות הכי גדולה, וביקשה ליטעראטור²⁸⁰, ואמנם יעקב חנוכה, שלח חבילה מהנדפסים דקה"ת. ובליל אור לועש"ק, טלפנה אליו, להודות עבור טרחתו, ואמרה, שעוד טרם ראתה את הספרים, לפי שאמה לקחה את כולם, וגם היא קוראת אותם בהתענינות, ואחר שתגמור היא, אז תמסרם לבתה.

למנחה, הלך הר' דובער אלייניק לביהכנ"ס של הרב נ., לדבר חסידות. ואנחנו כולנו, ועוד איזה מהבחורים, וגם שתיים בחורות מעונינות במאד, הלכנו לביהכנ"ס של ..., בה מכהן הרב ר.. הרב ר. מחונן משיבה אוניברסיטה, אינו כלל למדן, גם לא חונן בחכמה ובדעת, בטבעו אינו תקיף, ונדיב לב כפיה"נ, אשתו בת שוחט גסות מ...

- זה לא כביר היתה בביה"ח לנתוח, ובעלה הרב ר. זכה להכנס ליחידות לכ"ק אדמו"ר שליט"א, לקבל ברכה לרפו"ש עבודה, ומתגאה בזה - אך כשדברתי עמו בטלפון כ"פ, טרם הכרתיו פא"פ, התייצב כמו יר"ש ממש,

(277) = המושגים.

(278) = תפקיד.

(279) = התעוררות.

(280) = ספרים.

ודיבר בווארימקייט²⁸¹ אודות מחיצה, ובימה באמצע, ויעקב חנוכה והוריו וקירובם וכו'.

וכשנכנסתי לביהכנ"ס, וראיתי עזרת הנשים וארון הקודש, איז מיר פינצטער גיווארען פאר די אויגען²⁸² ... מראה האה"ק – בתבנית עץ וענפים, ובתוך הענפים ישנם כמו קני צפור פתוחות, בלי דלתות המכסות, ובהם עומדים הס"ת.

ובצדי צפון ודרום, יש שני פלאטפארמים, גבוהים בערך 9-10 אינטשעס מרצפת ביהכנ"ס, ועל פלאטפארמים אלו עומדים הכסאות של עזרת הנשים, וסביבם יש כמין גדר "פיליגרי"²⁸³, שגבוה פחות מארבעים אינטשעס מקרקע ביהכנ"ס, וכשיושבות הנשים, נראות כולן ממש, וכש"כ כשעומדות.

וכשנכנסתי, מצאתי שם כמה מהבעה"ב הקשישים, ושפתם בינם לבין עצמם הוא "לאדינא", ואנגלית מדברים זעהר שוואך²⁸⁴, ושאלתים תם-עוואטע-דיג בשפאניש – ושמחים במאד היו, לשמוע "חכם" כמוני מדבר לשונם – איפה מתפללות הנשים, והראו באצבעותיהם למקומות הנ"ל, ואמרו כאן וכאן, ושאלתים בתמי', כאן מתפללות הנשים שלכם? האם גם באיזמיר ובקושטא ובסאליניקי כן היו מתפללות. בר-מינן אמרו, שם הי' תמיד גאלעריא²⁸⁵ מלמעלה.

ובכן, למה שונה כאן משם, שאלתים, והתחילו לדבר בינם שהנני צודק, שאעפ"י שבביתו כל אחד יוכל לעשות כרצונו, אבל בבית "סיניור", פי' המקום ב"ה, צריך להיות כדבעי כמו שהי' מלפנים.

והרב ר. אינו מבין שפאניש, ונכנס, ושאל על מה מדברים, ועניתיו, שהבעה"ב אומרים, שהמחיצה אינה די גבוהה, וענה, וכי מה הם יודעים, הרי ר' משה פיינשטיין כן פוסק, שהמחיצה אינה משום הסתכלות וראיי', אלא משום תערובת, וככה די בשביל להפסיק התערובת.

ועניתיו, הרי עכשיו ש"ק, ואיה"ש כשיחשיך, אסע תיכף לניו יורק, ואביא לכאן את ר' משה פיינשטיין, ואם יאמר שהמחיצה כשרה, אז אתן אני

(281) = בחמימות.

(282) = נחשכו עיני.

(283) = רקמה.

(284) = מאוד חלש.

(285) = מרפסת.

לביהכנ"ס ת"ק שקלים, ובאם יאמר שלא כשרה, יתן כת"ר לביהכנ"ס שלנו ת"ק שקלים.

וחזר ואמר, אבל שאלתי את פי "הרב" ("הרב" סתם פי' יוסף דובער סאלאווייטשיק), ואמר שזה די והותר, ואמנם מתחילה, חשבתי לעשות למעלה וילון, אבל אחרי התדברי עם הרב, נוכחתי לדעת שאין מהצרך כלל שום וילון, וככה טוב.

ועניתי, שקשה להאמין שהרב כן יאמר, והכל יודעים שהרב הוא לוחם מלחמת ה' צבאות, ובפרט בענין בתי כנסיות כשרות, ומה גם שלפני זמן מה, נזדמן לי לדבר לעוד רב א' נידון מחיצה וכו', ואמר כמה דברים זרים בשם הרב, וכששאלתי כחש בכל, ואמר, שמעולם לא אמר ככה.

וענה ר. לי ואמר, שגם זה ידוע לו, שהרב יאמר לו שהמחיצה טובה היא, ולאחר השואל יכחש ויאמר שלהד"מ, וכשישאל פעם שני מהשואל הראשון, ישוב עוה"פ כבראשונה שכשר ככה, ולהשואל השני יכחש גם פעם שני וכו' (ואלה רבניך ישראל), ומסיים ואומר ר., וכי מוכרחני להיות יותר יר"ש מהרב - בתמי' - אבל עם זה מתגאה, שסידר שני מטבחים לגמרי, א' לחלב וא' לבשר.

גם שמענו, שכשהי' טשאפליין בארמיי²⁸⁶, הי' לו דו"ד אודות גויים וקריסטמעס²⁸⁷ וכו', והי' בסכנת קאורט-מארשעל²⁸⁸, אבל הצליח, ויצא כשידו על העליונה, וכן ניכר מהנהגותיו שיש בביתו יר"ש, אצל בניו הקטנים שטעקין ארויס די ציצית פון אלע זייטען²⁸⁹, וגם אשתו משתדלת להשיב רבים מעון, ובפרט לשמור טהמשפ"ח עסוקה, כדלקמן. ו

אמר לנו, שבביתו, מביא מגיו יארק פת שומר שבת על ש"ק, אבל בביהכנ"ס לא.

הרב נ., ששם הלך ר"ד אלייניק, הוא סיים את שעכטערס סעמינאר, ובחשאי, למד און האט זיך גידרייט²⁹⁰ אצל הוטנער מחיים בערלין. ביהכנ"ס שלו הוא כדבעי, עם גאלעריא לנשים ומחיצה וכו'.

(286) = רב בצבא.

(287) = יום-אידם של הנוצרים.

(288) = משפט צבאי.

(289) = ציציותיהם מבצבצות מכל הצדדים.

(290) = הסתובב.

הוא ג"כ ת"ל ע"ה גמור, רק שמדבר בלשון של מתנגדישע בני תורה, וכשדיבר איזה דברים נגלה, האט ער גיפלוידיערט²⁹¹ פורים תורה ממש, ות"ל שלא נוכח שם מי שיכירנו.

והרי הוא זעהר א צובראכענער מענש²⁹², לפי שהוא שייך יותר לנו, דהיי' צד הימין, מאשר להם, אבל להיות שמוסמך מהם, מרחקים אותו כל אגודות הרבנים, ואפי' הסתדרות הרבנים, אינם חפצים מו"מ עמו, אבל התנהגותו ונאומיו ודיבוריו וכו', הכל טובים הנה, ויחסו לחצרות קדשינו ג"כ טובה במאד.

התגאה במוצש"ק אצל המלוה מלכה בביהכנ"ס שלו ברבים, שזכה להיות בהתועדות הקאראנאציע²⁹³ של כ"ק אדמו"ר שליט"א, ופנה אלינו בשאלה, האם מותר לו להשתמש במלה זו כלפי הקדש, ואמרנו שכן. ואמר, שווערטער²⁹⁴ עניים מלתאר הנעשה שם, ורק מתפלל לה', שהחזיון ההיא תשאר אצלו עולמית.

הי' במאד שבע רצון מנאומו של דובער אלייניק, ובטח יכתוב פתקא בעצמו ממה שנאם שם וכו'.

אנחנו כולנו, שהינו בביהכנ"ס של הרב ר., כשהסבנו לסעודה השלישית, וניגנו איזה ניגונים, ותיכף בירכו ברהמ"ז והתפלל ערבית, ולא דברנו מאומה חוץ מהנ"ל על המחיצה, ואעפ"י שהיו שטארקע ווערטער על המחיצה, ואני השמעתי ג"כ זעהר שטארקע ווערטער²⁹⁵, ואמרתי, שהר"ב לא הי' יכול להגיד כזה, שכזה רק גלח יכול להגיד, ולא רב, ובכל אופן, הי' הכל זעהר פריינטליך²⁹⁶ ובנעימה.

ור. האט זיך שטארק פארענטפערט²⁹⁷ מצרותיו, שאין לו אפי' שומר שבת א' בכל בית הכנסת, ואפי' הזקנים הללו ג"כ אינם שומרי שבת, ושהחברים הצעירים אינם חפצים מחיצה, ויש דוקא להם הדיעה וכו'.

(291) = פטפט.

(292) = אדם שבור מאוד.

(293) = ההכתרה.

(294) = מילים.

(295) = דיבורים תקיפים מאוד.

(296) = בידידות גדולה.

(297) = תירץ את עצמו.

אח"כ לקח ר. אותנו, והביא אותנו עם האוטו שלו לבית י.ג., ומשם אספנו את חפצינו, ונסענו לבית הרב נ., לקחת משם ג"כ החפצים, והפציר בנו, והוכרחנו לשתות אצלו כוס תה. וסיפר, שכליו טבולים המה, שכן התנה עמו הוטנער טרם שסידר קידושין. ומשם נסענו להלל, לקחת משם את הטליתים והסידורים וכו', וגם את המזונות שהבאנו מברוקלין בעד המלוה מלכה, ומשם להמלוה מלכה.

שני הרבנים כבר היו בביהכנ"ס, נ. ור., כשהגענו, התגלחו מחדש לכבוד המאורע, ולכבוד האורחים החשובים. י.ג. הגיע באיחור כמעט בשעה 11., ונ. הלך לקבל פני הבאים.

נוכחו בערך 100 אנשים ונשים, והשלחנות הי' ערוכים בכל מיני טוב, ונראה הי', שהכינו בטוב עין ובטוב לב (ובעיירות כאלה, אסיפה גדולה כזו – ושישבו כל הלילה עד סמוך לחצות, הרי"ז א זעלטענע ערשינונג²⁹⁸).

הי' הרב של rahway, והחזן מעיירה הסמוכה, אינני יודע שמה, וגם החזן המפורסם שם גאטליב, וגם שני ראבאים מטעמפלען שם, ואין ידוע האם קאנסערוואטיווים או רעפארמים. ובתחילת החגיגה, הופיע גם פ. ואשתו. נ. פתח את הנשף, בזעהר ווארימע ווערטער²⁹⁹ אודות ליובאוויטש, ואמר, שאעפ"י שאין ליובאוויטש היחיד בעולם התורה, שהרי ישנם כו"כ ישיבות גדולות וקטנות, אבל אופן הקירוב של ישראל לאביהן שבשמים שעושים ליובאוויטש, בזה, הרי הם יחידים במינם, ואין כמותם, והטעים דבריו במשלים ודוגמאות.

ודיבר בארוכה, וקיבל פני כל אורח חשוב, בנאומו זה, וכן בנאומים בין גברא לגברא, ובין ניגון לניגון, ובין ניגון לריקוד וכו'.

וכן קיבל פני יעקב חנוכה זעהר ווארים³⁰⁰, ואמר, שהוא אינו הסטודענט המבולבל לבדו, בטח ישנם אלפים סטודענטען יהודים מבולבלים, אבל אחד עם המוט והקוראזש לעשות ראדיקאל טשיינדוש³⁰¹ כמוהו, זהו חסר, ובכן, בשם יהדות ניו בראנזוויק והיילאנד פארק, מביע הוא את ברכתו, שחנוכה

(298) = תופעה נדירה.

(299) = דיבורים חמים מאוד.

(300) = בחמימות.

(301) = אומץ הרוח לעשות שינוי קיצוני.

הוא הראשון דעלעגאנט³⁰² לליובאוויטש, וזה יפתח את הצינור, ובקרוב יהי כמה לאנדסלייט³⁰³ מניו בראנזוויק והיילאנד פארק והסביבה בליובאוויטש. כן קיבל בכבוד, את פני החזן משה ביו, שבא ביחוד מלאנג איילאנד, ואח"כ הציגני לנאום.

(טרם פתיחת החגיגה, ניגש אלי אחד, בעה"ב חשוב יר"ש, מביא עופות ובשר מניו יורק, פליט מאונגארן, ויתחיל לבאר לי המצב בעיר, איך שהכשרות הוא אינדערערד³⁰⁴, אין מדיחים כדבעי למיהוי, ואיך שהרב מ. מכר את המקוה שמכבר להסאלוויישאן ארמיי³⁰⁵ וכו' וכו', און מען דארף עפעס מתקן זיין, ובכן זאל איך זיי געבען איבערן קאפ³⁰⁶.)

ועניתי, שכן מטרת בואנו לכאן הוא לתקן, אבל בכשרות איננו מתערבים כלל וכלל, כי הרי"ז זעהר אן אנגיווייטאגדיגע פראגע³⁰⁷, שלא תתוקן ממלוה מלכה, ואודות טהמשפ"ח כן אדבר, אבל געבען איבערן קאפ אי"ז מדרכינו ומתפקידינו, און מיט דעם טוהט מען גאר ניט איף, נאר מען מאכט שונאים און שווערע הערצער³⁰⁸.)

ודברתי כנהוג מהבעש"ט, יפוצו מעינותיך חוצה, ההצלחה הגדולה שיש לנו בעבודתינו, פתגמו של ר' משה ליב סאסעווער, שמי שאינו יכול ללקוק את הפארך³⁰⁹ מיהודי מיט זיין ניכטערן צונג³¹⁰, עוד לא הגיע לחצי מדרי' אהבת ישראל, פארך יהודי הרי"ז עוונות ופשעים של יהודי, וצריכים ללקק זה מיט א זיסען צונג³¹¹, וזה רק ליובאוויטש יכולים וכו'.

וככלותי לדבר, אמרתי, שמנהג חב"ד הוא, שכל דבר צריך להיות עם בפועל ממש, והתועדות זו, כדי שלא תשאר לבד בניגון וריקוד – שגם זה בעצמו דבר גדול הוא – אלא צריך להיות³¹² actual and factual deeds, ולהיות שהנני אורח, ואין ידועים לי עניני העיר, אבל מובטחני, שבג' עניני

(302) = שליח.

(303) = מקומיים.

(304) = בארץ.

(305) = ארגון נוצרי.

(306) = שחייבים לתקן משהו, ולכן אוכיחם.

(307) = שאלה כואבת מאוד.

(308) = עי"ז אין פועלים כלום, רק עושים עוד שונאים.

(309) = שחין (והוא לשון נקיה).

(310) = כשהוא לא שכור.

(311) = במתיקות.

(312) = מעשים ממשיים בפועל ממש.

שבת כשרות טהמשפ"ח בטח יש הרבה לתקן, ואם אמנם נתעוררו הבעה"ב והרבנים באמת כמו שאומרים, הבחינה יהי', כשיתאספו תומי' לחזק בדקי הג' ענינים הנ"ל, שלא יגענו לריק וכו'.

ואח"כ הי' שו"ת, ונאומי עשה רושם כביר על כל השומעים, כי דברתי עם הארץ³¹³, והעמידה א"ע אשת ר. - נשים ישבו על יד שולנות לבדן ואנשים לבדם - ונאמה, שנכונים דברי הרב הנואם, ושחסרון מקוה בעיר, הרי"ז כתם ופגם על כל העיר, ושידועים לה, מכמה משפחות חרדים שחשבו להסתדר בעירם, והי' באמת געווינס³¹⁴ לעירם שיתיישבו בה שומרי תומ"צ, והאיך יוכלו להתיישב כשאין מקוה, והי' פעם מקוה, ולסבות מכרוה לגויים, ושעכשיו תומ"י צ"ל אקציע³¹⁵ לבנין מקוה (האישי האונגארי, שדיבר עמי קודם פתיחת החגיגה, אמר לי, שכשיגשו לעשות מקוה, ישנם מוכנים 5 אלפים דולרים ע"ז).

ואמרתי במענתי על דבורי', אשר דבורי' הם במאד מחזקים אותנו, ובארתי דברי הרמב"ם מיוסדים על חז"ל, שאסור להיות במקום שאין מקוה, ובשם המלמדים מהדיי-סקול, עשיתי אפיעל³¹⁶, שיתנו בידם ילדים וילדות כאלו, שהם פראדוקטען³¹⁷ ממקואות, שעם כאלו בקל יותר לפעול. וספרתי, מהאישי שמצד השני של הוילון של ברזל³¹⁸, שהולך ליסד מקואות במדינתו, אעפ"י שכרוך עבודתו בסכנה, ואשתו ובנותיו וכלותיו הם מחוץ למדינה, וכש"כ וק"ו שאנחנו במדינה חפשיית, שצריכים להתעסק. ואחרי, קם הרב נ. ויבאר את דבריי וכו', והתחילו לדון ע"ז, ובאותו מעמד נאספו, מלבד הה' אלפים הראשונים הנ"ל, עוד ט"ו אלפים מאיזה יחידים. אני העמדתי את עצמי, ואמרתי שהארגיניואציע³¹⁹ שלנו צאגו"ח, שמחים לשרתם בכל עת, בנסיעה לעוד מלוה-מלכה, ללכת עמהם לעזרם לדבר ליחידים, לבוא לעורר את הקהל לענין הקדוש הזה ככל יכולתינו.

(313) = בלבביות.

(314) = הישג.

(315) = פעולה.

(316) = פנייה.

(317) = פירות.

(318) = רוסיה.

(319) = הארגון.

גם יש לנו אחד הרב דייטש³²⁰, שידוע איך לסדר, הן עפי"ד, והן עפ"י חוקי הטעכניק היותר מודרניים, ובזול הגדול שיוכל להיות. בינתיים, יצאנו במחול בניגון הושיעה את עמיך, והי' באמת קידה"ש גדול, שכמעט כולם השתתפו, הראבייס רקדו כמו עזים, ומהם עם פאמפיקעס³²¹, הי' מזיעים ממש כמו הכותב, והי' מרקדים כמו עזים. ואח"כ כיבדו את ביו, ויזמר ב' ניגונים שפניים-טורקיים להבדלה, ועוד ניגון, וגם נאם (מה שלא כיבדוהו לעשות) טוב מאד, ואמר, איך ש770 היא מאירה את החשכות הנוראה שבעולם.

אח"כ כיבד את דובער אלייניק לנאום, ויספר להעולם, שזה אינו כמו שחושבים, שהוא ליובאוויטשער מלידה ומבטן, אלא שנולד בבראנקס, והוריו העתיקו דירתם לברוקלין וכו', ואיך שנכנס לפראבע³²² לליובאוויטש בקטנותו, ואיך שנשאר, ושגם זה "המקרב" עצמו "נתקרב" מלפנים. ולחשתי לו לנ. באזנו, שאמנם אין אף אחד מהשלוחים כאן הלילה, לליובאוויטשער מלידה ומבטן, כי אם שכולנו צוגיזיגענע³²³, ויש אמעריקאנים גאליציאנער טערקען ענגלענדער וכו'.

ויצעק לי, סעי איט אוט לאוד³²⁴, וכן עשיתי, והוספתי, שהליובאוויטשער היחידי האמיתי כאן הלילה הוא הרב י.ג., והעולם התחילו צו פאטשען מיט די הענד³²⁵ וכו'.

ואלייניק, סיפר מעשה מהבעש"ט ומאביו, שהי' אחד צדיק וכו' ונתגלגל עוה"פ, ושכל או"א מחוייב ליתן צדקה רוחנית.

ואח"כ, כבר הי' הרבנים והראבייס די אנגעווארימט³²⁶, און זיי האבן שוין אונז גישלעפט אין ריקוד³²⁷, ורקדנו זמן ארוך, ובאמצע צווח הרב נ., אם לא הי' החגיגה הזאת אלא רק לפעול על שנים אלו – וקראם בשמותם – שירקדו, אז כדאית, וכל יתר הפעולות ריוח נקי הם.

(320) הרב חנניה יו"ט ליפא דייטש, ה'העלמיצער רב', שכידוע הי' מומחה גדול בבניית מקוואות.

(321) = עניבות.

(322) = ניסוי.

(323) = מקורבים.

(324) = תגיד את זה בקול.

(325) = למחוא כפיים.

(326) = מחוממים.

(327) = והם כבר משכו אותנו בריקוד.

הניגון האחרון שבריקוד זה, הי' על הסלע הך הך, ואמרתי להרב נ., שהסלע פירושו עיר ניו בראנזוויק והסביבה, ומים רבים פירושם מי מקוה, ויגש להשלחן, און האט א קלאפ גיטאן³²⁸, והכריז זה, מיט א פארסאפעטען קול³²⁹ מהיגיעה של הריקודים.

וסיפר לכל המשתתפים, מהמקוה שלנו בבקר בסווימינג-פול³³⁰ של האוניברסיטה – ובאמצע הפסקתיו, ובקשתיו להכריז בקול גדול, שהמקוה של ש"ק בוקר היא רק הידור לאנשים, אבל למחוייב מקוה אין מועיל שום סווימינג-פול שבעולם, רק מקות מים, שעומדת תחת השגחת ופיקוד רבנים חרדים, יכולה לטהר את הטמאה מטומאתה.

והוא שמע אלי, והכריז כן (והוסיף "לומדות" משלו ע"ז, שאשה צריכה מים חיים, ושכמקוה יש מים חיים, אבל הפול הוא מים "מתים"). אבל לא הגדתי לו מטעותו שבלומדות, לפי שזה אין מזיק להלכה. – והוא מקוה, שעוד פעם שיופיעו משלחת כזו, כבר יהי' מקוה ממש מוכן לטבילה בו. בפומבי ראינו, איך שכמה יהודים הנאספים, האבען פשוט אבגעלעבט³³¹, נזכרו על מלוה מלכה'ס אין זייערע אלטע היימען³³² וכו'.

בעה"ב של ביהכנ"ס ... שמראש הי' צריך להיות החגיגה אצלם, אבל לבסוף נתחרטו, ואמרו שלא אצלם יהי', כי חשבו, שהחסידישע בטלנים אין כדאי להכניסם בביהכנ"ס החדש וכו', אבל אחרי זייער איבערלעבונג³³³, ניגשו אל רבם ר., ויאמרו, שמתחרטים הם באמת, על שהתועדות הנפלאה לא הי' אצלם, ושמוקים, שבעתיד הלא רחוק, יחוגו אצלם חגיגה כזו עמנו. לפועל, הי' התעוררות גדולה, הן אצל הסטודענטים, ואיה"ש על ש"ק שאחר פורים, יבואו משם עולם גדול, לשבות אצלינו ש"ק זו"נ. אחד כבר הזמין תפילין ושלחנו אליו. שני בחורות מעונינות במאד, אבל אין לנו כ"כ facilities³³⁴ בעד מיידלאך (כן יש ידיעה, שמפען סטייט תהי' משלחת ג"כ, בש"ק שאחר הפורים הבעל"ט, ובראשם ראביי גאלדבערג).

(328) = דפק [על השולחן].

(329) = כבד נשימה.

(330) = בבריכת שחייה.

(331) = נתעוררו.

(332) = ב'בית הישן'.

(333) = התעוררותם.

(334) = מוסדות.

ותמיד כמעט, יוצא כ"ק אדמו"ר שליט"א להתועדות בש"ק שאחר פורים, ובאם שאלו מב' הקאלעדזשעס יגיעו, מה טוב, שישתתפו גם בהתועדות עם כ"ק אדמו"ר שליט"א.

הראב"י פ. ג"כ הביע תודתו הלבבייה, אחרי המלוה מלכה, והמלוה מלכה האט עהם אויך שטארק דערנומען³³⁵. אחד ישנו שם שמו הענדין או ענדין שנחשב לליובאוויטשער.

דובער בוימגארטען

–טז–

ב"ה עש"ק פקודי [ג' אד"ש] תשכ"ב, פיטסבורג

להנהלת צאגו"ח הי"ו

יומן מנסיעתי לפיטסבורג

נסעתי מביתי בשעה 7:55, אור לועש"ק. בטלפון, הי' לי דו"ד עם רי"ל יחי' אלעווסקי, אודות הובלת לחם וחלב מברוקלין לשם, ואמרת, שדברים כאלה אין מסדרים אותם תיכף לפני הנסיעה, אלא יום או יומים מקודם, ושגם כשנסועים באוטו, קל הדבר, משא"כ ברכבת, מאד קשה לרבוץ תחת המשא וכו'.

הרכבת נסע בדיוק בשעה 10:05, ובשעה 7:05 בקר, הגעתי פיטסבורגה צלחה. טלפנתי לר"י אלטיין ולר"ק ווייס, ונסעתי בטעקסי לבית ר' קהת, שם גם התארח חותנו ר"מ הכהן דובינסקי.

ר' קהת, וכן ר"י הנ"ל, טענו על הנהגת האפיס³³⁶ של צאגו"ח, שמודיעים מהענינים תמיד אין דער לעצטער מינוט³³⁷, ובאמצע הלילה, בעת שכבר אי אפשר להתדבר ולהתיישב עם מישווא.

את המכתב הדחוף מצאגו"ח, קיבל אותו לפנות ערב ביום החמישי! ב' פעמים כבר הודיע להאפיס את אדריסתו הנכונה, ולבסוף, אחכ"ז ממשיכים לכתוב לו על כתבת הוריו יחי', שמאחר קבלת הדברים בעוד יום או יומיים.

(335) = ריגש אותו מאוד.

(336) = המשדר.

(337) = ברגע האחרון.

כמו"כ קובל על שברגע האחרונה, מודיעים לו, שהפלייערס³³⁸ ששלחו לו צריכים אותם בחזרה, ולמה לא הודיעוהו מזה כששלחו אותם אליו? כן סגנון המכתבים - "מטובו" לאשר קבלת המכתבים או מכתב זה - רק מצחיק (וכבר עוררתי ע"ז בע"פ איזה פעמים, שאין מנהג מדינה זו ככה, לבקש אישור קבלת מכתבים, כן שילוח ריבוי מכתבים, אין מנהג מדינה זו. ופשוט ומוכן, שאין ארויפצווינגען³³⁹ מנהגים זרים על אנ"ש במקום, במה שאין נוגע לתומ"צ).

בהנוגע לתכנית ההופעות בקאלעדזש, ענו לנו בניו יורק - פי' לנו, לי ולשמואל לו ולחנוכה - שע"ז יודעים בבירור בפייסטבורג, ושקתה מתעסק בזה, וקתה אומר, שאינו יודע מכלום. והוא ממחר לעבודתו בישיבה, ונשארתי אני לבדי, לטלפן לד"ר ר. להודע פרטים ע"ד ההופעות.

טלפנתי אליו: ובטעלעפאן הי' זעהר פריינטליך במאד³⁴⁰, מדבריו הכרתי, שקתה ווייס האט מיט עהם זעהר פיל ארייגיקנעלט³⁴¹, כי ידע בטוב מכל הנעשה בכל הופעתינו במקומות השונים. אעפ"י שאינני מסכים עם שיטתכם, מ"מ יש לי הרבה רעספעקט³⁴² בעד תנועתכם וכו', כן אמר, שמקוה שהסטודענטים יקבלו הרבה מהופעותינו. ב' הופעות יהי', פ"א בקארנעגי האל, יום א' בקר, בשעה 11:30-1:00, ופעם שני, יום א' ערב, בבנין האוניברסיטה, בשעה 5 והלאה.

טלפנתי לבית ר.ק.³⁴³ ונודעתי, אשר נמצא בביה"ח מונטיפיארע. אביו אינו יודע מהפרטים של חליו, וטלפנתי אליו, ונודעתי, אשר אחת מריאותיו collapsed, ומצלמים תמיד את קרבו, לדעת, האם ינפח הריאה עצמו, או שצריך נתוח לעשות מטלית שם.

והחלטתי, לבקרו שלא בזמן קבלת אנשים, כדי שלא להפגש עם הגוי' ימ"ש (שכן החלטנו אודותו, שכן צריכים לקרבו, אבל שום תנועת קירוב לא

(338) = המודעות.

(339) = לאכוף.

(340) = ידידותי מאוד.

(341) = הסביר לו הרבה אודות פעולתו.

(342) = הערכה.

(343) מוזכר לעיל במכתב י"ב חשון, וש"נ.

להראות להגוי', עד שירחם השי"ת, ויהי' ביניהם מחלוקת בקרוב, או שתחטף במ"מ³⁴⁴, או תשרף מהאלקאהאל שהיא מרבה לשתות אותו).
 כן נודעתי, אשר בחדר הסמוך לו, שוכב הרב זילבערבערג, זקן הרבנים דכאן, שסובל ממחלת התקפת הלב. ואם יהי' הזמן גרמא וטוב, אולי אבקר גם אותו, ואם אינו ענין לצאגו"ח, תנהו ענין לבקור חולים, שג"כ ענין של מחנה ישראל הוא.

יום ו' עש"ק שעה ג' אחה"צ

נסעתי לביה"ח, ובקרתי את ר.ק., ואינו מוחלט במטתו, אלא שמתהלך ג"כ, וכפה"נ חלוש הנהו במאד. אודות הארורה שלו, מדבר בלשון אשתי – my wife, כעת, עובדת בתור רעקריאיישאנעל דירעקטרעס³⁴⁵ כמושב זקנים היהודי שם.

ויש לה מחלוקת עם הרב המשגיח, ... שמו משם, שמתואר בשם ארטאדאקסישער רב, שהוא אומר, שצריכים איבער מאכען³⁴⁶ את התורה, ושכל הזמנים, הרי החכמים האבען איבערגימאכט, וראי' לדבר, שהרי בתו' כתוב עין תחת עין יד תחת יד וכו', וכעת אין נוקמים כזה, אלא משלמים ממון, וכשם ששינו אז וכו', כן גם עתה, בעת, שאי-אפשר לאיש יהודי מודרני לחיות עם אלטמאדישע גיזעצען³⁴⁷.

והארורה, וגם הוא, מתוכחים עמו, ומוכיחים לדעת, אשר אפשר וגם קל לחיות כל החיים, כ"ד שעות ביום, עפ"י שו"ע וכו', וכן ראה ב770 עם רב, מהם רבנים שוחטים מורים ראשי ישיבות מלמדים בעלי עסק, וכמעט שכולם חיים חייהם עפ"י התומ"צ.

והנה, בארתי לו בקיצור האמת אודות עין תחת עין, שמעולם לא הוציאו עין תחת עין, אלא שהתורה שבכתב ניתנה עם התורה שבע"פ שניהם יחד, וכ"א משלים את השני, ובלי תושבע"פ אין התורה כלל נק' דת משה וישראל, ואדרבה, הרי חששו חז"ל כ"כ למי שאינו אוכל חמים בשבת, לחקור עליו,

(344) = במיתה משונה.

(345) = מנהלת תוכניות בילוי.

(346) = לתקן.

(347) = חוקים ישנים.

שמא הוא מהצדוקים או הקראים או העננים, שמכחישים בתושבע"פ, ואותן שאינם מודים בתושבע"פ, אינם נכנסים כלל בקאטעגאריע³⁴⁸ של ישראל וכו'. מענין במאד, מספר לי ר.ק., אשר הראב"י ... הקאנסערוואטיווי, שרצה לגייר אותה, לא הגיע אפי' לאמצע מלאכתו, אלא נחלה בהתקפת הלב באופן קשה, ועודנו שוכב על ערש-דוי בחליו, ואני נחליתי בריאה (הוא אמר באנגלית: isn't it very interesting, that rabbi ... was struck with a heart attack, and I with a lung attack).

ואמרתי לו, אני לא הייתי מדבר לך באופן ככה, בעת ביקורי אצלך בבית החולים, שאין זה אולי מאופן האנושיות, אבל עתה, שגם אתה כבר הזכרת ע"ז, הנה עצתי נאמנה, שתתיישב טוב בדבר, ואולי תזכה לראות בזה אצבע אלוקים, ותעזוב אותה לשיקוצי בית אבי'. ואולי תתדברו על אצבע אלוקים הזה בין שניכם, הרי מה טוב, שבהסכמת שניכם תבטלו את כל הענין. ובאם שגם היא לא תסכים, הרי גם אתה בעצמך תוכל, שלא מרצונה ג"כ, לעזוב אותה לנפשה.

אח"כ סיפר לי, שחפץ הי' לכתוב לשמואל לו מקדמת דנא, אלא שלא ידע איך יקבל את החתונה שלו וכו'. ועניתי, שגם ביקורי אצלו בביה"ח, אי"ז כלל הוכחה שמסכים אני על מעשיו, אלא שישראל שחטא ג"כ ישראל הוא, ומצווים לבקרו, אבל ידוע ידע, שעפ"י דין תוה"ק, אעפ"י שכנסה באופן לעגאלי³⁴⁹, במחוז אחר אין זה משנה הדין, כלל וכלל לא, אלא הריהו ממש בכלל הבעל ארמית קנאים פוגעים בו.

למרות, מה שהד"ר ר., ועוד חכמים המה להרע, אמרו לו, שמכיון שכנסה שם, הריהוא מחוייב עפ"י דתוה"ק!!! בשארה כסותה ועונתה רח"ל. והריהו עובר על החטא של איש ואשה המתייחדים בלי חופה וקידושין, מלבד מה שעובר על חילול כהונתו וכו'.

ובארתי הכל בשפה ברורה ו**בנעימה** - שהרי סכ"ס חולה הוא, ובבית החולים - אבל כן כתוב בהלכות ביקור חולים, להוכיח אפי' לחולה שיב"ס ח"ו, להסיר העול, ועי"ז ובזכות זה יתרפא וכו'.

(348) = בגדר.

(349) = חוקי.

ושאלני: תגיד לי point blank³⁵⁰ מה דעתך, האם עלי להזניחה, אפי' כעת שנתחתנו זב"ז, ולפי דעתי ובעיני, הרינו מאן און ווייב³⁵¹ וכו'. ועניתו כנ"ל, שדעתי שיוזיח אותה מכל וכל כנ"ל, ודתינו אינה דת כזו, שכאו"א יוכל להחליט ולפעול בדעתו הוא, וכראות עיניו. אנו כולנו צריכים להבטל בפני דעת המקום, ולמצוא חן בעיניו ב"ה, אבל דעתנו ועינינו אנו, שפילען בזה קיין שום ראלע ניט³⁵².

ועודנו מדבר אודות כ"ק אדמו"ר שליט"א, בהתפעלות עצומה ונוראה, ומצטער על שלא יוכל להשתתף בחגיגתינו בהקאלעדזש, אבל ישלח לשם את דודיו ומכריו וכו'.

סיפר, אשר הארורה שלו רוצה להזמין מהחסידיים, להופיע במושב זקנים שם היא עובדת.

גם סיפר, שהרב גאלדבערג מפען סטייט אמר לו בפי', אשר לענין כהונתו אין כלל לדאוג, שהריהוא רק ספק כהן, שאין לו שום פרוף³⁵³ שהוא מזרע אהרן הכהן!!! ואמרתי לו, אשר הוא בטח כלל לא הבין מה שאמר לו גאלדבערג, ושגאלדבערג אי אפשר שיגיד ככה, ושהוא ודאי כהן, ואין ללמוד שום קולא בכהונתו. ופלא באמת, שגאלדבערג יגיד ככה.

עוד מעט, וידליקו נרות ש"ק, ועוד טרם שמסודר עבורי איפה לנאום, אבי מען האט געשיקט אויף שבת, איינג מאכען דעם שליח³⁵⁴, וגם אנ"ש אצלם הוא מתארח.

מוצש"ק פקודי תשכ"ב

ביום עש"ק, טלפן קהת יחי' ווייס להרב פ. מביהכנ"ס שערי תורה אודותי, והרב פ. באמת אינו מרשה למי שהוא, לנאום מהבימה ביום ש"ק בקר, כ"א לסעודה ג' והדומה, אבל לשליח מליובאוויטש הי' כן מרשה, ובפרט שכאן יש א לעבעדיגער גרוס מאמעריקה הדרומית איטאליע וכו'.

(350) = בכנות.

(351) = איש ואשתו.

(352) = אין להם שום השפעה בזה.

(353) = הוכחה.

(354) = ובלבד ששלחו על שבת, להציק להשליח.

אבל אחרי התיישבות עם הרב ש. פויזנער, הוחלט, שיותר טוב שלא לנאום שם בש"ק בקר. והרב שם הכריז, שאנאום לסעודה השלישית, שאלמוד חומש ורש"י קודם מנחה, ושבוים א' אלמוד משניות קודם מנחה, ואחר מנחה, אענה על השאלות של התכנית³⁵⁵ ask the rabbi שיש להם בכל יום א'.

וביקש, שנבוא להתפלל שם קבלת שבת, בכדי שיכירינו, ואחרי התפלה, הכריז כהנ"ל. ומענין, שהרב הזה הוציא פאמפלעט³⁵⁶ באנגלית, אודות כל עניני חדש אדר ומעות חטים וכו', ושם כתוב אודות ז' מצוות של פורים, וגם מדגיש שם מצוות משלוח מנות ומתנות לאביונים.

הרב הזה, הוא זעהר אנאינטרעסאנטער טיפ³⁵⁷, מתנגד, מיט א פראנצויסקע בערדעל³⁵⁸, מיט זעהר א הויכע באסאווע קול³⁵⁹, בלאזט פון זיך³⁶⁰, מתגאה הרבה מהתנהגותו ותורותיו. ירש מאביו א פריינטליכע נטי³⁶¹ לליובאוויטש ולחצרות קדשינו.

מזמן שקיבל המכ' מכ"ק אדמו"ר שליט"א אודות בריה"ע³⁶², אינו מפסיק מלהדגיש וברבים בשבח והלל מכתב זה, וגאונותו וגדלותו של כ"ק אדמו"ר שליט"א. מובן, שכ"ז אינו מבטל גאונותו וגדלותו הוא, ואדרבה, מתגאה, שהכיר עוד ברוסי' את כ"ק אדמו"ר נבג"ם צוקללה"ה, ושאביו הי' במאד מקושר לכ"ק אדמו"ר נבג"ם זי"ע, ושכן הראה לו ישראל שיחי' אלטיין בשיחה א' מודפס.

בליל ש"ק, טרם אמר משנת במה מדליקין, לוח סידורי, לפי שנוהג להגיד גם כגונא. וההצגה שלו, היתה באופן הכי טוב והכי נעים. גם מספרים, אשר הוא וביהכנ"ס שלו, מתנהגים עם אחי תמימים ואנ"ש וכו' באופן הכי טוב.

(355) = שאל את הרב.

(356) = חוברת.

(357) = טיפוס מאוד מעניין.

(358) = זקן צרפתי.

(359) = קול בס אדיר.

(360) = מתגאה הרבה.

(361) נטי' ידידותית.

(362) הכוונה למכתב ח"י טבת תשכ"ב. ראה גם מכתבי הרבי (באנגלית, נתפרסמו עם רקע ע"י מערכת Rebbe

(responsa) בתאריכים: תשכ"א: ר"ח סיון. תשכ"ב: כ"ט תשרי. חנוכה. ד' טבת. ערב פסח. תשכ"ג: י"ז חשוון.

תשכ"ד: ט"ו אלול.

בש"ק בלילה, אחר סעודה ראשונה, באו אלי ר' ישראל שי' אלטיין ואשתו עמו, גם ר' אפרים שי' ראזענבלום, ונשוחח יחד בעניני צאגו"ח עד חצי הלילה.

ביום ש"ק בקר, התפללנו במנין נוסח האר"י בבנין הישיבה, ושם נאם קודם תפלת מוסף, ר' משה הכהן דובינסקי, ועשה מגבית בעד בית רבקה. אחרי התפלה, בעת הקידוש, נאמתי, והתחלתי כמנהגי בענין יפוצו מעיינותיך חוצה, ב' הפירושים של חוצה, וספרתי מהנעשה ע"י צאגו"ח בהקאמפיסעס³⁶³, וסיימתי, שנזכה במהרה לקאתי מר.

בשעה 3, הציגני ר"י אלטיין לפני הגרופע שלו של קאלעדזש סטודנטים, בבית בראדסקי, ששם יש ב' אחים סטודענטים, ופעם נפגשים בבית אלטיין, ופעם בבית זו. נוכחו 7 סטודנטים, ועיקר השאלות והויכוחים הי' על מכתב האחרונה של כ"ק אדמו"ר שליט"א, בן השש עמודים על בריה"ע. – מענין, אשר ישראל אלטיין עשה כמה טופסים בקופיר, מקנדה הגיעו עבורם ל' טופסים מהמכתב, ומהניוס רעליס³⁶⁴ שהוציא שם בקופיר. גם זלמן שעכטער הוציא בקופיר, בפארמאט קטן.

– יש מהסטודענטים שטוענים, שהמכתב הוכיח טעותם של הסייענטיסטס בטעאריעס שלהם, אבל השיטה של התורה בזה, ג"כ אינה יותר מתקבלת על הדעת, מאשר הטעאריעס השונים.

אחרים טענו, שעוד טרם שיכולים לקבל את הנאמר בתוך המכתב, דהיינו שהקושיות שם נכונים המה. ואחרים טענו, בעיקר על הפונקט שם המתחיל It is small wonder (and this incidentally... since the maximum date of one theory is less than the minimum date of another

וע"ז טענו, שהרי לפי כל השיטות והטעאריעס השונים, הרי יש להעולם יותר מה'תשכ"ב, וא"כ מה הקושיא.

אחרים שאלו, לפי נוסחת המכתב, הרי גם כ"ק אדמו"ר שליט"א מודה להסייענטיסטס, ששונים העניינים בזמן בריה"ע מעתה, וא"כ, מכיון ששונים,

(363) = בהקמפוסים.
(364) = מהדורות החדשות.

למה נשלל אוואלוזיע, ושששת ימי בראשית אינם ימים ממש, אלא עפאקס epochs³⁶⁵.

ועכ"ז עניתי: שהמכתב לא בא להוכיח אמיתיית ענין של שיטת התורה, כ"א להוכיח ברור, אשר "הוכחות" הסייענטיסטיס, בלתי יסוד הם. ומכיון שלדיעות הסותרים לתורה אין כל הוכחה ויסוד, הרי עכשיו בקל לקבל מה שתו' אומרת, לפי שיש כו"כ אנשים, שאדיר חפצם להכנס לחיי התורה, אבל "ההוכחות" של הסייענעס הסותר לתורה, מונעים ומעכבים אותם מלקבל את התו' למורה דרכם - כדמוכח מראש המכ', אודות נעשה ונשמע וכו' - וא"כ, כשמסלקים את המניעות והעיכובים להם, אז בקל להם להכנס לחיי התורה. מובן, שלאילו שיש להם קושיות וסתירות, מלבד המונעים והמעכבים הנ"ל, מכ' זה לא יתרץ קושיותיהם הם, ואין כלל מטרת המכתב לברר דעת תו', כ"א לברר טעויות הנ"ל, ובוזה הצליח המכ' במאד.

על הפונקט עניתי, שהבנתי הפשט בהמכתב, שלהיות שהטעאריעס הם כ"כ רחוקים זמ"ז בהגזמה, לזה, אי אפשר כלל להעלות על הדעת שמבוססים הם, למרות שכולם מודים הם שיותר יש מה'תשכ"ב וכו'. ודעתי, שהבנתי יותר טוב מהם, ושהם לא הגיעו לכוונת המכ' בזה כיאות.

על שאלת הודאת כ"ק אדמו"ר שליט"א וכו', עניתי, אשר מבואר ברמב"ן על תבת בריאה בלה"ק על יש מאין - ויצירה ועשי' יש מיש - , ובריאה הראשונה היתה בריאת ההיולי, ומן ההיולי, הוציא אח"כ את כל היש כמו שהוא עכשיו, ופשוט ומובן, שהן הבריאה והן היצירה והעשי' נוצרו ונבראו בששת ימי בראשית, ובכדי להוציא יש מאין ואח"כ יש מיש, אבל שונה מהעשי' של המייסטער³⁶⁶ שלנו, שעושה מעץ כלי עץ, ומכסף כלי כסף וכו', מובן, שלזה הי' צריך חום היותר גדול וכו', כמש"כ באות c בהמכתב, ובמילא סרה קושיות הנ"ל.

הי' שאלה לברר איסור שְׁבֵת או הילוך בגילוי הראש, לשבת בקאנצערט בגילוי הראש. ועניתי, שאפשר לשבת בקאנצערט בכיסוי הראש, ושעפ"י דין אסור ללכת ד"א בגילוי הראש, ומיוסד על הגמ' קידושין, שאסור ליליך ד"א

(365) = עידינים.

(366) = אומן.

בגילוי הראש, ובקומה זקופה. ומדת חסידות, אפי' שלא לשבת תחת התקרה בגילוי הראש.

בסעודה שלישית, בביהכנ"ס שערי תורה, שעורכים שם הסעודה באופן יפה במאד כמו באנקעט, העד טייבעל³⁶⁷ ועוד, שלחנות עגולים מלאים כל טוב, ואומר הרב, שעורך זה באופן זה, בכדי שלכהפ"ח פ"א בשבוע, זאלען זיי זיך וואשען און בענשען און עסען א כשר'ען מאלציט³⁶⁸.

לכבודי, באו שם ג"כ הר"י אלטיין, הר"א ראזענבלום, ר"צ הכהן פעפער, ובמילא, ניגננו כמה ניגונים שלנו, ונאמתי באנגלית אודות יפוצו מעיינותיך חוצה, ופרצת, וספרתי מפעולתינו בכל מרחבי כדור הארץ, בהפצת היהדות והחסידות. ועפ"י בקשת הרב, מסרתי גירוס³⁶⁹ ממדינות אמעריקא הדרומית. אחרי נאם הרב, וישבח ויהלל את ליובאוויטש, שהן תנועה זו היא היא היחידה שעושה ומעשה, ואנשים אידעאלים כמו הליובאוויטשער אינם נמצאים וכו'.

המלוה מלכה היתה בבית ר"י דערן שיחי'. נוכחו: ר"מ הכהן דובינסקי, ר"י הכהן דערן, רצ"א לערמאן, ר"י אלטיין, ר"ש פויזנער, ר"צ הכהן פעפער, ר"א ראזענבלום, והכותב.

כמובן, מפני נוכחיות ב' מזקני אנ"ש, לא הי' באפשרות זיך צוזאמענריידען³⁷⁰ כיאות, ועבר הלילה בהתועדות, שמיעת סיפורי החסידים, ופתגמיהם בהנוגע ללימוד דא"ח ותפי' וכו'. ובשעה 1 נסענו להתחנה, לקבל פני שמואל לו ויעקב חנוכה, שהי' צריכים להגיע בשעה 2 פחות רבע, וכן הי'.

בשעה 11 בקר יום א', הי' ההופעה הראשונה בבראנטש, באולם סקיבאל בקאלעדזש טעק. הם הי' צריכים להתחיל לאכול סעודתם, סעודה בלתי בשר כי אם לאקס גבינה חלב וכו', אבל בטרפה'נע מלון של הקאלעדזש, על הכלים של נו"ט ובב"ח וכו', ובמילא הי' התכנית, שנגיע אנו בשעה 11:30, אחרי גמר אכילתם, ובפועל הגענו בשעה 11:30, והם זה עתה התחילו לאכול, גם היו כל הזכרים גלויי הראש. כמובן, שביניהם הי' הרבה גויים וגויות וכו'.

(367) = שולחן ראשי.

(368) = יטלו ידיהם ויברכו בהמ"ז, ויאכלו סעודה כשירה.

(369) = ד"ש.

(370) = להתדבר יחד.

התחלנו את התכנית, הניגונים לא עלו יפה מפני חסרון המשתתפים, היינו שמואל לו-חנוכה, קהת, ואני. קהת לא חונן לא בקול ולא בזמרה, שמואל לו הוא תמיד הייזעריג³⁷¹, ואני ויעקב חנוכה האבען מיר געקרייעט מיט די העכסטע טענער³⁷² אבל לא הי' די.

ביקשנו שיבוא ר"א ראזענבלום, שיש לו פרק בשירה וזמרה, אבל גמרו חוק לימודיהם בישיבה שם בשעה 12, ולא נתנו לנו אף א' קודם זמן זה. אבל ב12 ורבע, הגיעו כל המלמדים, ור"ש פויזנער ור"י דערן, ואחר הגיעם, כבר הי' הניגונים טוב.

חלקנו הנאומים ביני ובין שמואל לו, וזמרנו קול ביער, אנעים זמירות וכו'.

קודם התחלת התכנית, הצגתי את יעקב חנוכה לפני קבוצת סטודענטים, שנאמתי לפנייהם אתמל (של ר"י אלטיין), שהם כולם שומרי תומ"צ, מתפללים מנחה וערבית וכו', רק שמבולבלים בדיעותיהם.

כן הופיע, טרם התחלת התכנית, אחד מתחנת הטעלעוויזיע, מיט זיין גאנצע קלעפער גייג³⁷³. ואף שכולם שמחו מהופעתו, שהרי נהי' על הטעלעוויזיאן, מ"מ אני נעצבתי, ודאגתי שמא ח"ו יתפרסם זה, שאנשי ליובאוויטש מגודלי זקן, ואחדים בבגדים ארוכים, הופיעו בתכנית של תערובת, והזכרים גלויי הראש וכו'.

וכשראיתי, שהסימפאטיעס אינם עמדי, אמרתי להד"ר ר. אשר אינני חפץ שהתכנית תראה בטעלעוויזיאן כלל ועיקר, עד שהקב"ה עזר, ונתגלה שהי' טעות, שבמקום להלל אקאדעמי, הגיע להלל פאונדעישאן, והלך לו (אבל מכיון שראה התנגדות לו לצלם אותנו, בא בלילה עוה"פ).

הנאומים כרגיל, והשאלות ג"כ כרגיל, אחד שאל, למה הנני מדגיש אהבת ישראל אפי' ליהודי שבקצוי תבל וכו' וכו', ומהו עם אהבת גויים, וענית, שכל אחד יוכל ומותר לו לאהוב גויים, ואין בתו' או בשו"ע איסור ע"ז, אבל ההדגשה הוא דוקא על אהבת ישראל, והרי גם הגויים תמיד מדברים על

(371) = צרוד.

(372) = צווחנו עם הקולות הכי גבוהים.

(373) = עם כל המכשירים שלו.

קריסטשען לאווי³⁷⁴, וידוע שבזה ממש הם שוללים וכו', אבל אנחנו מדגישים הא' ואיננו שוללים השני.

פראפעסאר אחד, כפיה"נ גוי, שאל, למה כולנו נושאים משקפיים, שכולנו היינו במשקפים, ואין אף אחד בלעדם, ואי אפשר הי' לענות שבמקרה, שהרי זה עתה הדגשתי שיטת הבעש"ט, שאין אף דבר א' במקרה, ושהכל בהשגחה פרטית וכו'. ועניתיו, שאין זה רעליגיעזע צערעמאניע³⁷⁵ שלנו, אלא יכול להיות, שהתלמוד מסובב בקאמענטעריס³⁷⁶ דפוסים באותיות קטנים, וכשקוראים הרבה בזה, צריכים אח"כ למשקפיים.

תכנית זו היתה רק עד 12:45 באופן רשמי, ואח"כ נשאר הרעדלעך עד שעה 2:30. אחרי גמר התכנית, נגשתי אל ר. ואמרתי לו, שהוא צריך להבין, שלטובת הענין, ושהסטודענטים גם הם ישתתפו באופן אישי, צריך שיכסו ראשיהם הזכרים, ושיהי' סעפעראט סיטינג³⁷⁷ בתכנית הלילה.

והפראבלעם הי' השגת די יארמולקעס, לפי שבבקר ניבא ר. על 35-40 משתתפים, ולפועל הופיעו כמאה, ובמילא, בלילה ג"כ יוכל באופן כזה. (א' מאנ"ש שאל בתמי', למה צריכים סעפעראט סיטינג, וכי באמצע התפלה הם, הרי אי"ז תפלה או ביהמ"ד, ועניתיו, אשר כמדומני, שבאם אפשר לסדר סעפעראט, כן רצונו הק' של כ"ק אדמו"ר שליט"א).

ואח"כ השגנו יארמולקעס, ואחד הסטודענטים חילקם לכאו"א, גם הד"ר ר. חבש יארמולקע בראשו, הוא הי' כבר בהתעוררות מהבקר. ודיבר בהתפעלות מחברו זלמן שעכטער, ושאל על זלמן שעכטער, האם הוא חסיד או לא, ועניתיו שכן, ושאל בתמי', וא"כ איך זה שהוא לומד על הדאקטאראט בקאלעדזש של רעפארמים H.O.C., ועניתיו, אשר א' שחוטא בחטא, אין מגרשים אותו מעדת החסידים, וע"ד ישראל שחטא ואעפי"כ ישראל הוא.

הר. הזה התחיל ג"כ שם ב.H.O.C., ולא נראה בעיניו כלל, והתרשם ב.J.T.S. (שעכטערס), אך שלשם היתה ידיעתו בתלמוד במאד חלושה, והלך לחיים ברלין, והי' זמן מה תחת השפעתו של ... משם, ולהיות ששקר אין לו רגלים, לא הי' לזה קיום.

(374) = אהבה נוצרית.

(375) = טקס דתי.

(376) = במפרשים.

(377) = ישיבה נפרדת.

ומתחילה מתנהג בטוב, ואחרי חתונתו חבשה אשתו גם שייטיל, ובמעט זמן התקרר מכ"ז, וישב לסורו הראשון, רק שאת הרעפארמים שונא הוא בתכלית השנאה. משתייך הוא, לשיטת קפלן ריקאנסטראקשאניסט, אינו שומר מצוה כלל, אומר על עצמו שהוא pagan³⁷⁸, ובאמת, יש לו שיטה לחגוג את חגי האלילים, ומתבל את שיטתו הוא בזה, שגם התוה"ק צותה לחג הקציר, והאסיף, ובפסח קצירת העומר וכו' וכו', מפני שאי אפשר הוא לסלק את החגים הקודמים מהראש, ויפה לחגוג את חגי הנאטור³⁷⁹ וכו'. וחוז' מכ"ז, הריהו גם שוטה וטפש בפו"מ.

הכריז הוא להסטודענטים, אשר באם נראה בעיניהם שיטת החסידות, יכולים הם להיות חסידים, שמתפקידו להכירם מכל השיטות, ולא להכירם משיטתו הוא, ויתכן שטועה הוא.

כשהגענו בלילה קצת באיחור, לא מצאנו כ"א כעשרים אנשים. ויתחיל ר. נחם אותנו, שבדברים כאלו אי אפשר כלל לידע מראש, ושגם עשרים ושלושים מספר הגון הוא, ושיש להסטודנטים עקזאמענס³⁸⁰. אבל ברבע שעה, והנה נתמלאה האולם, הפעם בפייטסבורג אוניברסיטה.

אחרי שכבר היו כולם יושבים מעורבים, שאל ר. האם להפרידם, ועניתו, אם אפשר בקל כן לעשות, ואמר, שבאם מתחילה סידרום בלבד, מה טוב, אבל כעת להפריד יהי' קשה, וישאר טעם חמוץ מזה.

והתחלנו התכנית, והפעם הי' בסדר טוב, הי' כל אנ"ש, וניגנו בטוב טעם, ונאם בהתחלה הר"י אלטיין, והזמינם כולם לשבתות לבתי אנ"ש לשבות שם (ותומ"י האבען זיך עטליכע אפגירופען³⁸¹), לסעודות פורים, ובאם שהרבה ירצו להשתתף, נערוך בשבילם סעודת פורים באחת האולמות, וכן לחגהפ"ס, ולכהפ"ח להסדרים וכו' – ולפועל, עוד חזון למועד.

אח"כ נאמתי, וניגנו, ואח"כ נאם שמואל לו, וניגנו, ויצאנו במחול, ומתחילה השתתפו ב' או ג' מהבתולות, ועמדנו מלרקוד, ור. הפריד את [...] ובאר להם את הענין, ותלכנה הבתולות לקרן זוית א', ושם רקדו, והזכרים במקום אחר.

(378) = עובד עבודה זרה.

(379) = הטבע.

(380) = בחינות.

(381) = נענו כמה להזמנה.

והשו"ת כרגיל, הי' שאלה א' מאשה אחת, שכמדומה לה שמותר לרקוד עם אשה ע"י הפסק מפה (מצוה טענציל), וע"ז עניתי, אשר רק ליש אומרים, וזה גם רק לכלה בליל חופתה, כשהכינה כל ההכנות הצריכות לחופתה. בכלל, הי' הערב זעהר א רייכער³⁸², ושמואל לו אמר, שהוא מרגיש שכאן הי' באופן הכי טוב. ואני, אף שכן הרגשתי את ההצלחה, אבל לא את ההפלה.

שמואל לו בנאומו, לא הדגיש אהבת ישראל דוקא, ופעם הדגיש בריות ומענשהייט וכו', ומוכן דעתו, שהדגשת ישראל דוקא, אי"ז טוב אויף צוציהען "בראדערהוד"³⁸³. דעתי אני, וכן הנני מגיד תמיד להמסדרים, שהופעתינו הוא אך ורק בשביל יהודים, ולא איכפת לי כלום שהגויים יהי' קאמפארטייבל³⁸⁴ בתכנית שלנו.

כן הי' שאלה אודות השגח"פ, שא"כ הרי אין בחירה חפשיית, ועניתי עפ"י הרמב"ם, שיש ידיעה ויש בחירה, ואין סותרים זא"ז, ודבר זה למע' משכל אנושי.

וע"ז אמר שמואל לו, שעלי הי' לענות, אשר הידיעה העליונה היא רק בסוף דבר, ולא במה שיבחר האדם (ובפנימיות אכוין בשעת מעשה לסובב וממלא), ועניתי, שגם הרמב"ם יכולים לסמוך עליו, ושאם אגיד שאין ידיעה במעשה האדם בעתיד, הריני באמת כופר בהשגחה פרטית, ומחסר ח"ו שלמותו, און עס וועט זיי לגמרי ניט שאדען³⁸⁵, כשצריכים לקבל ענין א' באמונה דוקא.

הארכתי בכ"ז, לפי שחפצי, שהנהלת צאגו"ח תברר אצל כ"ק אדמו"ר שליט"א הפאליסי³⁸⁶ בזה, גם, מה הם גבולים עבורינו, שבאם לא יהי' פאליסי וגבולים, קענען מיר פארקריכען אין טריכ-טא-רא-רא היל"ת³⁸⁷. הי' איזה בתולות מיאפאן או מהאוואיא, שחפצו להתגייר, וענינום, שיותר טוב שכ"א יחזיק בדת אבותיו, ושאלו מיעקב חנוכה, למה באמת להחזיק בדת אבותיהן, יותר טוב שכ"א יבחר בדתו הוא.

(382) = עשיר מאוד.

(383) = למשון חברים.

(384) = נוה להם.

(385) = ולא יזיק להם כלל.

(386) = ההנחיות.

(387) = יכולים אנו לרדת בשאול תחתית.

אחרי ההופעה הלילית, בה נאם ג"כ קצת יעקב חנוכה בהצלחה גדולה, סבבוהו כו"כ נערות ושאלוהו שאלות, שגם כאן רמוז, שיותר טוב שישב כעת בד"א של הלכה, משיפיע בהופעות כאלו.

דו"ח מהנעשה בפען סטייט, בטח יכתוב שמואל לו ויעקב חנוכה ג"כ. והיום דברתי לגאלדבערג בתלפון (היום ד' ח' אד"ש), ודעתו על חנוכה, שרק ישב וילמוד, והופעות כאלו מזיקים לו, כי עוד טרם מוכן להופיע, ושכוונתו לפען סטייט היתה רק לביקור ולא לתעמולה וכו'. ועכ"ז עניתיו, אשר מסכימים אנו עמו, שלחנוכה כעת טוב רק ללמוד, ורק שלב' מקומות האלו, לראטגערס מטעם היותו תל' משם, ולפען סטייט מטעם הזמנתו של גולדברג, ויותר לא.

ושמכיון שכ"ק אדמו"ר שליט"א ידע מנסיעתו, והוא אמר כן לכ"ק אדמו"ר שליט"א, שמרגיש שעוד טרם שהוכן להופיע וכו', ומ"מ כ"ק אדמו"ר שליט"א שלחו וכו', בטח מזה תצא רק טוב, ואני אף פעם לא ראיתי, שיצא ח"ו בלתי טוב או בלתי רצוי מאת כ"ק אדמו"ר שליט"א, וממילא ודאי שלא יזיק לו. ומה שבמקום ביקור הי' תעמולה, צריך הוא לדעת, שברגע שמישהוא נכנס לליובאוויטש, הערען אויף אצלו ענינים פוירסאנאלים³⁸⁸ שלו, או ביקורים והדומה, הריהוא בכל מקום ובכל זמן, ועם כל אחו"א, עושה הוא תעמולה, וכן הוא בדם החבד'ניקעס, וכבר הגיעה העת, שגם הוא גולדברג יעשה ככה, וע"ז ענה, שבעוד ב' שבועות יופיע בכאן על ש"ק, ואז נקח ביחד מעט משקה, ונדבר הלאה מזה.

כאן הי' ביום הש"ק, ג"כ א מיינונגספארשידענהייט³⁸⁹ בהבנת המכ' של כ"ק אדמו"ר שליט"א, כי הוא הבין וביאר באופן אחד, ואני הבנתי וביארתי באופן אחר.

והי' זה בהפונקט שכתבתי לעיל³⁹⁰, שהמאקסימום דייט³⁹¹ של טעאריע א', פחותה היא מהמינימום דייט של טעאריע השנית, וביארתי שם לעיל³⁹²,

(388) = נפסקים אצלו עניניו האישיים.

(389) = חילוקי דיעות.

(390) "דף 5 ודף 6" (במספרי העמודים שבמכתב).

(391) = תאריך.

(392) "עמוד 5-6".

והוא - ר"י אלטיין - חפץ הי' להטעים הדברים עצמם במאקסימום ומינימום וכו'. ולא הבנתי מה שאמר.

בהופעה זו רקדנו ג' פעמים, וכנ"ל הי' בהצלחה גדולה. הוכרו, שבאם הסטודנטים רוצים ללמוד הפילאזאפיע של היהדות, אז יבוא מישווא ללמוד עמהם.

תל' אחד משם, ביתו בסטעטען איילאנד, שמו בארי סילווער, יבוא לחצרות קודש על ג' ימים הראשונים של פסח, לערוך הסדר וכו' עמנו יחד בחצרות קדשינו. מתחילה הי' חפץ, אחרי הסדר ליסע לביתו, ולבוא למחרתו עוה"פ לסדר השני, ואמרתי לו, אשר נסדרו בסדר טוב באש"ל, והסכים להיות עמנו כל הג' ימים, שהם ה'-ו'-ש"ק.

לבסוף, קודם הליכה לבית, נאם ר. בהתרגשות גדולה, ותכן נאומו: שראשית הכל, צריכים להודות לפראפ. גרשון שלום והעשיל, שהביאו לנו את החסידות, ואח"כ להחסידים עצמם.

הנה, מחברים כמו גרעץ ודובנאוו, שתיארו והעמידו את החסידים ברע, שמוציגע, לויזיגע, פאנאטישע, סופערסטישעס³⁹³, והגבילו שנים 20-40 וכו', ואז כבר יאבד זכר החסידות מהעולם, והוירקליכקייט³⁹⁴, שהספרים הנ"ל כבר נקברו, ואין דורש ואין מבקש אותם, והמחברים ג"כ שחל"ח, והחסידות, לא רק שלא מתה, ולא רק שנתקיימה וקיימת, אלא גם בחיים אמיתיים, לקום ולהראות בפומבי יופי' והדרתה, גם נוסעת לפייטסבורג להפיח רוח חיים בתוכינו, דער חולה האט איבערגילעבט את רופאיו, וואס האבען עהם אבגיזאגט די יאהרען³⁹⁵.

אח"כ התחילו הרעדלעך, התפללנו ערבית, ונסענו אני ושמואל לו חזרה צלחה לנ"י, ויעקב חנוכה לן הלילה בפייטסבורג, ולמחרתו בבקר חזר לפען סטייט, ובטח, בעת כתבי שורות אלה, כבר הוא חזר לתו"ת משם. יש גם בעתון אודות הופעתינו שם, בעתון קראניקעל, ולא הבאנום, ומה שהבאנו רצוף כאן.

ונא לברר ולהגיד ברור הפאליסי שלנו והגבולים.

דובער בוימגארטען

(393) מלוכלכים, מלאים כינים, פנטיים, מאמינים באמונות טפילות.

(394) = והמציאות הוא.

(395) = החולה האריך ימים מהרופא שקבע לו המות.

א' ח"י אד"ש תשכ"ב

ג"כ רצוף ב' עמודים מרגשותיו של יעקב חנוכה, אודות הרשם שראה שם בקאלעדזש, בביקורו פעם השני.

ובקיצור הענינים לברר:

- כניסה למקום שאוכלים נו"ט, אפי' כשאנו אין אוכלים.

- הופעה כשהזכרים אינם כסויי הראש.

- הופעה כשיש תערובת ממש.

- הנ"ל אודות ידיעה ובחירה.

- הופעת בחורי תו"ת לפני בתולות.

- הופעת בחורי תו"ת לפני תערובת.

- להודיע - מהאפיס של צאגו"ח ולא ע"י אחרים - לקאלעדזש או

יוניווערסיטי שיש אצלינו ענין התופעות.

- לערוך תופעה עם זמירות וריקודים ביום חול ממש, שכשמופיעים אנו

ביום ש"ק או פורים קטן או בחודש אדר וכו', הרי יש אמתלא להריקודים,

אבל כשאנו מופיעים ביום חול ממש, אז לכאורה הרי"ז טעאטער, ובמה שונים

אנו מזלמן שעכטער או שלמה קארלבאך.

- כשמופיעים אנו בוויק-ענד³⁹⁶, הרי החזן שלנו מנגן לכה דודי וא-ל

אדון, ואח"כ, כשבאים כאן לחצרות קדשינו, הרי"ז סתירה, שכאן אין מנגנים,

ואפי' האדרת והאמונה שכן ניגנו כ"פ, אבל כשבאים אלו וכאלו, אז אין

מנגנים וכו'. ושלא לנגן ג"כ בהתופעות, הרי"ז מזיק להצלחת הענין.

ולהודיע בזה, אשר הסטודענטען מראטגערס ששבתו כאן בש"ק, מרושמים

הרבה, אחותו של ...³⁹⁷ כבר מעונינת באידישקייט, ונכנס בה אור זה, במילא

יצא ממנה חשכת התענינות בנכרים ח"ו.

ו... הקונינע של ... החליטה להיות שומרת תומ"צ, ומבקשת סדר בזה,

ואמרתי לה אודות שבת וכשרות, ועל סדר מסודר, עלי' לבקש מאת כ"ק

אדמו"ר שליט"א. ובטח היום, תתדבר עם הרחמ"א אודות אפוינטמענט³⁹⁸.

(396) = סוף שבוע.

(397) המזכרת לעיל במכתב כ"ח אדר ראשון.

(398) = יחידות.

h Chronicle

March 8, 1962

oming
on Set
sh Home

annual Tri-State
luncheon of the
for Aged will be
1, beginning at

Collegians Plan Purim Festival

Dr. R. [REDACTED], director of the B'nai B'rith Hillel Foundations and chaplain to Jewish students at the University of Pittsburgh, Carnegie Institute of Technology, Chatham College and Duquesne University, has announced that the Foundation will sponsor a Hasidic Purim Festival in cooperation with the Tzeirei

Agudath Chabad (Lubavitcher Hasidim) on Sunday March 11.

At 8 p.m. the evening session, to take place at the Supper room of the Pitt Student Union, will deal with Purim as celebrated and understood by Chabad. The session will also include a demonstration of Hasidic songs, dances and legends.

קטע מעתון 'קראניקעל' על ההופעה של צא"ח

פורים, תשכ"ב

מספר תמונות נדירות מהתועדות פורים תשכ"ב, בהם רואים את הרב בוימגארטען

–יז–

[יום ג' צו, י"ד אדר"ש] פורים תשכ"ב

כ"ק אדמו"ר שליט"א

אנא לעורר רחמים עבורי, שאצא מכל העסק משוחרר ממש, ולא יתחלל שם שמים על ידי ח"ו. ואתפנה מכ"ז בכי טוב, בכדי דורכפיהרען די כונה, כפי שכ"ק אדמו"ר שליט"א מבין את הכונה. כמדומה לי, שהגני עוסק במילוי הכונה, ולפעמים, גם כפי שכ"ק אדמו"ר שליט"א מבין את הכונה, ורק, כשהגני טובע ביון מצולה, ובאו מים עד נפש, וכלו הכל, קשה להתעסק כדבעי.

שמי נעשה מפורסם, על ידי כל ההופעות בשנה זו, וגם כל הזמן אינני מתעלם, וכן אמר לי בפיי"כ"ק אדמו"ר שליט"א פעמיים על שאלתי זו, האם להתעלם או לא. וכעת, שהענין בא לידי גמר, הגני מתחנן שיגמר בכי טוב כל הענין, ויעשו למען שמותם הקדושים, שם שמים ושם ליובאוויטש ושם... שלא יתחללו על ידי ח"ו. וכמו שכתוב בשו"ע, שבימים אלו גובר מזל ישראל, ונהפוך הוא אשר ישלטו המזה בשונאיהם, שיברכני נא כ"ק אדמו"ר שליט"א, שאשתחרר לגמרי, ואצא מן המצר אל המרחב, כדי דורכפיהרען כנ"ל, ובאם שדמיוני מכזבני, נא להורני דרך האמיתי, שכן הגני חפץ באמת, ובלב תמים ובנפש חפצה, דורכפיהרען די כונה, כפי שמבין אותה כ"ק אדמו"ר שליט"א. דובער בן מיריל תל' תו"ת בוימנארטען אזכיר עה"צ

[להלן פ"ג ופתק, שצורפו אל מכתב זה:]

1.

ב"ה, פורים תשכ"ב

כ"ק אדמו"ר שליט"א

אתמל והיום, העתקנו דירתינו לכאן קראון הייטס, בכדי שנוכל לחיות בסביבה יהודיית חסידיית. והגני עוד חזן שם ברוזוועלט לאנג איילאנד, ואשבות שם (בין כך ובין כך לא גרתי ברוזוועלט אלא בפריפארט).

ומבקשים הננו ברכת כ"ק אדמו"ר שליט"א, לביתנו החדש 1259 lincoln pl. bet. Troy & schenctady לכל טוב בגו"ר, לחנוכת הבית טובה בגו"ר. מבקש הנני ברכת רפו"ש, לסבי רפאל בן אסתר, שענינו נעשים חלשים, שיזכה למאור עינים, ולכל טוב בגו"ר.

משה בן זלפה ביו

ז' נחמה בת [...]

בנותינו זלפה, מלכה.

רצוף מה שאספנו בעצמינו, וגם מה שהתל' מהת"ת נתנו לצדקה, וע"ד כ"ק

אדמו"ר שליט"א.

.2

פודים תשכ"ב

כ"ק אדמו"ר שליט"א

מעשר מהרוחת.

העניא רבקה בת יהודית בוימגארטען

–יח–

[יום ה' שמיני] כ"ג אד"ש תשכ"ב

כ"ק אדמו"ר שליט"א

א. על שאלת³⁹⁹ כ"ק אדמו"ר שליט"א אודות ב.⁴⁰⁰, ואחיו ..., בני ..., "הנעשה אתם", הנה ב. כמעט שאינו מתקשר עמדי, ובפעם האחרונה שדברנו, תלפן אלי רק מפני הנימוס, מקודם, הי' סר למשמעתו גם של הרב איגלער, וכשדברתי לפני שבועיים עם איגלער, גילה לי איגלער, שגם אליו כבר אינו שומע, און ער האלט אין איין [זוכען⁴⁰¹ איפוא?], וגם אמו אמרה לאמי, שהיא מתגעגעת לזמנים שהי' תחת השפעת, שכעת, כמעט שאינו בא הביתה, וכמעט שאינו מדבר עם אנשי הבית.

האח הצעיר, מתחילה הי' לומד בכאן בשבתות אחה"צ, אבל משגיחיו שם בחיים ברלין, בטח השתדלו ככל יכולתם ויותר, לנתקו מעץ החיים, וגם כאן,

(399) במכתבים שלפנינו לא נמצא.

(400) א' מתלמידי שיל"ה של הרב בוימגארטען (ראה במבוא למכתבי שנת תשי"ד).

(401) = ממשיך 'לחפש'.

קשה הי' לזווגו עם מי שהוא, שיתמיד בלימודיו עמו, ולאט לאט, פסק כל התקשרותו לכאן.

ב. על שאלת⁴⁰² כ"ק אדמו"ר שליט"א אודות מ.ג. ומ.ב. מבואנעס אייריס, "המתכתב מי עם ב' נערים אלה – הנעשה אתם?!", הנה, אין אף אחד המתכתב מכאן אתם.

בקיץ העבר, כשביקר שם חיים סוויד, דיבר עם מ.ב. אודות נסיעה לכאן, וענה מ.ב., שבאם יהי' הסכמת...⁴⁰³ אז יסע, והרי"ז בבחינת הרי"ז גיטך ע"מ שתעלי לרקייע ברגליך, והשני הריהו מהאדוקים של...⁴⁰⁴, ואתו לא התדברתי כלל. מ.ב. עובד במסחר הטעקסטיל אצל אביו, ומ.ג. הי' מלמד, חילק חלב ישראל, ועושה כמה עבודות בתור משרת וסגן ...

ג. על שאלת כ"ק אדמו"ר שליט"א⁴⁰⁵ אודות דוב זלוטניק "ההמשך", הנה כפי מיטב ידיעותיי, לא המשיך עוד בדיבורים תקיפים כאלו, וגם הביע חרטתו אלי ע"ז, באמרו, אולי דיבר שטארקער ווי מען דארף⁴⁰⁶, בחייו הפרטיים, ניכר מזמן לזמן שמירת מצוה יותר והידור יותר ... על המכתב הארוך אודות ברה"ע הביע שלא עשה זה עליו שום רשם כלל, ושסובר, שהמכ' לא יעשה רושם כלל ג"כ על מי שאל'י נכתב, ושכבר השמיע דעתו כ"פ, שבדרכים כאלה, נעמט מען ניט⁴⁰⁷ את העולם וכו'.

כשדברתי עמו, אודות היחידות של תלמידו פיל גודמאן, והנ"ל סיפר לי, שכ"ק אדמו"ר שליט"א דיבר על הסעמינאר או על הקאנסערוואטיווים וכו', וכששמע זאת, נעשו פניו לבנים כסיד, ושאל, כן אמר הרבי? וממילא, האב איך גידרייט מיטן צונג⁴⁰⁸, ואמרתי, אשר כ"ק אדמו"ר שליט"א בטח על הסעמינאר כלל לא דיבר, אלא על הראבייס והמאוומענט⁴⁰⁹, ונחה דעתו. אבל ראיתי, אשר כ"ק אדמו"ר שליט"א יגיד מה שלא נראה לו, אז מי יודע האם עוד...

(402) במכתבים שלפנינו לא נמצא.

(403) מנהיג קהילה מסויימת בבווענאס איירעס, שהתנגד לחב"ד.

(404) הנ"ל (שהתנגד לחב"ד).

(405) במכתב כ"ו שבט סוף ס"ד.

(406) = יותר בתוקף ממה שהי' צריך.

(407) = אי אפשר לקחת.

(408) = הפכתי בלשוני'.

(409) = התנועה.

מכיון שהוא עוסק כעת במס' מו"ק, וכן במס' שמחות וכו', שואל, האידך אפשר, שאצל חסידים מאכט מען ניט קיין הספדים וכו', והרי חז"ל מפורש עונש המתרשל בהספד של אדם כשר, וכש"כ צדיק, וגם יש סדר, שצריכים ומותר לגזום קצת וכו'.

ואין בפי שום תירוץ ע"ז. ובאם שישים כ"ק אדמו"ר שליט"א דברים בפי, מה טוב.

ד. כעת, הנני משתדל ע"י הבתולה לאורא, שהיא עובדת אצל שוטר אחד, והוא מכירו של השופט, שלפניו הי' עניני, והוא פסק לענשני, ופעם מסרה בשם הבעה"ב שלה, אשר הוא אמר, שכשיבוא הדבר לפניו, אז ישתדל להתנהג ברחמים.

וכשהאפיעל גם כן שב לחיוב, מסרה לבעה"ב שלה, ויגד, שהשופט שלי אינו מופיע בבית המשפט, לפי שיש לו כעת חופש, אבל נמצא כאן בעיר, ואינו מחוץ לעיר, והיום הי' צריך להתדבר עמו, ועוד טרם שהנני יודע, האם התדברו, ומה התדברו.

בשכונת קראון הייטס, ברחוב קראון סט., גר ג"כ שופט [א' ושמן] העלער, ושופטי אמר, שהנ"ל הריהו ידידו עוז, וישנו [כמדומה שכל עסקני שכונה זו מכירים את א' בשם האראלד דזשייקאבס], שהריהו ידי"ע של העלער הנ"ל. ובטח ישנם עוד ידידים להעלער הנ"ל.

מובן, שבשבילי אי אפשר לבקש את ההיכרות וההשתדלות, ושזה צריך לבוא מזולתי, ושאלתי היא, האם להסתפק בהשתדלות הראשונה [גדי, אד] לבקש עוד השתדלות] ע"י העלער, האם טוב כמה השתדלויות, או האם כל יתר כנטול דמי, ובאם שכן יש צרך בזה, אל מי אפנה.

וכן חשבתי כ"פ, ע"מ שכל הענין הולך ככה, שהרי מראש וראשון, חכו הכל על האפיעל, וגם הקטיגור הביע בפירושו, שאצל האפיעל, בטח נצליח, ולא הוא, וכן השמיעו השופטים השונים כל הזמן, שבטח שום שופט לא יחייבני, ולבסוף חוייבתי, וגם האפיעל איז דורכגעפאלען⁴¹⁰. העו"ד השני שלקחתי, יש לו שם טוב ומפורסם בין העו"דינים היותר חשובים, ובעדי לא התעסק כראוי, בינתים השמיע, שאינו בוטח כלל באפיעל שתצליח, ורק

אח"כ, יוכל לבקש להקטין העונש, וסיפר, איך שכ"פ הצליח להקטין ובהפלגה, וכעת אינו זוכר כלל, ואינו יודע כלל מה לעשות.

וגם הפונקט אודות ענין מלוכה זו, להגן על ארגנטינה, פונקט זו שמצאה חן בעיני כ"ק אדמו"ר שליט"א, וכן ב.וו. 411 שערזר כ"פ, ומהשופטים שיבחה וכו', הנה, ע"ז האט ער זיך איינגישפארט⁴¹², ובשו"א לא חפץ להכניס זה לתוך האפיעל.

ובטח יש איזה טעם על מה שהכל הולך ככה, חוץ מדרך הטבע, מיט די פוטער אראפ⁴¹³.

בני ביתי - הוריי ובניי יחי' - כלל אין יודעים מכ"ז הנעשה, והנני מקוה לה' ולישועתו כהרף עין, אבל נעשיתי נערוועז⁴¹⁴ במאד מאד, הצפרנים והאצבעות זיינען צוביסען⁴¹⁵ עד שפך דם, ואיני מוצא שום מרגוע. ואולי הי' כ"ק אדמו"ר שליט"א בטובו ובחסדו מכניסיני ליחידות, ובוה אמצא חיזוק, ואינו דומה ראי' לשמיעה ממש.

אור לועש"ק שמיני

זה עתה הגיע אחי יחי', וסיפר, אשר היא לאורא סיפרה, אשר היום לא התדברו, אלא מחר יהי' ההתדברות.

אנא שיואיל נא כ"ק אדמו"ר שליט"א לברכני, בגמר כל הענין בכי טוב, בטוב הנראה והנגלה, למטה מע"ט במהרה, עוד בחודש אדר זה. ה. יעקב חנוכה, מתאונן על שאי"ל חומר לקרוא - באנגלית - כבר גמר את הכל שיש מהוצאות המל"ח וקה"ת וכו', כבר נתתי לו כל המשניות באנגלית. עד עתה, לא נתתי לו את הספר the bible unauthorized, מפני שפעם אמר לי כ"ק אדמו"ר שליט"א, שזהו בשביל מי שחיגר על ב' רגליו, ויקרא זה, ויהי' חיגר על רגלו האחת, אבל מי שיכול ללכת ישר בב' רגליו, למה לו להיות חיגר על רגלו האחת. אבל מרגיש מחסור בחסרון חומר לקריאה. נסיתי ללמוד עמו מתרגומי זלמן שעכטער באנגלית, ולמדתי עמו

(370) עורך דין של הרב בוימגארטען.

(412) = התעקש.

(413) = 'כשהחמאה כלפי מטה', ללא הצלחה.

(414) = עצבני.

(415) = נשוכים, מכורסמים.

את המא' מים רבים, אבל בלתי בהצלחה. כעת, לומדים אנו תניא בהתחלה, ובזה יש ת"ל יותר הצלחה. כמובן סוף פ"א דתניא עוד יותר חזק בשבילו. אבל בכלל, מתקדם הוא הן בלמוד הן בהבנה ויותר ברגש. ויה"ר, שנזכה להבין מה שכתב כ"ק אדמו"ר שליט"א אודותו "גישה מיוחדת", ולקיים, ושיכנס להענין, ושיהי' נחת אמיתי לכ"ק אדמו"ר שליט"א ממנו.

ו. אשתו של נחמי' לאוויצקי⁴¹⁶, תקבל את השייטיל אחר ש"ק הבעל"ט, ובינתיים, חובשת כובע שמכסה על הכל. אתמל בלילה, כשנאמתי לפני בנות חב"ד שבנוארק, השתתפה שם גם היא, והיתה שבעת רצון מכל ששמעה שם. ות"ל, שמתנהגים בטוב, במאכל ובמשקה, ובשמירת ש"ק בהידור בכל.

ז. ...⁴¹⁷, עמהם יש לי פראבלעמען⁴¹⁸ גדולים, שניהם הם כולם לב בלתי שום מוח, וקשה מאוד לסבול מהם, ובמילא לקרבם, ואפי' גיסתי תי', שהיא מכנסת אורחים ומקרבת וכו', מ"מ ל... פקעה סבלנותה.

וגם הוא בעל התפעלות נוראה, הוא חושב מחשבות, להניח הזקן והפיאות וכו', ואני קררתיו מזה (ובזכרוני עדיין יש מ...⁴¹⁹).

... קם באשמורת ללמוד – ואמנם לומד הרבה זמן – אבל אשתו זעהר א צוקראכענע⁴²⁰, ואינה מנקה את ביתו, ואינה מחזקת את הילדות בניקיון, והיטיב חרה אפה, על שמעוררה בשעה 6 לפנות בוקר, כשעומד ללמוד, ואח"כ בא כאן לחצרות קודש, ולומד ג"כ.

ובשבוע זו ביום ג', קראה לו בתלפון שיבוא תיכף הביתה, כי לא תוכל עוד לדור עמו, וחפצה גט. והלכתי עמו הביתה, און איך האב פאנאנדער גינמען⁴²¹ טענותיו וטענותי', וסידרתי ת"ל שלום ביניהם.

האורחים, ובפרט האורחות, שהי' כאן על ש"ק, כשדברו עמהם, עשו עליהם רשם רע, כי אי"ל שום הגבלות, ותיכף סיפרו על ... ושקודם שנעשה לליבאוויטשער חסיד הי' מכה אותה, ושכעת רק צועק עלי', ואח"כ הי' מה צו פארענטפערען⁴²².

(416) המוזכר לעיל במכתב י' אד"ר ס"ב.

(417) זוג ממקורבי הרב בוימגארטען.

(418) = בעיות.

(419) א' מתלמידי הרב בוימגארטען בהסמינר, שנתקרב על ידו לתומ"צ, שעזב אח"כ את חב"ד.

(420) = מוזנחת מאוד.

(421) = סידרתי בין.

(422) = לכסות ולתרוץ.

ואפי' הלילה, שכאן חיכה א' מהסעמינאר "ביל" שמו, עם הכלה שלו, ליחידות, ונפגשו עם ... ג"כ פתח פיו שלא בחכמה, ורק שידעתי מכ"ז, ועמדתי תמיד לכסות ולתרץ וכו'.

ח. ביום ג' הבעל"ט יכנס ... הוא ממקושריו של משה פעלער, במעשה הריהו טוב - בקיום המ"ע - כמובן בתערובת ובריקודים, הי' הוא שקוע הרבה. ובדיעות, רח"ל נדמה לו שבקי במו"נ, ובכן, על כל ענין וענין בדא"ח והדומה, מקשה מהרמב"ם, שהרמב"ם לא כן אומר, ונסיתי פעם להגיד לו, שבמו"נ כתוב ממש כמו בדא"ח (איך האב אויסגיטראכט⁴²³, שאין לי שום ידיעה במו"נ), ונתקבל אצלו.

הי' באר"י בלוד ובירושלים, ובילה כמה זמן אצל אנ"ש. הזקן אצלו הוא שלם בלתי נגוע, ואינני יודע, האם פון פרומקייט או מאדיש⁴²⁴.

אבל הריהו זעהר סענסיטיוו⁴²⁵ בהנוגע להקאנסערוואטיווען, ועד"מ, על ש"ק זו, ישבתו כאן גרופע של 6 בחורים מהסעמינאר, ואחד מהם הוא גר - גר צדק פון איבערצייגונג⁴²⁶, און ניט מצד בתולה וכו'.

- וכשחקרתי ודרשתי, על מי גייר אותו וגו', שהרי אם גוי הוא, עדיין שאלה על היין, וצריכים לומר בברהמ"ז בן ברית וכו' וכו', ובכלל, איזה אברך רוצה גוי בשולחנו בש"ק, ולאידך גיסא, גר צדק, הרי צריכים לקרבו.

אבל הוא, בידעו ע"מ אני מתכוין, דהיי, שבאם ראביי קאנסערוואטיוו גייר אותו, אז יש שאלה על הגרות, כלל לא הי' שבע רצון, ואמר, שסבר שהליובאוויטשער הם אוהב ישראל באמת וכו', ועכשיו.

ולאידך גיסא, בחדרו בסעמינאר, יש תמונת כ"ק אדמוה"ז, והוא הסימבאל של חב"ד בסעמינאר.

ט. הקביעות דדא"ח בסעמינאר, אינו כ"כ בהצלחה בשנה זו, כמו בשנים הקודמות, ופחותים המשתתפים, ואולי הקבוצה שישבתו כאן, יביאו חיות חדש שם.

ויברכני נא כ"ק אדמו"ר שליט"א, שאוכל דורכפיהרען את כוונותיו הק', כפי שהוא מבין אותם, מתוך הרחבה והרוחה מכל צרותיי.

(423) = המצאתי את זה.

(424) = אופנתי.

(425) = רגיש מאוד.

(426) = מצד שכלו והבנתו.

יא. הוריי שי', מעתיקים דירתם צלחה, ב' ימים אחר חגה"פ הבעל"ט, דירה קטנה בת ג' חדרים. ובמילא, עלינו ג"כ לבקש דירה, וכמובן בשכונה זו אנו מבקשים. מצאתי כאן דירה בבית ר' זלמן גאנזבורג, בת ד' חדרים, המחיר 90 דולר. רהיטים יש לאחותי הרבה, ותתן לי.

[ושאלתי האם בכלל לקחת דירה], מכיון שאפשר, שבעזרי"ת אוכל לנסוע לארגנטינה אחר חגה"פ, כשאתפנה, וירוח לי מצרותי. ולקחת דירה, קשור עם הוצאות של פיינטינג ואוילקלאט⁴²⁷ וכו'. או אפשר יתכן, לחכות, אפי' כשירוח לי, על התחלת הקיץ, אחרי שיגמרו בניי את לימודיהם, ואח"כ ליסע. וכשיואיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לסדר לנו, הרי גם זה יהי' למאירת עינים, ולהתחזקות הכי גדולה.

דובער בן מידיל תל' תו"ת בוימגארטען

–יט–

[ליל ה' אמוד] אוד לו' אייד תשכ"ב

כ"ק אדמו"ר שליט"א

א. הריני מוסר מהנעשה לעתים תכופים, ע"י רי"ל גראנער והרחמא"ח שיחיו.

כעת, השעה סמוך לשמונה ערב, והשתדלנית אתמול הבטיחה, לתלפן לי הלילה בשעה 7:15-7, ועוד טרם ששמעתי ממנה. וככה, עינני כלות לבשורה טובה, ואין בא.

ג. נידון...⁴²⁸: הנה גרשוהו ממשרתו ... לפי ... ושבר את הקאנטראקט⁴²⁹, וכעת, מסר זה ביד עו"ד, לגבות הכסף עד תום השנה, לפי שחסרוהו 1500 דולר, שילמו לו עד סוף אפריל, ודי. השמות ואזכיר עה"צ כמובן, שהרבה אשם הוא באבדון משרתו, לפי ... ויה"ר שיתפרנס בכבוד, והרי לא לחכמים לחם כתיב.

(427) = צביעה, וריצוף.

(428) הנוכר לעיל במכתב כ"ג אד"ש סעיפים ו-ז.

(429) = החוזה.

ד. מרת לאוויצקי, כבר מתהלכת בהשייטיל, ושמחה במאד עם זה. גם הוא, יש לו פראבלעמען אודות ברכות לבטלות בביהכנ"ס שלו⁴³⁰, אבל ת"ל ש ...

ה. תיכף אחר חגה"פ, העתקנו דירתנו ל814 איסטערן פארקוויי בשטומ"צ, ויה"ר [2 שזויהי' משנה מקום משנה מזל, לטובה ולברכה!]

ו. הוריי [זאב בן ציריל ומיריל בת שרה, ג"כ העתיקו דירתם], ובסמוך לדירתם הישנה. אמי תחי', ביקרה כבר אצל עוד רופאים אודות הרגלים, ואומרים, שאין שום רפואה לה, והכאבים נוראים אצלה, ומתגדלים הכאבים אצלה. 3 כנ"ל 2.

ז. הכסף כבר תם אצלי זה זמן רב, לכלכלת עניני המשפט, וזה לא כביר, הוכרחתי לשלם בערך אלף דולר, לעו"ד ולשמיר⁴³¹ וכו', והאברכים אספו קצת כסף, אבל אפי' לא להחצי.

והנני טובע יום יום, בים של חובות וכו', ההעתקה של הדירה עלה לכסף של ת"ק מאות דולר, אעפ"י שאין לנו שום לוקסוס, אבל הצביעה וכו'. ואנא שיברכני כ"ק אדמו"ר שליט"א, שיסתלקו מעלי כל הצרות והחליים והדלות, ויגמר משפטי בכי טוב, בטוב הנראה והנגלה, למטה מע"ט במהרה ... ויתחיל להאיר קרן מזלי, וארוה גם אני מעט נחת גשמיים מצאצאי וכו', מתוך הרחבה והרוחה. וארפא ברפו"ש במהרה בתשח"י.

דובער בן מיריל תל' תו"ת

אזכיר עה"צ לכהנ"ל

מוסג"פ י"פ ח"י – מהקופה – להצלחה בגו"ר

[להלן פתק שצורף למכתב זה:]

כ"ק אדמו"ר שליט"א

כ"ח דולר דמי מעשר ממשכורת

ציריל בת יהודית בוימגארטען

(430) בגלל היותו חזן.

(431) = שוחד.

–כ–

[יום א' פ' בהד, ט' אייד תשכ"ב]

כ"ק אדמו"ר שליט"א

- א. מהשתדלנית עוד טרם ששמעתי ברור. אתמל בלילה תלפנה, שתתלפן היום בשעה 12 צהרים, ואיה"ש מחר בבוקר, אחכה לה בשוק, בצאתה לעבודתה. ואחכה לבשו"ט.

- ב. עד עתה, על עמדותי עמדתי, ואדרבה ביותר התחזקות, ובשבוע העברה נסעתי, אעפ"י שעוד חולה הייתי. וכן הנני מתעניין בכל מיני הענינים המקודם. ויה"ר, שאמשיך להתעסק במילוי הכונה, כפי שמבין אותה כ"ק אדמו"ר שליט"א, בלי הפסק, ומתוך מנוחת הנפש ומנוחת הגוף, והרחבה והרוחה.

- ג. שמות של ...⁴³² הוא בטח אינו בקו הבריאות בראשו, וצריך רפואה.
- ה. מדברים על נסיעת בתי רבקה תי' לדיטרויט, למחנה הקיץ שם, עוד טרם שהחליטו על קבלת הפקידות שם, ובטח תסענה לשם מחברותי, הנכון נסיעה כזו עבורה.

- ו. ויש אפשרות, לנסיעת בני פנחס שלמה יחי' לגן ישראל סוואן לעיק, להיות כזשונאר וועיטער⁴³³, הנכון זה?

- ז. איה"ש ביום ה' י"ג אייר יהי' הד"ת ... וע"י פשרה מקוים לסדר בכי טוב.

- ח. שידוכיו של ...⁴³⁴

דובער בן מידיל תל' תו"ת

ציריל בת יהודית

הענא רבקה בת יהודית

פנחס שלמה בן יהודית תל' אחי תמימים

⁴³² הנזכר לעיל במכתב ו' אייר סעיף ג.

(433) = מלצר צעיר.

(434) א' מהבחורים 770, שהרב בוימגארטען התעסק בשידוכו.

-כא-

ב"ה [יום ג' בהר] י"א אייד תשכ"ב

להנהלת צאגו"ח הי"ו

דו"ח מתופעתינו בש"ק אמור, באוניברסיטה של מארילענד, בעיר קאלעדזש פארק, אשר בין באלטימאר ווואשינגטון שם הנוסעים: שמואל לו, אבא פאנטיליעוו, והכותב דובער בוימגארטען, ומבאלטימאר השתתפו: יצחק שפרינגער, וש"ר.

מניו יורק, נסענו עם הרכבת המהירית בשעה 11, העומדת נוארק, קעמדען, פילאדעלפיא, ווילמינגטאן, באלטימאר. והגענו לבאלטימאר בשעה 2:30, ונסענו ישר לבית ר"י שפרינגער, ואח"כ בא שב"ר עם האוטו שלו, והוביל את כולנו קודם למקוה, ואח"כ אל הקאלעדזש.

השב"ר הזה, הריהו זעהר אנאינטרעסאנטער פערזאן⁴³⁵, זעהר אלעבעדיגער און זעהר א ווילדער⁴³⁶, וגם אופן נהיגותו את האוטו ווילד מאד, אינו עומד לפני נר אדום או לפני סטאפ סיין⁴³⁷, וכולו רצוף אהבה ורגש לעניני כ"ק אדמו"ר שליט"א.

הרב מ"מ הכהן פעלדמאן, התקשר עמנו בתלפון, ויזמין אותנו לביקור אצלו באופן חם, אך לא הי' הזמן גרמא. ואנחנו הזמננוהו למלוה מלכה בקאלעדזש.

הגענו לקאלעדזש לפנות ערב, והראב"י ג. משם, קיבל פנינו ברוב שמחה, הוא, ואחדים מראשי העסקנים אשר בהילל פאונדיישאן שם, ביניהם, אחד בשם יואל ווארמען, אשר למד באחי תמימים בפיטסבורג, וכפיה"נ הריהו הצדיק שם, ועוד אחד בשם יואל סינסקי, שהנהו גראדיואיט סטודענט⁴³⁸ שם בפיוקע.

הראב"י ג. שם, הריהו מסיים הבית מדרש למורים שע"י ישיבה אוניווערסיטי, והנהו א מיטעליעריגער מענש⁴³⁹, כבר בניו הם סטודענטים.

(435) = יש לו אישיות מעניינת מאד.

(436) = מאוד נלהב ומתנהג בפראיות.

(437) = שלט 'לעצור'. במקור נזכר כאן: (ש)המשך (כתיבת המכתב) מכאן הותחל ביום כ"ו סיון.

(438) = תלמיד בוגר.

(439) = אדם בגיל העמידה.

היתר הוראה אין לו, רק תעודה מבי"מ הנ"ל, ידיעתו בתורה במאד קלושה, בדרגא היותר תחתונה.

אבל שאיפותיו הם טובים, העתיק דירתו מקאלעדזש פארק לוואשינגטון, מפני ששם יש סביבה יותר חרדית לבניו, ובגשמיות, עשרים פעמים יותר טוב לו בקאלעדזש פארק.

הריהו זעהר א שטילער מענש⁴⁴⁰, אין מגביה קולו אף פעם, ואין לו שום מרץ וענערגיע עם מרה לבנה, קיין זאך⁴⁴¹ אין מרשם אותו, וכמה מהסטודנטים שמחים לקראתו, שאין מטרידם, ויכולים לעשות כטוב בעיניהם, ורוב הסטודנטים אומרים, שצריכים דירעקטאר יותר אגרעסיווי.

סדר התפלות "ועריכת השלחנות", דומה למנהגינו בשאר הקאלעדזשעס, לבד שכאן, קרא בתורה בנו של הראביי, שהכין ע"ז וכו'.

היו גם סטודענטקעס, והן היו יותר מסורות ונתונות להענין מהסטודענטים, רק שהן האבין זיך געפילט גיטראפען⁴⁴², מהיותן מאחורי הפרגוד.

המחיצה כאן, הי' ממש מחיצה כדבעי למיהוי, מעץ גבוהה הרבה מקומת איש עומד, ומשווערע וואג⁴⁴³, דהיי, שב' אנשים חזקים הי' נצרכים להעמידה ולסלקה.

(הכותב שורות אלו, זה עתה קם ממחלה ברגלו - בש"ק דבאלטימאר - ובמילא הי' קשה לו הרקידות), והשבת עבר בהתעוררות טובה לטוב.

יואל סינסקי הנ"ל, הי' לו כו"כ שאלות, וכמעט כל הש"ק כולו, שוחח עם אבא פאנטילייעוו, ונראה הי', שהאברך איז דערנומען גיווארען אינגאנצען⁴⁴⁴, וכן הי'.

ועל חג השבועות הי' בכאן, און איז נאכמער דערנומען גיווארען⁴⁴⁵, וכמו שכתב במכתבו אל הכותב שורות אלו.

(440) = אדם שקט מאוד.

(441) = שום דבר.

(442) = הרגישו נפגעות.

(443) = כבד משקל.

(444) = נתרגש כולו.

(445) = נתרגש עוד יותר.

איזה זמן קודם ביקורינו שם, זיינען דורכגיפארען⁴⁴⁶ איזה סטודענטען מסטייט קאלעדזש, והם עודם תחת הרשם שעשינו שם, והניחו רושם עז גם שם בקאלעדזש פארק.

אבל דא עקא: שבקאלעדזש זה יש כשר'ע קיך⁴⁴⁷, משא"כ בכמה קאלעדזשעס אחרים, וכעת מסדרים אכל רק על ש"ק ויו"ט וכו', ולזמן הבא אומרים לסדר קיך לג"פ בכ"י.

וכמובן שהכל תחת השגחת הראב"י ג., ובאמת, ראינו שם דברים מבהילים בחילולי ש"ק והדומה. אמנם יש גוי' שחורה, שמדליקה וסוגרת הגאז וכו', אבל נערות ישראל, לוקחות מהמקרר את המאכלים הלחים, כמו מרק וסאוס וכו' הקרים, ושמים אותם על האש ממש, ונתבשלים, ועל דבר לח, הרי כמעט יכולים לומר, שיש בישול אחר בישול ואיסור דאורייתא רח"ל. ואדה"ז בסידורו, מחמיר אפי' בדבר יבש בבישול מהזב ממנו, והובאו דבריו בכ"מ, אפי' במשנה ברורה.

וכן הקטנת הגאז והגדלת הגאז, הרי עושות הסטודענטקעס בעצמן, ולמצוה תחשב בעיניהן וכו'.

ופשוט ומובן, שאז להוכיחם בהיותנו שמה, אי אפשר הי' כלל, וקרוב להפסד ורחוק משכר, אלא עוררנו את שב"ר ע"ז, ובהיותו כאן שבועות, אמר שלא עשה בזה כלום, וביקש שצאגו"ח תכתוב מכתב להראב"י. אבל צאגו"ח לא מצא חן בעיניהם הצעה זו.

ואולי ע"י יואל סינסקי, נוכל לסדר הענין.

דובער בוימגארטען

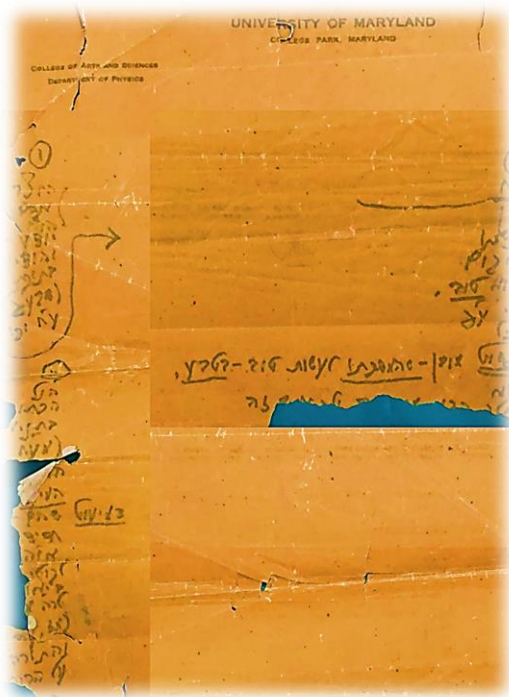
(446) = נסעו דרך שם.

(447) = מטבח.

המענות הבאות, בכתב ידו הקדושה של הרבי, נכתבו על נייר-מכתבים של אוניברסיטת מארילענד. כנראה, מענות מהרבי באו בתור תשובה על שאלותיו של סטודנט, בעת ביקורו של הרב בוימגארטען שם, בש"ק אמור תשכ"ב. השאלות הם על סוף פ"א בתניא, וכנראה היו:

א. מהו המקור "לדכל איש ישראל, אחד צדיק ואחד רשע, יש שתי נשמות".

ב. למה "נפשות אומות העולם הן משאר קליפות טמאות, שאין בהן טוב כלל", והרי יש חסידי אוה"ע.

מענות הרבי לשאלות בפרק א' תניא, על נייר-מכתבים של אוניברסיטת מרילנד

ג. מהו הביאור ב"מדות טובות שבטבע כל ישראל בתולדותם", והלא יש כמה, שאין להם מדות טובות:

- 1) היוצר אדם הוא יודע והודיע בתורתו (שבע"פ) ע"ח וכו' (מע"ח וכו') הוא המיעוט דמיעוט שהם – חסידי או"ה. לקוטי ביאורים לר"ה מפאריטש (מז, ע"ד) והתורה על הרוב תדבר
- 3) בכח כיון שנשמתו ממקום שהוא טוב. הרי ע"פ שכל הפשוט מובן – שהמשכתו לעשות טוב – בטבע, אלא שחלק הרע מתנגד, ולפעמים זה מנצח ולפעמים כו'

-כב-

[יום א' במדבר] כ"ג אייר תשכ"ב

כ"ק אדמו"ר שליט"א

א. אמי מיריל בת שרה, שבה היום בקר מביה"ח, האינפעקציע נתרפא בטוב, אבל ברגלה השני', האט זיך דער ארטרייטיס גיסעטעלט⁴⁴⁸ בעקבה heel, וצועקת מר מיסורי'.

כל הרפואות שנתנו לה עבו"ז, לא הועילו לה, ורק כשאבי מתעסק באצבעות רגלה, שקורין אדזשאסטמענט (שהוא chiropractor עם תעודה), אז קל לה. כששוכבת במטה, אי"ל יסורים, אבל אח"כ כשקמה, אז גרוע לה יותר, והרופאים אמרו, שיותר טוב לה ביום שלא לשכב, אלא להתהלך.

אנא, שיברך לה כ"ק אדמו"ר שליט"א, שתתרפא ברפ"ש בתשח"י במהרה. ב. ביום ה' העבר, הגישו בו. את התבקיש פעם השני, השופט קיבל, וב.ו. הנ"ל פתר זה לסימן טוב, לפי שעפ"י הטבע, הי' צריך לגרשו ולביישו, כשבא בפעם השני.

וזה הי' ריטורנייבל⁴⁴⁹ על היום בקר בשעה 10:30, ואז הגישו לפני השופט, וביקש, שב' הצדדים יטענו ע"ז, וב' הצדדים טענו ע"ז, והוא לא פסק, אלא ריזוירוד דעזישאן⁴⁵⁰ שלו.

צד שכנגדי טען, שאין שום הוכחה על טענתי שהנני חולה, וע"ז ענה בו.ו., שבאם כבוד השופט חפץ, יוכל להביא תעודת רופא ע"ז.

ואחלה פני כ"ק אדמו"ר שליט"א, שיברכני נא בברכתו הק', שאפטר מזה בכי טוב, במהרה (שאמנם חולה הנני מזה, לחץ הדם שלי עלה עד 230 וכו'). ורק לסיבת הדאגה וכו'), ויהי' עי"ז מניעת חה"ש וכו'.

ג. עם...⁴⁵¹ עוד טרם ששלחתיו לזעליגסאן⁴⁵², לפי שלא הי' שעת הכושר ע"ז. ויכנס ליחידות אחר חגהש"ב. עזרתי לו קצת בהשגת סחורה לחנותו,

(448) = המחלה 'התיישב' ונקבע במקום.

(449) = הגבלת הזמן לטעון בבית המשפט.

(450) = זכות השופט לאחר את גזר דינו משך זמן.

(451) הנוכח לעיל במכתב ו' אייר סעיף ג. ובמכתב ט' אייר סעיף ג.

(452) הרופא. כנראה שכן הורה לו הרבי להרב בוימגארטען, במענה על מכתב ט' אייר הנ"ל.

אבל כעת פסקתי, שיראתי, שמא לא יצליח אצלו ח"ו, וגם, שלהיות שמצבו דחוק, יתכן שימכור הסחורות, ויאכל גם את הקרן וגם את הריוח. וגם, להיותו כ"כ א שפרינגענדיגער⁴⁵³, יעזוב את הכל וילך לו, והמוכרים אח"כ יאמרו, שהגני נושא באחריות וכו'. ובעצם, כל החנות הי' בלי ראש כלל ועיקר אצלו.

ה. התדברו את אשתו של ... אודות השידוך עם ...⁴⁵⁴, וענתה, שאחרי כל מה שעבר, דעתה שאינם מתאימים זל"ו, ואין חפצה להתערב בזה יותר. ו. מסרתי לשרגא פייוויל וואגעל, שיתלפן לב.⁴⁵⁵, שהוא הי' לומד עמהם מלפנים, ואולי כשיתראו וכו'.

דובער בן מיריל תל' תו"ת בוימגארטען

(453) = פזיו.

(454) א' מהבחורים ב770, שהרב בוימגארטען התעסק בשידוכו. נזכר לעיל במכתב ט' אייר סעיף ח.

(455) א' מתלמידי שיל"ה של הרב בוימגארטען (ראה במבוא למכתבי שנת תשי"ד).

-כג-

[יום ב' נשא] ט' סיון תשכ"ב

כ"ק אדמו"ר שליט"א

א. בנוגע לעניני ארגנתניה, שהואיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לדבר אלי, בהיותי בקודש פנימה, שבועיים אחר חגה"פ העבר, הנה, תומ"י ערכתי מכתבים לאהרן טויל, ואחיו רפאל שיחיו, לבנימין שרוגו יחי', ולליפא בירמאן.

קבלתי מענות מהאחים טויל, בהם מתפלאים על כתיבתי, שכ"ק אדמו"ר שליט"א אמר, שאין לו ידיעות מהם, והרי כותבים תמיד. ועפ"י האינפארמיישאן⁴⁵⁶ שכתבו במכתבם אלי, עניתים, שלפי דעתי, יתכן אשר כן כותבים, אבל תכן מכתביהם אינו לשביעת רצונו הק'.

אמנם נודעתי, אשר ... אין לו שום קשר ... עם עקשטיין וכת דילי, וגם שבין ... ועקשטיין אין שלום רב - ואדרבה - וכן שאנ"ש בינם לבין עצמם ג"כ בעוה"ר כנ"ל, דהיי' ש... מצ"א, ו... מצד השני, ועפ"י רוב, אין שני הדיעות מתאימים⁴⁵⁷.

(הנני כותב כ"ו באופן פשוט וברור, בלי לכסות עם צוקער⁴⁵⁸ וכו', לפי שמכיון שכ"ק התענין עד כדי כך, ליתן זמן על זה בעמדי לפניו, חשבתי, שנכון שידע הדברים על בורין כמו שהם)

... הנני כותב מכתבים לכולם שם, ל... ש... [1 ולהם, שיעבדו שכם אחד

וכו'. **ונכון כמובן]**

הנני רוצף כאן, תרגום ממכתבו של בנימין שרוגו, שבעיני, הרי מכתב זה נראה להיות היותר מהימן, והיותר אביעקטיווי, שהגיע משם ימים אלו. ובעיקר, שמתאונן, שעל כל מכתביו ושאלותיו, לא קיבל מענה מכ"ק אדמו"ר שליט"א.

(456) = המידע.

(457) פי': א' מאנ"ש בארגנתניה, אינו בשלום עם הרב עקשטיין מסטמר, וגם אין שלום בין כמה מאנ"ש גופא.

(458) = סוכר.

וגם, התחיל להלל ולשבח את עקשטיין. אף שמה שכותב הרי"ז אמת, שאמנם עקשטיין הריהו בעל מעלה ובעל מדות ובעל מרץ וכו', אבל עכ"ז, כשהם יהיו תחתיו באופן כזה, הרי אז יקח אותם לסאטמאר והדומה בנסיעתם לכאן, ומעשה ידיי טובעים בים ואיך אגיד שירה, מלבד מה שסוכ"ס, יפסקו מלהתעסק עם הזולת, ויכנסו לתוך הקליפה שלהם, כהדין קמצא הנכנס לתוך קליפתו.

ב. אהרן ורפאל כתבו, שתומ"י ערכו מכתב לכ"ק אדמו"ר שליט"א, להודיעו מהנעשה אתם.

ואהרן כותב, שמתכוונן לנסיעתו צלחה לחצרות קדשינו, להסתופף בצל קדושת כ"ק אדמו"ר שליט"א בחודש תשרי הבעל"ט.

ג. בנוגע ל...⁴⁵⁹: 2 בכ"ז בטח מקרבים ומשפיעים עליו בדברי נועם הנה נעשה גרוע מיום ליום, מזמין לביתו את ... והם סיפרו, אשר בליל יו"ט, כשקידש, ואשתו הפסיקה באמצע הקידוש, שפך את כל הכוס של יין בפניו. ול...⁴⁶⁰ שפך על ראשו כד עם מי קרח, בכדי שבקל יוכל להיות ער בליל חגהש"ב. ולפעמים יבוא להקיצם בשעה 6 בקר.

על כל דבר קטן שלא נראה בעיניו, צועק ושואג ומבוזה וכו', וקשה במאד להיות סבלן ממנו.

וכל או"א שיש לו איזה שייכות עמו, אומר, שיצא מדעתו.

ד. זה עתה, תלפנה אלי השתדלנית, ותגד, אשר דיברו אליו, והבטיח לסדר בכי טוב, במשך די נעקסטע עטליכע טעג⁴⁶¹.

ויה"ר, שכשם שהנני מבשר טוב משלום הציבור, כן בקרוב אבשר טוב במעשה בפועל, שהכל עבר לטוב הנראה והנגלה, למטה מע"ט.

ואמסור המכתב והרצוף ככה, ואמשיך אח"כ הלאה.

דובער בן מידיל תל' תו"ת בוימגארטען

3 אזכיר עה"צ עוה"פ

להחזיר

(459) הנוכר לעיל במכתב כ"ג אייר סעיף ג. וראה להלן במכתב י"ב סיון סעיף א.

(419) א' מהאורחים הנ"ל.

(461) = במשך ימים הקרובים.

—כד—

[ליל ה' נשא] אוד לי"ב סיון תשכ"ב

כ"ק אדמו"ר שליט"א

בהמשך למכתבי הקודם

א. בנוגע ל...⁴⁶²: הנה אחרי קבלי מענת כ"ק אדמו"ר שליט"א, בקשתיו ולא מצאתיו, תלפנתי וכו' וללא הועיל.

היום בקר, תלפן אלי הרב ק., עם כמה טו"מ עליו, ושליובאוויטש גרמה זה אצלו, לרגלי למוד התניא והחסידות שהרבנו עליו, ומזה השתגע.

הוא גילח את הזקן, הושיב את בתו הגדולה אצל חמיו, וביחד עם אשתו ובתו הקטנה, לקח חדר בהאטעל "פאריס", ברחוב 96טע פנת וועסט ענד עוו'.

לק. אמר, שירא להיות בשכונה זו, מפני שאנשי החסידים דליובאוויטש רוצים להרוג אותו, ושביניהם יש הרבה נארקאטיקס שמוגלער⁴⁶³, ושכן תלפן

לה"אפביאיי" וביקש פראטעקשאן⁴⁶⁴ ע"ז.

ושהכריחוהו ללמוד דא"ח, ולמדהו, שבכל בית יש תמונת כ"ק אדמו"ר שליט"א, ושצריכים להתפלל לזה התמונה. ושקנו ממנו את הקאר⁴⁶⁵, ונתנו

לו טשעק⁴⁶⁶, וחזר פעמיים, מלבד מה שנתנו לו פחות מהשויות. ועוד אינו מאמין למישהוא, ושמתירא להלוך בשוק, אפי' אפטאון⁴⁶⁷, שמא יהרגוהו

וכו'.

... מובן, שלק. ענית, אשר איך זאג זיך ניט אפ⁴⁶⁸ מלעזור לכל יהודי

הצריך עזרה, יותר מכפי יכולתי, אבל בזה אין שום אשם, לא לליובאוויטש ולא לי. שהרי כל הזמן שהנני מכירו, הנני מלמדו, ומייעצו להסדר, ובמתינות

(462) הנזכר לעיל במכתב ט' סיון סעיף ג. וראה עוד להלן במכתב ל' סיון סעיף א.

(463) = מבריחי סמים.

(464) = אבטחה.

(465) = הרכב.

(466) = המחאה.

(467) = מעלה העיר.

(468) = אינני מסרב.

וכו', הייתי נגד הגדלת הזקן מעיקרא, הייתי נגד זה שיעזוב את המשרה באמצע הזמן וכו', והוא אף פעם לא שמע אלי.

ואח"כ, תלפנתי אליו, ומצאתיו שם, ולי לא אמר כל הדברים שמסר ק. בשמו, אלא שנתן אמתלא על הסירו הזקן, לפי שאין לו פרנסה, ומשפחתו רעבים ללחם, וביקש מחמיו, וחמיו לא יתן בלתי הסירו הזקן, ובין כך ובין כך, עוד טרם שהנני מוכן לזקן, הריני עם הארץ, ואתה בעצמך יעצתני מאז שלא לגדלה, והלואי שהייתי שומע בקוליך וכו' וכו'.

עד שאמר, שזה מה שהעתיק לשם, הוא מפני הבושה, שמתבייש שהסיר הזקן. ואמרתי לו, אשר הרבה יש שלקחו זקניהם אחרי ימי הספירה, ובמילא אין אף א' לא יחשוב רע עליו, ויוכל לבוא, וכולם יקרבוהו. ואמר בפלא, כן? הלואי, שהנני מתגעגע לכמה מהם, ובבקשה שתסדר שיקבלוני בספ"י, והבטחתי, ואמר, שמעת שהגדיל הזקן, לא יוכל לישן, והלילה (אמש) היא הראשונה שישן בטוב.

ואמרתי לו, שעל העדר השינה, טוב שיתדבר עם הדר. זעליגסאן, והבטיח שכן יעשה. ועלי להתדבר עמו בתלפון הלילה.

אח"כ, דברתי בתלפון ל...⁴⁶⁹, ויגד לי, אשר ק. תלפן אליו, וישפוך בוז על ליובאוויטש ועלי, והוא גם הוא דיבר לק. ויתן לו להבין שכ"ז שקר, וק. מתרה בו שהוא יפסיק מללמוד וכו', שגם הוא בטח ישתגע.

ול... ג"כ היטב חרה אפו לדיבוריו של ק., שהוא יודע האמת מכל הזמן עם ... ואמר, שמחר בקר יבוא וישאלני על כל הפרטים, ואח"כ יתלפן הוא לק., שמתירא, שק. יוכל לדבר ברבים, ולשמץ את ליובאוויטש וכו'.

ב. השתדלנית שלי, בבקר בנסעה לעבודתה, איז איהר אויפן סאבוויי ניט גוט געווארן⁴⁷⁰, ולקחווה לביה"ח, ועי"ז לא דיברה לבעה"ב שלה היום, ומחר תדבר, ובשעה 6 ערב תתלפן לי מחר.

ולפלא עלי, שאני בעצמי אינני משתגע מכל צרותי. ויברכני נא כ"ק אדמו"ר שליט"א, שאצא מן המיצר אל המרחב, בקרוב ממש, למטה מע"ט בפו"מ, בלי עגמ"נ.

דובער בן מיריל תל' תו"ת

(428) א' מידידי הנ"ל.

(470) = על הרכבת, הרגישה לא-טוב.

אמשיך מחר בעוד ידיעות איה"ש, שיש לי הרבה להודיע, אבל ראשי בל עמי

[להלן פתק שצורף למכתב זה:]

כ"ק אדמו"ר שליט"א
דמי מעשר של בתי ציריל בת יהודית - כ"ח שקלים

-כה-

[יום א' בהעלותך] ט"ו סיון תשכ"ב

כ"ק אדמו"ר שליט"א

עוד טרם ששמעתי מהשתדלנית הטעם, מה שדחה פעם שני, ויותר מזה, שאחרי דחייתו, אמר לבעה"ב שלה, שבעוד איזה ימים יתקן הכל. ביום ועש"ק לפנות ערב, תלפנתי אלי', ואמרה אלי', אשר הי' צריך להיות ראיון בין בעה"ב שלה והשופט, אלא שהיא היתה ביום זה בכראנקס, ולא ראתה אותו, והיום יום א' בשעה 2 אחה"צ, תראה אותו, ותתלפן אלי' בשעה 5, להגיד לי התוצאות.

ואח"כ, ראתה את אחי בשוק, ותגד לו, שאין לדאוג, ושהכל יצא טוב, און מען קען נאך טאהן⁴⁷¹ וכו', וחזרה עוה"פ לאחי על דברי' אלי'. כן תלפנתי לגיסי, שידבר להאי דעייוויס שלו, שידבר להשופט שוגערמאן, ששכן הוא לשופטי, חדר סמוך לחדר, ומשם ג"כ ככה, אשר דעייוויס מבטיח שידבר לשוגערמאן, אבל אין ידוע אם קיים הבטחתו, והאם שוגערמאן יעשה מה או עשה מה.

בחיצוניות, הנני משתדל לקיים "טראכט גוט וועט זיין גוט", בני ביתי והוריי יחי', אינם יודעים מכ"ו כלל, גיסי ואחותי ואחי וגיסתי יחיו, כן יודעים, מפני ההשתדלויות.

והנני עוסק בעבודתי, אף שלאט לאט הנני נחרב, הדאגות והעגמ"נ מעלים את לחץ הדם, עס שווינדעלד מיר לפעמים פאר די אויגען⁴⁷², נעשיתי שכחן, וזה לא כביר, בין איך אזוי פארטראכט⁴⁷³, שכאשר הנני עובר את הרחוב, שכל הפארקעהר⁴⁷⁴ תוקעין עלי בחצוצרותיהם.

ופשוט ומובן, שכשהנני מדבר למישהוא אודות זה, וכ"א שואלני איזה פלענער⁴⁷⁵ עשיתי..., שמזה לבי נופל בקרבי עוד יותר, לא עשיתי שום פלענער, כ"א שיעזרני השי"ת, ויוציאני מהמצר אל מרחב האמיתי, אז אוסיף בעבודת הק', דורכפיהרען די כוונה, כפי שמבין אותה כ"ק אדמו"ר שליט"א. והנני מפיל תחינתי לפני כ"ק אדמו"ר שליט"א, שיואיל לי לחנני חנם בברכתו הק', שהרי צדיק גוזר והקב"ה מקיים, והקב"ה גוזר והצדיק מבטל, שאצא מזה תומ"י לגמרי, ולא יתחלל ש"ש ושם ליובאוויטש על ידי ח"ו היל"ת (ופשוט ומובן, שקיום הגזרה, תדחה ח"ו כו"כ מהמושפעים וכו'), שלא יבינו ענין זה כלל) ...

ולא אהי' מהיושבי חשך וצלמות, אפי' לשעה קלה, והיסורין והעגמ"נ והדאגות דעד עתה, זאל איך האבען מיט זיי אבגעקומען⁴⁷⁶. ואזכה לבשר בשו"ט אמיתיית מזה לכ"ק אדמו"ר שליט"א, בקרוב ממש תיכף.

דובער בן מידיל תל' תו"ת בוימגארטען

(472) = ראשי סחרחר עלי.

(473) = הנני שקוע במחשבותי כ"כ.

(474) = התנועה (traffic).

(475) = תכניות.

(476) = יה"ר שכבר יצאתי בהם ידי כפרה.

-כו-
[יום ה' בהעלותך] י"ט סיון תשכ"ב

כ"ק אדמו"ר שליט"א

איה"ש מחר בקר, עלי להתיצב עוה"פ לפני השופט, ואז יטענו על המאושען⁴⁷⁷ שהגשנו היום. המאושען, מזכיר כל הנקודות שבכל המאושענס הקודמים, ויש רצוף לו מכתב מהדר. זעליגסאן, שהנו הרופא שלי עוד משנת 1956, ושמאז, הנני סובל על מחלת היי בלאד פרעשור⁴⁷⁸, ועל מחלת איריסיפעליס⁴⁷⁹, ושכבר ח' פעמים סבלתי אטאקעס⁴⁸⁰ ע"ז, ויעצני לנוח שעה או שעתיים בכל יום, בכדי למנוע קאמפליקיישאנס⁴⁸¹. גם יעצני, לחיות חיי מנוחה, ושלא לסבול שום אגראוויישאן⁴⁸², שבקל יוכל לגרום א אפאפלעטיק סטראוק⁴⁸³.

כן מדגישים, אודות היותי אזרח מכובד בקהילתי, ועד עתה, אין שום שמץ פסול עלי...

העו"ד גרינבערג אומר, שיש לו פונקט חדש, והוא, אשר יצא חוק מהקאורט אוו אפיעלס, שאין ליתן ב' עונשים על מעשה אחת, וכאן נענשתי בב' עונשים, ג' וג'⁴⁸⁴ על מעשה אחת.

דברתי כ"פ עם גיסי, שיתדבר עם היי דעיוויס, שידבר הוא להשופט שוגערמאן. וכן התקשרתי עם מר. זאלינסקי, מכאן קראון הייטס, שיד ושם לו עם כל הפאליטישענס, והוא באמת זעהר איינפלוסרייך⁴⁸⁵, ומאז אמר לי, אשר לסיבת תפיסתם את השופט קיאג, יריאים כל השתדלנים להשתדל.

(477) = טיעון משפטי.

(478) לחץ דם גבוה.

(479) = מחלת השושנה ("רויז").

(480) = התקפות.

(481) = סיבוכים רפואיים.

(482) = עגמת נפש.

(483) = שבץ מוחי.

(484) חדשי מאסר. ראה במבוא למכתבי שנה זו.

(485) = בעל השפעה גדולה.

ורחיתי זה, אשר רק בנתינת השוחד יריאים, אבל בלתי שוחד, הרי מבריאת העולם עד עכשיו, משתדלים. והבטיחני, שהיום יתדבר עם אנשיו, ושהלילה אתלפן לו, להודע מה שעשה.

והשתדלנית שלי, ראיתי היום בקר, ולקחה ממני קאפיע⁴⁸⁶ מהמאושען, וצותה שלא אדאג, ושהכל יצא בכי טוב וכו', אבל עוד טרם שהנני יודע, אם יש ממש בדברי'.

ובאמת, כל ענין המאושען ביום ו', מוזר, כי יום של המאושענס בבית המשפט, הרי"ז תמיד יום ב', וכן תלפנו היום מביהמש"פ להעו"ד שלי, להגיד לו שזה ענין מוזר. וענה להם, שיהי' ציווי פרטי מהשופט ע"ז.

ואנא, שיואיל נא כ"ק אדמו"ר שליט"א בטובו ובחסדו לברכני, שאצא בפו"מ מצרה זו, למרחב האמיתי לגמרי, ומחר יהי' האות הזה. כי במאד קשה לסבול כל היסורין והדאגות והעגמ"נ וכו'.

ובפרט, שבתוך הזמן, מוכרחים לקבל פני האנשים, כמו בו ביום ג', התדברתי עם הדר. שעלדאן ווהייט כמה שעות, לפני כניסתו לקודש פנימה. והתועדנו יחד גם בניגונים וכו', ומאד שמח לקראת זה.

ואתמל, נאמתי לפני ככ"ה אנשים ונשים, בחברת סינגעל פארענטס אססאסיאיישאן⁴⁸⁷, אשר מתנהל ע"י מרת ה., שנכנסה ג"כ ביום ג' העבר, ויצאה מלאה רגש ושמחה. נאמתי בערך 40 מינוט, והי' זה הקדמה לס' התניא, ותרגמתי קצת מהקדמת המלקט, והוספתי קצת מעשיות וכו', והי' זה זעהר גילונגען⁴⁸⁸ ת"ל. ויה"ר, שאוכל להמשיך בעניני כ"ק אדמו"ר שליט"א, בלתי שום הפסק, ומתוך מנוחת הנפש, והרוחה והרחבה.

דובער בן מידיל תל' תו"ת בוימגארטען

(486) = עותק.

(487) ראה גם לעיל במכתב כ"ו אד"ר שנה זו.

(488) = מוצלח מאוד.

-כז-

יום עש"ק בהעלותך] כ' סיון תשכ"ב

כ"ק אדמו"ר שליט"א

אנא לעורר ר"ר עבורי, שהיום כבר מאן השופט בכתב בקשתי האחרונה. ורק שנתן עד יום ד' הבעל"ט, לסדר ... ואז זיך צושוטעלען⁴⁸⁹. העורכי דינים אומרים, שאין מה לעשות, והוא השופט, הוא האחד שיוכל לעשות מה, ואני אנא אני בא. אין לי ראש, ואיני יודע מה לעשות עוד. אולי, אם היו הולכים אליו רבנים זקנים בעלי צורה, וגם צעירים בעלי לשון, הי' מועיל לרככו, או אולי, צריכים למצוא השתדלות יותר גדולים. בכל אופן, אינני עוד במצב לעשות, כעת צריכים לעשות עבורי, ובאופן שיצא צו מהמל"ח וכו' להמשתייכים שיעשו. איני צריך להאריך בהתוצאות למשפחתי, לכל אלו שהשפעתי עליהם שם ליובאוויטש ושם התורה וכו', באם ח"ו היל"ת... אנא הוציאה ממסגר נפשי, תבוא לפניך אנקת אסיר, אנא שלא יחרב ביתי, אנא חוס, דעני לתבירי ליבא ענינא. שלא יושיבוני במחשכים כמתי עולם, ואהי' אב לבניי, ופועל נאמן בעניני כ"ק אדמו"ר שליט"א, ויתן לי עצה מה לעשות, ויברכני. דובער בן מיריל תל' תו"ת בוימגארטען

להלן מענה הרבי להרב בוימגארטען על אחד ממכתביו משנה זו, אודות אחת מקרובותיו של הרב בוימגארטען, שהיתה בת 17:
 "... קיבלה היום מענה ברכה על יום הולדתה, וכתוב שם בכי"ק **"ותבש"ט בענינים פרטיים"** ... האם זה רמז מכ"ק אדמו"ר שליט"א, להתענין בשידוכין? **3 לא**. לפי שהיא מנגדת כלל ועיקר לענין זה כעת, באמרה, שעוד טרם שהיא הגיעה לשנים לזה, ויותר נכון לפי דעתה, לחכות עד ח"י-י"ט שנים".

–כח–

ב"ה, [יום ה' שלח] כ"ו סיון תשכ"ב

בעווענסטאן אצל שיקאגא

דו"ח מנסיעתינו לנארטוועסטערן יוניברסיטי באילינאיס, על ש"ק בהר
הנוסעים: שמואל לו, והכותב דובער בוימגארטען

נסענו עם אמעריקען עירלאינס, ביום ועש"ק בקר, והגענו לשיקאגא בשעה
9 בערך, הראביי סקוירבאל בא עם עגלתו לקבלינו, וכנראה, הגענו קודם זמן
המיועד, ולא נפגשנו. הרב צבי הלוי שוסטערמאן, בא לשדה התעופה, ויקחינו
לביתו. משם, צלצלנו בתלפון לבית הרב ז., ולא מצאנוהו, ונמסור להרבנית
שאנו בבית שוסטערמאן, ושמחכים הננו על אינסטראקשענס⁴⁹⁰ מהם. מיר
האבען די זאכען ניט אויסגיפאקט⁴⁹¹, ומצד החום הנורא ששרר אז, יוכלו
המאכלים שהבאנו מניו יארק להתקלקל.

לדאבונינו, קבלנו קבלת פנים הכי קרה מאת הרב ז., אף פעם לא הזמין
אותנו לביתו, כי אם בא להקאלעדזש, והראביי הדירעקטאר אמר, שאנו
צריכים להופיע לאפיציאל לעקטשור⁴⁹² בשעה 11:20 עד 12:00, ואח"כ
לימוד פ' חומש בעת אכילת הצהרים, ואח"כ זמן על שו"ת, ואח"ז אין מה
לעשות עד קבלת שבת, ובטח רוצים לבקר באיזהו מקומן בשיקאגא, ולשם זה
ימסור לנו קאר, ומנהיג שיהי' מוכן לשרתינו וכו', עד קבלת שבת.

וע"ז אמר הרב ז., שהם לא באו לבקר את שיקאגא, ועליהם להיות
בהאוניווערסיטה כל הזמן עם הסטודענטים. מובן, שזה הי' נראה כאילו אנו
עבדיו הכנענים, אבל אנו שנינו לא ענינו... ואדרבה... כי אין זה עסקו של
הראביי סקוירבאל לכהפ"ח, כלפי חוץ, צריכים אנו להיות מיוחדים לאחדים.
ולפועל, הרי היינו צריכים ללכת להתרחץ ולטבול, ולהכין לחם משנה,
ויין לקידוש ולהבדלה, ובמילא, נסענו עוה"פ לשיקאגא להנ"ל. ואח"כ טרם
נסעו – הרב ז. – לביתו, ניגש אל שמואל לו, ויגד לו, אשר במוצש"ק, תומ"י

(490) = הוראות.

(491) = לא פרקנו את החפצים.

(492) = הרצאה רשמית.

נסע מהקאלעדזש, ישר לשדה התעופה, מבלי לעמוד בשיקאגא, והטעים דבריו, כדי שהסטודענטים ידעו, שבאנו ביחוד עבורם.

ביום ועש"ק, מצא שמואל לו את התל' נפתלי בוירג, ויזמינהו להשתתף עמנו שם, ואמנם בא והשתתף עמנו. כנהוג בכל המקומות שיש שם תמימים ואנ"ש, הנה, כשיש הצגה בקאלעדזש והדומה, הרי הם משתתפים עם המשלחת מנ"י, משא"כ בשיקאגא, ה' הענין בסוד, אף א' מאנ"ש והתמימים לא ידעו מזה, ואמרו, שאילו ידעו מקודם, כן ה' משתתפים.

תלפננו לרד"מ ליבערמאן, גם הוא לא ידע, כן לר' אפרים מאסקאוויץ, כן לר' יצחק קאסאווסקי, ומפני אשר ההכנות לא נעשו כדבעי למיהוי.

עוד זאת, אשר בשיקאגא והסביבה, ישנם כו"כ קאלעדזשעס ואוניברסיטה'ס, וכשהיו מודיעים זה לשאר האוניברסיטה'ס, ה' בטח באים סטודענטים משאר המקומות ג"כ, ונר לא' נר למאה.

גם שבת שם עמנו, התמים צבי פייער ממאנטריאל, חבירו של ניסן מאנגעל, שמשם הלך שטודירען⁴⁹³, וכעת הריהו אינסטראקטאר⁴⁹⁴ בפזיקע שם באוניברסיטה, ועובד שם בריסוירטש לאבראטאריע⁴⁹⁵.

והסטודענטים מעריצים אותו במאד, שגדול הוא במקצוע הפזיקע, וגם אויטאריטעט הוא בתלמוד עבורם, ואמנם לומד עמהם גמ'. הנ"ל, זה עתה נשא לו לאשה, אחותו של אשתו של ר' יצחק קאסאווסקי.

הכותב, באמצע יום ועש"ק, הרגיש בעצמו חולה עם חום, ומ"מ נסע להקאלעדזש.

קודם נסיעתינו, הודענו לשם ע"ד המחיצה, שמוכרחת ובדוקא, וביום ועש"ק שאלו אודות גובהה, ועל הכל ענינו כהלכה. וכשהגענו סמוך לערב, ראינו, שתלו איזה מסך על הספסלים, בגובה של 26 אינטש, וזה הם קוראים מחיצה. הזמן ה' מאוחר, והתחלנו אריינשלעפען צו זיי אין שוהל⁴⁹⁶ את הפלאטפארמעס, שעליהם תולים את הכובעים ואת הבגדים. והם ב' ארונות גדולים אומגילומפערטע⁴⁹⁷, וכבדים, ועליהם תלינו איזה פארהאנגען⁴⁹⁸.

(493) = ללמוד באוניברסיטה.

(494) = מורה.

(495) = מעבדת מחקר.

(496) = לגרור לתוך הביהכנ"ס.

(497) = כבדים, קשים להזיז.

(498) = וילונות.

ובית כניסתם היא עשויו' יפה ונהדרה במאד, זעהר אימפאזאנט⁴⁹⁹, והמחיצה הי' נראה שם כצרעת ממש, ומה היינו יכולים לעשות.

הי' מחשבה לשכוח פעם זה על המחיצה, אבל התחזקתי ואמרתי, קץ שם לחשך, חשך האט אויך א ברעג⁵⁰⁰.

וקודם תפילת ערבית וקבלת ש"ק, כשהעמיד שמואל לו על הבימה, לבאר ענין קבלת שבת עפ"י חסידות, ולשיר את הקול ביער כדרכינו, האט ער אויך פארענטפערט די טראנטעוואטע מחיצה⁵⁰¹.

מבלי היות אחר, התפלל הכותב לפני העמוד, הן מנחה, והן קבלת ש"ק וכו', והחום שם הי' נורא, כי הי' היץ כוואליע⁵⁰², וגם הי' לו חום מחולי, וכשנכנס לחדר האכילה, הי' כולו רטוב, כמו שטבל עם כל בגדיו.

כאן יש בנין מפואר מפואר להלל פאונדיישאן, ונק' the Nathan baumgarten pavilion, ויש כשר'ע קיך⁵⁰³, אבל כאן, אף שהראביי הוא רעפארמי קיצוני, מ"מ אין חילול ש"ק, והמאכלים והטשאלענט, מעמידים בתנור הדולק וההולך כל הלילה.

ביום ועש"ק בקר, הי' לעקטשור אופיציאלי, דהיי' שהוא חלק מהאפיציעלע קוריקולום⁵⁰⁴ של הקאלעדזש, והי' שם הראביי סקוירבאל, פתח את התופעה, ויגד ברכה למשלחת מניו יארק, והציג את הכותב, ונתן קוים ונקודות מדברי הימים של החסידות והחסידים. גזרות ת"ח ות"ט – שבתי צבי – המגידים המוכיחים. בעלי השם שקדמו לבעש"ט – הבעש"ט – שיטתו תחילה לרפאות הגוף והגשם ואח"כ את הרוח. נשאו את מעלת האנושיים הפשוטים – עבדו את ה' בשמחה – המחלוקת על שיטותיו – הה"מ – ריבוי המחלוקת עליו – אדה"ז וחב"ד – הנשיאים שלאחריו ופעולותיהם בפנים ובחוץ – אהבת ישראל.

אחרי הכותב, הציגו את שמואל לו, שנאם אודות חסידות, השגח"פ – פ"א ופ"ב משער היחוד והאמונה – מתובל מכו"כ שיחות מכ"ק אדמו"ר שליט"א.

(499) = מרשים מאוד.

(500) = גם לחושך יש גבול.

(501) = תירץ גם הוא את המחיצה המרופטת.

(502) = גל של שרב.

(503) = מטבח.

(504) = תכנית הלימודים הרשמית.

אח"כ, נכנסו לחדר האכל, ואצלם מנהג, שבכל יום ו' בעת האכילה, יש הרצאה על פרשיית השבוע, ולשם זה, מחלקים חומשים עם תרגום אנגלי לכל הנאספים.

הכותב למד איזה פסוקים עמהם כפשוטן, ואח"כ מסר באנגלית איזה דברים מליקוט שיחות פ' בהר, ואח"כ הי' שו"ת זעהר לעבעדיגע⁵⁰⁵, עד שהכריזו, שהגיע זמן השיבה ללמודיהם.

אח"כ, נסענו העירה להכין צרכי ש"ק, ושם פגשנו את הראב"י החדש, שבא למלא מקום הראב"י סקוירבאל, והוא הי' ההלל דירעקטאר של בראנדייס אוניברסיטעט, הסמוכה לבאסטאן.

(מענין, שהנהלת בראנדייס - בראנדייס היא אוניברסיטט יהודית, אלא שמכניסים שם גם גויים - הזמינו את הקארדינאל של באסטאן והסביבה, כמדומני שקושינג שמו, שינאום לעקטשור אצלם. ויען להם, אשר יש לו רבבות מה⁵⁰⁶ coreligionists שלו, שעוד טרם התקשר עמם, ומוכרח לתת להם דין קדימה. וגם מייעץ להם, אשר הרבה יותר טוב בשבילם, להזמין איזה מיניסטער מהרעליגיע שלהם, שמבין יותר את בעיותיהם, ובנקל יותר עבורו לסייע להם).

ובבית הרב שוסטערמאן, נפגשנו כולנו, השנים מניו יארק, והרב שוסטערמאן, והראב"י סקוירבאל, והנ"ל. ונשוחח יחד כשעה, ואח"כ, נסענו כולנו אל האוניברסיטט.

מהסטודענטקעס, הי' הרבה שנתרשמו מאופן התפילה, שפעם הראשון בחייהם ששומעות כזה. אח"כ, בזמן האכילה, שרנו כמה ניגונים, וגם הם והן הראו כוחן בנגינה, והי' ביניהם ב' או ג' בחורים, שבהנהגה הריהם יר"ש, דהיי' מניחים תפילין בכ"י, מברכים ברהמ"ז עד ב"ב ירושלים אמן, שומרים שבת וכו', משא"כ בדיעות, ה' ישמרנו, וכן בעניני צניעות עם הסטודענטקעס, ג"כ זעהר צולאזען⁵⁰⁷, אבל כעת בזמנינו, הריהם נקראים פיינע בחורים⁵⁰⁸. והציעו כו"כ קושיות חזקות על ידיעה ובחירה וכו', והי' הדיסקוסיעס זעהר לעבעדיגע

(505) = נלהבים מאוד.

(506) = בני דתו.

(507) = פרוא מאוד.

(508) = בחורים טובים.

און הייסע⁵⁰⁹. ואחר ברהמ"ז, הי' רקידה גדולה, ואחרי הרקידה, הי' רקידה של יניקת החיצונים, ואח"כ שוחחנו עד 3 בקר.

בבקר השכם, הלכו בוירג ולו ל.Y.C.M.A. לטבול, אבל לא עלתה בידם, לפי ששם מוכרחים ללבוש באדע הויזען⁵¹⁰, ואסור מפני סחיטה, והכותב הי' לו אז 102 חום, ובמילא לא הלך.

ואח"כ תפילה וקריה"ת – כמובן, המנין לא הי' כ"כ מרובה באוכלוסין כמו בלילה, בלילה, השתתפו כעשרים אנשים וכעשרים נשים, משא"כ ביום, הי' רק מנין מצומצם וכט"ו נשים. סעודה הג', הי' מאד דראמאטיש, ניגונים לבביים וסיפורי צדיקים וכו'.

הראביי סקוירבאל נוסע לניו יארק, וכאן, יהי' הוא הפקיד הכללי של כל היוטה אקטיוויטיס⁵¹¹ של הרעפארמים. וחפצו לבוא לחצרות קדשינו, על ימים אחרונים דחגהס"כ, והבטחנהו, לסדרו באופן הכי נעלה. ואולי יהי' הוא המפתח, להכניס גם מעט אור דקדושה, לתוך חשכות הרעפארם.

הראביי החדש, כפיה"נ הריהו יש ומציאות, והחסידיים והחסידות אין מענינים אותו כלל, וגם הסטודענטים הכירו, שהוא אינו פריינטליך או צוגילאזען⁵¹² כלל, ודואגים ע"ז.

דובער בוימגארטען

(509) = משא ומתן נלהב ותוסס.

(510) מכנסי שחייה.

(511) = פעילות הצעירים.

(512) = ידידותי, נוח לבריות.

-כט-

ב"ה, עש"ק לס' ועתה יגדל נא כח א' [שלה] כ"ז סיון תשכ"ב

דו"ח מהנסיעה לאוניברסיטט וועסטערן ריזוירוו, בעיר קליוולאנד, ביום א' קדושים, כ"ה ניסן תשכ"ב
 הנוסע דובער בוימגארטען, ומשם השתתפו ר' ליפא שפירא, רלוי"צ שפירא, רש"ז קאצענעלענבויגען וזוגתו, מר אפענבאכער, ובני שפירא שעוד היו בביתם על חגהס"כ.

הי' זה "בראנטש"⁵¹³, ומלבד הראב"י מ. משם, אין אף אחד או אחת⁵¹⁴ נוטל את ידיהם כדין, אבל מברך א' ברכת המוציא בקול רם, והכל עונים אחריו מלה במלה. התלבושת חצופית במאד, הויזלעך⁵¹⁵ קצרים, הן הסטודענטים והן הסטודענטקעס.

נחוץ להדגיש השטעל⁵¹⁶ של ר' ליפא שפירא להשאר שם, שהתחילו לשאול קושיות עצומים על כל דבר ודבר, והוא ענה, הרי הגיע כאן שליח משם (מנ"י), שיש לו ערפארונג⁵¹⁷ בענינים כאלה, ואנחנו כולנו צריכים רק לשמוע בקולו, ולעשות כאן מה שמבקש, לא בא לכאן לשמוע קושיותינו, ואפי' לקבל עצות כאן אי"צ, יש לו בנ"י עצה געבער⁵¹⁸.

וכן הי', עס איז פשוט גיווען⁵¹⁹ א מחי', כשהוצרכו לנגן, ניגנו כולם פה אחד, דהיי' האחים שפירא, רש"ז קאצענעלענבויגען, מר אפענבאכער, והבנים של שפירא, והי' קידוש שם החסידים ממש.

רקידה לא רקדנו שם, לפי שהי' יום חול ממש, ואצלי לייגט זיך ניט אפ גיין טאנצען אין א פראסטען זונטאג אינדערפרי⁵²⁰. ובארתי להם, שבתופעות אחרים, אנחנו באים על ש"ק, או בקשר ליום טוב, כמו י"ב תמוז, י"ט כסלו,

(513) = ארוחת בוקר מאוחרת.

(514) במקור נזכר כאן: (ש)המשך (כתיבת המכתב הי' ביום) ב' ו' מנ"א.

(515) = מכנסיים.

(516) = ההתעקשות, העמדה.

(517) = ניסיון.

(518) = יועץ.

(519) = פשוט הי'.

(520) = אצלי מונח שאין לצאת בריקוד סתם ככה בבוקר יום ראשון חול פשוט.

יו"ד שבט, חנוכה, פורים, והדומה, אבל להיות אקטיאר⁵²¹, לא טוב בעדינו ולא בעד הסטודענטים. והבינו.

הראב"י מ. הוא כבר לא כ"כ צעיר, יותר קרוב למיטעליעריג⁵²², וגישתו הוא להסטודענטים יותר קפדנית ורגזנית, מאשר פריינטליך⁵²³, וכן מתאוננים עליו, שהוא הרבה מ"ש, ועצבותי יותר מדי.

ואמנם שמעתי, שבחיי הפרטיים סובל הוא הרבה, שהוא עשה תשובה, ואשתו עוד טרם, ובמילא... ובמילא הריהו פארביטערט⁵²⁴, ובמילא, אין שם הגעפיל⁵²⁵ וההערכה שראינו בפן סטייט לגולדבערג או בשיקאגא לסקוירבאל וכו'.

ובמילא, מתאונן הוא על דור הצעיר, שהם עם קשה ערף, אין שומעים בקול מורים, ליגען אין שטותים⁵²⁶ וכו'. אבל כפי ראות עיני, הרי אין שונים הסטודענטים שם, משאר סטודענטים שפגשנו בתופעותינו⁵²⁷.

נאמתי כתמיד: השגח"פ – בעש"ט – כללות וחג"ת, אדמוה"ז עבור אנשי ליטא ורייסין, החלב של הבעש"ט חב"ד – אהבת ישראל פרק ל"ב דתניא – עסקנות הכלל של נשיאי חב"ד, התאמתותן למצבי דור דור – קניית שטח אדמה בפלך חערסאן שצעדרין – מבצע הקאנטאניסטען – ייסוד תו"ת כאנטיטאקסין לרעל חברת מפיצי השכלה, שהשתמשו באמצעים של האינקוויזיציא – תעמולת כ"ק אדמו"ר נ"ע נבג"ם ברוסיא, בממשלת הקאמוניסטיים, עד מס"נ ומסירת הגוף בפו"מ – סיסמת ופרצת לכל המפלגות – אהבת הנשיאים והחסידים ביחוד להנוער – ובפרט הנוער הסטודנטי שבידם העתיד של דור המשיח – ספיה"ע – שבע המדות בק' – ולהבדיל בלעו"ז – כל יום בספיה"ע להטהר ממדה א' בלעו"ז, ולהתקדש במדה א' דק', וכ"ז בין יצי"מ לקבלת התו'.

(521) = שחקן.

(522) = גיל העמידה.

(523) = ידידותי.

(524) = ממורמר.

(525) = רגש החיובי.

(526) = מונחים בשטויות.

(527) במקור נזכר כאן: (ש)המשך (כתיבת המכתב הי' ביום) ב' כ"ה אלול.

הראב"י מ. - דמעות מרוב התרגשות, מודה על אשר ער האט זיך ניט פארגישטעלט על הערפאלג הזה⁵²⁸, ובמילא, מצד יראתו ופחדו, סידר על שעות אחדות בימות החול, ואילו ידע מראש, הי' בטח מסדר על וויקענד⁵²⁹, וחבל.

בקיץ זו, ביקרו אחדים בחצרות קודש משם, ושני סטודענטקעס עברו כאן שבת אחת. ושמענו, אשר על הסטודענטקעס, יש לה קצת השפעה מרת קאצענעלענבויגען שם.

תכלה שנה וקללותי', ותחל שנה וברכותי'
דובער בוימגארטען

-ל-

[יום ב' קרח] א' דר"ח תמוז תשכ"ב

כ"ק אדמו"ר שליט"א

בהנוגע ל...⁵³⁰ וענינו: כבר שב מההאטעל במאנהטען לדירתו כאן בשכונה

זז.

מאז לקחה חמותו את בתם ... לטייל, ולבסוף לקחתה הביתה, והיא ובעלה חמיו אומרים שלא יחזרוה, מפני שסכנה הוא לה אצלו, שהוא מכה אותה באכזריות, עוד טרם שיש לה ג' שנים, וכשהיא לא קיבלה חינוכו, שלא להשתין בבגדי', הפך עלי' דלי מים קרים, ובאמת, גם אני ראיתי שמלאה פחד ממנו, ובכלל, הריהיא זעהר אן איבערגישראקענע⁵³¹ ממכותיו ועונשיו, ומפחדת מכל זכר במאד. כן כשבכתה הקטנטנה, שיש לה רק חצי שנה, ג"כ הכה לה, וכן לאשתו הכה וכו', וכמו שכבר הודעתי וכתבתי. וביום ועש"ק העבר, פקעה סבלנותה, ותסע לבית הורי', עם הקטנטנה ג"כ.

(528) = לא עלה בדמיונו הצלחה כזה.

(529) = סוף שבוע.

(530) הנוכר לעיל במכתב י"ב סיון סעיף א.

(531) = מפחדת מאוד.

כ"ז פעל עליו לרעה. ודיבר עמדי הרבה על צרותיו, ואומר, אשר זה עתה נתגדלו צרותיו, מפני שהי' לו ספיקות באמונה בליובאוויטש, ושפער פיו לדבר על ליובאוויטש, ועתה רואה בזה את יד ה' כו'.

אבל בעצם הענין לא נשתנה, ותחת שיודה לה על טענותי' אליו, שנכונים הם - בפני' אין מכחיש שום א' מטענותי' - משא"כ שלא בפני' מספר חצי מעשה, אבל בפני', אין מעיז פניו כלל להיות כופר הכל. **ויבקש סליחתה עוד מדבר לה בעזות ובחוצפה**

ובאמת לטובת הענין, לא טוב הדבר היותה בבית הורי', שאמה מכנסת רעל וסם בתוכה נגדו, וחפצה הפנימיית הוא, שבתה תתגרש, וזה, כי תכלית שנאה שנאה אותו. ובמילא, כל יום שנמצאת שמה יותר, יותר יפעלו עלי' לרעה.

אתמל יעצתיו, שיתקרב יותר ויותר לאשתו, הוא בא לפני, ויתאונן עלי' בטו"מ שונים, ועניתיו, אשר טענותיו בלתי מתקבלים לפני שמיעת צד השני, ושכלל, עליו להשתדל להחזיר אשתו ובנותיו.

לפני עשרה יום - שבועיים, הי' לו אפוינטמענט⁵³² להכנס ליחידות, ובאותו יום חולה הי', וגם הי' במאד נערווען⁵³³, וביקש הזדמנות אחרת, ואתמל ביקש מי"ל יחי' גראנער, ויבטיחהו אלאחר י"ב תמוז, ובמילא, כתב פתקא קטנה אתמל ... לכ"ק אדמו"ר שליט"א. ובלילה, נכנס עם ז' להרחמ"א שי', והלה אמר להם, אשר לטובת הענין, יניחו שתי ילדותיהן אצל הורי' לזמן ארוך, ויעשו וואקעישאן⁵³⁴ שניהם לבד, ושהוא מעתה, לא יחנך את בנותיו כלל, אלא יניח את כל ענין החינוך בידי' היא.

והיא בתקיפות אומרת, שחפצה לשוב לבית הורי' לבנותי', לכהפ"ח על ב' חדשים מאז, ומאז ועד כלות ב' החדשים, עליו לחזר אחר פרנסה הגונה בסוּסָה וכו'. ושאוּלי הפירוד הזמני יועיל עליו לטובה, ושהוא כל הזמן לא התנהג עמה כיאות, וכמו עם שפחתו הכנענית וכו' וכו'.

כ"ז הי' אצלי בבית, אחרי צאתם מאת הרחמ"א שי', והיא לא רצתה מתחילה, אלא דוקא לבית הורי' וכו', וסכ"ס הצלחתי לשכנע אותה שתשוב עמו, ומחר (היום) יסדרו על דבר בנותיהם.

(532) = הגיע תורו.

(533) = מתוח.

(534) = נופש.

ב' דר"ח תמוז

שמעתי, שהיום בקר העמיד את כ"ק אדמו"ר שליט"א.

כפיה"נ, ששניהם הוא ואשתו, עודם בבית ביחד, ומבלי בנותיהם, כי בני ובתי יחיו אמרו לי, שראום מתהלכים יחד בשכונה זו. התלפון אצלם, הי' שבור ב' ימים, ולא יכולתי להתדבר עמהם, וכעת שכבר תיקנוה, מ"מ עוד טרם שמצאתים.

וכעת, שפעלתי עלי' שתנסה עוד פעם, אמרתי לה, שנכון - לפי דעתי - לסדר שיהי' מי שהוא אחראי, שתוכל להתאונן לפניו על שינויי הנהגתו, ולא לחכות עד שיכה אותה, או את א' מבנותיהם וכו', ומכיון שתראהו משתנה וכו', תוכל לעשות צעדים למנוע מזה וכו'. זהו המצב בקיצור ביניהם. נדיון פרנסה: אומר ש... יתנו לו משרה באיזהו מקומן רחוק מכאן, אבל יוכל להיות שזהו חלום אצלו.

דובער בן מיריל תל' תו"ת בוימגארטען

ודאי ימשוך⁵³⁵ בפעולות להשרות השלום וה' יצליח⁵³⁶ וגדול הזכות

ויה"ר, שבקרוב אוכל לבשר בשו"ט גם מעצמי, שנגמר הענין אצלי לטובה לגמרי

(535) כ"ה בכת"י. ואוצ"ל: ימשוך.

(536) כ"ה בכת"י. ואוצ"ל: יצליחו.

ב"ה [ועש"ק חקת] ד' לגאולה [תמוז] תשכ"ב

אחי ידידי משה שיחי⁵³⁷

שלום וברכה!

אחדשה"ט באה"ר

... יש לו אחות בת ט"ו שנים, כמדומני ששמה אסתר, והוא חפץ להביאה לכאן ללמוד בבית יעקב, או בישיבתנו בבאסטאן, שיש שם נערות כמותה, ספרדיות, ואינן יודעות כלום וכו'. ודברתי עם הרב חודוקוב, ואמר, שאכתוב לך, שתודע באופן בלתי אופיציאלי, מה נשמע עמה, ומה יאמר אבי' על זה. (מובן, שהוא אבי', יוכל לדמות בנפשו, אשר תוכל כאן ללמוד להשתלם גם בענין art, שחפצה ללמוד עכשיו במילאן, ור' הענדיל ליבערמאן מבטיח לעזור לה ככל יכולתו).

לפלא, שאחרי היותו של אביו כאן, אצל כ"ק אדמו"ר שליט"א, ואחרי מה שכתב כ"ק אדמו"ר שליט"א בכי"ק בהסידור עבור ... ואחר כ"ז, לא יכולת לפעול עליו שיסע לכאן ללמוד. ושמעתי, שיוכל להשיג טערקישען פאס. במדינת שווייץ וכו'. ולפלא, שאינך כותב כלום.

מה שלום יהושע חدد? האם מצליח הנהו?

אחיך דובער באה"ר

ת"ש ליהושע חدد ולהר"ר ג"מ⁵³⁸

(537) לאזאר.

(538) = גרשון מענדל (גרליק).

–לא–

[יום ג' פנחס] ט"ו תמוז תשכ"ב

כ"ק אדמו"ר שליט"א

א. הודו לד' כי טוב כל"ח, שנתקיימו ברכות צדיק כ"ק אדמו"ר שליט"א, ופטרונני מעול מלכות, ואוכל לקבל עלי עול שמים.

ב. בהנוגע ל...⁵³⁹ ואשתו: הנה מכתיבתי האחרונה, כבר הי' ביניהם כו"כ מחלוקת, היו אצל הרב דזשייקובזאהן, ועשה עליהם, וביחוד עלי', רושם טוב. שמעתי, שכעין המכתב שנתקבל לי מאביו, הגיעו כמה מכתבים לכמה אנשים כאן, וביניהם, גם לכ"ק אדמו"ר שליט"א.

... דיברתי עמם שעות וילילות שלמים, והקיצור, שהיא נשאת עמו, לא משום שהוא הטיב את דרכיו, אלא מפני שאצל הורי' איז איהר נאך ערגער⁵⁴⁰, ברוחניות ובגשמיות. עמה קען מען ווי עס איז דורכקומען⁵⁴¹, אבל עמו במאד קשה.

אתמול, בפני זלזל לה, וקיללה וביזה אותה, מיט די שמוציגסטע אויסשפראכען⁵⁴², באמצע הרחוב, והתחננתי לשניהם, שעכ"פ יתאפקו עדי יגיעו הביתה, ולא באמצע הרחוב, ולשוא התחננתי, והוכרתי לנסוע משם, ולהניחם שם לבדם, מפני זה"ש, שהשכנים באותו הרחוב, לא יעשוני שייכות לזה.

וקודם לזה, הי' לו מלחמה עם שחור אחד, שביזה להשחור, והשחור כיבד אותו, ועשה לו אן אונטערגיהאקטע אויג⁵⁴³.

הילדה ... עודנה בבית חמיו וחמותו, והלה אומר, שלא יתנה בחזרה, עד שיהי' להם בית המתאימה, פרנסה מבוססה, ומכתב מפסיכיאטאר, שהריהו (או שניהם) נארמאל(ים), ואעפ"י, שעפ"י החוק, על חותנו לברר ולהוכיח שאינו

(539) הנזכר לעיל במכתב לי' סיון.

(540) = עוד יותר גרוע עבורה.

(541) = אפשר להתפשר בקושי.

(542) = עם ביטויים הכי מלוכלכים.

(543) = עין שחורה.

נארמאלי, ולא עליו להוכיח שכן הוא נארמאלי, מ"מ, לזה צריכים הם ארויסנעמען⁵⁴⁴ writ of habeas corpus, וללכת לבית המשפט.

ומכיון, שהן הרחמ"א שי', וכן הרב דזשייקאבזאהן יחי', יעצום, שלע"ע יותר טוב, שתשאר הבת אצל חמיו, ודזשייקאבזאהן הבטיח להם, שכש... הוא ישיג להם את הבת.

ג. יש בחור א' מקאלאמביא אוניברסיטט, בשם דזשיימס סמיידלער, שיעקב חנוכה כבר כתב אודותו לכ"ק אדמו"ר שליט"א. ומזמן לזמן, הריהו עולה ביר"ש ובקיום המצוות.

אחרי ש"ק פ' שלח, קנה מאשין של עלעקטריק⁵⁴⁵ להתגלח, שבת ותפילין וברכות הנהנין שומר, התחיל לשמור כשרות, יודע רק מעט "עברי", ומשו"ז מתפלל רק מעט, שאורך אצלו קרי"ש ושמו"ע המון זמן.

אין לו שם הקודש, ומסופק, האם נמול כראוי, או שרופא גוי, חתך בלי פריעה וכו'. ואחרי שיצאנו מההתועדות של י"ג תמוז, נגש אלי –

כי הי' אורח אצלי, עוד מש"ק, כי נוסע הוא למחנינו כאן, בכל ש"ק, לשבות אצלינו, ושובת אצל אחי. וכעת, שמשפחת אחי הם בנאו"ד, מתארח אצלי

– בעצבות, ובידו הפתקא והמעטפה, שחלקו לכל משתתפי ההתועדות⁵⁴⁶, ושואל ממני, האיך אשתתף אני, איזה שם אכתוב, הרי אין לי שם קודש, ומי יודע האם נמלתי כראוי.

ובראותי את לבו הנשבר מזה, אמרתי לו, שיתן לי הפתקא והמעטפה, ואני אסדר זה בשבילו, והוא בינתיים, יחקור וידרוש אצל משפחתו, אודות הברית מילה שלו, וכו'. וכשיבוא על ש"ק, אז ימסור הפרטים, ואני אוכל להגיד לו משהו ג"כ.

בינתיים, התדברתי עם רו"ש שי' דווארקין, שיש לו בזה כבר מומחות מבארבייטאס⁵⁴⁷, ואיה"ש, ביום ש"ק, ולמחרתו ביום א', יראה ויתקן וכו'.

(544) = להוציא תביעה משפטית.

(545) = מכונה חשמלית.

(546) יתכן, שהכוונה לכרטיסי 'ספר חסידים'. צילום מהם, ניתן לראות באתר ספריית חב"ד.

(547) שבשנת תש"כ, נסע לשם, ביחד עם הרב שמואל פסח שי' באגאמילסקי, ועוד מוהל, והנכיסו ח"י ילדים,

ברירתו של אברהם אבינו ע"ה. ראה בארוכה here's my story (שע"י JEM) גליון 510.

האם יש איזה הוראות, נידון השם ליתן לו, מתי, האם בעת הטפת דם הברית, או בעת עלי' לתורה, ואיזה שם ליתן לו, [ואיזה שם להציע לו שיבחר **הקרוב לשמו (האנגלי) דעתה**], האם אחד מכ"ק אבותינו אדמורי"ם נבג"ם, או שם אחר.

מובן, שכ"ז הוא דוקא, באם יתודע, שודאי עוד טרם שיש לו שם קודש, ושעוד טרם שנמול...

ד. בנוגע לארגנתניה, קיבלתי מכ' מעובדי' הכהן, ומכיון, שכמה ענינים שבתוכו נחוצים, וצריכים מכאן לתקן, הנני מעתיק כאן תרגום של כולו: אחרי ההפסק הכי ארוך, הנני עונה על מכתבו הכי חשוב. שבו, בין כמה דברים, כותב אלי, ושואל הטעם, שכל כך נתקררנו בעיני היהדות.

ולהגיד לו במענה, שהיהו צודק, ונכונים דבריו, אין לי מה להצטדק נגד כתיבתו. וגם, שכאן יש שדה רחבה (להפצת היהדות), אי אפשר להתווכח, וכעת יותר מתמיד. לפי שאחרי שנה שנפרדנו מ...⁵⁴⁸, השתדלנו, להשיג שם טוב ברחובות הקרי', ועוד טרם שהגענו למטרתנו בזה בשלימות.

מצבי, וכן של גיסי בסול ואחי (ציון), כלל לא נשתנה, בהנוגע להתענינות, לרצות לעשות משהו בשביל היהדות. אבל סיבות וענינים המנגדים לרצוננו, גרמו אצלינו הקרירות, אף על פי שעכשיו, הננו חושבים, להתחיל בעבודה מחדש. הסיבה להקרירות הגדולה הזאת, היא לפי דעתי:

א. ההתקפות מ... היו בתמידיות, ובאופנים שונים, הן בגשמיות והן ברוחניות, אנחנו סבלנו הכי הכי גדול מזה. ואף שכעת, ממשיכים כמו מקודם, אבל אין זה מזיק לנו כעת כ"כ, מפני שהתרגלנו.

ב. כבודו יודע טוב, שכשהיינו ב..., א' מהדברים שציערנו ביותר, הי' כשהוא ... דיבר נגד תלמידי חכמים, וביחוד נגד כבודו והרב עקשטיין. וזה האחרון, גם בהווה, עושים לו כמה מיני ביונות כשעובר ברחובות, וזה לא כ"כ חשוב. וגרוע מזה הוא: שכעת שנפטרנו מכ"ז, אוכל לעבוד את ה' כמו שצריך להיות...

ואיך לא אתקרה כש...⁵⁴⁹ אומר - ארור סרוח וכו' - עוד יותר גרוע מ...⁵⁵⁰ - על הרב עקשטיין, וזה לא אוכל להבין. אמנם הי' איזה דברים, קטני הערך מעשה שטן, ולא רק בעיני הם דברים קטנים, ואף בעיני באסול וליפא בירמאן נחשבים כן. וכי בשביל זה, צריכים לשנוא ת"ח?

(548) קהילה מסוימת בבווענאס איירעס, שהתנגדו לחב"ד.

(549) א' מאנ"ש בארגנטינה.

(550) מנהיג קהילה הנ"ל.

ובכן, הננו כמו מקודם, בעת שהרב עקשטיין התעסק בלי חת, וקיבל בעד זה כמה מכות, והי' בשדה הקרב, הן באנסע הן בפלארעס⁵⁵¹, ואין נפ"מ, אם עשה מצד איזה פני' שלו, יהי' איך שיהי', האם בעד זה, צריכים לבעוט בו, ולהסב לו באחוריים.

לפי שאני ובאסול, דברנו לו באופן ישר וברור, שכאן, אין אנחנו כלל חפצים פאליטיקע. אנו המעטים, וצריכים להתייחד כולנו יחד, ולהביא אנשים וילדים, מכל המקומות ומכל הבתים, איזה שיהי', זה הי' התנאי העיקרי, אנו לא קיימנו, מפני שלא הי' איחוד הלבבות.

אפי' בחלומי, לא חשבתי שאין שום דרך ש...⁵⁵² ועקשטיין יתייחדו. החזיון שלנו, בעת צאתנו מ...⁵⁵³, הי', לעבוד כולנו שכם אחד, להביא את כבודו במהרה, ולכתוב להאדמו"ר, לבקשו, שישלח את כ'. ולבסוף, הי' הכל לבטלה, וזה קירר אותנו. יותר מזה, התנהגותו והמשכותו של ... אחרי התחננות שלנו אליו (אני ובסול), שלא יעשה בזיונות להרב ברבים, וכל בקשתינו לחנם. ועוד יותר, הוא לא עונה, ולא אומר שום דבר.

אבל ... אומר, שהוא ... אינו עושה אף דבר מדעתו, וכל מה שהוא עושה, הרבי יודע מזה.

ליפע (בירמאן), כתב מכתב (לכ"ק אדמו"ר שליט"א), ולא קיבל מענה. אף אני, כתבתי מכתב מה לעשות, ולא קבלתי מענה, כתבתי עוד הפעם, והנני מחכה מענה.

ביום שקבלתי מכתב כבודו, שאלני ... , אם הייתי רוצה שכבודו יבוא, ועניתיו, שבנתיים לא, שעכשיו צריכים לתקן את זה. מכיון, שפלארעס ופאטריסיוס, התחילו להתרחק מאנסע, לסבת הקרירות, אם כבודו הי' בא באותו הזמן, לפי דעתי, הי' יותר גרוע, בשביל, שגם כבודו הי' מתייאש.

ת"ל, שכעת שנשתנה המצב, וקצת התחיל להשתפר, התאספנו כ"פ עם פלארעס ופאטריסיות, ונתבררו כמה דברים, ובעיקר, כמה דברים שלא היו מעולם.

ועד"מ, ... חשב - ועדיין חושב - שאנו רוצים להכריח ולבסס שיטת סאטמער ..., בסול אמר לו, במאד ברור אלף פעמים, אנו, שמעטים אנחנו, צריכים להיות באחיה גמורה, ולעבוד להביא אנשים וילדים וכו', ואח"כ, כל אחד שיש לו דרך, ילך בה, והשני, כשאוהב דרך אחרת, ילך בה. והעיקר, שכולנו נהי' מאוחדים לעבוד.

551) שכונות בבוונאס איירעס.

552) הנ"ל מאנ"ש.

553) קהילה הנ"ל.

אמרתי ל... אתה רוצה לעשות דרך אחד כאן, אף שאינני מסכים באופן התנהגותך עם אנשים, מ"מ, אעזור לך ותצליח. כאן, אין מי שיכריח, ובכלל, אין בעולם אף אחד שיכול להכריח, מעשיך יקרבוך ומעשיך ירחקוך.

וכי לא נוכל ללכת מאוחדים, וש אחד לא יבוה את השני?

כשנה שלמה שכבודו הי' כאן, ההי' לו איזה פראבלעם עם הרב עקשטיין? בפאטריסוס, ישנם 13-14 חברים, כן באנסע וכן בפלאריס, ולא יוכלו לעבוד

ביחד?

אני, הנני במאד מבולבל לגמרי. כשהייתי בניו יורק, נשארתי מרושם ומרוהב מכ"ק אדמו"ר שליט"א, מהחברותא, מהאהבה ואחוה שיש אצלכם, בין א' לחבירו. כשכבודו עצמו הי' כאן, הי' משריש בינינו ונטע אהבה. הנני זוכר כעת, המלוה מלכה הראשונה, בביתו של לעאן צוויק, יצאנו מלאים שמחה. אבל ... אדרבה, בדיוק להיפך, רואה חסרונות בכל מקום.

אין כוונתי, למצוא קריטיק⁵⁵⁴ על ... אדרבה, אני רוצה לעזור לו, והנני חושב, שבהביעי הרגשיי, יועיל זה לשנינו.

בשום אופן, אינני שם עצמי בתור קרבן - victim - והנני חפץ שיוכיחו אותי, אבל בדברים, ולא בשתיקה.

הנני רוצה בכל לבי, שכבודו יבוא, כן חושבים כולנו, וכן חושב הרב עקשטיין. יש כאן הרבה מה לעשות, הרבה הרבה. ואף פעם, לא היתה הזדמנות כ"כ מתאימה לפעול, כמו עכשיו. הן בפלאריס, והן באנסע, והן בפאטריסוס.

אבל אני, למדתי למוד טוב, שלא לעשות שום דבר מדעתי. ולשום זה, בימים האלה, הנני מתענין לענות מכתב לחיים סוויד, ששואל על כל הסביבה, וכל או"א, וכל פרט ופרט, לדעת ההתענינות שיש לו לכאו"א, שבע"ה שכבודו יהי' בינינו, ובסמוך, אענה לו על כלל שאלותיו במכתבו.

ולהיות, שעוד אין מה להוסיף, הנני מחכה בשו"ט, ולבקש את כבודו, שיכתוב בלב שלם, ולתת לי תוכחה, ולברר לי את הענינים בהם הנני טועה, לפי שחושבני אני, שהצדק עמי.

והנני מתפרד בחבוק חזק

אחיו עובדי'

2 כדאי שיכתוב מדעתו עצמו להרר"א שי' טויל לתיקון בכהנ"ל

ואמנם, מליפא בירמאן, אין לי שום תשובה על כל מכתביי, זה כשנה. און עס איז א גרויסע שאד, צו פארלירען⁵⁵⁵ אברך משובח כמוהו.

דובער בן מידיל תל' תו"ת בוימגארטען

–לב–

[ליל ד' מטו"מ] אור לכ"ג תמוז תשכ"ב [א]

כ"ק אדמו"ר שליט"א

ב. ביום א' העבר בקר, הטיפו דם ברית לזשיימס שמיידלער, עשה זה, ר' חיים זאב שיחי' ראטער, בבית הרב זלמן שמעון דווארקין שיחי', והכל עבר בטוב.

שמו לו השם שניאור זלמן, ולהיות שהוא בכור עוד טרם שנפדה, הנה איה"ש, ביום א' בקר הבעל"ט, אחר התפילה, יהי' הפדיון הבן שלו בביתי, עם סעודה.

איה"ש, ביום ש"ק בעת ההתועדות, יגיש בקבוק משקה לכ"ק אדמו"ר שליט"א, אחר המאמר, לרגלי שני שמחות ב' מצוות אלו, ות"ל, שהולך ועולה בכל שבוע בשמירת התומ"צ.

...⁵⁵⁶ ביקשה איזה אמונה, ודרשה אצל הקאנסערוואטיוויים וכו', והחליטה, שאידישקייט הוא ענין של ⁵⁵⁷dead laws, ול"ע נשתמדה לפראטעסטאנטקע, וכעת היא טעטיג מאד אצל ⁵⁵⁸quakers בעבודתם, ובפרט אצל ⁵⁵⁹freedom riders. ונמצאת באינדיאנא, ומקוה הוא, אשר בסוף הקיץ, כשתחזור לבית, יזמין אותה לכאן לאיזה שבתות, ועי"ז תשוב לאמונתה, וכיר"א⁵⁶⁰.

(555) = הפסד גדול הוא בשבילנו, לאבד.

(556) אחת מקרובותיו של דזשיימס שמיידלער.

(557) = חוקים 'מתים'.

(558) קבוצה של נוצרים אדוקים.

(559) מחלקה בקבוצה הנ"ל, שעסקו בפעולות, נגד חוקי ארה"ב שהיו נגד השחורים.

(560) = וכן יהי רצון, אמן.

ג. זה כמה חדשים, שהנני עוסק בצאגו"ח בענינים רשמיים, וכן הי' משכורתי 1.50 לשעה, ומובן שפרנסה, אפי' בדוחק, אין לי מזה. אבל זה עתה, יצא מחדש, לרד"ר שי', שע"י הנני עובד, צו מהרחמ"א שי', אשר מעתה, אי"ל עוד כסף על כל הענינים.

ואף, שלי הי', לפני כחצי שנה⁵⁶¹, מענה מכ"ק אדמו"ר שליט"א, להתעסק בצאגו"ח, ולא בהצעה שני' שכתבתי שם, אבל לא הי' מענה כזו אליו להרחמ"א שי'.

ובמילא, כעת אומר ר"ד ראסקין יחי', שעלי להגיד, קודם כל שבוע, מה שאעשה בשבוע הבאה וכו'. וזה אי אפשר לי כלל, לדעת מה יהי' בשבוע הבאה.

והנה, כאז כן עתה, שהריני מסוגל במאד לעבודה זו של צאגו"ח, ובפרט להנסיעות וכו'. ואחרי המענה של אז, בודאי, שהנני שש ושמח לעשות בזה. והאמת הוא, אשר כל שעות עבודתי, אי אפשר לי כלל לרשום. ועד"מ, עם ענין...⁵⁶² השקעתי שעות מרובות, ולפעמים לילות שלמים וכו'. וכן בהתל' מהקאלעדזשעס, כמו חנוכה, ושנ"ז שמיידלער, ואותו של באלטימאר יוסף סינסקי.

ומובן, שאחרי ההופעה בקאלעדזש או אוניברסיטה, צריכים התקשרות שם, ואני הייתי מתקשר וכו'.

אבל כעת, הגיע הזמן על אחת מהשתים, או שאבקש לי מה לעשות בחוץ, או שהרחמ"א, יקבל הוראה אודותי, להחזיקיני.

עם הרד"ר שיחי', ור"ל אלעווסקי יחי', כן דברתי, והם אומרים, שנחוץ הנני לצאגו"ח, שהרי ריל"א הנ"ל, אינו יודע בטוב אנגלית וכו'.

וקשה במאד זיך צו ריהמען⁵⁶³, אבל אקוה, שעבודתי בצאגו"ח משביעם. אבל עם הרחמ"א שי' לא דברתי, אבל אחשוב להשינוי מצדו, אי"ז מסיבת אי-שביעות רצונו מעבודתי - ואדרבה - אלא, שזהו מצד חסרון כסף, או סבה אחרת אצלו.

(561) ראה במכתב כ"ב חשון סעיף ה.

(562) שלום ביתו של אחד ממקורביו (ראה לעיל במכתב ט"ו תמוז, וש"נ).

(563) = להתפאר.

ועל הוראתו של כ"ק אדמו"ר שליט"א, אחכה כעת בזה, שעלי לבקש לי חיונה מבחוץ, וכעת, כבר באמצע הסיזאן⁵⁶⁴ של המשולחים וכו', ולא כ"כ בנקל למצוא, ומרובים צרכיי ודעתי קצרה.

דובער בן מידיל תל' תו"ת

–לג–

[יום ד' מטו"מ] כ"ג תמוז תשכ"ב [ב]

כ"ק אדמו"ר שליט"א

...⁵⁶⁵ בכל יום, יש להן כו"כ מחלוקות, היום בוקר, הי' ממש סקאנדאל ברחוב.

מציעים לו משרה חדשה ב... אבל היא בכתה במר נפשה, שיראה ליסע לשם עמו, וחפצה, לשהות בבית אבי' בלעדו, לג' או לד' חדשים, וכששתפר, אז יתייחדו עוה"פ, ובא"ל, יראו מה לעשות.

הוא לא שמר הבטחותיו, שלא להכותה עוד, ותמיד מכה אותה, והראתה לי היום, בלויע צייכענעס⁵⁶⁶ על ידי' מהמכות, חטף מידה את בתם הקטנטנה, ונכנס לביהמדר"ר להתפלל, כשהיא על ידו, ורץ עמה אנה ואנה.

הנה, התדברתי עם הרי"ד שי⁵⁶⁷, ודעתו כמו דעתי, שצדע זה, הוא היותר טוב בעדה. והרי היא בת ישראל, ואיך תוכל לסבול מכות תמידיות (ובפרט שהוא חזק ואיתן, און מרגישים ממנו את המכות).

וכשיצא מהתפלה, עם הבת על ידו, והיא ניגשה אליו, להגיד לו מהחלטתה, לא אחר, מלהגביה את קולו הרם והנורא, עלי' ועלי, וסמוך להסאבוויי תחנה, ראיתי, שמתקבצים אנשים, והלכתי לי הביתה.

(564) = העונה.

(565) הנזכר לעיל במכתב ט"ו תמוז.

(566) = סימני מכה כחולים.

(567) ר' ישראל דושייקאסבאהן.

ונשאר, אשר בשעה 2, אדבר לאבי' בתלפון, שיתהלך עמה בנחת, וכן, כאשר חתנו ירצה לבקר את בנותיו, שלא יגרשוהו, אדרבה, יקרבוהו, אלא יעמידו ב' אנשים נגד גוואלדטאטען⁵⁶⁸ אם יהיו.

והנה, אף אחר הדעקונג⁵⁶⁹, שביזה אותי בחוץ, מוכן ומזומן הנני, לעזור לו הלאה, אבל נשאר אצלי ההנחה, שאין עלי עכשיו לפייסו, ואדרבה. הרי"ד, יתלפן להם בסמוך, להודע מהנעשה אצלם... וכן בשעה 1, יתלפן אבי' להרי"ד.

היום בקר, הי' 3 way תלפון, לאביו, להם, ולחמיו ...

והשי"ת יעזור

דובעד

—לד—

[יום ב' ואתחנן] ו' מנ"א תשכ"ב

כ"ק אדמו"ר שליט"א

א. בנוגע ל...⁵⁷⁰: הנה מאז הי' הסקאנדאל בשוק, ביום כ"ג תמוז, לא הי' לי שום שייכות דירעקטי⁵⁷¹ עמהם, לפי שצעק בשוק עלי ...

רק שדברתי לחמיו פעם אחת, וכ"פ תלפנו אלי, והיום בקר, תלפנו אלי חמיו וחמותו, שהשכנים של ... וזוגתו תלפנו להם, שזה לא כביר, הכה אותה נוראות וצעקה מכאב וכו', והיום בקר, תלפן לה אבי', אך היא לא יכלה לדבר לאבי', מפני שבעלה אתה בבית, ובטח היא יראה במאד ממנו, אבל היא ענתה הן ולא על דברי אבי'.

ושם הוברר, אשר ביום ועש"ק, סגרה הדלת בעדו, בכדי שלא להניחו ליכנס לבית, והוא נכנס דרך החלון, ואז, קיבלה ממנו חלקה עבו"ז בריוח.

שאידי"ש, ביום ועש"ק, נוסע הוא ל..., ואז יתלפן לה אבי' עוה"פ, ביום ועש"ק, בשעה 2:30, להודע על נכון, מה שיש שם באמת.

(568) = אלימיות.

(569) = התגלית.

(570) הנזכר לעיל, במכתב כ"ג תמוז.

(571) = ישירה.

חפצו תומ"י ללכת לשם, להציל את בתם, אבל הונח, שיותר טוב לחכות, עד יום ו' עש"ק, ולעשות בשלום, מעכשיו, שצריכים לזה שוטרים וכו'. לאור כהנ"ל, יורינו כ"ק אדמו"ר שליט"א, הנכון מה שהנני עומד פונדערווייטענס⁵⁷².

ב. ביום א' כ"ז תמוז, חגגנו בביתנו, את הפדיון הבן של שניאור זלמן בן אברהם ושרה שמיידלער, בסעודה, כנהוג, נוכחו זקני אנ"ש, הרבנים שנ"ז דווארקין, ש"נ ססונקין⁵⁷³, הרי"ד דזשייקאבזאהן שהתועד בארוכה ... ר"י גארדאן, ר"א פליסקין, רי"ש קלמענסאן, כמה בחורים, וגם הוריו של יעקב חנוכה, וגם יעקב חנוכה.

מען האט פיין פארבראכט⁵⁷⁴, ותרגמו בעד בעל השמחה, ובעד משפחת חנוכה, הכל לאנגלית, ויצאנו גם במחול, שרש"ז דוכמאן האט אנגעפירט⁵⁷⁵ וכו'.

ג. בעל השמחה, כמוכן אינו מומחה הרבה בקריאת כתב אשורית, ולמשל, בש"ק בקר, התחיל הוא קודם המנין, וסדרתי לו שיגיד ברוך שאמר, נשמת עד אחרי שמו"ע של שחרית, וכל זה ארך אצלו עד אחר שגמרו כל המנין הכל, קריה"ת ומוסף ותהילים ומשניות וכו'. ובמילא, לימות החול, סידרתי לו לבוקר רק ברכות השחר, קרי"ש, ושמו"ע, וכן לערבית, רק השמו"ע, וקודם השינה קרי"ש.

בנוגע לברמה"ז, סדרתי לו ברכה ראשונה עד אחרי הזן את הכל, אבל הרי צריכים להזכיר ברית ותורה וכו', ויש דיעות, שמדאורייתא אין יוצאים כשלא מזכירים, אבל כל האריכות ממש אי אפשר עבורו להגיד.

וכל הקיצורים שמצאתי, חששתי, שמא הם מהקאנסערוואטיוויס או הרעפארמער והדומים להם, רק שמצאתי קיצור א', שתיקן הרב יוסף חיים מבאגדאד עבור נשים, והספרדים מעריצים אותו, ומקדישים אותו במאד, ומתוך ספריו, נראה שהי' גאון בנגלה ובקבלה וכו' ויר"א במאד.

ואצלו הנוסחא – הנני רוצף פוטוגרפי' כאן, ששניאור זלמן בעצמו צילם בקאלאמביא אוניברסיטה – בלי ברכה ראשונה בלה"ק, כ"א בארמית – הטעם

(572) = מרחוק.

(573) רשימה מעניינת ממנו אודות האירוע, הבאנו לעיל במבוא למכתבי שנה זו.

(574) = התוועדנו טוב.

(575) = ניצח.

איני יודע, בקשתי בספרו בן איש חי⁵⁷⁶, ושם אומר שתיקן נוסחא זו, ושמהלקים אותה בביתם בחינם בעד כל מבקש, אבל טעם אינו אומר. ועכשיו לבי נוקפי, למה בטלתיו מן ברכה הראשונה, שעכ"פ היא מנוסחת אדמוה"ו נ"ע 1 צ"ל גם "אלקנא" (ברה"נ פ"ג וד'), וכל ברכה שאין בה שם ומלכות ואדנות וכו' אינה, ואנא יואיל כ"ק אדמו"ר שליט"א להורינו עברו בזה 2 ישאל לרב בכל הנ"ל, ולא אעשה בבחי' ההיפך מלתקוני שדרתיך ולא וכו'.

ד. בכלל נוהג הוא בטוב, וזה לא כביר, כבר הוכרחתי לקרר אותו, לפי שבשבת זו פ' דברים, כבר בא כשיש כובע על ראשו, ועד עכשיו הי' הולך רק בכיפה. מובן, שלא אמרתי לו, לא דבר ולא חצי דבר, והיו כאלו, שחפצו להלוות לו כובע לכהפ"ח כשעלה עם המשקה לכ"ק אדמו"ר שליט"א, אבל אני מנעתים, וחפצי שיעלה כמו שהוא.

ועכשיו נתעורר מעצמו, ואומר, שכאן הכל הולכים בכובע, ולמה יהי' הוא יחידי בכובע⁵⁷⁷. הכובע יש אצלו, שהרי כל אחד צריך שיהי' לו כובע, בעד לויות ר"ל, כן הסביר לי, ואצלי הי' זה חידוש, אבל אצלו, חידוש הכי גדול, שאני לא ידעתי מחיוב זה של כובע לכנ"ל ר"ל.

אבל בבית, כשהגענו להקאמפאט⁵⁷⁸, ואני לקחתי הכובע, שהרי אצלינו נוהגים שלא לברך בלי כובע העליון, והנה גם הוא נוהג ככה, ולמחר אמרתי לו, שזה רק מנהג והידור וכו', ופסק מזה – כי הנני ירא מצופיעל⁵⁷⁹, וכל יתר כנטול, וטוב מעט בכונה וכו'.

התחיל כבר במאכל כשר, והתרתיו לו לשתות בביתו חלב קר מזכוכית שלו טבולה, כדי שלא יתפרד ממש מהבית, שהרי סכ"ס, זיק תקוה נשארה עבור שאר אנשי הבית.

וסיפר לי, שמעת התחילה אמו לקרוא בספר קיצוש"ע האנגלי שלו, נעשתה מעט ווייכער⁵⁸⁰, ומי יתן והי', שבקרוב יקויים היעוד לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם.

(576) בפרשת חוקת (שנה ראשונה) אות יא.

(577) = דהיינו היחיד בלי כובע.

(578) = קינוח סעודה (פירות שלוקות).

(579) = מלהעמים עליו יותר מדי.

(580) = נתרכה (ונתמעטה התנגדותה).

והנה, מוחי אומר לי, שבעדו כעת, יזיק ההידור של חלב ישראל, ולבי אומר לי ומהסס שזה לא טוב, שחלב עכו"ם איסור ברור וגמור, ומי אני ומה אני בזה להתיר וכו'.

וכן אבקש הוראה מכ"ק אדמו"ר שליט"א ע"ז, או עכ"פ רמז קטן ממנו, שאינני מקלקל בכ"ז וכו'. **3 יאמר לו שמדבר עמו לא כ"כ מצד הדין כ"א מפני שנוגע לחיזוק האמונה ויספר לו הסיפור הידוע.**

ה. בנוגע לפרנסתי: הנה שוב נשכרתי ע"י ר"ד ראסקין, אחרי התדברו עם הרחמ"א, וכבר היום וקצת מאתמול, הנני עובד בצאגו"ח, ויש הרבה עבודה, ויה"ר שיהי' בהצלחה, שזה כשני שבועות שלא עבדתי וכו'.

מחר יום ג', הנני נוסע לאיזה מחנות הצבא הסמוכים, לארגן פגישות עם אנ"ח⁵⁸¹ היהודים, נוסעים אבא פאנטעלייעוו [ואני, ויברכני נא כ"ק אדמו"ר שליט"א שיהי' בהצלחה **4 אזכיר עה"צ**]

דובער בן מידיל תל' תו"ת בוימגארטען

–לה–

[יום ה' ראדה, כ"ג מג"א תשכ"ב]

כ"ק אדמו"ר שליט"א

ביום הש"ק הבעל"ט, אכנס לשנת המ"א, שימלאו לי ארבעים שנה לאויש"ט.

ואבקש ברכתו הק' לכט"ס ברו"ג.

קבלתי מכתב מאהרן טויל, בה כותב אודות חפצם הרציני שם להביאיני שם, וכבר קיבצו כסף, עבור כרטיס נסיעתי לשם, ועבור דירה שליסעל געלד⁵⁸², ומשכורת של 15 אלפים פזות לחודש, לזמן עד אסתדר וכו'.

ובאופן כזה, עלי לנסוע יחידי בלי בניי. וזה קשה, שהרי כעת ... ובטח לא יתעקשו משם, מלתת עבור כל הכרטיסים.

ובאם שאין דעתו הק' של כ"ק אדמו"ר שליט"א, מסכמת לנסיעה לשם עכשיו, יוריניו נא, במה להסתדר כאן.

–לו–

[יום א' [שופטים] כ"ז מג"א תשכ"ב א]

להנהלת צאגו"ח הי"ו

דו"ח מהביקור בהזשואיש טשאפעל⁵⁸³, בפארט זשיי אשר בגאווערנארס איילאנד⁵⁸⁴, ביום ג'.

הנוסעים: אבא פאנטיליייעוו, אברהם יאפע, והכותב.

כשהגענו לשם, מצאנו את האסיסטענט⁵⁸⁵ טשאפליין, ששמו לוואיס סטאלזענבערג, שקיבל את פנינו בספ". הוא הי' מבשל ומכין את האכל

(582) = דמי קדימה.

(583) = בית תפילה יהודי.

(584) = מבצר צבא ארה"ב בנמל ניו יורק.

(585) = רב צבאי משנה.

להמשתתפים, ואמנם מכינים שם סעודה הגונה. והראה לנו את "הסאנקטשוער"⁵⁸⁶ ואת "ההאל"⁵⁸⁷ וכו'.

וסיפר לנו, שכעת הוא דר עם הוריו בפלאטבוש בברוקלין, ומקודם היו גרים בלאוער איסט סייד, וגם הי' פעם מורה בלימודי חול בסאטמער, בישיבת תורה ויראה אשר ברחוב באורום סט.

ואגב שאל מאתנו, למה יש כ"כ שנאה מהסאטמערער לנו, שכשנזכר התיבה ליובאוויטש, היו רוקקים על הארץ, ואומרים דברי בזיון וקללות כמו לגויים, או יותר מזה.

הכינו אוכל ומקומות לאנשים ונשים 60 כערך, אבל הופיעו יותר ממאה, בערך קט"ו. ומובן, שהרבה עמדו על רגליהם, באין מקום לשבת. גם באכל, הי' נראה חסרון גדול, אבל האסיסטענט טשאפליין אמר, שביוהכ"פ ליזכור, כשיש העולם הכי גדול, היו שם 85, ובמילא, לא חשבו על עולם כזה.

ראב"י ב. הופיע עם זוגתו, והיא היתה בכגד בלתי בתי ידיים וכו', וכשנכנסה וראתה אותנו, החליטה לשבת עם הבגד-גשם שלה מגומי. וכשהאסיסטענט טשאפליין נגש אלי', לעזור לה בפשיטת בגד העליון, ולתלות הבגד, כנהוג עפ"י הנימוס, אמרה לו תודה, אבל קר לי במאד – בעת שהי' חום גדול ונורא, די שווייס איז גירונען פון אלעמענס פענימער⁵⁸⁸. וכך ישבה מלובשת, עד אחר כל הפראגראם⁵⁸⁹ שלנו, וגם עשה באופסעט⁵⁹⁰, את המכ' הארוך אודות סייענס מכ"ק אדמו"ר שליט"א, ושלח את זה לכאו"א מהמיילינג ליסט⁵⁹¹ שלו.

פתח את המיטינג⁵⁹², ודיבר באופן חם אודות ליובאוויטש בכלל, ואמר להם, איך נפגש בפעם הראשונה עם החסידים בפאקינג⁵⁹³, ומתחילה לא יכול הי' לסבול אותם כלל, ואח"כ התלמד לאהוב אותם אהבת נפש, ומי יתן,

(586) = היכל התפילה.

(587) = האולם.

(588) = הזיעה נטפה מפניהם של כל הנאספים.

(589) = התוכנית.

(590) = שיטת שכפול.

(591) = רשימת תפוצה (בדואר).

(592) = המפגש.

(593) מתנה עקורים בגרמניה, שאחרי מלחמת עולם השני', שהו שם רוב חסידי חב"ד פליטי המלחמה, יחד עם

עוד הרבה יהודים מכל החוגים.

ומראים לו תמונה מראשי עדת החסידים מפאקינג (ומעוד עיירה בגרמני' ששכחתי שמה), והי' לו למשיב נפש.

ובדברו על המחזה בעבר, נתרגש במאד, ונראה הי' שקולו רועד, און ער שטיקט⁵⁹⁴ הדמעות.

ובכן החליט, שגם כל המשתייכים לקהילתו, זאלען זיך נעהנטער באקענען עם החסידים⁵⁹⁵, ובמילא גם הם ישיגו את האהבה להחסידים שיש לו.

ואח"כ, הציג להעולם את כל המשלחת מימין לשמאל, ואמר, זהו הרב יאפע ממאנטשעסטער, וזה וכו'.

ואח"כ, נאמתי קצת על הבעש"ט והה"מ ונשיאי חב"ד, ותחת מלכות הקאמוניסטים ברוסיא, ויסוד המוסדות בארה"ב, ועבודה הגדולה והפארצווייגטע⁵⁹⁶ של כ"ק אדמו"ר שליט"א.

ואח"כ היו שו"ת, אודות אר"י והחסידים, חילוק שבין סאטמער וחב"ד, ביאור יותר מפורט על ידיעה ובחירה, ובפרט לפי שיטתו של הבעש"ט בהשגח"פ וכו'. ואח"כ, ניגננו רק הבכא הראשונה של הקול ביער, והראב"י סיים בביאור, שהאב מורה על השי"ת, והבנים מורה על בני"י, והיער – עוה"ז ותענוגיו וכו'.

תפלת המנחה לא התפללו, כדרכם בכל יום ג', אעפ"י שאסור להתפלל מנחה לפני חצות, וזה מסתיים קודם חצות, אבל חשבנו בינינו לבין עצמינו – ובפרט לפי השיחה⁵⁹⁷ לשמוע מאת כ"ק אדמו"ר שליט"א, אודות התפילה בביה"ס העממיים – שמכיון שרובם ככולם לא התפללו שחרית, הרי אם אינו ענין למנחה, תנהו ענין לשחרית.

אבל בהשתתפותינו, אולי בדיעבד יותר טוב ככה, לפי שמתפללים מתוך הטריפה'נע סידורים, ששם כתוב שעשני ישראל, ובמקום ושם נעשה לפניך את קרבנות חובותינו, נדפס ושם עשו אבותינו לפניך את קרבנות חובותיהם, ועוד הרבה ענינים של אפיקורסות. וגם היו נכנסים לבית התפילה שם, ואף

(594) = מתאפק מלבכות.

(595) = יתקרבו ויעשו היכירות עם חסידים.

(596) = העניפה.

(597) בהתעודות י"ג תמוז תשכ"ב, על זה שבבית המשפט העליון דארה"ב, ביטלו את הנהוג בבתי ספר

העממיים, להתפלל תפילה קצרה. וראה בארוכה גם באגרות קודש רבות משנה זו.

שהוא רק בעד יהודים, אבל היו ביחד הזו"נ, ורובם היו מתפללים בגילוי הראש, והבימה אינה באמצע וכו'.

אח"כ הי' איזה רעדלעך⁵⁹⁸, מאנשים שהיו מעוניינים עוד, וביארנו להם, ושוחחנו עם הראב"י, שכבר ישב בגילוי הראש כנ"ל, והביע שמחת לבו, ואמר, שבפירוש רוצה שנבוא עו"ה⁵⁹⁹, ושיגביל ע"ז יותר זמן, ושיכתבו מכתב תודה אלינו וכו'.

מצד סיבות [...] לעוד חומר לשם, טרם צאתנו לשם צלחה. וסיפרתי להראב"י, אשר ביום ה' העבר, היינו בפארט טילדען⁶⁰⁰, ולהיות ששם אין טשאפליין יהודי, הרגשתי יותר בעל הבתישקייט, והבאתי לשם חומר ותפילין ומזונות.

אבל כאן, מכיון שכן מכהן כאן הראב"י החשוב, לא חפצתי להביא תפי', וכהנ"ל מבלי שאדע מקודם, הימצא חן בעיניו. וענה, אדרבה, מה איכפת לי כשיניחו תפילין, וחומר לקריאה, כש"כ שנשמח לקבל חומר לקריאה.

ואמרתי לו, אולי אוכל להביא מזוזות בעד בנין זה, שכמה פתחים יש לו המחוייבים במזוזה, ובפועל, יש מזוזות רק על שני הדלתות הראשונות, ואמר כן, ובתודה רבה.

ובחזירתינו הביתה, הגה הקאר שלי מאנה לזוז ממקומה, והאסיסטענט טשאפליין לקח ממני את המפתח, ואמר, שישתדל להודע מה יש לה, ולמחר יודיעני בתלפון. ולמחרת תלפנתי אליו, והודיע, שחסר הי' טראנסמישען פלואיד, ואמרתי לו, אשר ביום ה' אבוא עוה"פ, וכן הי', באתי עוה"פ, והבאתי את המזוזות, ואמר, שמוצאים הרבה חן בעיניו, ומהודרים הם במאד, פי' שהשיידלאך⁶⁰¹ יפים המה.

ונתן לי קצת מהחומר לקריאה, שהם מחלקים לאנשי הצבא, שהנני מצרף לכם לדו"ח זה. גם מסר לי עבור צאגו"ח ההזמנה, לבוא להשתתף בחגיגה לכבוד יובל המאה, ליסוד של הזשואיש טשאפליינסי, דהיי', שלפני מאה שנה

(598) שיחות.

(599) עוד הפעם.

(600) מבצר צבא ארה"ב בחוף ניו יורק.

(601) = התיקים.

איז באשטימט גיווארען⁶⁰² הטשאפליין הראשון, להיהודים אשר משרתים בצבא ארה"ב, וחתום ע"י פרעזידענט אברהם לינקאלן אז.

יחד עם ההזמנה, יש מכתב מהקאמאנדער גענעראל של פוירסט יונייטעד סטייטס ארמי⁶⁰³, בה כותב ברוך-הבא להאסאסיאיישאן של זשואיש טשאפליינס⁶⁰⁴, בשם כל הצבא.

בהפראגראם שלנו, נוכחו אנ"ח אנשים, ונשים ציווילע⁶⁰⁵, גם מהנוער בני ובנות פקידי אנ"ח שם. וגם ב'-ג' הויכע באאמטע⁶⁰⁶ מהצבא, מיידזשאר דזשענעראל קריימער, ועוד שאיני יודע את שמם. והם גם ניגשו אחרי התופעה, ואמרו יש"כ, ושנבוא עוד פעם, ושמעוניינים לשמוע עוד אויף די זעלבע טעמע⁶⁰⁷.

כן הי' שם איש אחד, שחבר בועד הפועל של ביהכנ"ס חדשה בקאנארסי, ויקח כמה עקזעמפלערים ממכ' כ"ק אדמו"ר שליט"א, ומכ' הטשאפליין, לחלק לועה⁶⁰⁸ הנ"ל, וחבל שבמכתב הטשאפליין כתוב "הגם שאינני מסכים עם כל מה שנכתב במכתב".

אודות החגיגה הנ"ל, אמר האסיסטענט טשאפליין, אשר הוא יודע שאצלינו יהי' שאלה האם להשתתף, מפני שאולי ישתתפו ג"כ כומרים, וגם הריסעפשאן⁶⁰⁹ אולי לא תהי' כשרה וכו' וכו'. וביקש שנתלפן לו בעוד שבוע, ואז יגיד לנו יותר פרטים ממה שיהי', ואולי יכבדו אותנו בנאום אופיציאלי שם, ואז נוכל להחליט, האם להשתתף או לא.

דובער בוימנארטען

(602) = התאשר.

(603) צבא הראשון של ארה"ב, שהתגוררו במבצר זה, בתקופת כתיבת המכתב.

(604) איגוד רבני-צבא יהודים.

(605) = אורחיות.

(606) = פקידי גבוהים.

(607) = בנושא זה.

(608) = לועד הפועל.

(609) = הקבלת פנים.

–לז–

[יום] א' [שופטים] כ"ז מנ"א תשכ"ב [ב]

להנהלת צאגו"ח הי"ו

דו"ח מהפגישה עם קאנאטאפסקי ביום ה' כ"ג מנ"א⁶¹⁰.

ההולכים מכאן: אבא פאנטילייעוו, והכותב.

פגש אותנו בספ"י, ודרש שלומי ושלום משפחתי, וכן דרשתי אצלו, וסיפרתי לו מכל הנעשה בהאניבערסיטטען וכו' (והצורך לפרסם העבודה הזאת, שבעולם אף אחד לא יודע מזה). ושל להיות שהוא פותח את האסיפה, ונאם את הקינאוט אדרעס⁶¹¹, בקשתינו ממנו הוא, אשר יתחשב עם המצב, וינאם מתאים לעניינינו.

וענה, שעוד טרם ידע מהנעשה שם, חשב שמבקשים ספיקער⁶¹², ולהיות שהוא מזמן ככה מעוניין מהנעשה אצלם, וגם יש לו וואקעישאן⁶¹³ ולזוגתו בגלאט כשר'ע האטעל, למה לא.

ומבטיח לנו, אשר שותף הוא עמנו בדעה זו, שכעת התפקיד הוא לצאת באפענסיווע⁶¹⁴, והם הסייענטיסטען יכולים לפעול הרבה, אך שיודע מקודם שהם לא יעשו כלום, רק יכולים לעשות רעזאלוציעס⁶¹⁵ ותו לא, ובאמת לא ילכו לאניברסיטטען וכו'.

ועניתיו, אשר אנו נבקש המאקסימום, דהיי' שהם ישתתפו או יארגנו ארגון עבודה כזו, ללכת ולהפיץ אור של תומ"צ בכל האוניברסיטטען, ואולי עי"ז, נפעול מהם עכ"פ רעזאלוציע, או פראקלאמאציע⁶¹⁶.

עוד אמר, אז ער וועט אונז שטיצען⁶¹⁷, איך ובאיזה אופן עוד טרם שיודע, כי לא הכין את סדר נאומו, ועוד נתראה שם עש"ק וליל ש"ק, טרם נאומו.

דובער בוימגארטען

(610) ראה לקמן במכתב ח' אלול, ובמבוא למכתבי שנה זו, ביאור הדברים שבמכתב זה.

(611) = נאום המרכזי.

(612) = נואם.

(613) = נופש.

(614) = במלחמת תנופה.

(615) = החלטות.

(616) = כרזו.

(617) = שיתמוך בנו.

-לח-

[יום] א' [שופטים] כ"ו מג"א תשכ"ב [ג]

ב"ה, דו"ח להנהלת צאגו"ח הי"ו

דו"ח מהתעמולה עם גיל הוירש וחבריו.

גיל הוירש (שם הקודש גימפעל), התלפון נומער של ביתו 8-7727 cy, ההשגח"פ הבאתו לישראל שמואל ענגעל, שיש לו קביעות ללמוד עם איזה קאלעדזש סטודענטען ג"פ בשבוע, ולמד גם עם זה, ואח"כ ראה, שזה אינו דומה להשאר, ומסרו לפייוויל רימלער שילמד עמו. וזה, ת"ל שנשתנו כל השקפותיו לטובה.

והוא הפרעזידענט של הילל c.c.n.y דאונטאון, ומלבד זה, הוא הטשערמאן⁶¹⁸ של הפרעזידענטים של ההילל'ס מהמעטראפאליטען אריע⁶¹⁹, שכולל כל הקאלעזשעס והאוניברסיטטן, אפי' עד ראטגערס ופרינסטאן, והי' לי עמו א רייע קאנפרענצען⁶²⁰, ונגש תומ"י אל העבודה, און ער האט אראנזשירט⁶²¹ שני תופעות:

א. בהקאלעזש הנ"ל, ביום ד' ג' דחומ"ס, בשעה 12-2 צהרים. וישתדלו לעשות סוכה לזה, או לקחת את כולם לסוכה.

שם בשכונה, יש שם ביהכנ"ס הנקראת גארמענט סענטער סינאגאג, והכותב מכיר את הרב שם, ובטח יתנו רשות להשתמש בסוכה שלהם. ודעתי, שנתדבר עם הרב דשם מקודם, שבאם יבואו כו"כ לבקש, ירשה, ושהם עצמם ישתדלו בזה.

והב. סעמינאר, ליל ב' ויום ב' כולו, דעצ. 18^{טע}, כ' וכ"א כסלו, שנסדר פראגראם שם של לימוד, תפילה, ברהמ"ז, שירים ותשבחות, נגינה וריקודים, והם ישלמו כל ההוצאות הכרוכים בזה.

על ש"ק מבה"ח אתמל, הביא שני צעירים מקווינס קאלעדזש, א' שמו דוד, שם משפחתו איני מכיר, הוא מניח תפילין בכ"י, מתפלל שומר ש"ק וכו', ורק שבביתו אין שום כשרות, ואוכלים שרצי הים, ודבר אחר, ובשר בחלב

(618) = הי"ר.

(619) = אזור.

(620) = שורה של אסיפות.

(621) = ואידגן.

וכו', ועוד טרם שהחליט בזה, ואינו אוכל האיסורים ממש, רק מהכלים וכו', ולהיות שאינו יודע דין, בטח פאלט ער דורך⁶²², אבל הריהו שותה בצמא את כל מה שנוגע לתומ"צ. וישבתי עמו ליל ש"ק עד סמוך לאור הבוקר, ושוחחנו וכו'. ואח"כ אמר, שרוצה לבוא עוד.

והשני שמו פעטער peter, ג"כ מאותו הקאלעדזש, א"ל שם הקודש, וא"י כלום, רק שיש לו רצון להיות שומר תומ"צ, והריהו תחת השפעת דוד הנ"ל, שהוא תחת השפעתו של גימפעל הנ"ל, וגימפעל הנ"ל אומר באנגלית, תודה לקל שנפלתי לכאן...

גימפעל הנ"ל אומר, להביא לכאן גרופע של מיידלאך⁶²³ מקווינס קאלעדזש.

הפראבלעם⁶²⁴ של קווינס קאלעדזש הוא, אשר הראביי כולם שונאים אותו, הוא ריקאנסטראקשעניסט ודעמאגאג בזה, אבל יש המון יהודים שם. ולקוות שגימפעל זה יסייע לנו הרבה⁶²⁵. בש"ק זה, אכל אצל יעקב זלמן ווינטער, וישן בבית אחי מנדל.

דובער בוימגארטען

(622) = נכשל.

(623) = קבוצת נערות.

(624) = הבעיה.

(625) במשך השנים, אירח בביתו מאות סטודנטים על סעודות שבת, שחזרו ונתקרבו על ידו לשמירת התומ"צ,

וקיבל ברכות מהרבי על זה. כיום הוא בעל חנות פרחים ברחוב קינגסטון - שפתח בשנת תשל"ה בהוראת הרבי.

–לט–

[ליל ב' שופטים] אור לכ"ז מנ"א תשכ"ב

להנהלת צאגו"ח הי"ו

פרטי-כל מהתלפון היום בקר עם נתן קלאהר⁶²⁶.

התלפון ארך 1^{1/2} שעות, ואלו הן הנקודות:

שברצות ה', כן ישתתף בהקאנווענשאן – פעם אמר, שזה מפני שלפי דעת כ"ק אדמו"ר שליט"א נחוץ השתתפותו, ופעם אמר, אף מרגיש הוא עצמו שטובה תהי' השתתפותו.

אדות התוצאות מהאסיפה, רק אמר, שבטוח מאה אחוז, שלפועל לא יהי' כלום מכ"ז. ולעבודתינו בהקאלעזשעס, נוכל לגשת לסייענטיסטען יחידים, ויש מהם הרבה שיהי' מעוניינים לעזור, ולהגיד, שהאסאסיאישאן של ארטאדאקס זשואיש סייענטיסטען, גם נותנים עזר מאראלי לענינים כאלה. והם לא יכחשו אח"כ שזה לא אמת, ומשו"ז, אינו מבין את כל החרפה הזאת שאנו עושים.

בהנוגע להנקודות:

א. פראקלאמאציע⁶²⁷ אודות למוד התורה, או חינוך הבנים עפ"י התורה, אמר, שאינו רואה בזה שום ענין, לפי שאפי' אם יהי' זה נדפס בטאג או בפארווערטס פעם אחת, וואס איז די גרויסע גדולה מזה⁶²⁸. וגם, שהם לא יכריזו כרוז כזה.

ב. אודות כרוז של תלבושת צניעות, מופרך אצלו לגמרי, לפי שכל הנשים שם, נשי הסייענטיסטען שיבואו שם, יהיו שלא בתלבושת של צניעות, ויש שם מיקסד בייטהינג⁶²⁹ וכו', ואיך יכריזו כרוז על ענין, שהם עצמם אינם מדייקים בזה.

(626) ראה לקמן במכתב ח' אלול ביאור הדברים שבמכתב זה.

(627) = כרוז.

(628) = מהו הגדולה מזה.

(629) = שחייה מעורבת.

והשנית, מתיירא, שמא הוא אמינא כזו, תוכל אפשר ואכען דעם גאנצען⁶³⁰ ענין לגמרי, ושגם האיינפלוס⁶³¹ שלו תתבטל לגמרי, אחרי הוה אמינא פאנאטיקי⁶³² כזו, ושוה קרוב להפסד ורחוק משכר, שאצלו יותר נחוץ תעמולה, אצל צעירים מהיי-סקול וקאלעדזש, אודות הנחת תפי' ושמירת ש"ק, ואצל הצעירות, אפי' אותן שאינן נזהרות בתלבושת של צניעות, שיזהרו בטהמשפ"ח, היי' הסור מרע בימי ה... והטבילה במים המתאימים, כשמגיע זמן ע"ז, ואולי נוכל לפעול משהו על השדות הנ"ל.

משא"כ אחרי ההוה אמינא הנ"ל, כבר ישאר א זייערער טעם⁶³³ בפה, ואי אפשר יהי' אח"כ לעורר שום דבר.

בין דבריו אמר, שאחד מהליובאוויטשער, יהי' מי שיהי', שעוסק בעניני צאגו"ח (הוא לא הזכיר בפ' צאגו"ח, אלא הזכיר כמה ענינים, שרק צאגו"ח עוסקים בהם), אעפ"י שהוא אינו מפורסם, ואינו סייענטיסט, מ"מ יש תח"י הרבה יותר תל' ומושפעים, מאשר כל האסאסיאיישאן כולה.

ואח"כ אמר, שהציע לפני כ"ק אדמו"ר שליט"א, אודות ספר אחד מהמלבי"ם בשם רמזי המשכן⁶³⁴, ששם יש כל עניני החסידות? בלשון קל וצחה, ולדעתו, נכון להעתיק זה ולהפיצה בישראל, ושכ"ק אדמו"ר שליט"א קיבל הצעתו, ומצאה חן בעיניו, ואמר לו שם של ספר שני (אבל לא זכר את השם של הספר), שגם זה נכון להעתיק ולהפיץ.

ואולי כדאי לברר, אם זה הי' רק אליו ביחוד, או שבאמת זה הוראה בזמנינו.

בכלל, הבאציאונג⁶³⁵ שלו, מתאימה יותר לשל תמים מאשר לסייענטיסט. ומענין, אשר בישבי אתו טרם הכנסו ליחידות, הנה אביו דיבר הרבה, ובעיקר נתן תודה לה', שהכריחו לעזוב את הישיבה, ולהמשיך לימודיו החילוניים, אבל עכשיו, שרואה את אלו, כוונתו על הבחורים שישבו אצל השלחנות בהזאל, שמח הוא, שבלעדי זה, הי' גם הוא – בנו – כמו אחד מאלו ח"ו. ואמר לו בנו, ומה הי' אם הייתי כמו אחד מאלו, הייתי עכ"פ מתעסק

(630) = להחליש את כל.

(631) = ההשפעה.

(632) = קנאית.

(633) = טעם חמוץ.

(634) נדפס בפ' מלבי"ם עה"ת לספר שמות.

(635) = היחס.

בענין אמיתי, משא"כ עכשיו, שאמנם הנני מרויח הרבה כסף ת"ל, אבל הריני עוסק כל זמן בענינים שאינם אמיתיים, ועפ"י הרוב הם נאנסענס nonsense⁶³⁶.

עוד מה שהואיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לדבר עמו, לא הגיד לי, רק שאמר, שאינו יודע אם נפתרו לו ספקותיו בכניסה זאת, ואם הוא עכשיו אחר היחידות קליגער⁶³⁷ מאשר קודם לזה.

דובער בוימגארטען

–מ–

אוד ליום ו' [תצא] ח' רחמים [תשכ"ב]

ב"ה

להנהלת צאגו"ח הי"ו

דו"ח מנסיעה להקאנווענשאן של ארטאדאקס זשואיש סייענטיסטען⁶³⁸, והשתתפותינו בה.

א. הגענו להמלון עמפייר האטעל, בעיר פורנדייל ניו יארק, כשעה קודם הדלקת הנרות. ונפגשנו ע"י ד"ר שמעון גליק, שהוא הגובר של החברה, וקיבל את פנינו, ונתן לנו מהנדפס על ידם, ומהקופיר וכו', וחדר מספר 421, בבית הנק' גארדען האוז, דהיי' היותר זול שיש אצלם.

לקחנו עמנו אכל, אבל בהגיענו ראינו, שאי אפשר יהי' לאכול שם אוכל שהבאנו. ויצחק יעקב סיימאן, שהוא המענדזשער⁶³⁹ שם, הבטיח ארויסהעלפען⁶⁴⁰ בעניני אכו"ש. כוס חמין, אי אפשר לשתות שם כלל ביום הש"ק, כי בכל משך היום, הרי הגויים מוסיפים קרים לתוך המיחמים. וכן

(636) = שטויות.

(637) = יותר חכם.

(638) = ועידת מדענים יהודים אורתודוקסים. השם באנגלית הוא: AOJS. הועידה התקיימה בסוף שבוע פרשת שופטים (ב' אלול). אודות ארגון זה, והיחס של הרבי אליו, ראה מחקרו של הרה"ת נחום שמריהו זייאנץ שי' (פורסם באתר אנ"ש.אורג, שבט תש"פ). וראה עוד מזה במבוא למכתבי שנה זו.

(639) = אחראי.

(640) = לעזור.

הקאפע שנותנים במשך כל יום הש"ק, הרי"ז מוחמים ביום הש"ק, מהפריזשידעיר⁶⁴¹ להתנור ע"י גויים. כן הפת הנחתך, סלייסד ברויט או קעיק, נחתכים ביום הש"ק על המאשין החשמלי.

אומרים, שהמילכיגס שלהם, הכל מחלב ישראל, אבל מלבד החלב, הרי הקרים והטשיז⁶⁴² והחמאה, הכל של גויים, ומגיע תודה מיוחדת והבעת יש"כ לזשערי סיימאן, שלא הביט על שום דבר, והודיע לי הכל על בוריו, למנענו מלהשים לתוך הפה דבר שלא כשר.

ב. תקנה אצל חברה זו, שאינם מפסיקים בסעודתם, אפי' משל ש"ק, בשום נאומים, ואפי' בנגונים ובזמירות ש"ק מקמצים במאד, וכפיה"נ, רוצים להראות בעליל, שהם בעלי מוחים בלי שום לב. ובמילא, הותחל הפרוגרם אחרי קבלת ש"ק וסעודת ש"ק.

ג. הטשערמאן⁶⁴³ של הפרוגרם של ליל ש"ק, הי' ד"ר וואלטער פעדער, שנושא הטייטעל M.D., אבל איננו א פראקטיסינג פראקטישינער⁶⁴⁴, כ"א שאדם גדול הוא בשיקאגא באיזה אוניברסיטה שם, בשדה בייאפיזיקס והדומה.

והוא הציג את הרב צבי דוב קאנאטאפסקי⁶⁴⁵, ושיבחו וגידלו ונשאו עד שמי השמים, גדלותו בתורה, גדלותו בהסברה, אשריהו מי שזכה אפי' אך פ"א ליהנות מדף גמרא שמוסברת ע"י הרב קאנאטאפסקי, ולהיות שהוא וועט דעליווערען את הקי-נאוט אדרעס⁶⁴⁶, לזה הכל יקשיבו בנאמנות וברצינות, ולהיות שזה צוזאמענקום סייענטיסטי⁶⁴⁷, לזה מבקש, שיקפידו על דיוק הזמן וכו', ושלא יכנסו באיחור. ואף שאינם סוגרים את הדלתות בפני אורחים שאינם חברים, מ"מ, באם שיבואו שפעט⁶⁴⁸, ויטרידו, יותר טוב שמתחילה לא יבואו.

(641) = מהמקר.

(642) = הגבינה.

(643) = מנחה, יו"ר.

(644) = רופא בפועל.

(645) ראה לעיל במכתב כ"ו מנ"א (ב). כחצי שנה אחרי נאום זה, קיבל הרב קוגוטופסקי מכתב מהרבי (נדפס באג"ק חכ"ב אגרת ח'תרי"ג, מג' ניסן תשכ"ג), בה כותב הרבי: "למרות רצוני להפגש עמו פא"פ, ובפרט אחרי נאומו על מדע ודת, לא אסתייע מילתא מרוב הטרדות, ונתקיים אצלי דבר משנה אל תאמר לכשאפנה אשנה כו'. ועכ"פ אודה לו בכתב בעד שלחו לי העתק נאומו הנ"ל. עד התראותינו פא"פ סו"ס כתקותי חזקה" (עיי"ש המשך המכתב).

(646) = ימסור את הנאום הראשי.

(647) = כנס מדעי.

(648) = באיחור.

הרב קאנאטאפסקי מתחיל בתודה, על הכבוד הגדול שהנחילוהו, בכבדם אותו לדערלאנגען⁶⁴⁹ את הקינאוט אדרעס, ומבלי עוד הקדמות, יגש להענין עצמו.

מתחיל על דבר הקאנקורעניץ⁶⁵⁰ של ימות החול ויום הש"ק, שש"ק, הרי"ז ענין שם שד"י שאמר לעולמו די וכו', שימות החול, הרי"ז ענין הסייענס, שיוכל להיות ווילד⁶⁵¹ ומשחית וכו', באם שלא יהי' ענין שם שד"י, בחי' ש"ק שיעמידנו. מביא אברבנאל, שמביא ב' דיעות בזה, והעיקר הוא הדיעה א' הנ"ל.

אומר א סענסיאצינאלע זאך⁶⁵², שאפשר להיות יהודי שומר תומ"צ, ומאמין בה', ועם זה לעבוד עבו"ז, ומהו ענין עבו"ז, עבו"ז הוא עפ"י מה ששמע מרבו – רי"ד סאלאווייטשיק מבוסטאן – עה"פ וידעת היום – אין עוד, אתה הראית לדעת – אין עוד מלבדו, שהעיקר והיחיד הוא הא-ל ית"ש, ואין עוד מלבדו, שכל מה שמחשיבים בעולם שאינו מהתומ"צ, הרי זה עבו"ז רח"ל, ורואה, שהסייענטיסטען, אפי' האורטודוקסים, מנשאים את הסייענס⁶⁵³ ממעל לשאר עניני עוה"ז, ועושים מזה עבו"ז.

והשנית, שהסייענס, ובפרט מי שמצא בחקירותו דבר חדש, הרי"ז מביא לידי גאווה, וגאווה מביאה לעבו"ז. וגם כשהכל עפ"י מוחין, אין שייך ענין החסד, כי מוצאים חשבונות רבים, אז יענעם קומט ניט⁶⁵⁴, ושאינ צריך ליתן, ואין רחמים בדין.

וכמו ששמע מרבו, שלזה נק' ר"ה יום הדין, להיותו בריאת העולם, ובבריה"ע כולו דין, רק אח"כ ביוהכ"פ לנעילה, מתחיל להגלות מדת הרחמים, וזהו"ע עקידת יצחק, שאברהם, שהוא חסד, עוקד וגובר על יצחק, שהוא מדה"ד. ובדברים אלה, יוכל יותר טוב ראביי בוימגארטען לבאר לכם – אומר הוא – לפי שזה הליין שלו.

ובדרך תיקון, מציע להם, שילמדו עניני מיסטיסיזם, ויקנו להם בנפשם ענין הביטול, ויתעסקו בחסד, והעיקר, שיהיו יהודים דתיים הו האפען טו

(649) = למסור.

(650) = התיאום.

(651) = פרוא.

(652) = דבר רעשני.

(653) = המדע.

(654) = שלא מגיע להזולת.

אורן דעיר לייווהיהודס ע"י סייענס, ולא סייענטינסטס הוא האפען טו בי ארטאדאקס זשוס⁶⁵⁵. To be orthodox jews who happen to earn their livelihoods through science and not scientists who happen to be orthodox jews.

ואמר, שלהיותם אנשים קאלטע⁶⁵⁶ בעלי מוחין, לזה קשה להם להרגיש א religious emotional experience⁶⁵⁷, ולזה צריכים הם להתעמל, לראות את העולם כולו, ובכלל זה גם הסייענס, איך שהכל בא ונברא ע"י בורא עולם, ולא יראו כ"ז כמו דבר נפרד.

והביא ראי' מאאע"ה, שהי' the first orthodox scientist⁶⁵⁸ and observed כל phenomine הטבעי⁶⁵⁹, ובוה חיפש על הא-ל, עד שמצא – וע"י סייענס. ומ"מ, כמה שנים, אנו רואים עליו בתורה ששמר תומ"צ, ושמע בקול הא-ל, אבל שירגיש איזה emotional experience, אין אנו מוצאים, לא יראה ולא פחד, ולא שמחה ולא חרדה, אבל אחר שהרגיש את הברית בין הבתרים, אנו רואים מהפכה בחייו, יראה, פחד, צחוק וכו', שרק אחרי שהרגיש הנ"ל, התחיל להרגיש במדותיו. וזה ג"כ הפי' של ויוצא אותו החוצה, מחוץ המוחין שלו, והראה לו מה שהראה לו, ואז נהפך.

ולזה מבקש אותם, שיכניסו קצת emotions לתוך האינטעלעקט שלהם, ומסיים בברכה!

ולהיות הזמן כבר שפעט ביינאכט⁶⁶⁰, אומר הטשערמאן, שהשו"ת יודח על מחר, ומודה להרב בעד הדרשה ה⁶⁶¹ provocative שדרש, אף שאינו מסכים על כו"כ מהענינים שבה.

לבסוף הנאום אמר, שימסור להם סוד, ולהיות שנאומו הוא בחי' קי-נאוט, לזה מוסר הסוד, והסוד הוא, אשר הוא יודע הטעם על היות הרב בוימגארטען בכאן, ולזה, אחר שישמעו את מבוקשו, זאלען זיי עס אונטערשטיצען⁶⁶²

(655) = שבדרך מקרה פרנסתם מהמדע, ולא מדענים שבדרך מקרה הם יהודים דתיים.

(656) = קרים.

(657) = חווייה רגשית-דתית.

(658) = המדען האורתודוקסי הראשון.

(659) = שעקב אחרי תופעות הטבע.

(660) = מאוחר בלילה.

(661) = מעוררת מחשבה.

(662) = שיתמכו בה.

ויחזקה, כי לפניו נגלה כל ענין התעמולה, שצאגו"ח מתעמלת בהקאמפוסעס, והתוצאות הטובות מהתעמולה, וע"ז הוא מכיין באמרו חסד.

ד. מכיין שהזכיר אותי בנאומו ב' פעמים, גם בתור עקספערט על מיסטיסיזם, וגם בתור עוסק בענין נחוץ⁶⁶³ unique לטובת הכלל, הנה, התחילו כבר הסייענטיסטען צו בורטשען⁶⁶⁴, שהחב"ד כבר התחיל, עוד טרם שפתחו אנשי חב"ד את פיהם, וקלאר הלך והתאנח, שנאום זה האט אלץ רואינירט אויף אייביג⁶⁶⁵. אבל תיכף אמרתי לחנוכה, שבל ידאג, שקלאר הוא קצת מר"ש⁶⁶⁶, ובאמת, מנאומו של קאנאטאפסקי יהי' אך טוב.

ומענין, שבעברו על ידי, אמר לי קאנאטאווסקי, האמרתי די, או שהייתי צריך עוד יותר להגיד, וקרץ בעיניו.

ה. ביום ש"ק בבקר, גמרו התפילה בשעה 10, וקידשו ואכלו ברעקפעסט⁶⁶⁷, ואח"כ למדו הדף יומי, במס' מגילה תחילת פ' בני העיר, באמת הי' צ"ל מגיד שיעור אחר, אבל לא הופיע, וכיבדו את הרב קאנאטאפסקי להגיד השעור, והי' מתנצל על שלא הכין כראוי, ומ"מ הי' זעהר אנאינירטעסאנטער⁶⁶⁸ שעור, וגם מבין הסייענטיסטען הי' בני תורה, ובפרט ד"ר מאנדעלבוים מדעטרויט, שהצטיין בזה.

וגם אני השתתפתי "בלמודותי", בכדי שידעו שליובאוויטשער המה מומחים, לא רק במיסטיסיזם כ"א גם בגליא, וסיים קאנאטאפסקי את שעורו, ג"כ במיסטיסיזם ששמע מרבו, וחבל שכבר שכחתי.

ו. אחרי השעור, התחילו השו"ת והקאמענטס⁶⁶⁹ על נאומו של קאנאטאפסקי בליל ש"ק. מתחילה עמד הד"ר מאנדעלבוים, ואמר, שלא הי' יכול לישן כל הלילה, כ"כ הי' *disturbed*⁶⁷⁰ מהנאום, והעיר, שתפקידם בסייענס נחשבת אצלו למצוה גדולה, ובוה מקיים יישוב העולם, ולא לתוהו בראה אלא לשבת יצרה.

(663) = מיוחד.

(664) = להתלחש ביניהם.

(665) = הרס את הכל לעולם ועד.

(666) = מרה שחורה.

(667) = ארוחת בוקר.

(668) = מאוד מעניין.

(669) = ההערות.

(670) = מוטד.

וכן, ש emotions יש להם להסייענטיסטען הרבה יותר מאשר לעמא דבר, וההרגש בלב, מה שמרגיש סייענטיסט כאשר חידש דבר חדש, או פתר פראבלעם⁶⁷¹ ישן וכו', זה אינו יכול להרגיש רק אולי בן תורה, כשהוא פארענטפערט א שווערען תוספות⁶⁷² וכו'.

ועל ענין החסד, העיר, שכל עניני הסייענטיסטען הרי"ז צדקה וחסד, צו פארבעסערען די וועלט⁶⁷³ וכו'. וכן העיר ג"כ הד"ר וואלטער פעדער, אך בחוצפא יתירה.

והיו ג"כ כאלו אשר אמרו, שקיבלו בטוב את דברי קאנטאפסקי, ובעיקר הד"ר גוטניק מפילאדעלפיא, סייקאלאזשיסט⁶⁷⁴, שטען שקיבל הרבה אינספיריישאן⁶⁷⁵ מהנאום, ומתאונן על הקאלטקייט⁶⁷⁶ של השבת, בלתי זמירות, בלתי פרייליכקייט⁶⁷⁷, ובלתי חיות.

ואמנם צודק בזה, הי' השבת כ"כ קאלט און פארגליווערט⁶⁷⁸, חנוכה התאונן כ"פ, וכ"פ השתדלנו לנגן ניגון, אבל ללא יועיל. ויתכן, כשהיו יותר משתתפים, היו פועלים על הכלל כולו, אבל הקפאון הי' נראה בעליל.

ז. אח"כ, סעודת יום ש"ק בקר, ואח"כ, עד שעה 4:30, חופש לעשות כ"א

הישר בעיניו.

בשעה 4:30, העמידו לטשערמאן את ד"ר קארל (נתן קארפיל) למר, ויציג את הד"ר jammer מאוניברסיטה בר-אילן, שבא ביחוד להשפיע, שהחברים יתכתבו בפאקולטי של בר-אילן. אבל מכיון שצריך להגיד משהו, הגיד על התיבה mass, שענינה matter ויש, ושרשו בלטינית וביונית וכו', עד שהגיע ללה"ק, תיבת מצה לחם העבדים, וששרש תיבה זו היא במצרית וכו', אודה ולא אבוש, שלא הבנתי התועלת הגדולה של חידוש זה, והשייכות לש"ק או לסייענס, אבל כן דרש.

(671) = בעיה.

(672) = כשהוא מיישב תוספות מוקשה.

(673) = לתקן עולם.

(674) = פסיכולוג.

(675) = התעוררות.

(676) = הקרירות.

(677) = שמחה.

(678) = קפוא.

ולפרוגראם זה, של יום ש"ק אחה"צ, היו נאספים קהל גדול, כי כולם מעוניינים המה לשמוע הגילויים של זה הראב"י בוימגארטען, שאפי' בפרוגראם של הבקר, שאלו אחדים, מה טיבו של בוימגארטען זה, וענו להם, שיסבלו עד יגיע זמנו להופיע. וא"כ לפרוגראם זה, הי' נאספים כמעט 200 איש, שגם מהיאנג איזראעל קאנווענשאן⁶⁷⁹ באו.

ח. ונאמתי ודרשתי מענין רעיא מהימנא, נח, אברהם, משרע"ה, כפי המבואר בשיחות הקודש של כ"ק אדמו"ר שליט"א, ואח"כ נגשתי לעצם הענין, של תעמולתינו על הקאמפוסעס. וביארתי, איך שהם, בהיותם עצמם בני אוניברסיטות, יוכלו לפעול אלף פעמים ככה, ובקשתים מצד אהבת ישראל להשתתף בעבודה זו, ובארתי, שע"י השתתפותם, יפתחו כמה דלתות הסגורות עד עתה, וגם שמיני' ובי' אבא נישדי' בי' נרגא.

גם עוררתים לפרסם את חברתם, וספרתי להם, שכ"כ סייענטיסטים אורטודוקסים יש בארה"ב, שעוד טרם שמעו מחברה כזו. ושאפילו ידיעה בעלמא מחברה כזו, הי' מחזק אותם שפוסעים עדיין על ב' הסעיפים וכו'.

התחילו השו"ת:

שא' א' לבאר אופן העבודה בקאמפוס, וביארתי וויקענד על קעמפוס, סעודות, זמירות, נאומים, שו"ת וכו'.

וקם הד"ר וואלטער פעדער, ואמר, שאין זה דרך ישר, כי אם דרך עקום, כי זה אפיעל על ה emotions, און דא האט מען צוטאן מיט אינטעלעקטועלע מענשען⁶⁸⁰, ואיך מותר להמשיכם מיט עמאציאנאלע דרכים⁶⁸¹, הרי"ז לכאורה שקר.

ולהיות שבבקר, בעת הדיסקוסיע⁶⁸² על נאומו של קאנאטאפסקי, נאמר הרבה שם אודות intellect ו emotions, וכמעט שהוחלט מכולם, שנחוצים השנים, ואינם טובים כ"א לבדו, עניתיו ג"כ ככה, והודיתי, שאמנם נמשכים הסטודנטים לראות החידוש, אבל כשכבר נכנסים, אז נמשכים באמת, ובאופן אינטעלעקטועלי, ואדרבה, אנו מראים להם את השבת כמו שהוא אצל

(679) = שכנראה התקיים באותו מקום.

(680) = וכאן הרי מתעסקים עם אנשים שכליים.

(681) = עם דרכים רגשיים.

(682) = הדיון.

יהודים, ומזה הם מתפעלים, וגם, שאני אינני סייענטיסט, ובמילא אני רואה רק הרעזולטאטען⁶⁸³, שדרך זה מצליח, ומביא פירות טובים, והם, להיותם סייענטיסטים, יכולים לאנאלאזירען⁶⁸⁴, מפני מה דוקא דרך זה מצליח, ושאר הדרכים אינם מצליחים.

ולמעשה, הכל הי' שבעים מהמענות, חוץ מפעדער, שצעק ככרוכיא שלא יתן יד לגזילה כזו, מדות במקום מוחין, ואז התחלנו לראות, שהוא המנגד למע' או למטה מטו"ד.

כולם השתתפו בדיסקוסיע זו ברצינות, ואפי' הד"ר הויבערט גאלדשטיין⁶⁸⁵ קם פעמיים ושאל משהו.

שא' א' היתה, מה נוכל אנחנו לעשות, באשר לא הורגלנו בעינים כאלו, להגיד על הנחת תפילין וכו'. ועניתי, אשר כתוב לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך, והפי' הוא מרגילותך, באם הנכם בלתי מורגלים, תתרגלו. ומצא זה חן בעיניהם.

כאן הי' דיסקוסיע, עוה"פ אודות מוחין ומדות, ואמרתי, שבחסידות מבואר, שיש מוחין שבמדות ומדות שבמוחין, ובהקאמפוסעס, אנו מתחילים אמנם במדות, אבל מהמוחין שבמדות מגיעים להמדות שבמוחין, ואח"כ למוחין שבמוחין.

ט. אח"כ הציגו את הד"ר... הטעמע שלו, אתרוגים כשרים ומורכבים לאור הסייענס.

זה השתתף כ"פ בהתועדות בחצרות קדשינו בצל כ"ק אדמו"ר שליט"א, בן-בית בבית אלטיין בבראנקס, מקצועו זאלאגיע, אבל גם בבאטאניע מתעסק. הנהו יר"ש, רווק, בעת התפילה עיניו סגורות, און ער שאקעלט זיך זעהר שטארק⁶⁸⁶, ואומר שמע ישראל בניגון המתנגדים, אז עס גרוילט ממש אין מאגען⁶⁸⁷. ודיבר בארוכה הרבה אודות האתרוגים, (אגב, כששמע שאני הייתי בקאלאברי' ב' פעמים, ושגם אני יודע במקצוע זה, מיהר להודע ממני כל ידיעתי, מה שצירף לנאומו – בשמי),

(683) = התוצאות.

(684) = לחקר.

(685) ראה מכתב הרבי אליו מי"ז חשון תשכ"ג (תשורה רפופורט-מאן, י"א טבת תשע"ט. עמוד 126 ואילך, מארכיון המזכיר הרב ניסן ע"ה מינדל). וראה לקמן אות לא.

(686) = ומתנענע חזק מאוד.

(687) = שמועיל ממש בקיבה.

ושאל אצל "הגדולים", האם נכון לעסוק בזה, וכולם ענו לחיוב. ועיקר עיסקו הוא, האיך להכיר בפרי עצמו, האם הוא פשוט או מורכב, ולזה יכולים להגיע ע"י chromosome, שלכל מין ומין, יש מנין של קראמאסאמים שונה, האתרוג יש לו ח"י קראמאסאמים וכו'.

י. אח"כ מנחה וסעודה ג', איפה מ'האט גוט אריינגעריבען⁶⁸⁸, ובלי אפי' דבר א' של תורה.

יא. מענין לציין, אשר א' המשתתפים והראשים, אהרן ד. קראמביין, הטשערמאן של הבאארד אוו גאווערנארס, איש עדין, זעהר א פיינער און איידעלער, מקודם גר בבראנקס, ומרעיו של משפחת אלטיין, וכעת מעתיקים דירתם למאנסי נ"י.

הנ"ל הוא P.H.D. בפזיקס, אבל אינו שותף להם בכל האידייען⁶⁸⁹ שלהם, אעפ"י שלפועל, שולח את צאצאיו להתחנך במוסדות, שמדגישים לימודי חול ממעל ללימודי קודש, מ"מ מסופקים המה, הוא ואשתו, האם נכון זה, ואולי באשר עי"ז ליידעט⁶⁹⁰ די לימודי קודש, הרי"ז לא טוב.

ובהנוגע אלינו, האט ער זיך באצויגען מיט די גרעסטע שענסטע באציהאונג⁶⁹¹, ומתחילה ועד סוף הי' בדיעה אשר צריכים מיט ארבייטען מיט אונז⁶⁹².

יב. מוצש"ק בשעה 10, התחיל הפאנעל the role of the orthodox jewish scientist in the jewish community. ג' שותפי הפאנעל המה, ד"ר הויבערט גאלדשטיין, ראביי ד"ר עמנואל-ל יאקובאוויץ⁶⁹³, וראביי נארמאן לאם⁶⁹⁴. הציגום עפ"י א"ב, קודם גאלדשטיין, ואחריו יאקובאוויץ, ואחריו לאם.

גאלדשטיין פותח ואומר, אשר הסייענטיסט הנהו עסוק במאד מאד, הן במלאכתו מלאכת הריסורטש⁶⁹⁵, שבאם לא יהי' ראשו ורובו בזה, יפול

(688) = אכלו אכילה גסה.

(689) = רעיונות.

(690) = סובל.

(691) = התייחס אלינו באופן הכי יפה.

(692) = לעבוד יחד איתנו שכס אחד.

(693) = לימים רב הראשי של מדינת אנגליה.

(694) = לימים הפרוידנט של ישיבה אוניברסיטי.

(695) = המחקר.

ממדריגתו, וגם לשמור התומ"צ, ובמילא, אין לו שום זמן על אוטסייד אקטיוויטיס⁶⁹⁶, ובזה עצמו שהוא וואקסט⁶⁹⁷ בסייענס, ועושה מלאכתו באמונה, בזה הוא עושה הסירוויס⁶⁹⁸ היותר גדול להקאמיוניטי⁶⁹⁹, וממנו יראו וכן יעשו כולם. השטרעבונג⁷⁰⁰ של הארטאדאקס סייענטיסט, צ"ל עקסעלענץ⁷⁰¹ בשדה פעולתו, והנסיון הראה בעליל, אשר איזה מהסייענטיסטען, כשעסקו בעניני הצבור, נפלו ממדריגתם בסייענס, וזהו ההיזק היותר גדול.

יאקובאוויץ, לדאבוננו לא יוכל להסכים עם גאלדשטיין הפעם. בפרשה שקרינו היום, כתוב לא תלמד לעשות, וזה הולך על כל הענינים החיצונים, ומכללם סייענס, וע"ז אומר רש"י ז"ל, לא תלמד לעשות, אבל אתה למד להבין ולהורות. ובכן, הרי לכאורה כל למוד הסייענס אסור הוא, ורק מותר להבין ולהורות, ומכיון שהסייענטיסט משתמש עם ההיתר, במילא חל עליו האחריות דלהורות, ומוכרח להתעסק בעניני הצבור.

תפקידים שונים ישנם להסייענטיסטען, ולמשל, מזה שהאטאמען מסתובבים בתוך המאלעקיוולען כרצונם, בלי שום סיסטעם, זהו מורה על בחירה החפשית.

Noblesse oblige, פתגם צרפתי, על האחריות שיש לו לבעל המדע. כעת, הסייענטיסט הוא תל שהכל פונים אליו, שיגיד להם סוד העבר, ומה שיהי' בעתיד, אם בצדק או לא, אבל הכל פונים אליהם, ומוכרחים להיות מוכנים צום טשאלענדזש, צום געבאט פון שעה⁷⁰².

כעת הכל להיפך, מיט יאהרען צוריק⁷⁰³, נודעו הסייענטיסטען בעד חוצפתם arrogance, הי' עונים ופותרים כל השאלות בודאות, והרבנים הי' תמיד אומרים בלשון "לפענ"ד". וכעת, הנה הרבנים אומרים בלשון ודאי, והסייענטיסטען מדברים בכיטול ובדרך אפשר.

(696) = פעילות מ'חוץ למסגרת.

(697) = גדל.

(698) = שרות.

(699) = לקהילה.

(700) = השאיפה.

(701) = הצטיינות.

(702) = לאתגר, לצו השעה.

(703) = לפני הרבה שנים.

אנו צריכים בזמנינו עוה"פ רמב"ם ורמב"ן, שכללו תורה ומדע, וכולם היו אקטיוו⁷⁰⁴ בקהלה, וכן צ"ל גם עתה. צריכים זיך אויפהייבען⁷⁰⁵ אל הפאטענטיאליטיס הגדולים של חברה זו.

צריכים לראות כל הספרים שחוברו ע"י הנוצרים, הן קתוליקים והן פרוטעסטאנטים, בשדה זו של סייענס ורעליגיע⁷⁰⁶. ועוד טרם שראינו אף דבר א' שנעשה בשדה זו על ידינו.

יש לציין, שרק חברת ארטאדאקס זשואיש סייענטיסטיען יש, ולא של קאנסערוואטיוו או רעפארם.

צריכים לראות שהסייענטיסטען לא יתחברו דוקא זע"ז, וליצור קלאוזט קאמיוניטיס⁷⁰⁷.

לאם:

הרי"ז גואם טוב, ואינו מכין דרשתו על הנייר, וכפיה"נ פיקח הוא, ועונה צום פונקט⁷⁰⁸. אבל אינו מחדש שום דבר, רק מתווך בין גאלדשטיין ליאקובאוויץ, מודה שאמנם אין זמן להסייענטיסט, אבל מדגיש, שצריך למצוא או לייצר זמן עבור אקטיוויטי בקאמיוניטי⁷⁰⁹.

מביא תניא דמסייע ל'י, מס' פרי הארץ לרמ"מ מוויטעבסק (אבל גם חנוכה גם אני לא נוכל זיך דערמאנען⁷¹⁰ הנקודה).

וחצי דרשתו, בנה על שיטת הגאון בעל התניא, בענין אהבת עולם ואהבה רבה. וקודם מבאר זה כפשוטו, שאהבת עולם הרי"ז האהבה להשם, שיכולים להגיע אלי' ע"י העולם, ואהבה רבה, אין יכולים להגיע אלי' בתעמולה, כ"א זה מתנה מלמע', ע"ד מש"כ בהמו"נ אודות נבואה, שהישראל מכין א"ע בכל המדריות וכו', אבל עצם הנבואה הרי"ז א שייך⁷¹¹ מלמע'. ואח"כ אומר, שאהבת עולם הרי"ז סייענס, שהא' מסייע לחבירו, האהבה להעולם והעולם לאהבה, ואהבה רבה, תורה'דיגע לעבען - ומאריך בזה הרבה - ומסיים בברכה,

(704) = פעילים.

(705) = להגביה את עצמינו.

(706) = מדע ודת.

(707) = קהילות סגורות.

(708) = לנקודה.

(709) = פעילות בקהילה.

(710) = לזכור.

(711) = הארה.

שנתעמל הן בסייענס עצמו – עולם, והן בסייענס לשם תורה – אהבת עולם, בהתמסרות ובאמונה, והשי"ת יעזור, שעי"ז נגיע גם לאהבה רבה. גאלדשטיין מוסיף משהו על הראשונים, אבל כופל דבריו הראשונים. לאם, בתוך דבריו, הדגיש על המצוה ללמוד סייענס. פעדער מדגיש הסתירה שבין ב' הרבנים, א' מתיר סייענס בדיעבד, והשני אומר שמצוה, וקם יאקובאוויץ ומתנצל, שלא כיון להלכה, כי אם דרוש. וקם לאם ואומר, כן מצוה, אבל לא מצוה ממש כמו תפילין והדומה, אלא מצוה סתם. יג. גאלדשטיין אומר אח"כ ביחוד לפני חוג, וביניהם קלאהר, אשר אינו מתכוין לנגד לאקטיוויטעטען⁷¹² מחוץ וכו', וקלאהר באטראכט⁷¹³ פתגם זה לנצחון גדול.

יד. כאן מודיע פרייוועטלי⁷¹⁴ יאקובאוויטץ, או בידועים או שלא בידועים, שהרבי מליובאוויטש קאנטאקטעד הים⁷¹⁵ טרם הופעתו, שיתייצב על צד דלגצ'י שלו.

יום א' בקר 10:30

טו. דו"ח פינאנציאלי⁷¹⁶ – טשערמאן גאלדשטיין, מתאונן על מעט הכסף בבאנק, וגם שעכשיו כבר הוצאות הדפוס של המאגאזין אינטערקאם⁷¹⁷ על עצמם, שעד עתה הי' זה על חשבונם של הספירא פאונדיישאן. משתתפים בזה כמה מהחברים, ומתאוננים, שקשה במאד צוזאמען שנארען געלד⁷¹⁸, וכל השתדלותם ללא הועיל, ואי אפשר שהקהל עם הרבנים, מצד אחד יצווחו על השתתפותינו בקהל, ומצד השני לא ישתתפו בהוצאות. ובכלל, דעתו של גאלדשטיין, שצריכים להתעסק כפי הכסף שיש, ולא לפי ההשערות שיהי'. קלאהר אומר, שבטוח שיכולים לאסף, וכבר יש לו הבטחות. וגאלדשטיין שואל חתימות או הבטחות.

(712) = פעילות.

(713) = מחשיב.

(714) = בחשאי.

(715) = התקשר איתו.

(716) = כספי.

(717) = רבעון שי"ל מטעם הארגון OAJ, בעניני תורה ומדע.

(718) = לקבץ כספים.

אח"כ מופיע הגזבר, ומוסר דו"ח טכני מהפינאנסען. הצעות שונות אודות אסיפת כסף – עקזעקיוטיוו דירעקטאר שנארען, להכפיל דמי מעמבערשיפ⁷¹⁹ וכו'.

טז. דו"ח ממעמבערשיפ – ד"ר ניארא סמיטה, טשעיר ליידי של מעמבערשיפ קאמיטע⁷²⁰, נותנת דו"ח, שיש בערך 46 חברים חדשים במשך השנה שעברה. השערות שונות אודות ריכוש חברים חדשים.

דובער בויםגארטען מציע, למצוא משהוא איש מכובד במקומות הרחוקים, ובוועסט קאוסט, מציע את הרב רייטשיק, שבטח מכיר את כל הראויים להכרה שם (ואגב, הוא קרוב – קוזין עם אשת גאלדשטיין, וכשהם בלאס אנזשעלעס, מתארחים בבית רייטשיק), וכן בכל מקום ומקום.

וגם הציע להם בערך י"ג חברים חדשים, ואלה שמותם: יעקב חנוכה, שניאור זלמן שמיידלער, יצחק בלאק, ניסן מאנגעל, שעלדאן ווהייט, יואל סינסקי, בן ציון בוירנסטיין, אפרים מאשקאוויץ, יצחק קאסאווסקי, צבי פויער, טייטלבוים מונטריאל, אייזנשטיין ואשתו, ועוד ידו נטוי'.

כבר כתבתי מכתבים, וגם אכתוב עוד, להודיע להנ"ל פרשת הענין, ויהי' טוב מצד ב' הצדדים, המה יראו שמעונינים אנו בהם, ומוסיפים להם חברים, ואנו נהי' לנו חברים, ולעת הצרך שטימען⁷²¹ בבחירות על צדינו. והעיקר, שמחפשים במאד חברים חדשים.

יז. אח"כ ניגש אלינו קלאהר, ואמר, שיהי' גוט-טייסט⁷²² מצדינו, אם נעזוב את האולם עכשיו, כי חפצים לדון ע"ד המעסעדזש שלנו, ויותר טוב שלא נהי' נוכחים בשעת מעשה.

ולבסוף לא דנו ע"ז כלל – דהיי' על השתתפות עמנו – כ"א שהחליטו – עפ"י ההתעוררות של הדלגצ'י שלנו – לעשות פרוגראם משלהם, בקאלעדזש בעיר גדולה, שיש שם כו"כ אוניברסיטיהס, ויעשו בפירסום, ובחרו בקלאהר שיהי' טשערמאן מזה.

ובמילא, לא שמענו הדו"ד של: הלכה וסייענס קאמיטע, המאגאזין "אינטערקאם", מעדיקאל דענטאל גרופ, ועד הפרסים, chapter liason.

(719) = חברות.

(720) יושבת ראש מחלקת ועדת החברים.

(721) = להצביע.

(722) = מן הנימוס.

יח. יום א' בשעה 2:45 אחה"צ, טשערמאן ד"ר יהושע גרינשפאן מבאלטימאר, שגם טשערמאן מסייענס עדיוקיישאן קאמיטע. מוסר מהפעולות בהדעי סקולס, שהם בודקים הטעקסטבוקס⁷²³, האם מתאימים מיט די לעצטע טעכניקע⁷²⁴, ומסדרים סייענס קורסען בעד הדעי סקולס, ומתדברים, הן עם התלמידים ותלמידות והמורים וההורים, לבאר הנחיצות והאפשריות של סייענס⁷²⁵ careers, וגם שמסדרים כלים הנחוצים ללאבראטאריעס⁷²⁶ של הדעי סקולס.

כאן עמדה הדאקטארשע ווייל, בנאום ארוך אודות הטראגעדיעס בזמן האחרון באידישע גאס⁷²⁷ נגד לימודי-חוץ, היא דיברה עם נערה בת ט"ו שנה, והלה אמרה, שאסור בהחלט ללמוד לימודי חול, ויודעת רח"ל לא עלינו, ממשפחות שהפסיקו את הלימודי חול מבניהם כל עיקר בקטנותם, ובאשכנז לא ככה התנהגו, וכאן, בזמנינו ובמקומינו, תחת שנע' מע' מע', הננו יורדים מטה מטה.

ומצעת, שיעשו קאמיטעס, לבקר את הראשי ישיבות השונים, ובעה"ב של המיידלשולעס, שישנו את שיטתם נגד המדע, כי סכנה גדולה כרוכה בזה, ומאיפה יקחו מורים ומורות דתיים במקצועות אלו, ועתה הם בוחרים רח"ל במורים גויים, לפי שאין די דתיים וכו'.

ומודיעים לה, אשר עומדים לבנות היי-סקול חדש מדעי, שיהי' רק היי-סקול חילוני, ושם תלמדנה בבקר נערות, ואחה"צ נערים. ויעשו תעמולה בין הראשי ישיבות וכו', שיאשרו זה. ושואלת, תחת מי תעמוד בי"ס זו, ועונים, תחת פיקוח ישיבה אוניברסיטה.

ואומרת, אשר שאף שהיא אי"ל נגד הנ"ל, ומברכתם בהצלחה מרובה, אבל יודעת בכירור שאין זה פתרון הפראבלעם⁷²⁸, שהנ"ל איז אינגאנצען אבגיפרעגט⁷²⁹, אצל הישיבות מימין, והבית יעקב'ס למיניהם.

(723) = ספרי לימוד.

(724) = המדע העדכני.

(725) = קריירה של איש מדע.

(726) = מעבדות.

(727) = ב'רחוב היהודי'.

(728) = הבעיה.

(729) = מופרך לגמרי.

ומוספת, שבישיבות דימין ובית יעקבס וכו', המדובר הוא אודות בערך 10,000 תלמידים ותלמידות, ואיך נוכל זיצען מיט פארלייגטע הענד⁷³⁰, ולראות הסכנה הנוראה החופפת על ראשי אלו. ומבטיחים לה, שישתדלו בכל מיני השתדלות, שלא להפקיר הנ"ל, ולהכניס אור המדע בקרני חשך אלו.

יט. אח"כ מציג את ד"ר בנימין לערנער, הטשערמאן מחברת orthodox behavioral scientists, שהם חברה עצמאית, כוללת סייקיאטריסטס, סייקאלאזשיסטס, וסאשיל וואירקערס. הטעמע שלו: the role of the psychologist in the jewish day school⁷³¹. מתחיל בסקירה קצרה אודות החברה שלו, וואס איז גאר ווייניג באקאנט אין די אידישע וועלט⁷³², ותיכף עובר להמצב, איך שהסייקאלאדזשי נעשה abused⁷³³ בהדעי סקולס: 1. שאינם שוכרים סייקאלאזשיסט לשמה, כ"א להיטיב שם המוסד. 2. מחפשים אחר היותר זול. 3. אינם מדקדקים על אחד עם שמוש. 4. אינם מדקדקים על אחד דתי. 5. אינם מדקדקים על אחד עם לייסענס⁷³⁴. וכדי בזיון וקצף. ועפ"י הרוב, הסייקאלאדזשיסטען שגורמים abuse הם דתיים ומוסמכים ג"כ, וחברתו עומדת על המשמר, וא"כ יש להם הפראבלעם⁷³⁵ של "מסירה", שאסור עפ"י, ובפרט על מוסמכים וכו', נאר וואס קען מען טאהן⁷³⁶!!

ובכלל, אין האינטעלידזשענס טעסט⁷³⁷ בר סמכא כלל ובכלל, אותם המוסדות וואס הייבען די requirements i.q.⁷³⁸ הם בוררים רק 20-30 פראצענט⁷³⁹ מהתלמידים, ומגרשים שאר ה-70-80 פראצענט לבתי ספר העממיים, ומי התיר זה.

(730) = לשבת בידיים עצילות.

(731) = תפקידו של הפסיכולוג בבי"ס היהודי.

(732) = שכמעט בלתי מוכרת בעולם היהודי.

(733) = מנוצל לרעה.

(734) = רשיון.

(735) = הבעיה.

(736) = אך מה אפשר לעשות.

(737) = מבחני השכלה.

(738) = שמגביהים את רמת ההשכלה הנדרשת.

(739) = אחוז.

דורש, שיאפשרו להבריטע אידישע מאסען⁷⁴⁰, לחנך בניהם ובנותיהם באוריה יהודית, ע"י ההורדה מהויכע i.q. requirements, וכשיש צורך, לשכור קאמפעטענט רעליזשעס סייקאלאגיסטען⁷⁴¹.

כ. אחריו נואם יעקב חנוכה, מודה במאוד בעד הכבוד שחולקים לו צו אדרעסירען אזעלכע עמינעטע סייענטיסטס⁷⁴², ומתחיל, מיט זיינע זוכונגען⁷⁴³ טרם שהגיעו משלחת צאגו"ח לפען-סטייט, הרגשותיו בהיותם שמה, פעם הראשון שראה אפענע אידען, אפענסיווע ניט דעפענסיווע⁷⁴⁴, ששומרים דתיהם כחלק מחייהם, מבלי להגיד אמתלאות ע"ז, ועל כל השאלות ענו *very frankly*⁷⁴⁵, ונתנו הדגש על שמירת המצוות, והתענינו יותר בהנחת תפי' בפר"מ, מאשר בחובות הלכות והמוחות בראשונה. ולכאורה רי"ז נגד השכל *but my friend you'll be surprised, it really worked, and i'm thoroughly convinced, that it nearly always works*⁷⁴⁶.

מספר, מהתעוררות ע"י תופעת משלחת צאגו"ח, מספר מהרגשותיו עד שהחליט לנסוע לנ"י, כניסתו לכ"ק אדמו"ר שליט"א, הן אמת, שהכל מתחילה הוא עמאציענאלע עקספיריענס⁷⁴⁷, אבל מזה באים למוחין.

מבקש מאת הנאספים, להשתתף עם ליובאוויטש בעבודתם בשדה זו, כי כו"כ ישנם מאחינו ואחיותינו בני ובנות ישראל, שצריכים להראותם תנאי ואופני חיים אלו, ובטח יתעוררו עי"ז לטובה.

לדאבוננו רואה כאן, מה שהרגיש לדאבוננו בזמנים הראשונים בהגיעו לכותלי הישיבה, הרבה *dissent*⁷⁴⁸ יש בין האורתודוקסים בעצמם, הרבה שנאת חנם נגד ליובאוויטש בעולם, ומובן, שהליובאוויטשער בלייבען אויך ניט שולדיג, וכ"פ הוכיח את חבריו בישיבה שהם שאובעניסטיש.

שו"ת:

(740) = להמון היהודי הרחב.

(741) = פסיכולוגים יהודים מוכשרים.

(742) = לנאום בפני מדענים כה דגולים.

(743) = החיפושים שלו.

(744) = יהודים פתוחים, בתנועת תנופה, ולא בתנועת הגנה.

(745) = ככנות רבה.

(746) = אך ידידי, תתפלאו, שדרך זה באמת הצליח, ואני משוכנע לגמרי, שרוב הפעמים זה מצליח.

(747) = חוייה רגשית.

(748) = מחלוקת.

האמת, שהליובאוויטשער רבי שליט"א מנגד בתכלית ללמודים חילוניים, כפי המכתב שנתפרסם בזשואיש פרעס. המענה: לא בתכלית, כ"א שדעת כ"ק אדמו"ר שליט"א, שבחור שחושב שמוכרח עבורו שיתלמד למודי חול, שילמוד קודם שנה שנתיים רק תורה, ואח"כ יתלמד בהנ"ל.

מ"מ קריטיק, למה מצא לנכון להביע דעתו ככה ברבים, יותר טוב שיהי' הוראה פרטיית לשואל. וכן קלאהר אחוז בסברא זו, שפרסום המכ' האט הרבה אבגישוואכט הפרעסטיזש⁷⁴⁹ בין אנשי המדע.

פעדער: ליובאוויטש מבטלת בתכלית הביטול והגנות את המדעים ולמודי חול, ואיה"ש הלילה בהויצונג he will tear apart the letter on science ⁷⁵⁰that was so untimely and so unplacedy. ובמילא, איך יכולים להשתתף עם ליובאוויטש, בעת ששיטתם היא בהיפך משיטתינו, שיטתינו הוא, אשר בכדי להיות א גוטער ארטאדאקסישער איד, צריכים לזה סייענס, ולא שבדיעבד מותר וכו'.

אח"כ עמד שניאור זלמן שמיידלער, וסיפר מאופן התקרבותו, וביקש שכולם יפתחו את בתייהם ולבבותיהם, כמו שפתחו אנשי ליובאוויטש עבורו, והתרה, שבאם לא ימלאו את החלל באידישקייט, אז ממילא תתמלא רח"ל מקריסטענטום, ו... תוכיח.

כא. נאומו של חנוכה, והרימארקס⁷⁵¹ של ש.ז.ש. הנ"ל, השאירו רושם כביר על השומעים כולם, לבד מפראצענט קטן, ונשמעו קולות רבים מהחברים, נגד השיטה אנטי-מדעי של ליובאוויטש, ועם זה להשתתף. וגם אני נאמתי, ואמרתי, שהרי אף שיש חילוקי דעות, מ"מ הרי ב' הצדדים אומרים שמע ישראל, מצטרפים למנין א', ועוד כמה ענינים שבהם מתיחדים. ובכן, בעת שצריכים לכבות אש השמד שעל הקאמפוסעס, ולהכניס שם אור הקדושה, חושבני שיש לזה מקום להשתתף, אף שיש חילוקי דיעות, והי' ע"ז כמה הסכמות.

(749) = החליש הרבה את העמדה החשובה.

(750) = הוא "יפרק" את מכתבו (של הרבי) על מדע, שנתפרסם בזמן ומקום מאוד לא מתאים.

(751) = ההערות.

כב. אח"כ הראו מואווי⁷⁵² מפעולותיו של בית החולים שערי צדק בירות"ו, אך שלא בתוך הפראגראם שלהם, אלא קודם סגרו את הזיצונג⁷⁵³, ואח"כ הכריזו שיראו מואווי, וכל מי שרוצה, אפי' מהחברים, הרשות בידו.

כג. בזמן זה, יצא חנוכה מהאולם, ואחריו פעדער, וישפוך פעדער את כל חמתו על ליובאוויטש בהתנגדם למדע, וכעס על... בעד פירסומו את ב' המכתבים דוקא עתה וכו'. ושם את זרועו על שכמו של חנוכה, כזקן המחנך את הצעיר וכו'.

כד. לאחרים ששאלו מחנוכה שלא בעת נאומו, אמר חנוכה, שחוזר לאוניברסיטה, מפני שכן אמר לו כ"ק אדמו"ר שליט"א, וכן כמה דברים עושה או לא עושה, מפני שכן אמר לו כ"ק אדמו"ר שליט"א.

וכשאח"כ שמעתי מקלאהר, שזה לא מצא חן בעיני הסייענטיסטס, שאחד זאל פארלירען בכללותו את זיין זעלבסטשטענדיגקייט⁷⁵⁴ ודעתו החפשיית – וכעין כישוף, שבמשך 10 חדשים האט מען עהם אזוי גוט⁷⁵⁵ brain washed עד כדי כך, שאינו משתמש כלל עם שכלו הוא.

וכשאח"כ דברתי עמו ע"ז, אמר, שהוא לא יכסה על האמת, וימסור האמת כמו שהוא מרגיש אותו, ולא יגזם ולא יכחש, ואינו דואג אם לא ימצא חן בעיני השומעים.

כה. השמטה מנאומו של גאלדשטיין במוצש"ק: שכ"פ האבען זיי גיאפערט⁷⁵⁶ להסתדרות הרבנים כו"כ מהסייענטיפיק פיינדינגס⁷⁵⁷ שמצאו, שהסתדרות ידונו ע"ז עפ"י ההלכה, אבל לא קיבלו את האפער, ואדרבה, חשדום שרוצים להיות פוסקים, וזה אינו מתפקידם כי אם מתפקיד הרבנים. ויעקובאוויטץ ולאם נעשו סורפרייזד⁷⁵⁸ ביותר לשמוע זה, ואיך יוכלו רבנים להיות קשה ערף באופן כזה, אבל ייעצום ניט נתפעל ווערען⁷⁵⁹, ולמסור האפער עוד פעם ועוד פעם, עד שתקובל.

(752) = סרט.

(753) = הישיבה.

(754) = יאבד את עצמאותו.

(755) = שיטפו את מוחו.

(756) = הציעו.

(757) = ממצאים מדעיים.

(758) = מופתעים.

(759) = לא להתפעל.

כו. עוד השמטה, שקירוב הדעת של הרב קאנאטאווסקי, זהו נעשה ע"י הרב יוסף וויינבערג, שנאם אצלו פעם או פעמיים, ונעשו קרובים בדעה זל"ז. גם ע"י הרדיו פרוגראם של תניא, שרבים ממתתפי השעור בגמ' של קאנאטאווסקי ביום א' ביום, שומעים בלילה את התניא, און זיי דיסקוטירן עס⁷⁶⁰ לפני ואחרי השעור.

כו. אור ליום ב' לילה, שעה 8:30, פאנעל על הטעמע a fresh look at torah and science⁷⁶¹, הטשערמאן ד"ר מאנדעלבוים מדיטרויט, משתתפים מר סאנפארד אראנאו, שכתב הארטיקעל במאגאזין אינטערקאם, בשם the age of the world⁷⁶², ד"ר הוירבערט גאלדשטיין, וד"ר וואלטער פעדער.

בכלל, הי' זיצונג⁷⁶³ זה א דירעקטע אטאקע⁷⁶⁴ על מכתב כ"ק אדמו"ר שליט"א על סיענס, בשום פעם לא הזכיר את שמו, רק אמרו a very eminent rabbi⁷⁶⁵, הנואם הראשון אראנאו, דיבר בע"פ, כמעט אות באות מש"כ בהארטיקעל⁷⁶⁶, והמאגאזין רצוף כאן, והתחיל נאווו בהפתגם הנ"ל האנגלי (a very eminent rabbi), והמשיך בשיטתו הוא⁷⁶⁷, של ב' פרעמוואירקס⁷⁶⁸, ובפי' אמר, ששיטה B לא טובה.

אחריו נאם גאלדשטיין (אף שלכאורה F של פעדער קודם ל' G של גאלדשטיין בהאלפאבעט), והתחיל, שבאם הי' המכתב של העמיענעט ראביי מכתב של תורה, אז אין מאי איגנארענס, הנני ספעק א⁷⁶⁹ של עפר תחת כפות רגליו. אך שלפי דבריו בעצמו, המכ' הוא סיעענטיפי, במילא, ענין של סיעענס יש לו הרשות לדון ע"ז.

ואמר, שענין המכתב, הרי אפילו א דריט קלאסיגער פיזיקס לערער קען זיי אבפרעגען⁷⁷⁰.

(760) = והם דנים ומדברים בזה.
 (761) = הנושא: מבט חדש על תורה ומדע.
 (762) = גיל העולם.
 (763) = מושב.
 (764) = התקפה ישירה.
 (765) = רב דגול מאוד.
 (766) = הכתבה.
 (767) = הנזכרת בהכתבה שלו.
 (768) = שתי מסגרות. שיטתו היתה שיש להפריד בין שיטת התורה ולהבדיל בין שיטת המדע, ואין לערב ביניהם, ובעצם להתייחס אליהם כאל שני תחומים שונים לחלוטין.
 (769) = בבורותי, הנני גרגיר א'.
 (770) = אפי' מורה פיזיקה לכיתה ג' יכול להפריכם.

הגען בעצמיכם זשענטעלמען אמר, באם יגיע תכן מכ' זה לקאלעדזש טוודענט שלא שימש כל צרכו, והוא יתפעל מזה, און וועט עס איבער'חזר'ען⁷⁷¹ לפני הפראפעסאר שלו הגוי והבלתי מאמין, והלה ימלא צחוק פיו, החילול השם האיום שיגרום זה.

- ולפלא, שמלבד טענת חילול השם הנ"ל, לא הי' אף טענה אחת אבצושלאגען⁷⁷², אפי' פרט א' סייענטיפי של המכתב, אמנם עמד על איזה ציטוטים תורה'ים, וחפצו אבצושלאגען⁷⁷³, אבל על נקודות סייענטיפים אפי' א' לא. -

אני - ממשיך גאלדשטיין - לא אנאם כעת מצד סייענס, כי אם מצד התורה, להבין מה שכל ענין עיזש⁷⁷⁴ העולם מלובשת בסוד. ומצטט מהמכתב "the Torah view that the world is 5722 years old", סוד גמור בלי מראה מקומות, מאיפה אנו יודעים שכן הוא?

אני עשיתי קצת ריסורטש⁷⁷⁵ בזה, ויתכן that I only scratched the surface⁷⁷⁶, אבל לא מצאתי, מה שכן מצאתי, בגטין ובשאר שטרות כך וכך שנים לבריאת העולם, בכלל הרי"ז דבר חדש, שבשטרות מלפני כמה מאות שנים, אנו מוצאים אופנים אחרים למימני השנים ליוונים וכו'.

הנני חפץ להגיד ספעקולאציע, ואי"ז נכנס ביחד עם יתר נאומיי, כ"א דיווארסד וסעפעראט⁷⁷⁷ מנאומיי האחרים, שכל ענין זה של 5722 שמלובש בכ"כ מיסטיסיזם, הרי"ז פראדוקט מדאגמאטיק קריסטשיאנטי⁷⁷⁸, שרבני זמנינו יש להם subconscious ענין זה, ע"י Christian influence. ובכל אופן, המענה האחת שקבלתי ע"ז הי', שייגעץ שאינך מאמין בזה, ותו לא מצאתי בהלכה, וחוששני, שכלל אי"ז הלכה, ואפי' בתניא לא מצאתי...

ד"ר פעדער:

(771) = והוא יחזור על תוכן המכתב.

(772) = להפריך.

(773) = לפרוץ.

(774) = גיל.

(775) = מחקר.

(776) = שרק נגעתי בקצה הענין באופן שטחי.

(777) = נפרד ונבדל.

(778) = תוצאה מהשפעה נוצרית תת-הכרתית.

אקצר בסקירה קצרה את כל הקאנווענשאן עד עתה, ואומר, שאינו מבין מפני מה צריכים השיטה של 2 פרעימווארקס. מצטט ג"כ ממכתב כ"ק אדמו"ר שליט"א, מבלי להזכיר שמו הק', ומדייק "תורה ויו⁷⁷⁹", הרי"ז⁷⁸⁰ only תורה ויו, ולמה לא הזכיר שיש עוד תורה ויוס, ומתחיל בגמ' בסנהדרין, בונה עולמות ומחריבן, שית אלפי שני הוי עלמא, ב' אלפים תהו וכו', וחד חרוב שנא' ונשגב וכו', אביי אמר תרי חרוב וכו'. רבינו בחיי 7X7 מ"ט אלפים. כוזרי שבאם א' אינו מאמין ב5722 אי"ז פגם באמונתו. ולבסוף מביא הדרוש אור החיים של התפא"י, וזהו החידוש שחידש, והכל שריר וקיים.

כח. בתוך פראגראם זה, קבלתי התלפון מניו יורק, ואחרי השו"ת על פרוגראם זה, וירדו מהבימה, ופעדער הי' דורש, שלכל שארי הרבנים לא איכפת לי' כלל, כי אינם יודעים כלל מהענינים, אבל הליובאוויטשער רבי, כן יודע מתי לכתוב מה לכתוב ולמי לכתוב וכו', ומשו"ז הוא כועס, למה עשה ככה, ושואל ממני זה.

ועניתיו שלדעתי, כל השאלות על מכתביו של כ"ק אדמו"ר שליט"א, יפנה ישר אליו בעצמו, רק הדיוק only לא נכון, ופוק חזי מאי עמא דבר, כל תורה איד יודע שזהו דעת תורה, למרות מש"כ התפא"י, וזהו גם - לפי"ד, כי אני אינני מדבר בעד כ"ק אדמו"ר שליט"א כלל - כוונתו של כ"ק אדמו"ר שליט"א כשכותב זה. ואז, מסרתי לו הפ"ש, וקיבלה בשמחה, וביקש ממני, אז ביי די¹ גילעגענהייט⁷⁸¹, אחזיר את הפ"ש.

כט. סאנפארד אראנאו מתאונן, ששלח לכ"ק אדמו"ר שליט"א הארטיקעל⁷⁸² שלו טרם שנדפס, ולא קיבל שום מענה, ולא על שאר מכתביו נידון ענין זה.

ל. פעדער אמר, שיותן⁷⁸³ chance לכ"ק אדמו"ר שליט"א לענות על הנאמר, והפשט לא הבנת, האם כוונתו במה שאנו נמסור, או

(779) = השקפה.

(780) = רק.

(781) = בהודמנות הראשונה.

(782) = הכתבה.

(783) = הודמנות.

שהאסאסיאיישאן יודיעו לכ"ק אדמו"ר שליט"א, מכל האטאקעס⁷⁸⁴ באופן רשמי.

לא. השמטה בנאום גאלדשטיין בויצונג זה, שחושב להעזה כל אריינמישונג, מיהי' מי שיהי', בעניני סייענס, שעניני סייענס צ"ל נחתכים רק מסייענטיסט⁷⁸⁵.

לב. כדאי לציין, שנתן קלאהר התעסק בזה כמו חסיד, ואף שכמה דברים אינו מבינם, ובפי' אמר, שאצלו הסייענס אי"ו עבו"ז ח"ו, אלא חלק מעוה"ז בכלל, שרובו רע, וכל עניניו קשים ורעים. וראיתי, שמשדל שכ"ק אדמו"ר ידע מזה, וגם ידוע, ששותף הוא עם אותם שאמרו, שב' המכתבים הי' (כביכול – הכותב) שלא בשעתם ושלא במקומם.

לג. תוצאות הבחירות, כבר מסרתים בע"פ להרחמ"א חודקאב, ובאם צורך וכן נכון, ארשום אותם, ולדעתי, די בהודעה בע"פ.

דובער בוימגארטען

–מא–

ו' עש"ק כ"ב אלול תשכ"ב

ב"ה

דו"ח מאסיפת צאגו"ח, ביום א' [נצו"י], אור לח"י אלול, בביהכנ"ס תפארת

חיים.

המשתתפים:

דובער יוניק, דוד ראסקין, חיים אשר גארפינקעל, צבי גורעוויץ, ישראל ש. ענגיל, שלום דייטש, בנימין מענטץ, הרב שטיין, שד"ב גאראדעצקי, הלל כצמאן, שד"ב פעוונער, שני"ז בוטמאן, שמואל יצחק רייצעס, זלמן טייבל, מנחם ליפשיץ, מיכל פיקארסקי, משה לעווערטאו, יצחק פעוונער, משה גאלדמאן, אייזיק מינץ, הערשל שפיצער, חיים צבי מאסקאוויטץ, דובער אלעניק, שלום לעווערטוב, שמואל שפאלטער, מ"מ שמטוב, דובער בוימגארטען, מנ"מ בוימגארטען, צבי גאנזבורג, זאב שילדקרויט, מנדיל בארטפילד, יואל כהן, שמואל זאלמאנאו, זלמן קליינמאן, צמח

(784) = ההתקפות.

(785) = פרט זה נזכר גם במכתב הרבי אליו מי"ז חשוון תשכ"ג (נסמן גם לעיל).

גורעוויץ, יצחק ד. וויין, יהושע דובראווסקי, משה פ. כץ, יוסף ב"צ רייזיס, אהרן יעקב שוויי, אלי' משה ליס, אהרן זאקאן, יעקב צבי האלצמאן, שלו' מאראזאוו, יהושע זעליג כצמאן, שד"ב ווישעדצקי, משה באגאמילסקי, צבי סלאווין, [...] בייטעלמאן.

דובר בהנוגע:

- א. קבלת פני האורחים המגיעים על חדש תשרי.
- ב. אש"ל עבורם.
- ג. לנצל ימי ר"ה ועשי"ת לנאום בבתי כנסיות.
- ד. לסדר תקיעת שופר, בבתי חולים, קאנוואלעסענט האומס⁷⁸⁶, בתי זקנים וכו'.

ה. לסדר תהלוכת התשליך בסדר מסודר.

ו. מבצע ד' מינים - בבתים - רחובות - בתי חולים - גנים ופרדסים - מושבי זקנים וכו'.

ז. סידור התועדויות מסודרים דשמחביה"ש בימי חוהמ"ס.

ח. סידור הקאנווענשאן⁷⁸⁷ דצאגו"ח ביום ב' דחוהמ"ס.

ט. לקבץ ילדים לסוכה, לחלק ממתקים ומעדנים, ולברך איתם ע"ז ועל הד' מינים.

י. לנצל ימי שמע"צ ושמח"ת, לשמח היהודים בבתי כנסיות השונים.

יא. וכן בשבת בראשית.

יב. תעמולה להביא מספר גדול להשתתף עמנו בהפארבריינגענס, שכ"ק

אדמו"ר שליט"א עוטר בהם את השלחן.

יג. להתעמל בכל מקום בהענינים, שמקום הוא מסוגל להם.

יד. שאנ"ש יחיו, ישתתפו בהחזקת מוסדות מל"ח ומחנה ישראל. הוחלט

להכריז תרומה חדשיית הגונה, ולמנות ממונים לנצח על המגבית, והיי' כאלו

שקיבלו ע"ע להיות ממונים.

ואלו שהתחייבו א"ע להנ"ל על אתר:

משה לעווערטאוו 10, צבי גאנצבורג 15, דובער יוניק 10, מ"מ שמטוב

18, יואל כהן 10, צבי מאשאקאוויץ 10, זלמן טייביל 10, אייזיק מינץ 18,

(786) = בתי הבראה.

(787) = כנס השנתי.

שמואל שפאלטער 10, יהושע דובראווסקי 15, אהרן יעקב שוויי 10, זאב שילדקרויט 10, משה גאלדמאן 5, חיים אהרן קופערמאן 5, דוד ראסקין 10, שמואל זאלמאנאו 18, מ"מ בוימגארטען 18, דובער אלעניק 18, אהרן זאקאן 10, דובער בוימגארטען 10, זעליג כצמאן 18, גדלי' קארף 18, זלמן בוטמאן 10, צ"מ בארטפילד 18, מרדכי [...] 10, י"ל מאצקין 18, מיכאל טייטלבוים 10.

כהנ"ל, התחל מחודש תשרי הבעל"ט.

דובער בוימגארטען

הרב בוימגארטען יושב בשלחן הראשי (צד ימין), בכנס העשירי של צא"ח, בשנת תשכ"ה
(קרדיט: ספריית אגו"ח)

–מב–

[יום א', שבוע דר"ה, כ"ד אלול תשכ"ב]

ב"ה

להנהלת צאגו"ח הי"ו

דו"ח מש"ק נצו"י תשכ"ב, והאורחים הסטודנטים.

נוכחו עשרה סטודנטים, 2 מישיבה אוניברסיטה, ו8 מסעמינאר.

הסעמינארקיעס, רובם בדאבל פרוגראם⁷⁸⁸, היי' שלומדים בקאלאמביא אוניברסיטה, וג' פעמים בשבוע, לומדים במכינה שעל יד הסעמינאר, וזה נק' אצלם 6 שנה פראגראם.

לומדים גמרא, נ"ך, ספרות, והסטורי', כ"א מהנ"ל^{1/2} שעה בשבוע. שלחו את הרעגיסטראר⁷⁸⁹, ועוד פקידים גבוהים, בכל המדינה, ולכדו בפחם מהנוער הכי מצויין, הן בלמוד, בהתמדה, ביר"ש, באיידילקייט⁷⁹⁰, ובפקחות. והתדברו עם התל' ועם הוריהם, ויתארו בתוארים עשירים, את העתיד החשוב והמכובד שמחכה על הצעירים הללו. ואמנם מצטיינים המה במאד, ה8 שנוכחו כאן.

השבת, השאיר רושם עז על כל המשתתפים בו.

ראובן קימעלמאן⁷⁹¹ – כמובן מזה שנתפעל מהנ"ל, ונכנס לסעמינאר ללמוד שם, שלא עלה ביר"ש במשך זמן שהותו שם בסט. לואיס, אבל בישבו

(788) = תכנית כפולה.

(789) = רשם.

(790) = בעדינות.

(791) כיום פרופסור לידואיקה קלאסית באוניברסיטת בראנדייס, ורבה של הקהילה הספרדית "בית אברהם", בעיר ניו אינגלאנד. ברוקליין מסצ'וסט.

הלהן, ממה שהואיל לשלוח לנו מזכרונותיו (בתרגום חפשי), ותודתינו נתונה לו (ראה גם ראיון איתו, בספרו של ר' חיים דלפין שי' "Rebbe and Professors"):

זכרונותי מהרב בוימגארטען, חוזרים כבר לשנת תש"כ. לקחו אותי אז תחת כנפם. לעיתים תכופות, כשהייתי מגיע נתקרבו לחסידות, אחרי שלמדו בישיבת תורה ודעת), לקחו אותי אז תחת כנפם. לעיתים תכופות, כשהייתי מגיע לביקור ב770, התארחתי בבית הרב בוימגארטען (ואני זוכר היטיב, איך שסיפר לי הסיפור הידוע עם הספינה, ועוד סיפורים נפלאים מנסיעותיו), וגם אצל אחיו ר' מענדל.

בשנת תשכ"ב, חזרתי הביתה מישיבת חב"ד בלוד בארץ הקודש (שם למדתי גם אצל המשפיע המפורסם ר' שלמה חיים קסלמן ע"ה), כי ההורים שלי, שהתגוררו בסט. לואיס, בקשו ממני לחזור הביתה, והסכמתי לחזור, בתנאי, שאוכל ללכת ללמוד בישיבת תומכי תמימים בבדפורד. אך כשחזרתי, הפרו הוריי את ההסכם, ואני ברחתי לברוקליין, להתיעץ עם הרב בוימגארטען, האם ללכת לישיבה בבדפורד, או לכבד את רצון הוריי. והוא סידר עבורי יחידות אצל הרבי.

כאן בעת ההתועדות, האט ער פיל איבערגילעבט⁷⁹². עודנו כמו שהי', מתמיד גדול בעל כשרונות נעלים, בעל מרץ גדול, פקח, ומעורב עם הבריות, היי' הוא הפירער⁷⁹³ מכולם שהיו על ש"ק.

הוא התארח בביתי, ומובן שהדגשתי, ששם לא כדבעי, והרי עפ"י היחידות, עליו הי' לשהות שנה בביתו, ואח"כ, או לכאן או ללוד, ומפני מה לא מצא לנכון עכ"פ לשאול. איברא, על כמה דברים ענה כהוגן, ומהם, אשר גם הוא ליובאוויטשער, ושם הוא עוסק בהפצת המעיינות, יש לו חוג הגון שפעל עליהם הנחת תפי', ותפילה בצבור, וט"ק, ולהביאם לחצרות קודש. וביארתי לו, שיש נפק"מ גדולה, בין בחי' טובב, שסובב ומקיף מלמע' ואינו נכנס לתוך, ובין ממלא, שמתלבש וכו', ויש סכנה ברגע שיפסיק לפלוט ח"ו, בה ברגע יבלע, שהן אמת, שאידי דטריד למיפלט לא בלע, וה"מ⁷⁹⁴ שתמיד פולט, אבל הרי"ז אי אפשר, וא"כ, בפרט צעיר שכמותו וכו'. וענה, שלש"ו יתקשר כאן בליובאוויטש, וזה יפעול נגד חשש הנ"ל. ובהיותו שם בפנים, יוכל לעשות יותר בעד הופרצת, מבהיותו בחוץ בבחי' טובב.

הוא אוהב את דרך הלמוד שלהם בגמ' ובתנ"ך, שמבארים בטוב טעם את הבנין structure של הגמ', משא"כ בישיבות, שמפטמים הרבה, אבל חסר הרבה ביאור.

טענה כמדומני צודקת היא, ששמעתי' גם מהרבה מבוגרים שהתחילו ללמוד, וטוענים, שצריכים שני צוגאנגען⁷⁹⁵, צוגאנג אחד, לילד בן 6 שנים שמתחיל ללמוד, וצוגאנג שני, למבוגר שמתחיל.

כן את למוד התנ"ך שלומדים שם, אוהב הוא במאד, שבישיבות, תנ"ך מאן דכר שמיי', וכאן לומדים הרבה נ"ך, ומבארים בטוב את כוונת הנביא, בנבואו

אחרי שיצאתי מהיחידות, הבנתי מדברי הרבי, שעלי לחזור לסט. לואיס, ולעסוק בחיזוק היהדות שם. אך אחרי זה, הסביר לי הרב בוימגארטען, שטעייתי בהבנת דברי הרבי. בכל אופן, כתשע שנים לאחר מכן, קיבלתי מכתב ברכה מהרבי לרגל הנישואין שלי. עם זוגתי מרת חוה תחי', שהיא נכדת הרה"ח ר' זושא דבורץ ע"ה, שלמד בתומכי תמימים אצל הרבי הרש"ב. והרב גרליק, רבה של כפר חב"ד (שגם כן למד בתומכי תמימים), הי' המסדר קידושין שלי.

(792) = נתעורר הרבה.

(793) = המנהיג.

(794) = והני מילי.

(795) = גישות, מהלכים.

לבני דורו אז, והמוסר השכל שיכולים לקחת לנו עכשיו. ולפעמים, הי' מנבא רק לבני דורו - כביכול - ולנו יש מזה רק ערך היסטורי ולא יותר - ח"ו. מודה הוא, אשר דורשים גם לגנאי, שהיו ב' ישעי' לכהפ"ח, ואולי גם ג', ודברים, פשוט ומובן שזה מזמן יותר מאוחר מד' הספרים שלפניו, וראי' לדבר, שנאבד ספר דברים על זמן ארוך, עד שמצאוהו אח"כ, ובאם שהי' להם כל הה' ביחד, איך יתכן לאבוד אחת מתוך השאר וכו'.

ויודע הוא, שישנם דיעות כוזבות שם, ומקוה להיות תוכו אכל וקליפתו זרק, ואנו תפילה, ששוכן עד יהי' בעזרו, ולא יתן נפשו לטבוע במים הזדונים, ונפשו כצפור תמלט מפח היוקשים.

ובכל אופן, הזמנתו על ר"ה הבעל"ט, ועל ש"ת ויוהכ"פ וסוכות ושמע"צ ושמח"ת. והנראה מדבריו, שעל ר"ה ושמח"ת יבוא, והשאר עוד טרם שיודע, שבדעתו לבקר בסאטמער, ובשאר הפנות בעוה"ז שרובו ככולו רע... גוברים בו, ומעשי ידינו טובעים ביס, ואנו אומרים שירה?

אבל הנהגתו, הוא זעהר אנאיידילע⁷⁹⁶, ולמשל, בבית העמיד מים לנט"י אצל המטה, אבל אמר ששמע, שכל הבית כולו כד"א חשיב. ואמרתו לו, שזהו רק לדיעה א', ואמר, שבשבילו כדאי הוא הרשב"א לסמוך עליו, והלואי שיזכה לשבת ביחד עם הרשב"א שם, הי' ג"כ שמח.

אבל ביארמולקע כן ישן, ויש לו ט"ק גדול כשעור, ודואג על הקימה בזמן לקרי"ש. למקוה התעורר בעצמו ללכת, ואינו כלל מתבייש להשפיע על סביבתו וחבריו, לכל מילי דמיטב.

אחד מהחברה, שמו שויר, והריהו קרובו של וואלאסאף, ובמילא, האבען זיי זיך צוזאמענגירעדט⁷⁹⁷ הוא וזלמן ליפסקער⁷⁹⁸, שכלתו היא נכדתה, גם זה יבוא לכאן על שמח"ת. זה שתה הרבה יין, ונעשה מאד שמח, ונתעורר הרבה לטובה, וכפיה"נ, גם קרוב הוא למשפחת שויר שבמונטריאל.

א' הי' מישיבה אוניברסיטה, ושמו מאן, בדעתו, ללמוד במעדיקאל סקול שם, בינתיים לומד T.I., אבל יר"ש גדול, ונתפעל הרבה מאד מכאן.

(796) = עדין מאוד.

(797) = התדברו ביחד.

(798) שליו הרבי בפילדלפיה.

יושר גדול, לשאול מאת כ"ק אדמו"ר שליט"א, האם להתעסק עם קימעלמאן שיעזוב שם; וזה תלוי בקישויים, שהרי בסעמינאר לומד 4 סאבדזשעקטס⁷⁹⁹, כ"א 1^{1/2} שעה בשבוע, והם גמ'-נ"ך-ספרות-והסתורי', וזה אי אפשר למצוא עבורו כאן, חבר שילמוד עמו 6 שעות בשבוע, אף את"ל, שיסכים ע"ז לשנות מהתם להכא, וכש"כ לפעול עליו שיעזוב לימודיו בקאלאמביא, זה יותר חלום. ומה גם, שטענתו, וואס ער טוהט דארטען אויף⁸⁰⁰, הרי גם זה, אין לי די ברייטע פלייצעס⁸⁰¹ לסתור.

—מג—

ב' [יום] ב' [שבוע דר"ה] כ"ה רחמים תשכ"ב

ב"ה

להנהלת צאגו"ח הי"ו

דו"ח מהתופעה במחנה רמה⁸⁰², באיסט העמפטאן, קאנעטיקוט. המשתתפים: יהושע נחום גוטמאן שבא במיוחד מבוסטון, ברוך שלום כהן מניו הייווען, יוסף דייטש, אשר העבער, והכותב. (כאן נחוץ למסור הגרויסע מוראדיגע שוועריגקייטן⁸⁰³, להשיג נוסעים מחברינו לתעופות⁸⁰⁴ אלו, בכדי צוואמענשטעלען⁸⁰⁵ משלחת זו, ישבתי אצל התלפון כמעט 9 שעה, מלבד מה שיל"א⁸⁰⁶ ג"כ התעסק בזה, רד"ר⁸⁰⁷, זה אינו רוצה, וזה אינו יכול, וכמה נמצאים בנאו"ד, וגם אחרי שהבטיח מי שהוא, תלפן להגיד, ששכח שיש לו משהוא לעשות, ולא יוכל להשתתף בהמשלחת).

עזבנו את חצרות קדשינו בשעה 4:30, ובשעה 6:15 הגענו לבית דוד דייטש בניו הייווען, מקום שם בא גם ברוך שלום כהן, ושם שתינו לחיים, ויגישו מאכלים לסעד לבב הנוסעים, והמשכנו בנסיעתנו משם להקעמפ. הנסיעה אורכת בערך שעה ורבע מניו הייווען.

(799) = נושאים.

(800) = מה שפועל שם.

(801) = הכתפיים הרחבות.

(802) מחנה קיץ קונסרבטיבי. בשנים תשכ"ב-כ"ד שהה שם זלמן שכטר, והכניס כמה שינויים בסדרי התפילה שם, בעת שהציג את עצמו בתור שליח חב"ד.

(803) = הקשיים הגדולים והנוראים.

(804) = תופעות.

(805) = להרכיב.

(806) = יהודה ליב אלוסקי.

(807) = ר' דוד ראסקין.

הגענו להקעמפ, ויהושע גודמאן כבר חכה עלינו שם. והמקבלים כבר היו כולם נאספים בהאולם, ושרים "הבאנו שלום עליכם". תומ"י נכנסנו, ומר ליטשמאן, שהוא הדירעקטאר של הוטה אקטיוויטעטען⁸⁰⁸ שע"י יונייטעד סינאגאגס⁸⁰⁹, הי' שם הפירער⁸¹⁰.

הסיוזאן⁸¹¹ של הקעמפ כבר נסתיים אצלם, והמנהג אצלם, אחרי תום הקעמפ, מתאספים שם שני סעמינארס, של שבוע כ"א, ושולחים לשם את הוטה גרופע, או המצטיינים מהוטה גרופע של הסינאגאג פלוני, וגם איזה ראבייס ואיזה מורים, כאן, הי' הראביי של קאנסערוואטיווער טעמפיל בהאיסט ענד של לאנג ביטש, ביחד עם החזן, שכפיה"נ הוא ג"כ המורה שם, שמו מענדעלסאן, והוא נכדו של הרב מענדעלסאן מנארק⁸¹², שכפיה"נ, הי' מהחסידים או מאנ"ש.

רסיפר, שאצל אביו, יש ירושה מאבי אביו הרב הנ"ל, מכתב מכ"ק אדמו"ר נבג"ם וצוקללה"ה, בה מבשר לו שמצא חתן... עבור בתו... די היינטיגע⁸¹³ רביצין שתליט"א.

מר ליטשמאן השתיק את העולם - מען האט זיי מתחילה אויסגזעצט כל הזכרים פון פארענט⁸¹⁴, ואחר כך חלל ומקום פנוי, ואח"כ כל הנקבות, שהי' מלובשות בבגדים הכי צנועים, ובתי ידים ארבעל מגיעים עד הידים, מען האט עס אנגעצויגען נאך מער ווי מען דארף⁸¹⁵, עד שבעת הגיע הזמן לשו"ת, ויראו הנערות לשאול, ונתנו השאלות בכתב, לאיזה זכר שישאל בשבילן, כדלקמן.

מר ליטשמאן, שכל השנה כולה, הוא עדיזעקוטיוו מנהל של יוטה אקטיוויטיס של הקאנסערוואטיווע, הנה, לפראגראמען אלו של המצטיינים הנ"ל, הנהו המדריך הראשי, הציג את הדלגציא שלנו, ואמר, שבמשך די לעצטע עטליכע טעג⁸¹⁶, היינו משוחחים על החסידים והחסידות.

(808) = פעילות צעירים.

(809) = איגוד בתי הכנסת הקונסרבטיבים.

(810) = המנהיג.

(811) = העונה.

(812) ר' יעקב בנציון הכהן מנדלסון. מחבר של כו"כ ספרים.

(813) = הנוכחית.

(814) = הושיבו את כל הזכרים בחלק הקדמי.

(815) = האריכו אותם יותר מהמחוייב עפ"י דין.

(816) = ימים האחרונים.

– זלמן שעכטער מוויניפעג, הי' שם רעזידענט ראביי למשך 10 יום, טרם שהגענו שם, ואמר שם, שהנהו שליח מיוחד מכ"ק אדמו"ר שליט"א, ומ"מ, בעניני צניעות וכו', לא התנהג כשליח מיוחד.

ורבים שם, שאלו עליו, האמנם הריהו שליח מיוחד, והאם כ"ק אדמו"ר שליט"א⁸¹⁷ condones את כל הנהגתם הפרטיית של שלוהיו, והי' קשה במאד לענות על שא' זו, והי' מצוה לפעול עליו א' מהשנים, או שיתנהג כראוי וכנכון, או שלא יגיד ששליח הנהו –

וניגננו אי איזה ניגונים, כמובן, התחלנו עם השפאלער זיידעס קול ביער אנוכי שומע, ונאמתי על הבעש"ט והה"מ ואדמו"ה"ז, ומה הי' צו השעה של החסידות אז, ומה צו השעה של החסידות עכשיו, והתחיל זמן השו"ת. וראביי סטיינהארט הי' השואל הראשון, ושאל, אודות הבאציאונג⁸¹⁸ של החסידים בכלל לאר"י, והבאציאונג של ליובאוויץ לאר"י.

וענית, שהחסידים הקדמונים, תמיד היו מחשיבים את אה"ק, להיותר חשוב שיש במדרי', וכל הנשיאים, הן של חב"ד, והן של חג"ת, היו מקבצים המון כסף עבור אה"ק, וכנראה מהספרים והמכתבים מזמן ההוא, שכבר ראו אור הדפוס.

ולהבאציאונג של איזה כתות מהחסידים בזמנינו, צריכים לשאול להם בעצמם, ועל הבאציאונג של ליובאוויטש, הרי המכתבים מרבתי"ק מסירים כל ספק וצל ספק, מהבאציאונג בימים ההם, וכפר חב"ד, וכל הבתי ספר שלנו יוכיחו, וכן האהבה שמתבטאת מכל היהודים למיניהם באה"ק, יוכיח, על המקום החם שתופס חב"ד בלבות כל אנשי אה"ק, ובצדק נוכל לומר, שאר"י בלי חב"ד, הריהוא ממש כחב"ד בלי אר"י ח"ו.

הראביי סטיינהארד הזה, הי' טשאפליין בזמן הקודם, והוא אינו כמו כל הקאנסערוואטיווער, יש לו א ווארימען ווינקעל⁸¹⁹ בלבו לכל הענינים האולדפעשינד⁸²⁰ – מדבר אידיש, ודואג עבור שמירת הדת, מתוך דבריו, ידענו שאוכל רק גלאט כשרע פלייש וכו'.

(817) = מאשר.

(818) = היחס.

(819) = פינה חמה.

(820) = old fashioned, ישנים.

וסיפר לנו במעמד כולם, אשר אז פנה להמל"ח בעד כמה זוג' תפילין, שחסרים לו להמנין שייסד, וכעבור איזה ימים ממבוקשו, קיבל בדואר אויר דחוף, חבילה עם כמה זוג' תפי', עם כתב הכשר מאה"ק, והתחיל להשתמש עמהם באופן ישר.

וכעבור איזה זמן, ביום א' בקר, בזמן הברעקפעסט קלאב שלו⁸²¹, העמיד את כולם כשהם מעוטרים בתפילין, וצלמם, ושלח את הפוטוגרפיות למל"ח לאות תודה, וכעבור זמן קטן הגיע מכתב מהמל"ח, נחתם ע"י הרב חודקוב, בה כתוב מפורש, שעל הפוטוגרפיות, התפילין אינם במקומם, ויותר הם נידעריג⁸²² על המצח, ושנחוץ לסדר ולתקן ולקטן את הקשרים על השל ראש'ין.

והמכ' הנ"ל השני, מצא מאד חן בעיניו אז זיינערצייט⁸²³, ובעת ספורו הספור, האט ער דאס איבערגילעבט⁸²⁴, וכן כולם נתעוררו מאד מהסיפור. וכשראה שכולם נתפעלו, אמר, אספר לכם עוד סיפור, כשהייתי באנגלי', זה הי' כפיה"נ אותו הזמן שהי' בצבא טשאפליין⁸²⁵, הי' לו הרבה כאב ברגליו, ואז פגש מישהוא באנגלי', שהתידד עמו, והלה, כתב לאביו כאן באמעריקא, שיכנס לכ"ק אדמו"ר שליט"א, ויבקש רפואה, וכן עשה. והגיע לו ברכת רפואה מאת כ"ק אדמו"ר שליט"א, ובהגיע ברכת הרפואה, תומ"י נרפאה רגלו לגמרי, כאילו לא הי' חולה מעולם.

ויסיים לכולם, איי מעי נאט בעליוו איט, באט איי טעל יו, דהאט איט העלפס שורלי וויטהאוט קוועסטשאנס⁸²⁶, וסיים, שזה לא כביר התחיל כואב לו רגלו השמאלית, ומבקש, שאנו נמסור פ"ש לכ"ק אדמו"ר שליט"א ממנו, ושנבקש ברכת רפואה בעד רגלו השמאלית.

שמו שלום דוב בן מרים 116 manhattan drive rabbi s. Steinhart
Jericho, long island n.y.

(821) = מועדון ארוחת בוקר.

(822) = נמוכים מדי.

(823) = בזמן ההוא.

(824) = חי את הסיפור מחדש.

(825) = רב צבא.

(826) = יתכן שאינני מאמין בכל זה, אך הנני מבטיח לכם, שאין ספק שזה עוזר (לבקש ברכה מהרבי).

ונכון שנבקש ברכה בעדו, ובאם הי' מקבל ברכה מכ"ק אדמו"ר שליט"א, מה טוב. ולש"ז כתבתי אדריסתו כאן.

אחרי זמן מה, ראיתי, שכל השו"ת הם מהזכרים, ומהנקבות אין אף אחת פוצה את פי' ומצפצפת. והדגשתי זאת, ונערה אחת, שלחה שאלתה בכתב, לאחד מחברי' הבחורים, והלה חפץ הי' לשאול בעדה, ואמרו, שאתמול ושלשום, בעת שהמנהל האט זיי אריענטירט⁸²⁷, הבינו מתוך דבריו, שאסור להן להשמיע קולן כלל וכלל, וכן לא להראות כלל.

וביארתי, שזה טעות, האיסור הוא רק על השמעת קול בניגון, וביארתי החטא של הוספה עוד מעץ הדעת, שאז הי' האיסור רק על האכילה, וכשהוסיפו גם לא תגעו, צמח מזה כל הטראבעל⁸²⁸.

וסיפרתי, איך שבכל הפארבריינגענס כמעט, מדבר כ"ק אדמו"ר שליט"א שיחה אחת ביחוד להנשים, וכ"פ אמר שגדולה זכותן, ואחריותן הרבה יותר משל האנשים, ושעוד אצל מתן תורה, דיבר משרע"ה בשם ה', קודם להנשים ואח"כ להאנשים, והארכתי בביאור זה, עד שהתחילו הנערות ג"כ לשאול משהו, ולקחת חבל בהשיחות.

ראב"י סטיינהארט, והראב"י השני, הביעו את הסורפרייז⁸²⁹, שחשבו, שחב"ד שותפים המה, בשנאת אה"ק ושנאת נשים, במה וואס עס צייכענען זיך אויס⁸³⁰ הסאטמערער וכו'.

וזה הי' ג"כ אחר פתרון השא', ע"מ שאנו מלמדים את בנותינו, וביארנו, שיש בתי ספר לבנות, התחל מגן-ילדות עלעמענטרי, היי-סקול, וגם סעמינאר, וזה בכל קצוי תבל, הן באה"ק, באירופא, באפריקא, באוסטרלי, וכאן במדינתינו.

וכבר ידעו, שליובאוויטש פועלת בכמה מקומות, אבל התפלאו, איך מוצאת חן ליובאוויטש בעיני כל העולם, ועכשיו, ששמעו יותר בפרטיות כל הנעשה, הם כבר מבינים את היוניוואירסיאליטי של ליובאוויטש.

כן החזון והמורה הנ"ל מלאנג ביטש מענדעלסאהן נתעורר, וביקש להזכר לפני כ"ק אדמו"ר שליט"א ג"כ, להיותו מגזע אנ"ש.

(827) = הכין אותם.

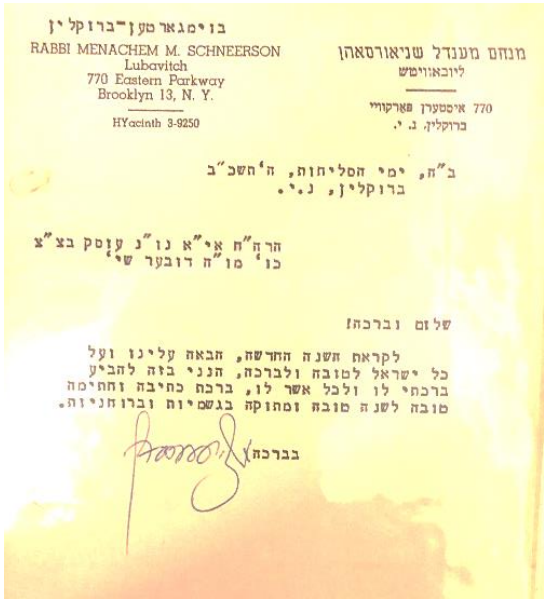
(828) = הצרות.

(829) = הפתעתם.

(830) = שמצטיינים.

שמו: שלמה בן טוביא ובן יהוד' ליב הכהן, rev. sol. Mendelson 700 shore rd. long beach n.y

אגב, הביהכנ"ס הזאת, אף שהיא משתייכת להקאנסערוואטיוויס, מ"מ, בהבנין החדש שבונים, בונים מחיצה, ולא מחיצה עד הטבור, אלא מחיצה גבוהה 7^{1/2} פוס, שחציי' פולירטע האלץ⁸³¹, וחציי העליונה ארטיפישאל⁸³² שושנים, אבל געדיכט⁸³³ כ"כ, שלא יראה, לא זו לזה ולא זה לזו בעולם. שני הראבייס, לקחו הכרטיסים של צאגו"ח, ואומרים, לסדר פרוגראם חסידות בעד כל המעמבערשיפ⁸³⁴, אחרי המועדים והחגים, ואז יפנו אלינו, להכבידם ולעטר את הפראגראמען שלהם. אך לדעתי, שבלאנג ביטש, אסור לנו להשתתף כלל, מפני שעיי"ז נאבד את צורתנו אצל האורתודוקסים שם מכל וכל, משא"כ ביריחו.

כן שאלוני, מה דעתינו על ביהכנ"ס כזו, שהיא חברה ביונייטעד סינאגאגס, ועם זה בונים מחיצה. וענית, אשר בעד התחברותם ליונייטעד סינאגאגס, מסופקני אם יקבלו שכר, משא"כ בעד המחיצה, הרי בעד קידה"ש זו, איז ג"ע מיט לויתן און שור הבר ווייניג⁸³⁵, ובפנימיות,

(831) = עץ מלוטש.
(832) = מלאכותי.
(833) = מעובה.
(834) = החברים.
(835) = מעטים הם.

מי יתן, שכולם יקראו א"ע באיזה שמות שרוצים, ובלבד שישמרו את התורה והמצוות בשלימותן.

ובכלל נשלמה הפרוגראם בהתרוממות הנפש.

דובעד בוימגארטען

תכלה שנה וקללותי

ותחל שנה וברכותי

–מד–

[ליל ועש"ק פ' בראשית] אור לכ"ח תשרי תשכ"ג

כ"ק אדמו"ר שליט"א

א. בנוגע לבירור של הענינים שם בב.א.⁸³⁶, אמר רפאל שיחי' טויל, אשר קודם נסיעתו לכאן, שאל עוה"פ מאת משה לעווין שם, וענה, שאוכל לבוא בשמחה ובמנוחה, ואין שום חשש. והי' זמן, שהנ"ל אמר שלא אבוא, ושיש סכנה בדבר וכו'.

ואומרים הארגנטינים כאן, שבירור יותר מבורר מזה, אי אפשר. ואנא, שיואיל כ"ק אדמו"ר שליט"א להוריניו, האם זה נכון בעיניו הק', ואוכל לסמוך ע"ז.

ב. אודות עניני כאן⁸³⁷: היום בקר, הלך ב.וו.⁸³⁸ להאפיס של המשגיחים⁸³⁹ להתדבר עמם, וכ"א אמר, שאין שום חשש כלל ועיקר, והנייר אינו מעלה ואינו מוריד, ושמצד כאן, אוכל לנסוע בשמחה ובמנוחה שלימה. והאיש המשנה להשר, שמו מר סענדערס, ויהודי הוא.

ויואיל נא כ"ק אדמו"ר שליט"א להוריני גם בזה, האם זהו כפי הוראותיו הק'.

836) בקשר למשפטו של להרב בוימגארטען. ראה בארוכה במבוא למכתבי שנת תשכ"ב.

837) בקשר למשפט הנ"ל.

838) עורך דין של הרב בוימגארטען.

839) קציני מבחן.

ג. בנוגע ל...⁸⁴⁰, בררתי – ומובן באופן שלא יבין כלל – אשר רוצה הוא שאבוא, ויתכן שקצת ירא ש... אבל לאידך גיסא ... אבל באמת ... והשתדלתי לדבר עמו קצת, אבל הפסקתי, בראותי שיותר אקלקל משאתקן, שהוא אינו יכול לשמוע כלל, וצדיק הוא בעיניו, וכלל אינו רואה נגעי עצמו וכו'.

ועוד יותר אומר, שיש לו מכתבים מכ"ק אדמו"ר שליט"א, המחזקים אותו, ומסכימים לדרכו ומאמתים אותו וכו'. ורק שהאחרים לא רוצים לשמוע בקול כ"ק אדמו"ר שליט"א, וממילא, אינו מתחשב עמם כלל.

ד. בנוגע לתכלית, יותר מט"ו אלפים לחודש לא מבטיחים, אך שיכולים להרויח מהשיחות לנוער בשפאניש, כשנמשיך בהם. ועוד עלי להתדבר עם הרחמ"א אודות זה.

כן עכשיו אין כלל יין כשר שם, ואין שם הרבה חוקים בעשיית היין מהמלוכה כמו כאן, ועי"ז יכולים גם להרויח, וא"א לי זיי צו קוועטשין מערער⁸⁴¹, שהרי אין להם באמת. ואנא יואיל כ"ק אדמו"ר שליט"א להוריני גם בזה.

ה. להשאיר כל בניי שי' כאן, ולנסוע ממש לבדי, קשה, כי מתיירא אנוכי על בני, שכשלא אהי' כאן ... שהרי סכ"ס רק י"ד שנים יש לו ... ושבנותי ישארו בבית אחי מנדל יחי' ... קשה להשים שלשה שם, שהרי תמיד יש להם בית מלא מאורחים וכו'.

וחוץ מזה, אומר רפאל, שכשאבוא לבדי ממש, לא יהי' להם מהירות להשיג בית מתאים, שהרי אוכל להיות בבית זה ובבית זה וכו', משא"כ עם בני – או עוד אחד ממשפחתי, זה יגרום מהירות. ובעד למודו של בני יחי', ג"כ אין דאגה, שהרי יש שם ישיבות, וגם בקל להשיג, ובזול, א' שילמוד עמו, ויעשה חיל עי"ז הרבה יותר, שזה ישגיח עליו בפרט וכו'.

ו. מכל חובותיי, יש לי סך של \$2,145 שמוכרחני לשלם, והנני משלם קימעא קימעא, ויש שאוכל לשלם בתרומות חדשיים. אבל יש סך בערך \$800,

(840) א' מאנ"ש בארגנטינה, שבשם חב"ד, נקט בגישה של קנאות כלפי חוגים אחרים של יהודים בארגנטינה. ראה בארוכה במבוא למכתבי שנת: תשכ"ב, תשכ"ג. (841) = לבקש מהם יותר מזה.

שמוכרחני לשלמם תומ"י, ומהם \$550 למחנה ישראל, שהערב מוכרח לשלם אם לא אשלם אני, וגם זה פראבלעם. ומחכה אני הוראותיו הק' בכהנ"ל. ואיה"ש באור ליום ב' הבעל"ט, כשיכנס אהרן טויל, ואני עמו, אז אוכל לברר הכל בבירור גמור.

ואח"כ יש אוירון ביום ה', ואח"כ ביום ב' לס' לך לך. והנה, אשת רפאל ממחרת לביתה, שסובלת כאן הרבה עם הילדים, ולאידך גיסא, אומרים, אשר בשביל הש"ק, אין לנסוע ביום ה'.

ואולי, יואיל נא כ"ק אדמו"ר שליט"א להורות גם בזה, כי הם מחכים, ורוצים שנסע כולנו יחד. ובאם דעת כ"ק אדמו"ר שליט"א לשלילה, הנה כשיורה, תיכף יוכלו הם לקבוע נסיעתם ליום ב' הבעל"ט לס' נח בלעדי, כי כל שהייתם הוא, שמחכים עלי.

דובער בן מידיל תל' תו"ת בוימגארטען

–מה–

[יום] ד' [פ' נח], ג' חשוון תשכ"ג

כ"ק אדמו"ר שליט"א

א. רצוף הכתב, שזה עתה קבלתיו משם⁸⁴².

ואנא, יואיל נא כ"ק אדמו"ר שליט"א להוריני, האם המברק שהגיע מרפאל משם – שג"כ הנני רוצפו כאן – והכתב הזה, הם טובים בעיניו הק' [1 ונוכל לסמוך עליהם].

כפי הבנתי, ממה שמעתי מהפקידים שם⁸⁴³, וגם מב.וו., שגם הכתב שעלי' יחתום השופט ג"כ, יהי' רק רשיון לנסוע, ובדרך ממילא מובן, שההשגחה בטילה.

ב. משפחת ווינטער מפיטסבורג, מרוצים לקחת דירת, וישלמו קצת מההוצאות.

ג. כפי שכתבתי במכתבי האחרונה, אודות בני יחי', שרפאל אמר, שיותר טוב יהי' שם, למהר הענין להשיג דירה וכו', בהיותנו שמה גם עוד אחד מבלעדי. **2 יתייעץ עם ידידים**

(842) מארגנטינה.

(843) ראה מכתב הקודם (כ"ח תשרי) סעיף ב.

ד. כן מש"כ שם על חובותיי, ובדיוק, הסך \$800, שמוכרחני לסלק תומ"י, ומהם \$250 למחנה ישראל, שיש ע"ז ערב, אג"ב בטח אוכל לסדר גמ"ח ממחנה על סך זה. ה- 3 ושייך וכו' וכן להתדבר עם ההרחמ"א שי' [אודות השיחות בשפאניש, התנאים מה שדורש ממני, ההוצאות הריוח המשכורת וכו'].

ו. אהרן הכהן שי', שמחכה כאן עלי, אומר, שבאם ישנם עוד קישויים בנוגע לנסיעתי, ולא אסע עמו ביום ב' הבעל"ט, אז חפץ לנסוע מחר לבדו, ובכן עלי להודיעו בהקדם הכי אפשרי, בכדי שיוכל לתקן הכל בעתו ובזמנו. ז. אכפיל עוה"פ, שכל מה שהנני עושה, הוא אך ורק בשביל שכמדומני, שכ"ק אדמו"ר שליט"א חפץ בנסיעתי זו, ובא"ל⁸⁴⁴ [מלבדי אינני כלל רוצה 4 א"כ לא יסע⁸⁴⁵], ובאם שקשה לפניו, אוכל אני לבדי לבטל את כל העסק, מבלי להזכיר שזה עפ"י כ"ק אדמו"ר שליט"א.

דובער בן מיריל תל' תו"ת בוימגארטען

כן מוכרח לשלוח ת"ג הלילה לשם, בנוגע לכמה טיקעטס⁸⁴⁶ לקנות, כדי שיגיע לזמן להנסיעה ביום ב' הבעל"ט, אם כן מסכמת דעתו הק'. 5 להחזיר המצורף.

—מו—

ז' מ"ח תשכ"ג

כ"ק אדמו"ר שליט"א

א. ב.⁸⁴⁷ הופיע לפני בספקות, על לימודיו ביחיד או בחברותא, ועניתו, שבפרטיות יכתוב לכ"ק אדמו"ר שליט"א, ובכלליות, צריך ללמוד דא"ח, שזה יאיר את כל חייו, הן ברוח והן בגשם. וגם, שיתחיל להתענין בשידוך, ובטח בקל ימצא שידוך, שיוכל ללמוד משך איזה שנים עוד, ובטח יכתוב ימים אלו.

(844) = ובאם לאו.

(845) ראה מכתב הבא (ז' מ"ח) סעיף ד.

(846) = כרסיטי טיסה.

(847) א' מתלמידי שיל"ה של הרב בוימגארטען (ראה במבוא למכתבי שנת תשי"ד).

ב. ראובן קימעלמאן מסט. לואיס⁸⁴⁸ מתקרב יותר ויותר, כבר רכש לו תמונת כ"ק אדמו"ר שליט"א לחדרו בקאלאמביא⁸⁴⁹ (וכן ירחמיאל גודמאן מבאסטאן), ולהיות שבא כאן על כל ש"ק ויו"ט, סדרתי מי שילמוד עמו. ילמדו בש"ק ד' שעות, ג' נגלה וא' דא"ח, וגם יתארח בבית משה לעווערטאוו בכל ש"ק.

ג. הלילה, בשעה 8:30, אהי' הנואם אצל קבוצת הבני ברית, בעיר וואלי סטרים שבלאנג איילאנד. ותלפנה לי משם הבעלת הבית, שיש א גרויסער אפרוף⁸⁵⁰, ותבאונה כפלים נשים מאשר זיי האבען עקספעקטעד⁸⁵¹.

ד. הנני בזה לחלות פני כ"ק אדמו"ר שליט"א, שדינני לכף זכות, ושלא כוונתי כ"כ באופן גס כמו שכתבתי, ושע"ז ענה כ"ק אדמו"ר שליט"א "א"כ לא יסע", והנסיעה כבר ערוכה על מחר, והאורן צריך להגבי' בשעה 3 אחה"צ מחר, ובתי הגדולה תשאר אצל אחי, ובתי הצעירה אצל אחותי, ובני נוסע עמי – וכ"ז בהצלחה.

ואולי נוכל אני ובני להכנס הלילה, לקבל ברכת הפרידה טרם נסיעתינו, שהרחמ"א שי' אומר, שבלתי הוראה, לא נוכל להכנס.

דובער בן מיריל תל' תו"ת בוימגארטען

**המשך מכתביו של הרב בוימגארטען, מסוף חודש מרחשון תשכ"ג
ואילך, נכתבו, אחרי שהעתיק את דירתו לארגנטינה, שם שהה בשליחות
הרבי, עד פטירתו ביום ט"ז אדר ראשון, בשנת תשל"ח.**

(848) ראה לעיל במכתב כ"ד אלול תשכ"ב.

(849) אוניברסיטה (בעיר ניו יורק).

(850) = ביקוש גדול.

(851) = יותר נשים ממה שהתכוונו נענו להזמנה.

לעילוי נשמת

הרה"ח הוו"ח אי"א נו"מ מו"ה

עוסק בצו"צ ורב פעלים

ודבים השיב מעון

התמים **דובעד** ע"ה ב"ד **זאב** ע"ה

בוימגארטען

ממקושדי כ"ק אדמו"ד (מהוריי"צ) נ"ע

ויבדלח"ט כ"ק אדמו"ד שליט"א

הרביץ תודה ברבים

ועסק במס"ג

בהפצת היהדות והמעיינות

שליח כ"ק אדמו"ד שליט"א

במדינת ארגנטינה

נפטד ט"ז אדר א' ה'תשל"ח

ת.ג.צ.ב.ה.

(נוסח המצבה)

לעילוי נשמת
אשר בן שלמה ע"ה
יוכבד בת אברהם צבי ע"ה
בויטנר

לזכות זקניהם
מר עליאס וזוגתו מרת אסתר שיחי'
אשכנזי
הרה"ת ר' פנחס שלמה שו"ב וזוגתו מרת רבקה גיטל שיחי'
בוימגארטען
הרה"ת ר' ראובן יצחק וזוגתו מרת שולמית חנה שיחי'
נאדלער

מוקדש
לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר נשיא דודנו

לזכות

החתן הרה"ת דוד הלוי והכלה מרת עלקא שיחיו בויטנר

לדגל נישואיהם בשעטומ"צ

ביום השני, יום הבהיר י"ד כסלו

ה'תשפ"ד

נדפס ע"י הודיהם

הרה"ת ר' אברהם צבי וזוגתו מרת שרה שמחה שיחיו

בויטנר

הרה"ת ר' חיים יעקב ליפא שו"ב וזוגתו מרת ביילא שיחיו

בוימגארטען

לזכות

הרה"ת ר' אברהם צבי וזוגתו מרת שרה שמחה

בניהם ובנותיהם

חיה מושקא ובעלה הרה"ת ישראל דוד

בנם מנחם מענדל ובנותיהם חנה, שיינא ואודל שיחי' געלמאן

שלמה מנחם מענדל, משה

הרה"ת יוסף יצחק וזוגתו מרת יהודית חיה

ובתם מושקא

שיחי' לאורך ימים ושנים טובות ובריאות

בויטנר

לזכות

הרה"ת ר' חיים יעקב ליפא וזוגתו מרת ביילא

בניהם ובנותיהם

הרה"ת דוד וזוגתו מרת עלקא שיחי' בויטנר

מנחם מענדל, זעלדא, שלום דובער, יוסף, שניאוד זלמן

חיה מושקא ורחל

שיחי' לאורך ימים ושנים טובות ובריאות

בוימגארטען

“ואני ובניי יחי', הפצינו למלאות הכוונה בשלימות, כפי שמבין אותה כ"ק אדמו"ר שליט"א.

אשר ע"כ, אנא יואיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לברכנו בנסיעתינו, אם כהנ"ל נראה בעיניו, וכשרים אנחנו בעיניו הק', ובא"ל, אנא יואיל להורנו ענין אחד במה להסתדר, מדינה אחרת, מקום אחר וכו'. ואפי' אם נצווה לעשות סולמות ולעלות, ג"כ נעשה.

מתוך מכתב ר' בערל לרבי
ט"ז חשוון ה'תשכ"ב